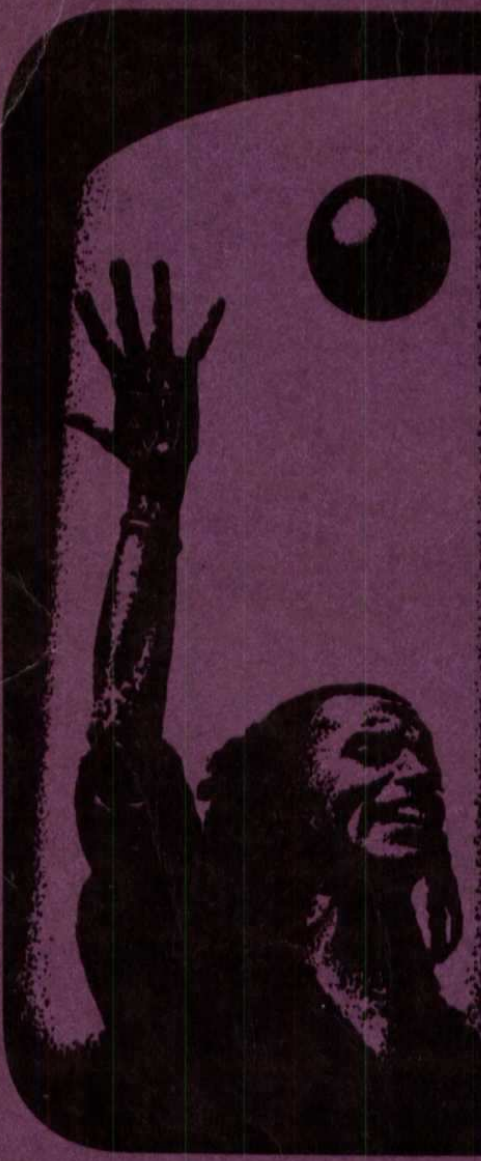

Georgij
Martynov
**SPIRÁLA
ČASU**

satur**n**

SPIRÁLA ČASU

Vědeckofantastický román na základě smělých vědeckých hypotéz. Bájná Atlantida. Středověké listiny potvrzují příchod lidí z jiné planety. Stroj času. Co se událo na prahu dávných věků. Tajemství černé koule.

26-038-71 / 13-34

Kčs 10,-

saturn

Georgij Martynov

SPIRÁLA ČASU

Lidové nakladatelství

Přeložil Jaroslav Machek

Translation © Jaroslav Machek, 1971

PROLOG

Stroj času

Fantasta

„Nechápu,“ řekla, „proč jsi tak rozčilený. Jako bys jakživ nepřednášel ve vědecké radě.“

Neodpověděl, vstal a s přehnanou pečlivostí vrátil židli přesně na původní místo, pak se obrátil a šel k oknu.

Pozorovala ho s úsměvem. Tohle všechno už dávno znala a byla na to zvyklá. Přesně tak se choval před každým veřejným vystoupením.

Byl mrazivý, jasný, slunečný den.

Upřeně se díval do dálky, kde se na obzoru jen stěží dala tušit štihlá jehla petropavlovské pevnosti.

Za půldruhé hodiny má být tam na nábreží Něvy, v dobře známém domě, přímo proti starobylé pevnosti.

Jak to asi dopadne?

Zdalo se mu, že práce, které zasvětil tolik let života, by neměla vyvolat žádné spory a nesouhlas. Vždyť jeho závěry jsou naprosto jasné a nesporné.

Na výsledku dnešního jednání záviselo velice mnoho. Snad nikdy mu na žádné práci tak nezáleželo.

Copak to nechápe? pomyslel si o své ženě.

„Nejde jen o referát,“ řekl, když si uvědomil, že jí vlastně neodpověděl. „Věda je tolerantní a přijme jakoukoli hypotézu, jestliže není příliš fantastická. Tady jde o závěry. Může se stát, že s nimi nebudou souhlasit.“

Vstala a šla za ním k oknu.

„A i kdyby,“ řekla, „nemohu neocenit tvou práci. A to je přece to nejdůležitější.“

Vzdychl. Ne, to pro něho už přestalo být tím nejdůležitějším.

„Nechceš mne pochopit,“ řekl dotčeně. „Práce, myslím její matematická část, bude určitě oceněna, i kdyby se nakonec ukázalo, že je chybná. Copak bylo ve vědě málo chybných teorií a hypotéz? I

ty jsou k něčemu dobré. Nějaké zrnko pravdy v nich vždycky je. Ale o to nejde!“ Obrátil se a objal ji kolem ramenou. „Především,“ zvýšil hlas, „musíme hledat. Hledat! A nelitovat práce a nákladů Věc za to stojí. Je tak těžké tohle pochopit?“

Věděla, že to neříká jí, ale pomyslným oponentům.

„Tak se nerozčiluj. Jestli nebudou souhlasit dnes, budou souhlasit zítra. Vědecké rada není poslední instance.“

„Máš asi pravdu,“ řekl. „No nic. Je čas vystoupit na Golgotu.“

„Ještě máme čas. Posad' se a jez. Hlad je špatný rádce. Potřebuješ nabrat síly.“

Sám dobře věděl, že síly bude potřebovat. Referát bude dlouhý a debaty ještě delší.

„Pojedeš se mnou?“ zeptal se nesměle.

Vesele se rozesmála. Takhle se jí ptal pokaždé a pokaždé dostal stejnou odpověď. Věděla, že bude mnohem klidnější, když bude mít v sále aspoň jednoho člověka, který s ním bezpodmínečně soucítí.

„Budiž, tentokrát výjimečně pojedu.“

Ted už se rozesmál i on...

Nikolaj Tichonovič Karelin náležel k těm vědcům, pro které je první a hlavní ctností vědy prošlapávání nových cest. Nedokázal jako někteří jiní omezit se na studium a upřesňování toho, co už bylo objeveno a uznáno. Jeho přitahovalo neznámo.

Přes své mládí – bylo mu teprve třicet dva let – byl už ve vědeckých kruzích dobře znám. Jeho přednášky měly vždy úspěch, získaly mu však přezdívku „fantasta“, kterou vyslovovali spíše s úctou než s posměchem, natolik neočekávané a paradoxní bývaly jeho výzkumy a závěry.

Z matematického hlediska je jeho hypotéza nezranitelná. Nebezpečí však hrozilo z fyzikálního a zvláště z filosofického hlediska. Útok se dal čekat z obou těchto směrů.

Ale ani to by tolik nevzrušovalo a netrápilo Nikolaje Tichonoviče, který už dávno přivykl bouřím a uragánům své nelehké profese objevitele nových zemí. Kritika je obvyklý a zákonitý jev. Je nevyhnutelná a potřebná.

A i kdyby jeho práce byla jen matematická, fyzikální a filosofická, byl by Karelin naprosto klidný. To je všechno prosté a

běžné. Přednese novou hypotézu, ostatní ji posoudí, prověří a přezkoumají a pak ji buď přijmou, nebo zamítnou.

Avšak do logiky soudů a vzorců se vloudilo něco nepředvídaného, co nemělo s matematikou, fyzikou a filosofií nic společného. Vloudilo se a pánovitě dožadovalo pozornosti.

Tady se skrývalo čtvrté nebezpečí. A Karelinovi tohle nebezpečí připadalo nejstrašnější. Tři první patřily k jeho vědě, hrozily stejnou měrou jak jemu, tak i všem ostatním jdoucím po téže cestě. Za nesprávnou hypotézu není nikdo souzen.

Ale tady šlo o něco jiného. Báł se, že s jeho závěry nebudou souhlasit a nebudou podporovat jeho záměry. A možná že mu ani nebudou oponovat, ala prostě se mu vysmějí.

Tím skončí jeho sen. Člověk, jemuž třebas jen žertem říkali „fantasta“, musel být velice opatrný a nezavdat příčinu, aby nebyl zařazen mezi fantasy bez uvozovek.

Toto nebezpečí ohrožovalo jeho autoritu.

A přesto Karelin nechtěl ani pomyslet na to, aby z referátu vypustil to „nepředvídané“ a vyhnul se tak riziku. Viděl v tom důkaz své hypotézy a pevně se rozhodl zahrnout je do konečných závěrů.

Ať se stane, co se stát má. Neměl ve zvyku ustupovat.

„Třeba se mi vysmějou hned na začátku,“ řekl.

„To je možné!“ chytla se toho Věra Pavlovna, pro niž manželův myšlenkový pochod nikdy nezůstal tajemstvím.

„Ale pak si to rozmyslí a budou souhlasit.“

Zнала jeho záměry. Potřeboval odvalu. Tím spíše, že byl o své pravdě přesvědčen.

Karelin se podíval na hodinky.

„Máme nejvyšší čas,“ řekl.

„Ano, pojedem!“

Podívali se na sebe a usmáli se – on nuceně a ona upřímně a zvesela.

„Zajímalo by mě,“ řekl Nikolaj Tichonovič, „jak se budu vracet – se štítem nebo na štítě?“

„To víš, že se štítem!“

Nález

Lidé, kteří intenzívně intelektuálně pracují, se zřídka kdy uzavírají jen do své profese. Obvykle mívají nějakého koníčka, který nemá s jejich specializací nic společného. Mozek si vynucuje odpočinek, rozptýlení, změnu činnosti. A jestliže vědec přezírá fyzickou práci nebo sport, stává se nejčastější zálibou zase intelektuální činnost, ale jiné povahy, při níž se zapojují jiná mozková centra, která při jeho základní práci zahájejí.

Takový odpočinek splňuje svůj účel, i když samozřejmě v menší míře než odpočinek fyzický.

Nikolaj Tichonovič k velikému zármutku své ženy, zasloužilé mistryně sportu, necítil nejmenší náklonnost ke sportu. Jemu poskytovala odpočinek jiná věda.

Karelinovým koníčkem byla archeologie.

V jeho pracovně stála skříň plná všemožných střípků, kousíčků kostí, kamenných i železných úlomků získaných z vykopávek. Většinu z nich mu daroval jeho přítel Vasilij Vasiljevič Kičjov, historik a archeolog. Byly tu však i předměty, které našel Karelin osobně. Občas se zúčastňoval Kičjovových výprav jako pomocný dělník.

Věra Pavlovna se k takovýmto cestám stavěla vcelku příznivě. Když už se muž nechce věnovat sportu, tak ať si aspoň občas hodí lopatou.

Avšak zúčastnit se archeologických vykopávek se mu poštěstilo jen zřídka.

Naposledy to bylo před dvěma roky.

Karelin byl tehdy značně vyčerpán po dokončení složité matematické studie a tak mu dopis, který znenadání dostal od Kičjova, přišel právě vhod.

Vasilij Vasiljevič ho zval, aby se s ním vypravil do Egypta.

V prvním okamžiku se Nikolaj Tichonovič prostě rozesmál. Připadalo mu směšné, že on, obyčejný amatér, má být členem tak seriózní výpravy. Jaký z něho mohou mít užitek? Pak si to však rozmyslel a druhý den odpověděl kladně.

Veškerou zásluhu na tom měla Věra Pavlovna.

Za týden přišlo Karelinovi oficiální vyrozumění, že byl zařazen do Kičjovovy archeologické skupiny jakožto laborant. Zřejmě byly brány v úvahu zkušenosti, které získal při předchozích vykopávkách. Nadzvukové letadlo dopravilo expedici bez mezipřistání na nedávno nové letiště ve Vadí Haifě, skoro pět set kilometrů jižně od assuánské přehrady.

Kičjov, ředitel a vědecký vedoucí výpravy, byl od rána do večera v jednom kole a za dva dny pobytu ve Vadí Haifě ho Karelin sotva zahlédl. Ostatní čtyři členové jejich malého kolektivu byli v Egyptě už nejednou a nejevili zájem o to, co Nikolaje Tichonoviče přitahovalo nejvíc. Musel se sám seznamovat s městem a se starobylým Nilem.

Třetí den ráno odletěla expedice dvěma vrtulníky na vybrané místo – do starobylé oázy Halfaga.

Sovětská egyptologové došli k závěru, že v době dvanácté dynastie, zejména za faraóna Amenhotepa Prvního, už sídliště existovalo, a Kičjovovým úkolem bylo tuto hypotézu ověřit.

Karelina čekalo nové rozčarování. Nebyla to oáza, jak si ji vždy představoval, ale město, sice malé, ale docela uspořádané. Nebydleli ve stanech, ale v pohodlném hotelu, a do práce jezdili v autech.

„Kam jsi mě to zavezl?“ žertoval Nikolaj Tichonovič. „Kdybych to byl věděl, tak jsem sem nejel. Kde máš Egypt, Koljo? Kde je písek a palmy?“

„Písku si ještě užiješ,“ odpovídal Kičjov. „Až, až. Budeš ho mít plné zuby.“

Tam, kde pracovali, bylo písku opravdu dost.

Kičjov vybral místo, kde ještě nikdy nikdo nehledal. Zkušeným okem odhadl, že pokud zde v oné době sídliště opravdu existovalo, pak právě na tomto místě musela stát nekropole, nezbytná v každé staroegyptské osadě.

Začala těžká, namáhavá a nevděčná práce. Obtíže, s nimiž získávali zřídka objeňované exponáty, se všem zdály neúměrné, jiné cesty však nebylo.

Kopali od rána do večera, ponořovali se do písečných vrstev, které byly metr po metru pevnější a tvrdší.

Kopalo se současně na třech místech.

Jednu skupinu vedl sám Kičjov a u něho byl Karelin jako laborant.

Jejich skupině se nedařilo. Zatímco ostatní čas od času nacházeli více či méně cenné předměty z různých údobí, Kičjov s Karelinem nacházeli jenom písek.

Avšak konec vše napraví. A byla to právě Kičjovova skupina, která objevila, když ne to co hledali, pak alespoň něco neobyčejně zajímavého.

Byly to zbytky neuvěřitelně staré hrobky.

Že mají před sebou zrovna hrobku, mohl určit jen neobyčejně zkušený archeolog – tak málo z ní zbylo. Několik kamenných úlomků, v nichž se daly jen stěží poznat střípky nádob, menší křížem krážem rozpraskaná mramorová deska a útržky něčeho mezi látkou a pergamenem. Nebylo tu nic, co by vypadalo jako mumie. Avšak Kičjov bez váhání prohlásil:

„Byl tu pohřben obyčejný člověk, žádný boháč. Paraschitové pracovali nedbale a z mumie nic nezbylo. Třetí, mramorová rakev chyběla a patrně tu nebyla ani druhá, cypřišová.“

„Amenhotep První?“ zeptal se Karelin.

„Kdepak,“ odpověděl Vasilij Vasiljevič. „Tenhle člověk žil a zemřel podstatně dřív. Přesně to budeme moci určit až po laboratorních výzkumech. Musíme pečlivě sebrat všechno. Co možná nejopatrněji!“

Kičjov zřejmě přikládal nálezů velký význam, protože přikázal druhému laborantovi, aby Karelinovi pomohl.

„Mohl bych si vzít nějaký malinký úlomek na památku?“ zeptal se Nikolaj Tichonovič, když dlouhá a úmorná práce skončila a když už pečlivě zabalili vše, co našli.

„Ani nápad,“ odpověděl Kičjov. „Je toho příliš málo.“

Ale Karelin si chtěl svou sbírku doplnit stůj co stůj. Vasilij Vasiljevič a druzí dva archeologové došli už teď, před laboratorním zkoumáním k závěru, že hrobka pochází nejméně z pátého či šestého tisíciletí před naším letopočtem. Tak staré exponáty Karelin zatím neměl.

„A co třeba tenhle kámen?“ řekl.

„Prosím!“ odpověděl lhostejně Kičjov, „ten nemá s hrobkou nic společného. A dost možná,“ zasmál se, „že ležel v zemi už před vykopáním hrobky. Je tedy ještě starší. Můžeš být spokojen. Jenže to už není archeologie, ale geologie.“

„To je jedno,“ řekl Karelin, „když mi nic jiného nedáš...“

Kámen byl vápencového původu. Byl dost velký, podlouhlý a velice pevný. Karelinovi se nepodařilo jej rozbít a musil jej vzít vcelku.

„Dám na něj náleпку, že pochází z hrobky,“ řekl. „Byl v ní přece nalezen.“

„Tvá sbírka není oficiální – tak ti to projde!“ rozesmál se Kičjov.

Práce trvaly ještě asi čtrnáct dní. Důkazy, že zde v dobách dvanácté dynastie existovalo sídliště, nenalezli. Zato se zjistilo, že zde staří Egyptané žili už mnohem dřív. Výprava se vrátila do SSSR.

Kámen zaujal své místo ve skříni a Karelin na něj brzo zapomněl.

Při jednom setkání mu Kičjov sdělil, že laboratorní průzkum prokázal, že hrobka je ještě starší, než předpokládali.

„Je stará nejméně dvanáct tisíc let,“ prohlásil Vasilij Vasiljevič. „To je velice zajímavé a dokazuje to, že zvyk mumifikovat mrtvé existoval už tehdy. Není to ostatně nic nového.“

Karelin připsal na náleпку: „Stáří: dvanáct tisíc let,“ a znovu na kámen zapomněl.

Vzpomněl si na něj za rok, a nejen vzpomněl...

K objevům velice často dochází díky náhodě. A tajemství starého kamene bylo odhaleno docela náhodou.

Karelinovi se stěhovali do nového bytu. Nikolaj Tichonovič osobně zabalil své archeologické poklady do koše. Z obavy, aby těžký kámen nepoškodil křehké střípky, dal ho docela dospodu.

A tak když vlekli těžký koš do sedmého poschodí, kámen zabalený v kusu látky protrhl dno a spadl na schody. Jak se tak koulel, dostal se ke kraji schodiště a sletěl z výšky sedmého poschodí.

Vylekaný Nikolaj Tichonovič seběhl dolů. Kámen mohl na někoho spadnout a vážil nejméně čtyři kila.

Naštěstí vše dobře dopadlo a kámen nikoho neuhodil.

Nikolaj Tichonovič za neustálého nadávání na vlastní adresu vynesl kámen do bytu a položil do kouta.

„Jak můžeš být tak neopatrný,“ poznamenala Věra Pavlovna.

„Copak jsem to mohl vědět?“ zavrčel Karelin. „Koš vypadá pevně.“

Nemohl mít ani potuchy o tom, jaké překvapení ho čeká.

Pád z dvaceti metrů učinil to, co se Karelinovi v Egyptě pomocí geologického kladívka nepodařilo – kámen se rozštípl.

Přesněji, odštíply se a odpadly vnější vrstvy, které se na kameni za tisíciletí usadily. Když Karelin rozbalil svůj exponát, aby jej uložil do skříně, měl před sebou pravidelnou, pravoúhlou desku.

Nikolaji Tichonovičovi bylo jasné, že kámen vyhrabaný z prastaré hrobky nese všechny znaky opracování lidskou rukou a že se tudíž neobjevil v hrobce náhodou, jak tvrdil Kičjov.

Pochopil, že nemá právo si podobný nález ponechat a poslal hned Vasiliji Vasiljevičovi telegram. Až do jeho příjezdu ležela kamenná destička na psacím stole a Karelin se jí neodvážil ani dotknout.

Kičjov svému příteli hned neuvěřil a nejdřív mu telefonoval. Teprve když mu Karelin vše podrobně vyprávěl a ukazoval, co se z kamene vyklubalo, přihnal se Vasilij Vasiljevič do Leningradu.

„Kdo by si to pomyslel“ řekl vzrušeně, když si prohlédl kámen, držel jej, jako by byl z křišťálu. „To je štěstí!“

„A mám po exponátu,“ zažertoval Karelin.

„To víš, ten patří do muzea a ne do soukromé sbírky.“

„Co to vlastně je?“

„Těžko říci. Zatím se nikdy nic takového v egyptských hrobkách nenašlo. Je to výjimečně zajímavé!“

Kámen se zdál jednolitý. Kičjova stejně jako Karelina ani ve snu nenapadlo, že by v něm mohlo něco být.

O tom, co se dělo dál, se Nikolaj Tichonovič dozvěděl od Kičjova za čtrnáct dní v Moskvě.

„Nejdřív,“ vyprávěl Vasilij Vasiljevič, „jsme objevili šev. Ukázalo se, že se deska skládá ze dvou částí, které jsou něčím slepené. Čím, to se zjistit nepodařilo. Zatím se to nepodařilo,“

opravil se. „Už se na tom pracuje. A uvnitř ležel pevně svinutý rukopis psaný tak starým jazykem, že se ho jen stěží podařilo dešifrovat. Vždyť je starý dvanáct tisíc let. Egypt v našem slova smyslu tehdy ještě neexistoval!“

„Přeložili jste ho?“

„Ano, samozřejmě! je to jakási pohádka o návštěvě Atlantidy. Proč ji tak pečlivě zabalili a uložili vedle mumie, to nevíme. Nejspíš to byl rozmar člověka, jehož pozůstatky jsme našli. V pozdějších dobách kladli obvykle na hrudi mumie citáty z Knihy mrtvých.“

„A není ten rukopis důkazem o existenci Atlantidy?“

Kičjov se rozesmál.

„O nic víc, než kterákoliv jiná pohádka,“ odpověděl. „Nás ani tolik nezajímá obsah rukopisu, jako to, na čem je napsán. Není to papyrus a samozřejmě ani pergamen.“

„A co je to tedy?“

„To zatím nevíme.“

„To bych tedy rád věděl,“ řekl Karelin, „kde se vzala před dvanácti tisíci lety myšlenka o Atlantidě?“

„Tahle legenda je neobyčejně stará. Ostatně autor rukopisu nemluví o Atlantidě Říká jí země Moorova.“

„Co je to Moor?“

„To slovo neznáme. Zřejmě si ho autor vymyslel.“

„Proč tedy říkáš, že jde o Atlantidu?“

„Přečti si to a uvidíš.“

„Ty máš kopii?“ zeptal se Karelin.

„Nechal jsem ji pro tebe udělat, myslel jsem, že se rád seznámíš s fantastikou starého Egypta.“

„Díky za pozornost.“

„Ten rukopis jsme získali tvou zásluhou.“

„Spíše zásluhou vadného koše.“

Karelin si přečetl překlad. Byl udělán zřejmě „technicky“ a z literárního hlediska se mu nedalo říkat ani hrubý překlad. Bylo to jen vyprávění obsahu a nic víc. Překladatel zřejmě nebral práci vážně, protože mu stará pohádka nepřipadala ničím pozoruhodná.

Ale Nikolaj Tichonovič byl jiného názoru.

„To je typické pro předpojatého vědce,“ řekl ženě. „To chce nový překlad.“

„Do toho se asi sotva bude někomu chtít,“ poznamenala Věra Pavlovna.

„Znám člověka, který to pro mne udělá.“

Získat originál rukopisu se Karelinovi nepodařilo. Po laboratorních zkouškách ho dali do muzea. Ale Vasilij Vasiljevič se projevil jako dobrý přítel a s jeho pomocí získal Nikolaj Tichonovič znamenitou fotokopii.

Karelinův spolužák, známý egyptolog a znalec starých egyptských nářečí Safjanov, byl ochoten pořídit nový překlad.

„Jsem docela rád,“ řekl, „takhle staré znaky se hned tak nevidí.“

Spirála času

„Měl jsi pravdu,“ prohlásil Safjanov, když odevzdával Karelinovi svou práci. „V prvním překladu jsou vynechány některé, podle mého názoru velice podstatné, podrobnosti. Udělal jsem přesný překlad. Samozřejmě jen hrubý. Vystihnout autorův jazyk se mi nepodařilo. Ale to snad nebude třeba. Ve starém Egyptě se mluvilo a psalo tak, že by to teď nikdo nechápal. Každé slovy by potřebovalo vysvětlivky. Je to přece jen přílišný časový rozdíl. Všechno bylo tehdy jiné – jazyk, představy, víra. Musel jsem dokonce změnit jména bohů na známější jména z pozdější historie Egypta. Ale za přesnost smyslu každé věty ručím.“

„A o to taky jde,“ řekl Karelin. „Tisíceré díky!“

„Není zač. Moc mě to bavilo. Rukopis vrhá světlo na některé podrobnosti z dějin předhistorického Egypta a na jeho styky s Atlantidou. O tom, že jde právě o Atlantidu, není pochyby. Sám děj příběhu je sice zajímavý, ale nepravděpodobný. Co chceš s tou pohádkou podniknout?“

„Sám ještě nevím,“ odpověděl Karelin.

Když však tohle Nikolaj Tichonovič říkal, lhal. Věděl už, nač bude staroegyptskou pohádku potřebovat, ale nechtěl o tom mluvit předčasně.

Obsah rukopisu se neuvěřitelně shodoval se závěry hypotézy, na které pracoval. A to právě bylo to „nepředvídané“, co se vloudilo do jeho čistě matematické práce a co z Karelina udělalo historika.

Sál s bílými stěnami z umělé hmoty, kde se dnes konalo zasedání vědecké rady, neměl okna a byl osvětlován měkkým, namodralým světlem luminiscenčních lamp ukrytých za římsou vysokého stropu.

Vzduch ohříváný klimatizačním zařízením sotva znatelně voněl jehličím.

Většinu obecnstva tvořila mládež. Studenti matematiky a mladí vědci zaplnili amfiteátr do posledního místečka, přilákáni jako vždy jménem Karelin a neobvyklým, něco nového slibujícím názvem referátu.

Během asi hodinové úvodní řeči panovalo v sále pozorné ticho.

Pak Karelin odložil křidu.

Ohromná černá tabule byla odshora až dolů pokryta rovnicemi a vzorci. Docela dole, dvakrát podtržená, stála osamoceně výsledná funkce.

Všechny pohledy byly upřeny k ní.

Teprve teď, když se pod rukou řečníka zabělala na tabuli řada známých číslic a symbolů, pochopili posluchači, co znamená název přednášky, který je udivil – spirála času.

Karelin si otřel ruce a vrátil se k řečnickému pultu.

„Tedy,“ řekl klidně, „viděli jste všichni, jak jsem dospěl k rovnici spirály. Mohli jste sledovat mé závěry a kontrolovat všechny výpočty, které jsem psal na tabuli. Ty, kteří to nedělali, ujišťuji, že matematické chyby tu nejsou. Jestliže je správný výchozí předpoklad, pak nutně dojdeme k této rovnici. Ale jak jste si jistě všimli, rovnice má přebytečný člen, čímž se také liší od obyčejné rovnice spirály. Je to součinitel s , který stojí na konci. Co nám říká součinitel s ? To, že z matematického hlediska čas neplyne po přímce, ale ve spirále, že se do budoucnosti jako by zavrtává nekonečnými spirálami, které hmotně neexistují. Známé hypotézy o rozpínajícím se nebo pulsujícím vesmíru nám pomohou pochopit tuhle myšlenku.

Spirála času je neoddělitelnou součástí prostoru a hmoty. A jestliže o ní mluvím, pak jen v tom smyslu, jak se mluví o čase vůbec.“

Karelin se odmlčel, a jako by se náhle rozhodl, pokračoval jiným tónem:

„A teď přecházím k části přednášky, která je pro mne nejobtížnější. To, co jste až dosud slyšeli, byla běžná matematika aplikovaná na neobvyklou hypotézu. Teď vás požádám, abyste se přenesli do oblasti filosofie a abyste má slova chápali právě ve filosofickém smyslu. Všechno, co bude následovat, chápejte toliko spekulativně. Člověk žije v čase. Našemu vědomí připadá čas přímočarý. Včera – dnes – zítra. Přímá linka. Vidím, že někteří mají námitky. Pravda, linie včera – dnes – zítra může být zakřivená, může být právě závitem spirály. Zkoumejme však dobu života jednotlivce i celého lidstva jako přímku, podtrhuji – v tomtéž smyslu, v němž jsem právě mluvil o čase jako takovém. Takový předpoklad vede k zajímavým závěrům. Přímka vycházející z ohniska spirály protíná její závit...“

Hluk v sále přinutil Karelina přerušit referát. Hlučeli samozřejmě studenti. Ne však jenom oni. I členové rady se o něčem mezi sebou dohadovali. O čem, nemohl Karelin v hluku ostatních hlasů rozeznat.

Hluk se postupně ztišil.

„Mám velkou radost,“ řekl Nikolaj Tichonovič, „že jste mou myšlenku pochopili dřív, než jsem ji stačil dopovědět. Někdy mi říkají fantasta. Věnovali jsme se teď společně víc než hodinu přísné vědě. Nebude na tom nic špatného, když si teď pro změnu trochu zafantazírujeme. Už proto, že vás chci na konci své přednášky seznámit s dokumentem, který dává tušit, že tu ani nejde o nějakou fantastiku, ale jen o dosud nepoznanou skutečnost. Ano, pochopili jste správně! Přímka času protínající závit spirály téhož času vede k závěru, že je možná existence stroje času.“ Opět na okamžik to v sále zašumělo a zase nastalo ticho.

„Na vzdálenost mezi závit spirály můžeme pohlížet jako na něco, kde čas vůbec neexistuje. Závit spirály, jak se dá snadno vyčíst ze vzorců, které jsem napsal, jsou od sebe navzájem nekonečně daleko a přitom současně těsně u sebe. Koeficient, který

tuto zvláštnost podmiňuje, je veličina proměnná a nebude snad příliš odvážné tvrdit, že je nejen proměnná, ale také závislá. Vztah mezi časem, jak já ho chápu, a mezi prostorem je zřejmý, ale o tom teď mluvit nebudu. Řeknu jen, že když soudobá věda připouští existenci nulového prostoru, v němž žádný prostor není, pak nemá nejmenší důvody nepřiznat stejné vlastnosti i času. A závěr může být jen jeden. Až lidstvo najde způsob přepravy v nulovém prostoru, octne se nevyhnutelně i v nulovém čase. Jinak řečeno, nezmizí jen prostor, který je třeba překonat, ale i čas, který by bylo třeba věnovat třeba na cestu do sousední galaxie. Člověk si přestane dělat starosti s všelijakými kosmickými loděmi, subsvětelnými rychlostmi a podobně a dosáhne libovolného bodu vesmíru bez zbytečné ztráty času. Počkejte, ještě jsem neskončil. Máme důvody předpokládat, že takovýto stroj prostoru a času byl už kdesi vytvořen a použit k cestě z jakéhosi, pro nás neznámého bodu vesmíru sem k nám, na Zem. A to je to, s čím jsem slíbil, že vás seznámím. A jestliže dovolíte...“ Předseda rady zdvořile odpověděl:

„Jestliže to považujete za potřebné, pak nemůžeme nic namítat.“

„Děkuji,“ řekl Karelin. „Ano, považuji to za potřebné, ba dokonce za nutné. Ale dříve než vám přečtu překlad starého rukopisu,“ obrátil se znovu k obecenstvu, „musím vás seznámit s historií tohoto dokumentu...“ Karelin stručně vyprávěl o Kičjovově egyptské expedici a nálezů kamenného pouzdra. „Upozorňuji vás, že značná část rukopisu chybí; přes hermetičnost uzavření čas některé věty setřel. Druhá polovina je v důsledku toho takřka nesrozumitelná. Ale já vám přečtu všechno...“

Dairův rukopis

Čas se naplnil!

Každému jednou přijde jeho čas, někomu dříve, jinému později.

Teď je řada na mně.

Já – Dair, syn chaochity Ramsuna, věrného služebníka Honsova, který za mé nepřítomnosti odešel na pole Osirisova – se chystám následovat svého otce.

Jsem připraven.

Srdce mé si žádá spánek a unavené tělo dychtí po klidu hrobky.

Mé oči spatřily mnohé a mnohé jsem za dlouhá léta zakusil.

Dvakrát mi milost Osirisova zázrakem uchovala život. Bud' požehnaný veliký Osiris i zářný Ra, který mi na sklonku mých dní ukázal cestu do vlasti.

V cizí, daleké zemi jsem bezpočtukrát spatřil, jak zářný bůh vychází nad světem a stále znovu připomíná synu Ramsunovu: vrat se do země svých předků! Do země Takém!

Já pomatenec. Dlouhá léta jsem neposlouchal hlas svého boha a má nesmrtelná Ka málem pozbyla stravy na polích Osirisových.

To se však nestalo.

Můj otec Ramsun uprosil asi Honsu, jemuž celý život věrně sloužil, Honsu se přimluvil u Osirise a Osiris uchránil syna Ramsunova před takovým údělem.

A teď přišel čas!

V zemi Moorově, mezi rudými lidmi, jsem viděl něco, co by moji příbuzní a přátelé považovali za stařecké tlachy.

Viděl jsem věci velkolepé a podivné, pro které lidský jazyk nemá slov.

Musím zapsat všechno, aby se Ramsun, otec můj, dozvěděl, co spatřil jeho syn.

Ramsun ví, proč jeho syn Dair opustil zemi Ta-kem. Ví i co přinutilo Daira pobývat v zemi Moorově tak dlouho, dokud čas nevyhladil z myslí lidí věci minulé, dokud se nezapomnělo na dávný skutek.

Ale dost už o tom!

.....

Měli tváře bílé, že se podobaly nejčistšímu oblaku. A šat jejich byl modrý jak nebe.

Celé město Voana, celá země Moorova se jich bála. Nebyli to lidé a jejich božská síla se projevovala často a zázračně. Dovedli mluvit s každým člověkem jeho řečí, jako by znali všechny jazyky světa.

I se mnou mluvil jeden z nich jazykem Ta-kem.

Poprvé se objevili v zahradě velekněze země Moorovy. Vyšli ze země, jak jsem se později dozvěděl, z podzemní skryše, o níž nikdo nikdy neslyšel nejen teď, ale ani v dávných dobách země Moorovy.

A tam se také po nějakém čase vrátili, jejich úkryt, jak přikázali, byl znovu zasypan zemí.

Pověsti prosakují jak voda, a tak se ve městě Voana začalo povídat, že neodešli pod zem proto, aby zemřeli, ale aby mohli žít jinde a s jinými lidmi.

To pravili oni sami. Byli to samozřejmě bohové!

Podivné byly jejich tváře a podivný byl i jejich šat. Nikdo na celé zemi se jím nepodobal.

Dokázali beze zbraně a na dálku zabít člověka. Tak zabili ženu, kterou měli knězi spálit v posvátném ohni, protože zešílela.

Vyprávěl to kněz, musí to být tedy pravda. Kněz to viděl na vlastní oči.

Přinesli s sebou nepochopitelnou a hrozivou černou kouli, která vzplanula na střeše domu veleknězova a svítila jako slunce.

Když pak odešli, koule po nich zůstala, i byla poté vhozena do velikého moře omývajícího břehy země Moorovy. Tam leží dodnes...

.....

Bílý bůh mě spatřil a zastavil.

„Kdo jsi?“ zeptal se jazykem Ta-kem. „Máš tvář jinou než lidé země Moorovy. I kůži nemáš tak rudou.“

„Pane!“ odpověděl jsem, protože tak se v zemi Moorově slušelo oslovovat výše postavené. „Jsem vskutku z jiné země.“

„Je tvá země daleko?“ zeptal se bůh. „Mnoho dní plavby, pane.“

„Neříkej mi pane,“ řekl bůh. „Jsem člověk jako ty. Všichni lidé si jsou rovni. Všichni jsou dětmi jediného otce Slunce.“

Neopovážil jsem se boha neuposlechnout.

„Jsem rád,“ odpověděl jsem, „že si říkáš syn Slunce. V zemi Moorově neuznávají Ra za boha.“

„Nepochopil jsi mne“ řekl. „Slunce není bůh. Ale lidé, ať žijí kdekoli na zemi, vděčí za svůj život Slunci, a proto jsou jeho dětmi.“

Jeho slova byla mlhavá.

Ra dal lidem život a Ra není bůh – to řekl.

„Můj rozum nedokáže pochopit tvá slova,“ řekl jsem.

Měli zvláštní oči. Když je zavřeli, podobali se očím ostatních lidí, ale někdy se ohromně zvětšily a zakulatily. A pak už nevypadaly jako lidské oči.

„Jdi!“ řekl bůh. „Zapamatuj si, cos slyšel, a řekni to jiným. Když ne ty, pak tvé děti či vnukové pochopí má slova.“

Byl jsem rád, že mohu odejít. Člověk nemůže dlouho hovořit s bohem a zůstat naživu.

On však byl bohem, synem Raovým, a uchoval mi život.

Když jsem od něho odešel, řekl jsem si: Proč se mnou mluvil jazykem Ta-kem, když ještě nevěděl, že jsem z té země?

Tu záhadu ať vyřeší ten, kdo je obdařen větší moudrostí než já.

.....

Odešli a já si myslel, že nic zázračnějšího v životě už nespatriím.

Jak jsem se mýlil!

Spatřil jsem něco, o čem sám někdy myslím, že to byl jen sen, který mě navštívil v noci.

Lidé, dokonce i ti, jejichž čela jsou pokryta vráskami moudrosti, považují mé vyprávění za nesmysl. A někteří otevřeně říkají, že jsem blázen.

.....

Bydleli v domě velekněze.

V zemi Moorově počítají čas na měsíce. Žili tu tři měsíce.

A pak odešli. Odešli tam, odkud přišli, tedy pod zem. A proto je mnozí považovali za bohy zla. Bohové zla žijí pod zemí – to ví každý.

Mluvil jsem s bohem krátce a jedině jeho milostí jsem zůstal živ.

Velekněz mluvil se čtyřmi bohy často a mnoho.

.....

Podivné a nevysvětlitelné!

Nelze často mluvit s bohy a žít s nimi v jednom domě!...

.....

Já, Dair, jakožto syn chaochity jsem znal všechna tajemství balzamování. To mi dávalo prostředky k obživě v zemi Moorově, kde jsem byl nucen žít dlouhá léta. Byl jsem nejlepším svého oboru ve městě Voana.

.....

A já blázen souhlasil. Cožpak jsem mohl vědět...

.....

Nikdo nechce věřit mým slovům.

Přátelé a příbuzní mě prohlásili za pomatence. Ať jde tedy mé pravdivé vyprávění se mnou na pole Osirisovo a ať si je přečte můj otec a moji předkové...

Pravda zůstane pravdou, i když jí lidé nevěří.

Viděl jsem bohy a viděl jsem, co se stalo s člověkem, který žil s bohy pod jednou střechou a často s nimi mluvil.

.....

Každý ví, že země Moorova a jiné země obydlené týmiž rudými lidmi ovládají celý svět. Ale ne každý ví, že jejich mrav a jejich bohové jsou jiní než u ostatních národů světa. Ale je tomu tak!

V zemi Moorově neuznávají bohy země Ta-kem a neuctívají je. Stejně jako u nás však mají ve zvyku balzamovat mrtvé, i když jejich obřady jsou jiné...

.....

Člověk, který zažil to co já a zůstal přitom normální, nemůže být přece šílený.

A přece tomu tak bylo.

Můj nůž byl ostrý a ruka pevná!

.....

Jestliže mi toho dne zůstal rozum zachován, jak jsem ho mohl ztratit později?...

.....

Dávno jsem se rozhodl, že se vrátím do vlasti. To, proč jsem byl nucen utéci ze země Ta-kem, bylo zapomenuto a hanba vyhnanství už mi nehrozila, jak mi řekl mistr plachtař Nejres, který přijel do země Moorovy a potkal mne na ulici. Znal jsem jeho otce a věděl jsem, že byl přítelem mého.

Tehdy jsem se rozhodl.

Příliš mnoho jsem viděl v zemi Moorově. A mluvit se o tom dalo jedině co nejdál od chrámů Moorových.

Seth mi popletl hlavu. Touha dát veleknězi najevo, že znám tajemství jeho bratra, byla silnější.

.....

Doběhl jsem na Nejresovu loď. Věděl jsem, že mám v patách smrt.

Nepamatuji se, co jsem Nejresovi řekl. Přesto mě ukryl a já nevylezl, dokud břehy země Moorovy nezmizely z dohledu...

.....

Tohle tedy potkalo mne, Daira, syna Ramsunova. Chtěl jsem, aby o tom věděli všichni. Daleká je cesta na východ! A dokud jsme neprošli úzkými vraty do moře omývajícího břehy Ta-kem, věřil jsem, že mi budou naslouchat.

Ale lidé Ta-kem odmítli má slova. Prohlásili mne za blázna.

Předám pravdu svým předkům!

Nikolaj Tichonovič Karelin pečlivě složil listy překladu a pohlédl na posluchače se skrytými obavami.

Nikdo se však nesmál. Bylo vidět, že vyprávění zanechalo dojem.

„Fotokopii rukopisu mám v aktovce,“ řekl Karelin. „Mohu ji ukázat zájemcům, ale až po přednášce. Tohle tedy napsal Egyptan v desátém tisíciletí před naším letopočtem a my to objevili mezi pozůstatky z jeho hrobky. Prý je to pohádka, či fantazie, prostě cokoli, jen ne pravda. A není se co divit. I já bych byl stejně skeptický nebýt práce na mé hypotéze. Podivná shoda mě nakonec vedla k přesvědčení, že Dairův rukopis je od počátku do konce pravdivý. Rád bych o tom přesvědčil i vás. Naneštěstí se rukopis nedochoval celý. Zůstává nám utajeno něco zřejmě velice zajímavého. Ale i z toho, co máme, se dají dělat závěry.

Všimněme si některých nápadných podrobností, o kterých Dair píše. A nezapomínejme přitom, že rukopis byl napsán před dvanácti tisíci lety, což je zjištěno přesně.

Ptám se vás, zda si mohl Dair vymyslet slova domnělého boha o tom, že lidé vděčí za svůj život Slunci, to jest centrálnímu nebeskému tělesu té které planetární soustavy? Ani před tisíci lety nemohlo nikoho něco takového napadnout. To je značně vysoký stupeň vědomostí.

Druhá podrobnost. Bohové zabili ženu, kterou chtěli kněží zaživa upálit, na dálku a bez zbraně. O čem to svědčí? Za prvé o tom,

že tito bohové měli silně vyvinutý smysl pro lidskost a humanitu. Za druhé, že znali účinek biotoků a využívali je tak dokonale, že dokázali paralyzovat životní centra a vyvolat smrt.

Třetí podrobnost těsně souvisí s druhou – je to schopnost bohů mluvit s každým jeho jazykem, je naprosto zřejmé, že jde o přenášení myšlenkových obrazů a představ přímo do mozku spolubesedníka. Jedině tím se dá vysvětlit, že bůh promluvil na Daira zdánlivě jeho jazykem dřív, než vůbec zjistil, že Dair je Egyptan. Bohovi bylo zcela lhostejno, jakým, jazykem ten či onen člověk mluví – jemu by rozuměl každý a každý slyšel jeho slova ve své mateřštině. To je telepatie, přenášení myšlenek na dálku! Mohl si Dair něco takového vymyslet? Samozřejmě nikoli!

Závěr je jasný. Dair píše o věcech, o nichž ani on, ani jeho současníci nemohli mít nejmenší tušení. A to znamená, že píše pravdu!

No, a jestliže budeme předpokládat, že rukopis je pravdivý, můžeme dojít jen k jedinému závěru. Na území Atlantidy se před dvanácti tisíci lety setkali pozemšťané s lidmi jiného světa“

Souhlasný potlesk Karelinovi dokázal, že jeho závěry byly přijaty příznivě. K obecenstvu se dokonce připojilo pět členů rady.

„Jsem rád, že jsme téhož názoru,“ pokračoval Nikolaj Tichonovič. „Podívejme se teď, co plyne z faktu kosmické návštěvy. Kosmická loď je jev, který nemůže zůstat bez povšimnutí. Dair se o kosmické lodi nezmiňuje. Píše, že cizinci vyšli ze země, z podzemní skryše, jinak řečeno z komory, o níž neměl nikdo v zemi Moorově ani tušení. Copak tohle nevnukuje myšlenku o stroji prostoru a času? Potvrzuje to i skutečnost, že po tříměsíčním pobytu na povrchu země odešli znovu pod zem, aby žili jinde a s jinými lidmi. A přikázali stroj zasypat zemí, jako by se chtěli dát zaživa pohřbít. Ale ve skutečnosti se prostě vydali zpátky, protože se přesvědčili, že lidé na Zemi nejsou ještě zralí ke kontaktu dvou světů.

Naskýtá se otázka, proč po sobě cizinci zanechali černou kouli, která měla schopnost svítit jako elektrická lampa? Proto, aby lidé na jejich návštěvu nezapomněli. Zřejmě černá koule nebyla jen osvětlovací těleso, ale ještě cosi jiného. Kdyby se dochovaly materiály o Atlantidě, našli bychom v nich nepochybně zmínky o

cizincích. Atlantida však zmizela a s ní i všechny její archivy. Zůstala jen černá koule!

Ne, nepřerekl jsem se! Černá koule dosud existuje. Nemohlo ji zničit nic, ani katastrofa Atlantidy. Černá koule, to je zpráva adresovaná ne obyvatelům Atlantidy, ale budoucím pokolením, která jí dokáží pochopit. Tato zpráva je adresována nám!“

Znovu potlesk a souhlasný šum v sále.

„Končím! Jestliže se chceme přesvědčit o návštěvě z jiného světa, jestliže chceme zvědět, kdy se chtějí objevit podruhé, musíme najít kouli na dně Atlantického oceánu. Je to těžké, myslím však, že možné!“ Karelin se odmlčel, pak dodal jiným tónem:

„A teď jsem připraven odpovídat na vaše dotazy.“

Nečekaná událost

Karelinovi se vrátili domů pěšky. Byl tak krásný večer, že se jim nechťelo jet metrem. Mráz trochu štípal, ale bylo úplně bezvětrí.

Měli to daleko, ale Věra Pavlovna na vzdálenost nehleděla a často nutila muže k procházkám. Kabinetnímu vědci to mohlo podle jejího názoru jen prospět.

Dnes nemusela Nikolaje Tichonoviče ani přemlouvat. Šel úplně mechanicky, ani si nevšiml, že už dávno přešli několik stanic metra.

Karelin těžce prožíval neúspěch.

Ne, nikdo se mu nevysmíval. Fantastická část jeho přednášky byla přijata stejně jako základní s pochopením a vážností. Jeden člen rady, ten, co právě předsedal, ve svém projevu dokonce prohlásil, že starobylý rukopis zaslouží soustředěnou pozornost, a to zvláště proto, že v něm je mnoho shod, které se při stáří dokumentu dají těžko vysvětlit.

Avšak Karelinův sen o hledání černé koule se zhroutil, a to zřejmě definitivně. Názor všech přítomných členů rady i obecnstva, že hledání koule je absolutně beznadějně, byl tak jednomyslný, že Karelin nakonec musel souhlasit.

Souhlasil s těžkým srdcem.

Bylo mu jasné, že rozsudek je definitivní a že, jak říkali kdysi právníci, „proti němu není odvolání“. Sotva by se našli lidé ochotní

hledat, ne snad jehlu v kupce sena, ale maličkou kouli hozenou do oceánu před dvanácti tisíciletími neznámo kde.

A Nikolaje Tichonoviče teď mrzelo, že on s tímhle návrhem docela vážně přišel.

Věra Pavlovna mlčela. Věděla, nač její muž asi myslí a co prožívá, ale považovala všechny řeči za zbytečné. Byla ráda, že v zásadě s Nikolajem Tichonovičem všichni souhlasili. Vztah starobylé legendy k přednesené hypotéze byl všeobecně uznán a stane se nepochybně podkladem dlouhé a podnětné diskuse.

„Vlastně je všechno v pořádku“ řekla, když po třech hodinách konečně došli před dům.

Neodpověděl.

Telefon zazvonil hned, jak vešli do bytu.

Karelin mechanicky stiskl tlačítko. Za chvíli by to už neudělal, protože neměl nejmenší chuť se s kýmkoliv vybavovat.

Uviděl naprosto neznámého staršího muže, s lebkou holou jak koleno. Plné rty, malinká jakoby přimhouřená očka dodávala jeho obličejí dobromyslný a snad trochu výsměšný výraz. Zdálo se, že vlastník takového obličej by měl mluvit vysokým tenorem.

Ozval se však sytý bas.

„Konečně! Už vám volám počtvrté.“

„Ano, já vím,“ odpověděl bezmyšlenkovitě Karelin.

Oči neznámého se ještě více zúžily.

„Nechtěl jste to vzít, že?“ zeptal se šibalsky. „Tak si nedělejte násilí, mohu zavolat zítra.“

„Ne, to ne,“ řekl Karelin. „Právě jsem přišel. Ale zvonění se ozvalo okamžitě, a tak mě nevím proč napadlo, že to není poprvé.“

„To je intuice!“ prohlásil neznámý. „Vidím ostatně, že mluvíte pravdu. Víte co? Svlékněte se! Proč stát u telefonu v kožichu a čepici. To, co vám chci říct, vás bude docela určitě zajímat, za to ručím. Dobrý den, Věro Pavlovno!“

Poslední slova patřila Karelinové, která si už svlékla kabát a teď přišla k telefonu. „Jak to, že znáte mé jméno?“ zeptala se s úsměvem,

„Jsem starý fanoušek. Abych neznal okrasu a pýchu leningradského basketbalu. Obdivoval jsem vás už před pěti lety.“

Karelin se vrátil.

„Prosím,“ řekl.

„Neposadíte se?“ navrhl neznámý. „Sedím v, křesle a mám nepříjemný pocit, když oba stojíte.“

Věru Pavlovnu napadlo, že se tenhle veselý člověk objevil právě vhod. Snad odvede Nikolaje Tichonoviče od neveselých úvah a rozptýlí jeho špatnou náladu. Karelin se snadno poddával skleslosti, ale stejně snadno se vracel do normálních kolejí. Cizí dobrá nálada na něho působila nakažlivě.

Oba si přitáhli židle a posadili se.

„Tak je to lepší,“ řekl neznámý. „Měl bych se představit. Já vás znám a vy mě ne. Jmenuji se Kotov. Konstantin Konstantinovič. Jsem literární vědec. Zabývám se studiem folklóru různých národů. V tom jsem kapacita!“

Zasmál se a membrána telefonu zazněla nejhlubším tónem.

Karelin se mimoděk také zasmál. Kotovův smích byl velmi nakažlivý. I když na malé okrouhlé obrazovce viděli jenom tvář, zdálo se jim, že to musí být malý tloušťík.

Později se to potvrdilo. Když se s Kotovem seznámili osobně, měli dojem, že je to živá koule. V zevnějšku se nesplekli. Mýlili se však v povaze. Kotov nebyl veselý člověk. Smál se zřídkakdy a jakoby nerad. Často se zamyslel a ztrácel nit rozhovoru, čímž trochu připomínal samotného Nikolaje Tichonoviče.

Měli pocit, že veselý tón, v jakém s nimi Kotov hovořil, je mu vlastní. Mnohem později se však Věře Pavlovně svěřil, že tento tón nasadil úmyslně, protože chápal, jak asi Karelinovi je. Charakteristickým rysem povahy Konstantina Konstantinoviče byla taktnost a také neomylná taktičnost.

Ted' však ještě Kotova neznali.

Karelin viditelně ožil.

„A co nám tedy poví kapacita ve folklóru?“ zeptal se.

„Za prvé,“ odpověděl Kotov, „chci říct, že jsem byl na vaší dnešní přednášce. Ačkoliv vůbec nerozumím matematice, tleskal jsem jejímu závěru. A za druhé bych mohl právě k tomu závěru něco dodat.“

Karelin si pomyslel, že má co dělat s člověkem, který si nemůže odpustit sdělit mu svůj názor na starobylou legendu. Neměl chuť pokračovat ve sporu ještě doma. Zamračil se a už už otevíral ústa, aby nezvanému recenzentovi řekl, že je unaven a chce si odpočinout a že jeho mínění je ochoten vyslechnout až někdy jindy. Ale nezvaný recenzent ho předešel.

„Nemračte se, vážený příteli,“ řekl. „Nechci kritizovat vaše závěry. Chápu, že jste unaven, ale jsem přesvědčen, že mi budete vděčný, až mě vyslechnete.“

Jeho bystrost Karelina přivedla do rozpaků.

„Už poslouchám,“ řekl.

„Pak tedy začínám. Před několika lety jsem pracoval se starými rukopisy v archívech samarkandské městské knihovny. Samozřejmě mne mimořádně zajímala lidová vyprávění, legendy, pohádky. Hledal jsem v nich vztahy k folklóru jiných národů a často je nacházel. Nebudu vás unavovat podrobnostmi, které zajímají jen literárního vědce. Na vaši přednášku jsem se dostal náhodou, zatáhl mě tam jeden přítel. Požehnáno budiž jméno jeho, jak se říká na Východě. Vyprávění starého Egyptana, které jste tam četl, ve mně probudilo nejasné vzpomínky. Zdálo se mi, že ten příběh znám, přesněji, že jsem už slyšel něco velice podobného. Tahle myšlenka mi nedávala pokoj, a když jsem přišel domů, začal jsem vzpomínat. Sběratel folklóru musí mít dobrou paměť. Vzpomněl jsem si. A když se mi podařilo najít v jednom poznámkovém sešitě týkajícím se právě Samarkandu velice starou legendu, bylo mi, jako bych dostal ránu palicí...“

„Ta legenda má nějaký vztah k Atlantidě?“ zeptal se vzrušeně Karelin.

„Žádný nebo spíš skoro žádný. Chápu, co vás napadlo. Ne, to je něco úplně jiného. Legenda je z třináctého století našeho letopočtu.“

„Á!“ pronesl rozčarovaný Karelin.

„Počkejte s tím vaším á,“ řekl nakvašeně Kotov. „Věc je ještě zajímavější. V rukopise, který jste četl, se mluví o čtyřech podivných lidech, kteří se objevili před dvanácti tisíci lety v Atlantidě. Ten Dair (jmenoval se tak, že?) psal, že byli zázračně mocní a měli kůži bílou jako oblaka. Je to tak?“

„Ano, je. Copak i ve vaší legendě...“

„Docela správně. Mluví se v ní o Čtyřech džinech. Víte, co to jsou džinové?“

„Vím.“

„Tak tedy v legendě, vlastně to ani není legenda, ale spíše lidová pověst, se mluví o Čtyřech džinech, jejichž těla byla modrá jako obloha a tváře a ruce bílé jak samarkandský papír. Zřejmě jde o modrý šat obepínající tělo.“

„A ze které doby je ta legenda?“

„Z konce vlády Čingischánovy, tedy z počátku třináctého století. Ale to ještě není všechno...“

„To bude asi jen náhoda!“ přerušil Karelin Kotova.

„Nevím, proč vám říkají fantasta,“ řekl Kotov ještě nakvašeněji.

„Nemáte ani špetku fantazie. Nebud'te netrpělivý a vyslechněte mě do konce.“

„Promiňte!“

„Mluvil jste přece sám o stroji prostoru a času. Nejen prostoru, ale i času! Proč tedy nechcete připustit, že by čtyři cizinci mohli odejít z Atlantidy ne na svou planetu, ale do budoucnosti Země. Copak to podle vás není možné?“

Karelin neodpověděl. Začalo mu být nějak trapně. Skutečně, to co říkal Kotov, logicky vyplývalo z jeho vlastní hypotézy.

„Poslouchejte dál! Pověst působí velice věrohodně. Jsou v ní jména a události historicky doložené. Když jsem se s ní poprvé seznámil, dospěl jsem k názoru, že je to dobře napsaná pohádka, ale teď si myslím, že je to skutečnost. A to má na svědomí rukopis, který jste přečetl. Je zde příliš mnoho shodného.“

„Zatím to nevidím!“

„Věro Pavlovno!“ zaúpěl Kotov. „Zkroťte svého manžela! Takhle nikdy neskončím!“

„Promiňte,“ omluvil se ještě jednou Karelin. „Už vás nebudu přerušovat.“

„Říkalo se tam,“ pokračoval Kotov, který se tentokrát ani neusmál, „že džinové dovedli mluvit s každým v jeho jazyce...“

„To je ohromné!“ neudržel se Nikolaj Tichonovič.

„...a souhlasí to s egyptským rukopisem. Ale nejpodivuhodnější je něco jiného. Se čtyřmi džiny byl pátý. Právě o něm se mluví v pověsti, mimochodem zapsané podle slov jakéhosi ulemy jménem Tochučar-Rašid. Pátý džin nebyl bílý, ale rudý, a podle autora to byl Atlant'an!“

„To je něco!“ prohlásil rozhodně Karelin. „Dejte mi svou adresu. Okamžitě k vám jedu. V tomhle rozhovoru nemůžeme pokračovat telefonicky.“

„A není pozdě?“

„Vaše vina! Měl jste mi zavolat zítra. Teď bych to do rána nevydržel.“

„Pak tedy přijedu já k vám,“ řekl Kotov.

Nápad

Povídali si do tří hodin v noci. Ani Věra Pavlovna nešla spát, natolik zajímavé bylo to, co říkal Kotov.

„V té pověsti, říkejte si tomu legenda, či jak je vám libo, člověka zaráží hodnověrnost podrobností,“ vypravoval. „Kdyby nešlo o džiny, asi bych mu nebyl věnoval pozornost. Ale džinové jsou typické postavy orientálních pohádek. Ta historická věrohodnost mě ohromila už tehdy. Pomyslel jsem si, že je to trochu divné pohádka. A teď ani trochu nepochybují, že je to ve skutečnosti pověst, která se k nám dostala jako ozvěna skutečných událostí. Nejde ovšem o žádné džiny, ale o pět neobyčejných lidí, s nimiž se setkali vojáci Čingischánovi na území budoucího Ruska.“

„To mě právě nejvíce zaráží,“ řekl Karelin.

„Co tím myslíte?“

„Místo. Když připustím, že čtyři bílí džinové jsou titíž cizinci, o kterých píše Dair, tak odkud se vzali v Rusku? Jak vidíte, přijímám vaši hypotézu o tom, že se návštěvníci z jiného světa nevypravili do vlasti, ale do budoucnosti Země. Pomoci stroje prostoru a času se dostali do Atlantidy, kde stál jejich stroj. Jak se mohl najednou objevit v Evropě?“

„Co když je to jiný?“ navrhla Věra Pavlovna. „Mohli se vrátit domů a za jedenáct tisíc let se znovu vypravit na Zemi. A octnout se v Rusku.“

„Na tvé vysvětlení bychom mohli přistoupit nebýt jedné okolnosti. Jsou zase čtyři, jsou stejně oblečení a je s nimi Atlant'an. Je to tak?“ zeptal se Karelin.

„Ano,“ potvrdil Kotov.

„Nemůžeme samozřejmě pronášet soudy o technice, kterou neznáme,“ pokračoval Nikolaj Tichonovič, „ale víme nepochybně, že mezi objevením cizinců v Atlantidě a druhým objevením na Rusi uběhlo jedenáct tisíc let. Dejme tomu, že se oblečení na cizí planetě za tu dobu nezměnilo, dejme tomu, že se nezměnila ani jejich vnější podoba. Konečně dejme tomu, že při odchodu ze Země s sebou vzali pozemšťana. Ale tenhle člověk by se přece v žádném případě nemohl objevit po tisíciletích na Zemi společně s potomky prvních návštěvníků.“

„Kromě toho,“ dodala Věra Pavlovna, „v rukopisu Dairově je jasně řečeno, že odešli tak, jak přišli, jen čtyři.“

„Ale kdepak,“ řekl přesvědčeně Nikolaj Tichonovič, „Jestliže chceme věřit Dairovu rukopisu a mongolské pověsti, nezbyvá nám než přijmout hypotézu Konstantina Konstantinoviče. Čtyři bohové neodešli sami, ale vzali s sebou Atlant'ana, zřejmě učence ze země Moorovy, který se nabídl, že je doprovodí. A neodešli domů, ale do budoucnosti Země. Jinak to není možné!“

„Dodejme k tomu,“ poznamenal Kotov, „že v žádném případě nelze připustit, aby dvěma lidem odděleným od sebe jedenácti tisíciletími, tedy Dairovi a autorovi pověsti, vlezl do hlavy jeden a týž nápad s bělolícií lidmi v modrém šatě. To by byla příliš velká náhoda.“

„Souhlasím!“ řekla Věra Pavlovna. „Ale vždyť přece Dair napsal o odchodu čtyř bohů.“

„Nemusel znát podrobnosti. Je dokonce pravděpodobné, že je neznal. Vše se odehrálo v domě velekněze a kněží odjakživa své činy rádi tajili. Cizinec, jakým byl Dair v zemi Moorově, nemohl být zasvěcen do chrámových tajemství. O tom není sporu! Pokračujme tedy! Proč se stroj objevil v Evropě a ne v Atlantidě, nemůžeme tušit. Snad ani nemá smysl se tím problémem zabývat. Správně jste poznamenal, Nikolaji Tichonoviči, že to je technika jiného světa a my ji neznáme. Berme to jako skutečnost a basta. Podstatné je to, že

stroj času,“ Kotov udělal kratičkou pauzu, jako by chtěl zesílit účinek svých slov, „se dá najít.“

To zaznělo zcela nečekaně.

„Jak to, najít?“

„Velice snadno. Ve vyprávění je, jak už jsem vám říkal, mnoho podrobností. Údaje o tom, kde byli spatřeni čtyři bílí a jeden rudý džin, jsou dost jasné. Místo se dá určit na mapě.“

„Přesně?“

„Ne docela, ale myslím, že dost přesně. V každém případě se dá najít snadněji, než vaše koule v Atlantském oceánu.“

„Vyprávějte podrobněji!“

„O to se snažím pořád, ale vy mě přerušujete. Ve vyprávění se mluví o mongolském oddíle, který Čingischán vyslal na průzkum. Uvádí se i jméno jeho velitele. Jmenoval se Súbétej-nojon. Nojon znamená kníže. Oddíl zřídil kureně – tak říkali Mongolové vojenskému táboru – na břehu Volhy, asi čtyřicet dní cesty od Chorezmu. Existovalo město Chorezm i stejnojmenná země,“ vysvětlil Kotov. „Tam zůstali asi rok, přičemž podnikali výzvědné nájezdy. Při jednom takovém nájezdu spatřili džiny. Podle údajů, které máme k dispozici, k tomu došlo v lese, asi čtyři koňské pochody západně od kureně. Cestou se musel oddíl přepravit přes řeku širokou tisíc loktů. Jak vidíte, místo je určeno dost přesně, mluví se i o tom, že řeka teče ve vzdálenosti jednodenního pochodu od kureně. Džinové byli spatřeni u svého obydlí připomínajícího pařez obrovitého stromu. Tenhle pařez znali místní obyvatelé dávno. Považovali jej, jak se dá soudit z pověsti, za jakousi modlu. Dále se mluví o tom, že vojáci zahrabali pařez i s rudým džinem a navrhli nad ním kurhan, tedy mohylu. Proč, to nevíme. A nevíme ani, byli-li tam bílí džinové. O nich se vůbec mluví jen zběžně, celé vyprávění je věnováno rudému. Zajímavé je, že rudého muže považovali na jedné straně za džina a na druhé straně ho zahrabávali v domněnku, že v mohyle zahyne. To je možné v životě, ne však v pohádkách, kde jsou džinové vždy nesmrtelní. Toho rozporu jsem si všiml už v Samarkandu. V té době však logika nebyla zrovna na výši.“

„To je zajímavé!“ řekla Věra Pavlovna.

„Chci vám tedy navrhnout, abychom se pustili do pátrání po tom pařezu,“ uzavřel Kotov.

Karelin vzdychl. „Přestože je vaše myšlenka neobyčejně svůdná, nedá se uskutečnit. Můžeme nalézt místo i kurhan. Ale samotný stroj nenalezneme. Ten je neviditelný a nehmatatelný, protože letí časem spolu s lidmi, kteří jsou uvnitř.“

„Chápu, co chcete říct, ale mám námitky. V pověsti se mluví o tom, že železný pařez znali místní obyvatelé už řadu let. Klaněli se mu jako modle. To bylo dávno předtím, než se objevili samotní návštěvníci. Z toho vyplývá, že sice ještě nedoletěli, ale přesto byl jejich stroj viditelný a plně hmatatelný. Přece nemohli dlouhá léta sedět uvnitř a nevycházet. Dair vypráví, že čtyři bílí bohové požadovali, aby jejich stroj zahrabali. Kdybyste měl pravdu, Nikolaji Tichonoviči, pak by ta žádost neměla žádný smysl.“

„Vy tedy předpokládáte...“

„Já nic nepředpokládám. Tohle je váš obor a ne můj!“

„No,“ řekl zamyšleně Karelin, „snad máte pravdu. Pro nás je stroj času pouhopouhá teorie. Vymýšlet si předpoklady o jeho konstrukci je úplná hloupost.“

„Ostatně jaképak předpokládání. Problém stojí tak, zda železný pařez vůbec existuje.“

„Sotva najdeme někoho, kdo by měl chuť ho hledat.“

„Stačíme na to sami, já a vy dva.“

„To je hodně,“ zasmál se Karelin.

„Ano,“ řekl vážně Kotov. „Tři přesvědčení lidé, to je hodně! A já nevěřím, že by se nikdo jiný nenašel. Vezměte si třeba vaše dnešní, vlastně už včerejší, posluchače. Brzo bude léto. Pět šest ochotných studentů se jistě najde.“

„Pověz o tom Kičjovovi,“ navrhla Věra Pavlovna. „Ten bude jistě pro.“

„Kdo je to?“

„Přítel Nikolaje Tichonoviče. Historik a archeolog.“

„Sotva,“ Karelin pochybovačně zavrtěl hlavou. „Vasilij je příliš praktický a střízlivý. Nemá smysl pro fantazii.“

„Můžete ho nachytat na starý kurhan...“

„Výborně,“ přerušil ho Karelin. „To je nápad. Seznámím ho s legendou, aniž se zmíním o železném pařezu. Ať si myslí, že je tam zahrabán jen muž s rudou kůží. Na to ho nachytáme. V kurhanech se kope často.“

„Vidíte,“ řekl Kotov, „jak nám to všechno do sebe zapadá. Jestli s tím bude váš přítel souhlasit, tak se my dva prostě připojíme k obyčejné archeologické expedici. A co tam chceme najít, budeme vědět jen my. Pro ostatní to bude překvapení.“

„Zavolám mu hned,“ řekl Karelin a zvedl se.

Věra Pavlovna se rozesmála.

„To je celý on,“ řekla Kotovovi. „Vzplane a zapomene na všechno na světě. Kam chceš volat, vždyť je noc?“

„Máš pravdu, zapomněl jsem. Zavolám ráno.“

„Počkejte,“ řekl Kotov. „Já připravím půdu. Musíme vašeho přítele seznámit s pověstí, ale v takové podobě, aby uvěřil, že v kurhanu je skryto něco cenného. Vždyť ten kurhan budeme muset dlouho a vytrvale hledat. O železném pařezu se musíme zmínit. Mohlo by se přece stát, že bychom našli víc kurhanů. Váš přítel musí hledat právě železný pařez.“

„A jak to máme udělat?“

„Velice jednoduše. Vypustíme z pověsti vše o džinech. O rudém muži se nemusíme zmiňovat. Za téměř tisíc let by z něho stejně nic nezbylo, kdyby byl jen tak zahrabán. Pověst mluví o podivném předmětu, nad nimž byl navršen kurhan. To úplně stačí. Už jsem vám mnohokrát řekl, že vyprávění udivuje hodnověrností podrobností. Váš přítel je historik. Pochopí, že pařez stojí za hledání.“

„Kolik času potřebujete?“

„Dva dny. Potom přítele zavoláte, seznámíte nás a všechno bude v pořádku.“

„Jsme tedy domluveni!“ řekl Karelin.

Nikolaj Tichonovič netrpělivě čekal, až Kotov skončí práci.

Konstantin Konstantinovič ho nezklamal. Přijel přesně za dva dny.

„Tak to bychom měli! Teď můžete svého přítele zavolat.“

Kotov splnil svůj úkol skvěle. Jeho upravený překlad staré pověsti byl tak přesvědčivý, že se mohl bez obav předložit i tomu sebedůvěřivějšímu historikovi.

Nikolaj Tichonovič byl velice spokojen.

„Na tohle Vasja skočí,“ řekl.

„A my ho neošidíme,“ dodal Kotov. „Je tu přesně všechno kromě džinů. Ale váš přítel se přece zajímá o historii, a ne o pohádky. Že kurhan navršili nad člověkem, kterého považovali za džina, o tom nepotřebuje nic vědět.“

„A jestli se bude chtít podívat na originál?“ zeptala se Věra Pavlovna.

„Ať se podívá. Zmínky o džinech bude brát stejně jako svého času já. Nejdůležitější je, abychom vašeho přítele od samého začátku zaujali.“

„Už jdu na věc,“ řekl Karelin.

Ale jen vykročil k telefonu, ten sám od sebe zazvonil.

„To je ale náhoda!“ řekl Nikolaj Tichonovič, když se malá obrazovka rozsvítila. „Zrovna se ti chystám zavolat do Moskvy. Přijed' sem honem. Mám pro tebe příjemné překvapení. Pospěš si!“ Vypnul přístroj. „Vasja hned přijede. Je v Leningradě.“

„Tak to byl Kičjov?“ zeptal se Kotov. „Opravdu, vypadá velice seriózně.“ Čekali asi hodinu.

Vasilij Vasiljevič vešel do pokoje svým obvyklým rychlým krokem, vysoký, hubený, naprostý protiklad Kotova, který mu sahal někam k ramenům.

Když se jako obvykle s Karelinem a jeho ženou políbili, podal sám Kotovovi ruku a stroze vyštěkl:

„Kičjov!“

„To vím,“ odpověděl klidně tlouštítk. „Já jsem Konstantin Konstantinovič Kotov.“

„Promiňte! Vasilij Vasiljevič Kičjov.“

„I to je mi známo. Jsem tu, abych s vámi mohl mluvit. Chtěli jsme telefonicky, ale osobně je to samozřejmě lepší.“

„To je tvoje překvapení?“ usmál se archeolog.

„Právě. Konstantin Konstantinovič mě seznámil se zajímavým dokumentem. Jsem přesvědčen, že bude zajímat i tebe.“

„Uvidíme! Ale já jsem ti přijel vynadat. Četl jsem o tvé přednášce a rozčílilo mě to.“

„Jen proto jsi přijel?“

„Jsem tu služebně. Ale při té příležitosti...“

„Co tě na mé přednášce rozčílilo?“

„Návrh hledat kouli v moři. To je nesolidní!“ Karelin se rozesmál.

„Co bylo, to bylo, mechem zarostlo. Už o tom ani nevím!“ řekl. „Poslechni si raději, co ti poví tenhle pán.“ Kičjov se otočil ke Kotovovi. „Už poslouchám, Konstantine Konstantinoviči“

Železný pařez

Kotov začal stejně jako před dvěma dny s Karelinem. Vyprávěl o své práci v samarkandské městské knihovně a o nálezu pověsti ze začátku třináctého století. Pak přečetl překlad.

Kičjov poslouchal velice pozorně. Tvářil se vážně a klidně, avšak Karelin, který přítele dobře znal, si všiml, jak mu v očích několikrát výsměšně zablýskalo.

Co se děje? pomyslel si zneklidněný Nikolaj Tichonovič. Že by to všechno považoval za pohádku? Pak bychom s jeho pomocí nemohli počítat – a bez ní se těžko obejdeme.

Kotov dočetl a odmlčel se. Dalo se čekat, že se Vasilij Vasiljevič zeptá na originál, ale zřejmě u něho Kotov vzbudil naprostou důvěru a nebezpečná otázka nenásledovala.

„To je zvláštní náhoda,“ řekl zamyšleně Kičjov. Přijel jsem do Leningradu právě kvůli kurhanům. „Víš přece,“ obrátil se ke Karelinovi, „že se specializuji na archeologii asijských a afrických zemí. V Africe teď není do čeho píchnout a tak hned nebude. Rozhodl jsem se pustit se do vykopávek kurhanů, které tu zanechali právě Mongolové. A vy mě teď upozorňujete na kurhan, jaký zrovna potřebuji. To je neobyčejně zajímavé. Váš kurhan je zřejmě někde na dolním toku Volhy, nejspíš ve volgogradské oblasti. Ale to se dá upřesnit.“

„Souhlasíš tedy s hledáním kurhanu?“ zeptal se potěšený Karelin.

„Hledat ho musíme,“ přikývl Kičjov. „A co si myslíte o železném pařezu vy?“

„Zřejmě je to nějaký kovový válec,“ opověděl nerozhodně Kotov.

„No dobře! Ale kde se vzal kovový válec na staré Rusi?“

„To tedy nevím.“

„A ty, Koljo?“

„Já teprv ne.“

„Opravdu?“

Něco v archeologově hlase přinutilo Nikolaje Tichonoviče, aby zpozorněl. Vzpomněl si na výsměšné záblesky v Kičjovových očích a vytušil, že je čeká nějaké překvapení, protože znal dobře svého přítele. Přesto odpověděl co nejklidněji:

„Jak to mohu vědět?“

„No, to máš pravdu.“ Kičjov se odmlčel a začal prsty bubnovat na opěradlo křesla. „Vědět a předpokládat jsou dvě různé věci. Vědět to nemůžeš stejně jako Konstantin Konstantinovič či kdokoliv jiný. Ale předpokládat bys mohl. Ty jsi tedy,“ prohlásil nečekaně, „zanechal úmyslu hledat kouli na dně Atlantského oceánu a pustil ses do hledání železného válce? A to pouhé dva dny po své výzvě k pátrání po kouli. To jsi celý ty...“

Ted' už ne náznak, ale otevřený výsměch zazněl v jeho hlase.

„Proč se,“ pokračoval, „matematik a literární vědec tak nadchli pro vykopávky kurhanů? Proč jste mi chtěli společně telefonovat do Moskvy? Řekněte mi otevřeně, drahý Konstantine Konstantinoviči, že jste byl na přednášce Nikolaje Tichonoviče? Že to byl jeho nápad, abyste vypracoval tuhle verzi mongolské pověsti a vypustil z ní všechny zmínky o džinech?“

Věra Pavlovna se rozesmála.

„Tak už si nehrajte na schovávanou,“ řekla. „Je to jasné!“ Vasilij Vasiljevič se také zasmál.

„Že se nestydíš,“ řekl Karelinovi, „dělat ze mě před lidmi takového suchara. Proč by to mě nemohlo chytit stejně jako tebe. Asi mě špatně znáš! Vtip je v tom, přátelé, že to vyprávění dávno znám. A právě z vašeho článku, vážený kolego. Na ten jste zapomněl. Při

čtení se mi to vybavilo a postřehl jsem zřejmě záměrné změny. Zbytek jsem si už domyslel.“

„To je zásah!“ řekl vesele Karelin. „Dva jednou ranou.“

„Nevadí, tím líp!“ Kotov se nesmál: „Pak se vás zeptám přímo – můžete a chcete nám pomoci najít stroj času?“

„Jestli chci? A co abychom si promluvili spíš o tom, jak pomůžete vy mně při hledání tajemného válce. Ne stroje času, ale válce. Nemůžeme přece vykládat kompetentním úřadům o stroji času.“

Teď se rozesmál nejen Karelin, ale i Kotov.

„Dobrá, je to jedna jedna!“ řekl Kičjov. „Měli jste právo myslet si o mě totéž, co si já myslím o druhých. A teď k věci.“

Za základnu expedice bylo vybráno na návrh Kičjova město Michajlovka ve volgogradské oblasti.

Za řeku o šířce tisíc loktů, o níž byla v pověsti zmínka, považoval Vasilij Vasiljevič přítok Donu Iloviju.

„Nenechte se mýlit tím, že Ilovija je daleko užší,“ říkal Karelinovi a Kotovovi. „Před osmi sty lety mohla být širší i hlubší než dnes. Podle údajů ve vyprávění dosáhl mongolský oddíl Volhy právě zde, severně od Volgogradu, přibližně v kamyšinském okrese. Mluví se tam o stepích. Michajlovka je ve stepním pásmu. Od Volhy k Ilovije je přibližně jeden den jízdy na koni.“

„A lesy?“ zeptal se Kotov.

„Jsou tu taky, i když nepříliš velké. Ale zase nemůžeme zapomínat, že osm set let je osm set let.“

„A jsou tam kurhany?“

„Spousta. Náš úkol je o to snazší, že hledáme kurhan s železným válcem uvnitř. Díky tomu můžeme ohledat každý podezřelý vršek zvenčí, aniž bychom museli všechny rozkopávat.“

„A co když válec není železný, ale měděný, nebo z jiného nemagnetického materiálu?“

„To nehraje roli. Máme čtyři hledače, které reagují na jakýkoliv kov. Rozdělíme se na čtyři skupiny a prozkoumáme krajinu v poloměru padesáti kilometrů od Michajlovky.“

„Jen do padesáti?“

„To by mělo stačit. Až když nic nenajdeme, zvětšíme poloměr.“

Zorganizování expedice narazilo na velké potíže. Pověst vypadala přece jen spíš jako pohádka než jako historický dokument. Původní záměr – nezmiňovat se o džinech – se nepodařilo dodržet. Museli si od Samarkandu vyžádat původní znění pověsti. A když se Kičjovovi přece podařilo získat souhlas, pak to bylo spíše proto, že víc než pověst zdůrazňoval potřebu osvětlit některé podrobnosti o přípravách Čingischána ke vpádu na Rus. O průzkumu Súbétejnojona nebylo zatím známo nic jiného, než co se říkalo právě v této pověsti, a Kičjov argumentoval tím, že vykopávky, na kterých on trvá, mohou vnést do této věci jasno bez ohledu na existenci železného pařezu.

Vasilij Vasiljevič měl autoritu a uměl dosáhnout svého.

Expedice byla malá, kromě Kičjova byl v ní jen jeden archeolog, Nikitin, a tak nebyl problém do ní zařadit Karelina a Kotova. Stav byl doplněn ještě o čtyři studenty.

Vyjeli v květnu.

Už cestou seznámil Kičjov Nikitina s Karelinovou myšlenkou a se skutečnými záměry expedice a proti očekávání tento seriózní a hloubavý vědec okamžitě vzplanul stejně jako oni tři...

A co dál

Byli tak netrpěliví a zvědaví, že ani nepřivolali pomoc, a jen sami, s terénními vozidly, vymýtili stromy a rozkopali celý kurhan. Zkrátka pracovali jako diví.

Když konečně odhodili lopaty, podívali se na sebe v údivu, jak mohli jen v osmi, za tak krátký čas, udělat tolik práce.

Paprsky zacházejícího slunce prodírající se listovím zabarvily stroj času do růžová. Stál tam před nimi, záhadný, nepochopitelný a mlčenlivý.

Co je asi uvnitř?

Karelin se z ničeho nic rozesmál.

„Jsme jako děti,“ řekl a pokrčil rameny. „Jako by to nepočkalo do zítřka!“

„Máš pravdu, ale říkáš to trochu pozdě,“ ozval se Vasilij Vasiljevič, který se svalil na trávník a těžce oddechoval. „Kdo z vás je teď ještě schopen zajet do města?“

„Já,“ nabídl se Kotov. „Ale copak se tam nevrátíme všichni?“
„Jestli se ptáte mě,“ odpověděl Kičjov, „tak já raději zůstanu zde.“ Odmlčel se pak dodal: „Kdo ví...“

I když větu nedopověděl, všichni pochopili, co chce říci.

„Já taky zůstanu,“ řekl Nikitin.

„A já rovněž,“ připojil se Karelin.

„V tom případě se sem vrátím,“ řekl Kotov.

„Ne!“ Kičjov vytáhl zápisník a pero. „Odešlete telegramy a ráno počkáte na letišti na ty, které sem povolám. Ukážete jim cestu.“

„Budu tedy muset do Volgogradu?“

„Samozřejmě!“,

Kotov a jeho spolupracovník odjeli.

„V autech si znamenitě odpočineme,“ řekl Vasilij Vasiljevič.

„Ale ve spaní se budeme muset střídat. Je nás šest.“

„Stejně je to trochu iluzorní,“ poznamenal Karelin.

„To jistě. Ale já bych si nikdy neodpustil, kdybychom zaspali jejich výstup. Může k tomu dojít kdykoli. Nikdo by nám to ostatně neodpustil. Ode dneška bude válec pod stálým dohledem.“

„Třeba léta?“ zeptal se student Anver.

„Léta, desetiletí, staletí. Tak dlouho, jak bude potřeba.“

„Tak dobře,“ řekl vesele Nikitin. „Pojďte se navečeřet. Nevím jak vy, ale já mám hlad.“

„Byla by legrace,“ řekl Karelin, když se kousek od válce rozhořel oheň a všichni se kolem něho rozsadili, „kdyby cizinci vystoupili z válce zrovna teď. Sedíme si tu u ohně jako v pravěku. V prvním okamžiku by nás mohli považovat za divochy.“ Nikdo na vtip nezabral. „Nechápu jedno,“ pokračoval Nikolaj Tichonovič, „jak se mohl tenhle stroj octnout v Rusku?“

„Vysvětlení musíme hledat v tvé hypotéze,“ ozval se Kičjov: „Tenhle válec není přece jenom stroj času, ale také prostoru.“

„Má hypotéza je na to zatím krátká.“

„A nepovažuješ ji doufám za definitivní.“

„Ovšemže ne.“

„Tak vidíš.“

„Už je pozdě,“ řekl Kičjov, když se najedli. „Kdo bude hlídat první?“

„Hlídat budeme my,“ řekl Anver jménem svých dvou kolegů. „Vy spěte až do rána. A nehádejte se se mnou, soudruhu Kičjove. Zítra musíte být svěží.“

Nález vyvolal obrovský zájem historiků a vzbudil senzaci.

Válec z neznámého kovu nalezený v kurhanu z třináctého století nemohl nevzbudit všeobecný zájem. A jakmile byl publikován Dairův rukopis, mongolské vyprávění a Karelinova hypotéza, svět zachvátilo vzrušení. Poprvé se lidstvo setkala s důkazem návštěvy z jiného světa. Stroj času se začal měnit z abstraktní představy ve skutečnost.

I když o tom, že je to zrovna stroj času, mnozí silně pochybovali. Představa, že takovýto stroj není během pohybu ani viditelný, ani hmatatelný, byla příliš vžitá. Počátek této představy sahal až někam k Wellsovým fantaziím. Ale ani vědci zabývající se nulovými rozměry si nedovedli představit, že by tentýž předmět mohl být zvenčí nehybný a uvnitř letět časem.

„To není žádný stroj času, ale schránka s materiály o kosmické návštěvě,“ říkali pochybovači. Zastánci tohoto názoru samozřejmě nevěřili ani Dairovu rukopisu, ani mongolské pověsti a označovali je za pohádky, jejichž obsah se náhodou shodoval.

Ale o tom, že válec je mimozemského původu, nepochyboval nikdo. To bylo nad slunce jasnější. Takový kov na zemi neexistoval a nemohl samozřejmě existovat ani v minulosti.

Pokusy získat aspoň zrnko kovu k laboratorním výzkumům skončilo nezdarem. Ani analýza na místě samém nevedla k ničemu. Ani ty nejsilnější kyseliny nezanechávaly na hladkém povrchu válce stopy.

Sotva patrný oválný obrys dveří byl objeven okamžitě, stejně jako malý výstupek, kterým se podle všeobecného mínění daly dveře otevřít.

Otevřít nebo neotvírat?

Cizinci, hosté z jiného světa, mohli být uvnitř. Avšak v tom případě by byli mimo prostor a čas vnímaný lidmi. Otevření dveří by bylo aktem pouze zvědavosti a nemělo by s vědeckými cíli nic společného. To říkali jedni.

Druzí zase namítali, že konstruktéři stroje mohli mechanismus zámku jednoduše skrýt, a jestliže tak neučinili a otevírací knoflík je zřetelně patrný, pak se dveře nejen mají, ale i musí otevřít.

Nakonec bylo rozhodnuto dveře otevřít, ale dovnitř nevstupovat.

Místo, kde válec stál, se za ten krátký čas změnilo k nepoznání. V okruhu sto metrů byly vymýceny stromy a získaná plocha byla pečlivě zarovnána a vydlážděna kamennými deskami.

Po bouřlivé diskusi sáhli i na válec a ten teď stál na nízkém soklu jako nějaký pomník.

Nastal den, kdy se měli pokusit otevřít dveře. Veřejnost o tom nebyla předem zpravena, aby se zabránilo návalu zvědavců, a tak tu bylo přítomno jen několik vědců a jeden novinář.

Nikolaji Tichonoviči Karelinovi připadla čest stisknout tlačítko. Jeho jméno se rozletělo do celého světa. Zřídka se stávalo, aby se nějaká hypotéza tak rychle a přesvědčivě potvrdila. Spirála času vlastně už přestala být hypotézou. Uvěřili v ni všichni až na několik odborníků a samotného Karelina.

Nikolaje Tichonoviče mýlil válec. Nemohl se smířit s tím, že stroj času může být viditelný a hmatatelný, a tak začal nakonec pochybovat o tom, že je to opravdu stroj času.

Ten, který by měl nejvíc věřit, se změnil v zarytého skeptika. Své pochybnosti si však nechával pro sebe a tak o nich nikdo nevěděl.

Všechno se mělo vyřešit v den, kdy se válec otevře. Netrpělivě očekávaný den nastal. Dveře se však neotevřely.

„To se dalo čekat,“ řekl klidně Karelin po několika marných pokusech.

Všem bylo jasné, co neúspěch znamená. Schránka určená budoucím lidem by se musela otevřít snadno. A jestliže se neotvírá, pak je to něco jiného. Co?

Odpověď byla nasnadě. Dairův rukopis ani mongolská pověst nelhala a před nimi stojí stroj času, z něhož po určené době vystoupí bohové Atlantů, džinoví Mongolů či návštěvníci z kosmu podle moderních představ.

Každý obyvatel Země by je byl rád spatřil na vlastní oči.

Kdy k tomu dojde? Odpověď neznali a ani znát nemohli. Mohli jen doufat, že k tomu dojde brzo.

Nebylo však souzeno, aby se toho všichni dožili.

Černá koule

Atlantoprojekt

Realizaci projektu navrženého inženýrem Vladimírem Dmitrevským předcházela neobyčejně dlouhá diskuse.

Jak tomu často bývá s novými a neobvyklými nápady, byla nová myšlenka odpočátku vystavena zdrcující kritice, pak byla uznána za pozoruhodnou a ještě za nějakou dobu byla prohlášena za úkol příštích generací.

Náklady, které projekt vyžadoval, byly obrovské. Hospodářská rada planety došla k názoru, že takové prostředky lidstvo v současné době nemá.

Tak zněl ortel číslo jedna.

Příští, generace však nebyly Dmitrevskému po chuti. Chtěl svůj projekt uskutečnit sám, vlastníma rukama.

Neustupoval a bojoval tak dlouho, dokud se z úkolu příštích generací nestal úkol blízké budoucnosti.

Tak zněl ortel číslo dvě vynesení rok po prvním.

Ale ani s takovouto formulací se Dmitrevskij nespokojil.

O prospěšnosti Dmitrevského projektu nikdo nepochyboval. Pokud zde nějaké pochybnosti byly, pak jen o jeho uskutečnitelnosti. Problém byl jedině ve spotřebě energie, protože materiálové rezervy by se už našly a lidé jakbysmet. Těch se nepochybně přihlásí víc, než bude potřeba.

Energie!

Její spotřeba neustále stoupala. Všude, ve všech světadílech, probíhaly obrovské práce a energetická síť planety se jen stěží vyrovnávala s nezadržitelně rostoucími potřebami.

Energie byl nedostatek. To byl problém, který lidstvo znepokojoval ze všeho nejvíc. A Dmitrevského projekt by si vyžádal obrovskou část drahocenné energie. Není divu, že Hospodářské rada přes veliký užitek, který by uskutečnění projektu přineslo, váhala.

Východisko se však našlo, a to tam, kde se nejméně čekalo.

Na Měsíci byly instalovány obrovské sluneční baterie, které měly dodávat energii k výrobě vzduchu pro umělou měsíční

atmosféru. Zbýval jen problém, jak tuto obrovskou energii dopravit na mateřskou planetu. I v tomto případě Dmitrevskému štěstí přálo. Problém přenosu energie bez drátů, na němž dlouhá desetiletí pracovaly tisíce vědců a techniků, se blížil k zdárnému zakončení. Jako obvykle se ukázalo, že věc je daleko prostší, než se zdálo.

Nic tedy nebránilo tomu, aby Hospodářská rada Dmitrevského projekt schválila. To se také stalo.

Dmitrevskij přikročil k uskutečňování vytouženého cíle. Podle očekávání se za ním hrnuly statisíce lidí a jemu stačilo jen vybírat. Nejlepší inženýři planety tvořili jádro Atlantoprojektu, zkráceně AP, jak byl projekt pojmenován.

Šlo o podstatnou změnu podnebí Severní Ameriky a Evropy, což se muselo nutně odrazit i na podnebí všech ostatních kontinentů.

Podstata myšlenky byla prostá a dala se vyjádřit čtyřmi slovy: zvýšit teplotu Antilského proudu.

Geologickým průzkumem, který se na dně Atlantského oceánu léta prováděl, se zjistilo, že právě pod Antilským proudem prochází v hloubce necelých patnácti kilometrů pod mořskou hladinou mohutná větev roztaveného magmatu. Sedm kilometrů pod dnem Atlantiku jsou už spodní vrstvy zahřátý na dvě stě stupňů a doslova s každým metrem jejich teplota prudce stoupá.

Podle názoru geologů nebyla magmatická větev náhodná ani dočasná, ale existovala už velice dávno a byla natolik stabilní, že nebylo třeba se obávat, že se ztratí do hloubky nebo změní směr.

Kritikové projektu Dmitrevského projevovali i takovéto obavy. On jim odpovídal, že v nejbližších staletích se to nestane. A jestliže se později objeví nějaký odklon, pak technika budoucnosti dokáže hravě najít způsob, jak nahradit teplo magmatu něčím jiným.

Technická stránka projektu spočívala v zapuštění potrubí do dna a v dovedení tepla pomocí tohoto potrubí ke spodní hranici Antilského proudu, který by tak byl nepřetržitě zahříván. Zvýšení teploty Antilského proudu by znamenalo i zvýšení teploty Golfského proudu a v důsledku toho by se celé severní pobřeží Evropy změnilo v subtropy. Byla to neobyčejně prostá myšlenka, a kdyby se všechno odehrávalo na povrchu země, byla by prostá i její realizace. Mělo se

však pracovat na mořském dně, pod tlakem kilometrových vrstev vody!

Na Atlantoprojektu se pracovalo již několik let. Zpočátku se na práci podíleli jen geologové, oceánografové a samozřejmě inženýři.

Nikdo nepředpokládal, že by se v AP mohli uplatnit také historici a archeologové. Ukázalo se však, že tu budou mít co dělat.

Jako první narazili na stopy Atlantidy pracovníci základny číslo dvanáct. Trosky zničené budovy, které objevili, vzbudily senzaci. Ale pak se podobné trosky objevovaly stále častěji a častěji i na ostatních základnách, vzdálenějších od amerických i afrických břehů.

A tehdy sem přišli archeologové. Vznikly tak vlastně dvě expedice – jedna kladla potrubí a druhá prováděla výzkumy.

Muzea na celém světě se začala plnit novými přírůstky, které vrhaly nové světlo na dějiny Atlantidy, a historikové měli co dělat. A postupně i oni začali sestupovat pod vodu, aby pracovali přímo na místě. Početní stav historickoarcheologické expedice se brzo mohl skoro rovnat stavební.

V zajetí

Čas běžel jednotvárně, ale ne nudně. Zajímavé práce Igora Gorelika docela zaujala. Ještě nedávno byl studentem archeologie a teď se mu splnil jeho životní sen a mohl pracovat na mořském dně.

Den byl přesně rozdělen. Práce, spánek, zábava – to všechno mělo svůj vyhrazený čas. Tak si alespoň člověk příliš neuvědomoval nedostatek nových dojmů.

Jednou za tři dny měl Igor možnost mluvit půl hodiny radiotelefonicky s matkou. Tuto možnost nikdy nezanedbával, protože věděl, jak se bojí o zdraví svého syna.

Na zdraví si však naříkat nemohl. I v podmořském vězení vypadal znamenitě, což musela koneckonců uznat i matka. Jednoho večera přišel za Igorem hrajícím šachy jeho vedoucí a řekl mu:

„Zítra jde na delší průzkum skupina Anatolije Kupcova. Půjdeš s nimi!“

„Konečně!“ oddechl si ulehčeně Gorelik.

Kupcova znal dobře. Byl jen o rok starší než on a znali se z university. Svého času Igor Anatolijovi silně záviděl, když zjistil, že byl Kupcov přijat do AP. A teď společně s ním pojedou do terénu.

Reflektor na přílbě osvětlil úzkou průrvu mezi skalami. Gorelik se nerozhodně zarazil. Byl sám a instrukce zakazovaly, aby samotný člověk lezl do trhlin a vůbec na podezřelá místa.

„Anatoliji!“ zavolal.

„Slyším,“ odpověděl Kupcovův hlas. Když Igora vyslechl, rozhodl: „Čekej. Jdu k tobě. Nejsem daleko, vidím tvoje světlo.“

„Dobře, čekám!“

Pracovali už osmý den. Pětičlenná skupina prozkoumala úsek o ploše víc než deseti čtverečních kilometrů, ale nenašla nic. Měli pocit, že ti před nimi se museli zmýlit a že tu žádné stopy po Atlantidě nejsou. Avšak vedoucí Kupcovovi nedovolil, aby průzkum přerušil.

„Hleďte alespoň to sloupoví, o kterém mluvil Dolin. Viděli ho docela jasně. Jak vypadá, víte. Až to najdete a zjistíte, že jsou to jen skály, pak se můžete vrátit.“

Ale sloupoví nebylo k nalezení. Dolinova skupina je viděla z okna loďky. Množství chobotnic jim znemožnilo vystoupit na dno. Žádné prostředky proti těmto nebezpečným měkkýšům s sebou neměli a tak se museli spokojit s fotografií z okénka při světle světlometu.

Kupcovova skupina s sebou vzala somozřejmě vše potřebné. Gorelikovi visela u pasu speciální pistole, jejíž obsah stačil k zahnání a aspoň částečnému zničení třeba stovky hlavonožců. Stejně vyzbrojeni byli i ostatní čtyři.

Igor stál a trpělivě čekal na Anatolije, který se nějak zdržel. Ve světle reflektoru viděl, že průrva je dost široká, aby tudy, proplula loďka. Možná že tam, v hloubce, viděl Dolin své sloupoví. Odejít a neprozkoumat průrvu bylo nemyslitelné.

Chvilími Igor zhasel světlo a pátral, nespátří-li záři reflektoru přibližujícího se Kupcova. Kolem však byla tma. Byli daleko od nejbližší trasy AP a paprsky světlometů sem nedosahovaly.

Kam se propadl Anatolij?

Kolem trčely všemi směry skály. Igorovi se zdálo, jako by spadly postupně jedna na druhou odněkud seshora.

„Asi doopravdy spadly,“ řekl. „Co říkáš?“ ozval se Kupcovův hlas. „Skály tu leží, jako by se odněkud zřítily. Zřejmě je to důsledek katastrofy,“ odpověděl Igor. „Hned se na to podíváme!“

„Kde jsi?“

„Blízko.“

„Jak to, že nevidím tvé světlo?“

„Zhasl jsem,“ odpověděl Kupcov. „Jinak bych neviděl tvůj reflektor.“

„Dej pozor, ať někam nespadneš.“

„Chvilími si svítím.“

A současně se rozsvítilo světlo asi ve vzdálenosti padesáti metrů.

„Je tu rovina,“ řekl Kupcov a jeho svítlna opět zhasla.

Gorelik stál zády k průrvě. Náhle ho něco silně udeřilo do zad. Igor odletěl po hlavě dolů. Svítlna na přílbě mu zhasla.

Sklo bylo pevné a nemohlo se rozbít. Proč tedy světlo zhaslo? Igor už o tom nestačil uvažovat. Něco ho uchopilo a zvedlo.

Přes kovovou látku skafandru cítil, nebo se mu to možná jen zdálo, jak jeho tělo obepínají pružná chapadla. Nemohl pohnout rukama ani nohama. Chobotnice?... A co také jiného!

„Drží mě chobotnice!“ řekl.

„Už letím,“ odpověděl stručně Anatolij.

A hned se také docela blízko rozsvítila jeho svítlna.

To, co Igora drželo, bylo za jeho zády. Hlavou nemohl ani pohnout a rukama jakbysmet.

Igor se o sebe ani trochu nebál. Anatolij tu bude hned a osvobodí ho. Chobotnice, třeba i obrovských rozměrů, mu nemůže nijak ublížit.

Světlo reflektoru se rychle přibližovalo. Už jen pár metrů.

Gorelik ucítil, že je kamsi vlečen. Skály kolem začaly pomalu ubíhat.

„Táhne mě do průrvy,“ řekl Igor.

Kupcov neodpověděl, ale jeho svítlna se začala přibližovat o poznání rychleji.

Ještě chvíličku viděl Igor svítilnu svého přítele Pak světlo zmizelo, nejspíš za nějakým skalním výstupkem.

Nastala absolutní tma. Neznámý nepřítel pokračoval v ústupu.

Igor napjal svaly a škubl sebou. Kdyby si tak aspoň na okamžik uvolnil ruku, aby mohl stisknout vypínač reflektoru. Zřejmě zhasl proto, že chapadlo chobotnice náhodou stisklo tlačítko na pouzdře u pasu.

Pokus byl však bezvýsledný. Objetí bylo pevné.

Igor pocítil mírné znepokojení. Světlo Kupcovovy svítilny se neobjevovalo.

„Kde jsi?“ ozval se Anatolijův hlas.

„Copak vím?“ odpověděl Igor. „Vleče mě dolů do rozsedliny. Tvůj reflektor nevidím. A můj se nedá zapnout, nemohu pohnout rukama.“

„Budu tě hledat. Běží sem ještě Kolja. Zavolal jsem ho. Neměj strach!“

To je divné, pomyslel si Igor, že jsem neslyšel, když volal Nikolaje!

Ohebný a měkký materiál skafandru byl tak pevný, že Igor vůbec nevnímal, zastavil-li se už jeho uchvatitel, nebo jestli ho ještě někam vleče. Tlak vody nebylo vůbec cítit.

„Je tady spousta chodeb,“ uslyšel Anatolijův hlas. „Ve které ho máme hledat?“

Igor pochopil, že Nikolaj Kuzminych se už připojil ke Kupcovovi a oba ho hledají. Avšak jasné světlo jejich reflektorů nikde neprobleskovalo.

„Kdyby tak mohl rozsvítit reflektor!“ To řekl Nikolaj.

Ano, světlo reflektoru by jim samozřejmě ukázalo směr. Ale jak je zapnout? Stále ještě se nemohl ani hnout.

Gorelik se začal ze všech sil zmítat. Marně.

Jeho protivník byl zřejmě úžasně silný.

Kdyby alespoň věděl, s kým má co dělat!

„Tohle je nedostatek našich skafandrů,“ řekl Kupcov. „Podle hlasu se nedá určit, odkud zvuk přichází. Tak co, Igore?“ zeptal se.

„Pořád nic!“

„V jaké jsi poloze?“

„Drží mě skoro vzpřímeně,“ odpověděl Gorelik, který uhodl, na co se ptají. „Ale může mě každou chvíli obrátit třeba vzhůru nohama. Jsem úplně bezmocný. Nemohu se ani pohnout.“

„Tak se raději nehýbej a nedráždí ji. Vidíš naše světla?“

„Nevidím nic. Už mně to začíná dělat starosti. Nezabloudili jste?“

„Právě jsme se vrátili, odkud jsme vyšli. A začneme znovu!“

„Za chvíli tu bude i Kost’a,“ řekl Kuzminych. Tedy komplet.

Igor věděl, že z pětičlenné skupiny je vždy jeden povinen zůstat v loďce.

„Víš co,“ řekl Kupcov, „raději nemluv. Co když ji tvůj hlas dráždí.“

„Asi máš pravdu. Nemohu to tvrdit, ale zdá se mi, jako by mne svírala pevněji, když mluvím já nebo vy. Ale vždyť mi přece nemůže nic udělat, na skafandr je krátká.“

„Doufejme, ale raději mlč.“

„Už mlčím!“

Čas se vlekl stále pomaleji. Igorovi připadalo, že je v zajetí neznámého tvora už celou věčnost.

Konstantin Baskov své kolegy stěží našel. Na tomto místě byla doopravdy nepředstavitelná změt' na sebe nahromaděných úlomků skal. Co je mohlo tak rozdrtit? Jedině přírodní katastrofa. Skály byly kdysi na jednom z ostrovů a zřítily se spolu s ním na dno oceánu.

Anatolij Kupcov podal hlášení na loďku. Valerij Sofronov, který tam zůstal, vyslal poplašný signál na základnu a odtud musela každým okamžikem připlout na pomoc druhá loďka.

Ale kdy to bude?

Mimoděk začínali být všichni tři znepokojení. Znali dobře odolnost skafandru, ale co když přece jen...

Zatím nebyl zaznamenán ani jediný případ napadení pracovníka AP obyvateli hlubin. Co když skafandr přece jen nevydrží? ...

Všichni mlčeli, aby před sebou navzájem skryli své obavy, nutili se do klidu a bránili se zbytečnému spěchu. V takovém labyrintu bylo snadné přehlédnout menší jeskyni či rozsedlinu, v níž se mohla chobotnice i se svou kořistí schovat.

Sofronov jim sdělil, že záchranná loďka vyplula a bude tu za čtyřicet minut.

Čtyřicet minut! To bylo příliš dlouho!

Kupcov nakonec nevydržel vzrůstající napětí a zeptal se co možná nejtíšeji:

„Jak to vypadá, Igore?“

„Vše při starém,“ následovala také velice tichá odpověď.

„Nechápu, proč se nesnaží rozdrtit skafandr. Ale stejně si pospěšte!“

„Děje se něco?“

„Nic, je mi prostě nepříjemná ta bezmocnost.“

„Vydrž to ještě chvíli.“

Uběhlo deset minut.

Teď už byli tři přátelé znepokojeni a domlouvali se zapomínající na opatrnost. Snažili se pravda mluvit co nejtíšeji. Vždyť každé slovo zazní v Gorelikově přilbě a oni nemohli vědět, jak jeho uchvatitel na zvuky reaguje.

Kupcov už chtěl Igorovi poradit, aby vysílačku vypnul, ale pak si uvědomil, že se Gorelik nemůže ani pohnout. A i kdyby mohl, tak co s tím? Hlasy přátel byly jeho jedinou morální oporou.

„Pomoc je blízko,“ sdělil jim Sofronov. „Ženou se sem plnou parou.“

A najednou se ozval hlasitě Igorův rozrušený hlas: „Rychle! Drtí mě. Mám dojem, že skafandr praská!“ V tomto okamžiku se náhodou sešli všichni tři na jednom místě. Podívali se na sebe zoufale a bezmocně. Co dělat? Zdálo se jim, že už prohledali každou píd' kamenného labyrintu.

Kdyby tak Gorelik rozsvítil reflektor! pomysleli si současně všichni tři. A náhle se rozzářilo intenzívní světlo. Ne, to není Gorelikova svítlna!

Škvírami ve skalách pronikaly silné paprsky bílého, podivně bílého světla. Každé zákoutí, každý kámen, každý záhyb byl osvětlen.

A současně zahlédli skafandr ztraceného kolegy. Bylo to docela blízko.

Úzká štěrбина zakrytá úlomky skal ústila do jakési jeskyně. Několikrát prošli mimo, aniž by si trhliny všimli. Tak tady je! Vrhli se dovnitř.

Reflektory v tom oslepujícím světle nepotřebovali. Spatřili Igora omotaného prstenci dlouhého, hadovitého tvora. To nebyla chobotnice! O takovém obyvateli hlubin ještě neslyšeli.

Kupcov namířil pistoli a stiskl tlačítko.

Okamžik a osvobozený Gorelik měkce dopadl na dno. Rozervané hadí tělo se sneslo v záplavě krve vedle něho. A v tomtéž okamžiku tajemné světlo zhaslo.

Stará záhada

Zpráva o vzrušující události se rozletěla do celého světa nedlouho po tom, kdy byl výstřelem paprskometu vysvobozen Igor Gorelik ze sevření neznámého podmořského živočicha. Neznámého! Tady na Zemi!

Bílá místa z mapy Země už dávno zmizela. Zeměkoule byla křížem krážem prozkoumána. Kdysi těžko dostupné a tajemné oblasti jihoamerického kontinentu, střední Afriky a hlubinných vrstev oceánů vydaly všechna tajemství a zdálo se, že nic neznámého či tajemného už neexistuje. Romantika objevů se přestěhovala do vesmíru. A teď tohle!

Neznámý živočich na Zemi! Už to byla událost zcela mimořádná a výjimečná.

A ke všemu ještě to bílé světlo!

Mohlo by se předpokládat, že tam zdroj tohoto světla zapomněla některá z předchozích expedic. Stát se to mohlo, i když to bylo dost nepravděpodobné. Ale proč by se světlo náhle rozsvítilo a pak zase zhaslo? Proč zůstával jeho zdroj skryt v labyrintu skal? Vypadalo to, jako by tři podmořské výzkumníky Kupcovovy skupiny někdo sledoval a přišel jim na pomoc, když byla nouze nejvyšší.

Jak si to tedy vysvětlit?

Vladimíru Dmitrevskému okamžitě hlásili, co se stalo. Odpověděl stručně:

„Nic nepodnikat, dokud nepřijedu.“

Lidé připravení pátrat po záhadném osvětlovacím tělese zůstali na základně, aby vyčkali příjezdu svého šéfa.

Autorita Dmitrevského byla už dlouhou dobu zcela nesporná. Jeho rad využívali stavitelé měsíčních továren, laboratoří na družicích, pozemských slunečních elektráren a konstruktéři kosmických lodí.

Zájem, který projevil o dobrodružství Kupcovovy výzkumné skupiny, nikoho nepřekvapil.

Tedy, v prvním okamžiku nepřekvapil. Už o den později se Dmitrevskij choval nejen překvapivě, ale i tajemně.

Inženýři ze štábu si povšimli, že Dmitrevskij s někým neobvykle dlouho telefonuje. Jméno toho muže jim nic neříkalo. Pravda, příjmení buď přeslechli, nebo ani nebylo vysloveno. Mluvili o tom, o čem teď mluvil každý – o události na základně číslo šestnáct.

Dmitrevskij byl ve své kabině a ostatní mohli zaslechnout jen některá slova a věty pronesené hlasitěji.

Příštího rána přikázal Dmitrevskij zastavit a vystoupit na hladinu.

Přes silné kymácení křižníku se na palubě shromáždilo veškeré osazenstvo, které už dlouho nevidělo slunce. Čekali dlouho a nevěděli nač. Vždy tak sdílný Dmitrevskij tentokrát tvrdošíjně mlčel a tvářil se tak ustaraně, že se ho nikdo neodvážil oslovit.

Konečně se na obzoru objevil malý, rychlý stratoplán. Rychle se přiblížil, snesl se dolů a zůstal viset nad palubou. Podle poznávacích značek na trupu se dalo soudit, že přiletěl z Leningradu.

Po spuštěných schůdcích sestoupil na palubu křižníku starší, nebo spíše starý muž v běžném městském oblečení, s krátkými, úplně šedivými vlasy.

Jakmile křižník převzal neznámého na palubu, sestoupil okamžitě do hlubiny a pokračoval v přerušené cestě.

Dmitrevskij odvedl hosta do své kabiny, aniž by ho s kýmkoliv seznámil.

Tajemství se vysvětlilo až na základně.

Jakmile bylo vyřčeno jeho jméno, lidé si vzpomněli, s čím je spojeno.

Ten člověk se jmenoval Karelin ...

Nikolaj Tichonovič byl už starý. Nedávno dovršil devadesátý sedmý rok. Byl však ještě zdravý a stejně praceschopný, jako v té době, kdy byl objeven tajemný stroj času návštěvníků z Vesmíru.

Od té doby uplynulo mnoho vody a záhada válce zůstávala stále záhadou. Nepřiblížili se k jejímu rozluštění ani o krok. Karelinova teorie spirály času, kterou dále rozpracoval, nejen že nebyla dosud obecně uznávána, ale nebyla ani s to vysvětlit proč se válec objevil v Rusku nebo aspoň proč byl přenesen z Atlantidy. Nepodařilo se to ani samotnému Karelinovi, ani jeho četným následovníkům.

Nikolaj Tichonovič se už smířil s myšlenkou, že se nedožije doby, kdy bude tajemství odhaleno, a že patrně cizince už nepřivítá. Přesto však čekal den co den, po celých těch šedesát pět let.

Za ta léta vědci podnikli nespočetné pokusy rozluštit tajemství válce. Technika se neuvěřitelně rozvinula a lidstvo mělo k dispozici přístroje, o nichž se dříve neodvažovali ani snít. Zrak vědce dokázal proniknout olovenou deskou až půlmetrové tloušťky. Avšak veškeré pokusy nahlédnout do válce končily stále nezdarem. Podivný kov nepropouštěl žádné paprsky. Samo slovo kov v tomto případě začali dávat do uvozovek, protože nebylo jisté, jestli se dá tenhle materiál vůbec řadit mezi kovy.

S pokusy otevřít oválná dvířka se přestalo. Jestliže neznámí konstruktéři považovali za nutné utajit mechanismus zámku, pak se tedy dveře otevřít nesmějí. Lidé ze Země se báli, že ublíží neznámým bratrům.

Karelinova žena Věra Pavlovna ještě žila, avšak z osmi lidí, kteří první spatřili válec, zůstal na živu kromě Karelina jen Anver Kerimbekov, kdysi jeho pomocník, nyní proslulý vědec a expert Hospodářské rady na problémy energetiky.

Na Zemi si na existenci válce zvykli, zdaleka už nevyvolával dřívější zvědavost. Jeho objevení vedlo, jak se zdálo, jen k tomu, že nevelké okresní středisko Michajlovka se rychle změnilo na velkoměsto přejmenované na Kosmograd.

Všeobecně se soudilo, že tvorové, kteří se mohli tak hrubě zmýlit v odhadu vývoje planety Země, sotva mohou ještě lidstvu poskytnout něco mimořádně cenného. Nejspíš se ukáže, že přes svůj stroj prostoru a času, jsou ve vědě za obyvateli Země pozadu.

Na jejich vystoupení z válce se čekalo už jen spíš ze zvědavosti.

O pravdivosti Dairova rukopisu a mongolské pověsti skoro nikdo nepochyboval. A obrovský zájem vzbuzovala skutečnost, že společně s hosty z jiné planety přichází k lidem muž z legendární Atlantidy.

Zpráva AP zprvu Karelina nijak nezaujala. Teprve po rozmluvě s Dmitrevským pochopil, že je tu snad možnost konečně najít pověstnou černou kouli, k jejímuž hledání víc než před půl stoletím sám vyzýval.

Podle Dairova rukopisu byla koule vhozena do moře. Když Karelín četl tento rukopis poprvé, nebyla Atlantida ještě objevena. O její poloze existovala řada domněnek. Teď už věděli, že Atlantidu tvořila skupina ostrovů. Kdyby byla koule hozena do oceánu na největším z nich, takzvané Poseidonii, mohl ji zanést do okruhu základny číslo šestnáct Kanárský a pak Severní rovníkový proud.

Stará záhada ožila s novou silou. Karelín přispěchal na výzvu Dmitrevského.

Na základně brzo pochopili, proč šéf AP zakázal pátrat po kouli, dokud nepřijede. Nešlo tu o Dmitrevského, ale o Karelina. Starý vědec měl nesporné právo toto pátrání řídit. Vždyť, o to usiloval už v době, když ještě žádný z nynějších zaměstnanců AP nebyl na světě.

Nikolaje Tichonoviče přivítali velice vřele. Rádi viděli na své základně člověka, jehož jméno znali už ze školy všichni lidé na Zemi.

Čtyři členové Kupcovovy skupiny byli okamžitě pozváni do pracovny vedoucího.

Kromě vedoucího základny tam byl Karelín a Dmitrevskij.

Nikolaj Tichonovič jim položil otázku, která jim nejdříve připadala podivná a nemístná.

„Vzpomeňte si,“ řekl, „nač jste mysleli v posledním okamžiku, než se ve skalním labyrintu rozsvítilo světlo?“

„Rozmyslete si to nejdříve,“ dodal Dmitrevskij.

Anatolij Kupcov odpověděl první:

„Já jsem myslel na to, že musíme najít Gorelika dřív, než mu had rozdrtí skafandr.“

Oba jeho druhové odpověděli stejně.

„Ne,“ překvapil je svým prohlášením Karelin. „To není ono. No, a nač jste myslel vy?“ obrátil se na Igora.

„Upřímně řečeno, nemyslel jsem na nic,“ odpověděl Gorelik, „když mě had začal drtit, dostal jsem strach, že to nevydrží páteř.“

„Na něco jste tedy přece jen myslel,“ usmál se Karelin. „Vzpomeňte si, jestli jste neměl nějaké přání.“

„Jen aby mě ta potvora pustila.“

„To není možné. Musel jste myslet na své přátele, kteří vás hledali. Jistě jste je čekali“

„To jistě!“

„Přemýšlejte ještě!“ Igor se zamyslel.

„Opravdu si nemohu vzpomenout,“ řekl nakonec. „Já mám dojem, že jsem na nic jiného nemyslel. Pomoc jsem čekal, to je pravda. Ale to nebyla myšlenka; ale spíš podvědomé přání.“

„Ale vy jste přece věděl, že kdyby svítilo světlo, našli by vás rychleji?“

„Máte pravdu. Strašně jsem si přál, aby had náhodou stiskl tlačítko mé svítilny.“

„Nebo aby vás osvětlily reflektory vašich přátel?“

„Samozřejmě.“

„Nemyslel jste ledy spíše než na konkrétní reflektory na světlo vůbec?“

„Správně!“ vykřikl Igor. „Máte pravdu. Když jsem si uvědomil nebezpečí, přál jsem si, aby se rozsvítilo světlo, světlo za každou cenu, lhotejno odkud a jaké!“

„To je ono!“ řekl spokojeně Nikolaj Tichonovič. „Prudká touha po světle! Myslel jste na světlo a ne na reflektory.“

„Ano, ano. Bylo to tak! Ale jak jste na to přišel?“

„Protože tím jste to světlo rozsvítil,“ odpověděl Karelin.

Konečně!

Přání Nikolaje Tichonoviče, aby mohl osobně sestoupit na dno a bezprostředně se zúčastnit hledání koule, dělala Dmitrevskému starosti. Pro sedmadvadesátiletého starce to nebylo tak docela bez nebezpečí. Ale Karelin nechtěl ani slyšet, že by měl řídit pátrání od dispečerského pultu na křižníku.

„Pak jsem nemusel vůbec odjíždět z Leningradu. Vaše obrazovky se mohou napojit na obrazovky leningradské odbočky správy AP. Nemuseli jste mne volat sem.“

Měl pravdu a nedalo se proti tomu nic namítat.

K pátrání po černé kouli vyslal Dmitrevskij kromě historiků a archeologů i šest techniků a dokonce i doktor opustil základnu, především kvůli Karelinovi.

Pátrací skupina odplula na štábním křižníku, protože Dmitrevskij se rozhodl, že se výpravy osobně zúčastní. Kromě toho mohutné reflektory křižníku mohly osvětlit skály jako ve dne.

Místo, kde se nedávné drama odehrálo, našli snadno. Křižník se zastavil v bezprostřední blízkosti průchodu, do něhož had Gorelika zavlekl. Osmnáct lidí se chystalo k vystoupení.

„Hleďte Černou kouli,“ řekl jim Karelin. „Zřejmě bude docela malá. Kdo ji uvidí, okamžitě podá hlášení, počká u ní a hlavně se jí nebude dotýkat. To bych chtěl zdůraznit! Kdyby se světlo znovu rozsvítilo, tak přestaňte hledat a počkejte na mě. Lépe když se nerozsvítí. Snažte se na to nemyslet. Koule je řízena biotoky a přání, aby bylo světlo, stačí k jejímu rozsvícení.“

„Budeme se snažit, Nikolaji Tichonoviči,“ odpověděl Dmitrevskij za ostatní. Pak si však odvedl Karelina stranou a řekl mu: „Neměl jste to připomínat. Možná že by si na světlo ani nevzpomněli, ale teď na ně budou myslet určitě. To víte, když vám někdo zakáže, abyste na něco myslel, tak na to zrovna budete myslet.“

„Máte asi pravdu,“ odpověděl Karelin. „Teď už se s tím nedá nic dělat.“

A Dmitrevskij měl pravdu.

Koule se rozsvítila, sotva pátrací skupina sestoupila z křižníku na dno. Paprsky světla pronikaly z průrvy a byly tak jasné, že je okamžitě postřehli, i když reflektory křižníku zářily ještě jasněji.

Karelin požádal Dmitrevského, který zůstal na křižníku, aby reflektory vypnul.

Odkudsi z nitra skal nesčetnými trhlinami a mezerami pronikaly paprsky bílého světla. Osvětlený byl i křižník, který stál ve vzdálenosti asi třiceti či čtyřiceti metrů.

Patrně všech osmnáct lidí najednou myslelo na to, na co neměli. Dokonce sám Nikolaj Tichonovič si musel přiznat, že i jeho napadlo totéž.

A protože si toho byl vědom, mlčel, i když všichni jeho průvodci očekávali rozzlobené poznámky.

Ať si tedy svítí, pomyslel si Karelin. Ale budeme se k ní moci přiblížit? Není to nebezpečné?

Vzpomněl si, co se říkalo v Dairově rukopisu a zavrhl tuto myšlenku. Světlo se rozsvěcovalo v domě velekněze Atlantidy. Kolem byli nepochybně lidé. Kouli pak hodili do oceánu, tedy se jí dotýkali a brali ji do rukou. Ostatně, přece by nemohli cizinci ponechat polodivokým lidem předmět, k němuž by se nemohli bez nebezpečí přiblížit. To prostě nebylo možné.

„Tak jdeme na věc!“ řekl Nikolaj Tichonovič.

„A co když koule zhasne?“ zeptal se Kupcov.

„Tak budeme postupovat podle původního plánu. Já ale nemyslím, že by zhasla.“

„Proč? Tehdy zhasla sama od sebe.“

„Víte,“ odpověděl Karelin, „já bych řekl, že jste ji zhasli sami. Když jste našli Gorelika a posvítili si na něho svými reflektory, mohli jste si podvědomě pomyslet, že už jiné světlo nepotřebujete. To stačilo, aby koule zhasla. Ale teď budeme hledat při jejím světle a nikoho ani nenapadne, že to světlo nepotřebujeme.“

Všichni postupovali kupředu v sevřeném hloučku. Nebylo proč se rozdělovat – směr neomylně ukazovala sílící záře. Koule je vedla sama.

Malinké slunce viselo ve vodě uprostřed hromady kamenů navršených bez ladu a skladu, asi půl metru nad dnem. Proč nespadlo na dno? Zdálo se to nepochopitelné.

Skupina se zastavila.

„Není pochyby, že je to černá koule z egyptského rukopisu,“ řekl Karelin.

„Nevypadá příliš černě,“ poznamenal kdosi.

Světlo koule oslepovalo a nepřipouštělo možnost přímého pohledu.

Atlant'ané hodili tento dar cizinců do moře nejméně před dvanácti tisíci lety. A mechanismus koule i zdroj světla stále ještě fungoval.

Ať si říká kdo chce co chce, pomyslel si Nikolaj Tichonovič, od těch našich vesmírných hostů se ještě budeme moci leccčemu přiučit.

„Co budeme dělat?“ zeptal se Kupcov.

„Upřímně řečeno, sám nevím. Při tak jasném světle by měl být povrch koule rozžhavený.“

„Snad aby zhasla,“ poznamenal Kupcov.

Karelina to také napadlo.

A koule okamžité zareagovala.

Nikolaj Tichonovič sebou leknutím škubl, i když ho to vlastně nemělo překvapovat. To, co se právě stalo, definitivně potvrdilo jeho myšlenku, že koule je řízena biotoky.

Nastalou tmu teď zaplašovaly jen reflektory na přílbách. Jejich světlo se však ve srovnání s předchozím jasnem zdálo velice slabé.

„Přátelé, zhasněte reflektory! Všichni najednou,“ řekl Karelina.

Čekal, že povrch koule, který nemohl tak rychle vychladnout, bude ve tmě zářit, avšak v nastalé tmě nebylo vidět vůbec nic, ani nejmenší náznak světla.

„No!“ řekl rezignovaně. „Tak zase rozsviťte!“

Teď, po naprosté tmě, jim světlo reflektorů bohatě stačilo, aby si mohli nález dobře prohlédnout.

Koule byla doopravdy černá, matně černá, a na jejím povrchu nebylo vidět žádné odlesky reflektorů, které na ni mířily ze tří stran. Bylo divné, že tlak vody nevynesl kouli na povrch oceánu. Zřejmě nebyla dutá a byla hodně těžká. Ale proč potom visela nad dnem a neležela na něm? Co jí drželo v téhle poloze?

„To je zvláštní,“ poznamenal někdo vedle Karelina. Obrátil se a poznal Dmitrevského. Vedoucí AP to nevydržel a přišel sem.

„Ano, je to doopravdy zvláštní.“

„Musíme zjistit, jestli je horká nebo studená.“

„Ale jak? Přes kovovou rukavici stejně nic neucítím.“

„To je jednoduché,“ odpověděl Dmitrevskij.

Držel v ruce malý přístroj, z něhož vycházela tenká trubička s kuličkou na konci.

„Hned to bude,“ řekl a dotkl se kuličkou povrchu koule.
„Prosím. Její teplota je stejná jako teplota okolní vody.“

„To je divné, že tak rychle vychladla,“ řekl Karelin.

„Proč by měla chladnout? Asi se vůbec nezahřála. Světlo může být studené.“

A jen to dořekl, koule se znovu rozsvítila.

Dmitrevskij a Karelin couvli, jako by dostali ránu. Nikolaj Tichonovič se rozzlobil:

„Copak nemáte dost pevnou vůli?“ řekl. „Kdo rozsvítil světlo?“

„Asi já,“ odpověděl rozpačitě Gorelik. „Tak myslíte na něco jiného.“

„Bude asi lepší,“ řekl Dmitrevskij, „když se všichni vrátí na křižník. Zůstanou jen dva nebo tři, kteří ponesou kouli.“

„Ano, máto pravdu, já tu zůstanu.“

„A já slibuju, že budu myslet jen na to,“ řekl Kupcov, „abych vás chránil před hady. Nechte mě tu jako stráž.“

„Já tedy budu třetí,“ rozhodl Dmitrevskij. „Ostatní se vrátí na křižník!“

„Měla by zase zhasnout,“ řekl Karelin, když zůstali sami tři.

A jen to řekl, nastala tma.

„Pokusím se ji vzít do ruky,“ řekl Nikolaj Tichonovič. „Raději já,“ Dmitrevskij odstrčil Karelina. „Kdo ví, co když vyletí vzhůru. Já mám větší sílu než vy.“

„Tak ji vezmeme oba.“

Koule však nejevila chuť ani vyletět vzhůru, ani spadnout. Zdálo se jim, že vůbec nic neváží.

„Třeba ji nadlehčuje voda,“ řekl Dmitrevskij.

„Snad, ale to se mi nějak nezdá.“

„Taky bych řekl. Ale teď ji pusťte, jednomu se to líp nese.“

Nikolaj Tichonovič se neochotně podřídil. Nejraději by kouli nesl sám, ale nechtěl být tak dětinský a trvat na svém.

„Pojďme!“

Karelin šel vpředu, za ním Dmitrevskij a slavnostní průvod uzavíral Anatolij Kupcov, který se co chvíli ohlížel.

Ani hadi, ani chobotnice se však neobjevovali.

Dmitrevskij se nejvíc bál toho, aby některý z jeho průvodců nerozsvítil světlo koule. Sám se snažil myslet na to, aby byla tma, ale cítil, že si může i proti své vůli přát světlo, zvláště když museli překonávat nerovnosti dna.

Do vstupní komory křížníku se dostali bez obtíží.

Než dal pokyn k odčerpání vody, zeptal se Dmitrevskij Karelina:

„A neuškodí kouli změna tlaku?“

„Jsem přesvědčen, že ne,“ odpověděl Nikolaj Tichonovič. „Byla přece už na zemském povrchu a jednu změnu tlaku už zažila. A nic se jí nestalo.“

Dmitrevskij řekl dispečerovi, že může komoru vypustit, a pro všechny případy si sedl na zem. Bál se, že koule ve vzduchu ztěžkne tak, že ji potom neudrží. V Atlantidě ji přece mohlo nést více lidí.

Voda zmizela, komora se naplnila vzduchem, ale žádnou změnu váhy Dmitrevskij neucítil. Zdálo se, že koule neváží vůbec nic.

„To už vůbec nechápu,“ řekl Karelina, když mu to Dmitrevskij sdělil. „Pokuste se kouli upustit.“ Dmitrevskij roztáhl ruce.

Koule se nepohnula. Nespadla ani nevyletěla, zůstala trčet ve vzduchu vstupní komory stejně jako do nedávna ve vodě nad dnem Atlantiku.

„Konečně!“ oddechl si hluboce a s ulehčením Nikolaj Tichonovič. „Konečně máme kouli a můžeme poznat další tajemství neznámého světa!“

ZÁVITY SPIRÁLY

V zemi Moorově

Na úsvitu civilizace

Vítr od žhavých břehů a pustin východní pevniny, kterou obývají sluncem do černa opálení, nazí lidé, se po západu slunce konečně utišil. Lidé v zemi rudého boha Moora, pána země a nebe, volněji vydechli. Jenom někde nahoře v tajemné říši mraků pohyb vzduchu nepřestával a hvězdy se mihotaly víc než obvykle.

Avšak očekávané ochlazení, které lidé, zvířata i rostliny po třídenním vysušujícím východním větru tolik potřebovali, s večerem nepřišlo. Vzduch si udržoval zásobu horka a vyléval je do městských ulic v podobě dusného a těžkého dechu boha větrů Voana.

Voan rozehnal mraky a čisté nebe odkrývalo pohled na celou nádheru hvězdných komnat Moorových.

Měsíc nesvítil. Nízký řetěz hor obepínající ze tří stran město se rýsoval na pozadí hvězdné oblohy v podobě zubatého hřebene. Obrovskou hlavu Voanovu obrácenou tváří k východu, odkud přicházely obávané pouštní větry, vytesanou z mohutné skály nadlidským úsilím mnoha pokolení nebylo vidět. Ve dne bylo monumentální sochu dobře vidět z celého města.

Dnes, včera a předevcírem bůh odpočíval. Asi usnul nebo se hluboce zamyslel, protože celé tři dny a noci mu vítr vanul přímo do tváře a Voan si toho ani nevšiml. Až dnes večer jako by se probudil a vzpomněl si na své povinnosti.

Sady a zahrady kolem domů byly vysušené větrem a volaly po vodě. Dobrá polovina obyvatel města se chystala být celou noc vzhůru. Úroda zeleniny a ovoce byla ohrožena.

Ulice se zaplavily hlukem a pohybem. Všude se hemžily temné nebo mihotavými pochodněmi ozářené postavy měšťanů sehnuté pod tíží nádob. Jen málo šťastlivců mělo tažná zvířata.

Voda se nosila zdaleka, buď z řeky za městem, tisíc i více kroků vzdálené, nebo z několika studní, u kterých celé ty tři noci čekaly lidi v zástupech, až na ně dojde řada.

Vody bylo málo. Kolem půlnoci byly studně obvykle zcela vyčerpány a pak zbývala jen řeka. Ta však byla daleko a cesta unavovala. Každý se samozřejmě snažil získat co nejvíce studniční vody, a tak se u každé studně ozýval v noci strašný rámus a proklínání. Nezřídka docházelo k divokým rvačkám, kterým se nikdo nesnažil zabránit. Na pořádek ve městě měli dohlížet nižší chrámoví kněží, jejich důstojnost jim však nedovolovala, aby se pletli do rvaček.

K zahradám šlechty vedly od řeky kanály, odkud čerpali vodu četní otroci. Nemuseli chodit daleko a svobodní měšťané tajně reptali, jak snadno získávají vodu opovrhovaní otroci.

Kanálů bylo hodně. Protínaly křížem krážem celé město a byly na mnoha místech přemostěny. Nikoho však ani nenapadlo, aby čerpal vodu z nich. Voda v kanálech patřila šlechtě a krádež zákony přísně trestaly. Jen zřídka se pod pláštěm tmy některý odvážlivec odhodlal riskovat.

Oči kněží vidí i ve tmě a tresty byly kruté.

„Ó, Héro, bože moře, řek a dešťů!“ zvolal starší muž a postavil na zem těžkou a obrovskou hliněnou nádobu, do které se však vešlo jen málo vody, tak tlusté měla stěny. „Slituj se a pošli nám deštivý mrak. Nebo se s Voanem na sebe zlobíte a on ti nechce dát vítr?“

„Co to breptáš?“ zeptal se výsměšně muž, který také postavil svou nádobu na zem a odpočíval. „Kde jsi viděl, aby bohové pomáhali obyčejným lidem? Kněží to jo, těm tak ještě pomůžou při nějaké lumpárně, ale ani těm ne vždycky.“

„To jsi ty, Moa, že?“ zeptal se první nahlížeje do tmy. „Poznávám tě podle těch řečí. S tím svým jazykem skončíš jednou v posvátném ohni.“

Muž zvaný Moa počkal, až se kolemjdoucí vzdálí. Světlo pochodně oba rozmlouvající na okamžik osvětlilo. Jejich nahá kůže se zaleskla jako roztavený bronz. Nebyli už nejmladší a bujné rozčuchané kadeře jim splývaly až po ramena. Měli na sobě jen bederní zástěrky a sandály sestávající z destičky a úzkého řemínku.

„Posvátný oheň...“ řekl Moa, když ho nikdo nemohl slyšet. „Copak v zemi Moorově je před ním někdo jistý? Den nebo Geza...“.

„Mlč!“ zašeptal vylekaně jeho společník. „Nevyslovuj strašná jména veleknězi. A když už musíš, tak ne přede mnou.“

Moa se rozesmál.

„Ty se nějak bojíš, Guno. Den nebo Geza mohou hodit do posvátného ohně každého, koho se chtějí zbavit. Stačí ho prohlásit za blázna. Copak myslíš, že na tebe by si netroufli, ty moudrý a opatrný Guno?“

„Proč by to dělali? Já kněžími nenadávám jako ty. Ctím bohy a nosím jim obětí. Ostatně jeden z mých předků byl knězem.“

„Ty ale nejsi kněz,“ řekl se smíchem Moa, „a to znamená, že toho tvého předka asi z chrámu vyhnali. To se máš čím chlubit.“

Guno se rozzlobil.

„Žvaníš nesmysly. Každý ví, že můj předek umřel jako kněz, ale jeho syn chtěl být vojákem, a proto hodnost odmítl.“

„Tak se nezlob. Jsme přece sousedi. Jsem už unavený a plácám nesmysly. Nechtěl jsem tě urazit.“

„Ještě budeš dlouho nosit?“ zeptal se po chvíli Guno uspokojený slovy Moových.

„Už jdu naposled.“

„Tak brzo?“

Moa pokrčil rameny.

„Ten kousíček země, co mám, je zalitý jedna dvě,“ řekl.

„Já mám přece stejně velkou zahradu,“ Guno nedůvěřivě zavrtěl hlavou. „Začali jsme stejně a nemám ještě ani polovinu.“

„Tak se moc loudáš a často odpočíváš,“ řekl Moa.

„Ty jsi mladší,“ vzdychl Guno. „A nemusel by ses tahat s vodou sám. Lidí se diví, proč jsi nedostal po návratu z války otroka.“

Teď zase vzdychl Moa.

„Máš pravdu,“ řekl. „To ,ta moje nevymáchaná huba. Všichni vojáci dostali otroka, někteří i dary. Všichni až na zbabělce. Ale já jsem nikdy zbabělý nebyl. Nikdy!“ opakoval. „Jen jsem před knězem řekl, že kněží na válce vydělávají.“

Guno chtěl něco říci, ale najednou se zachvěl. „Podívej!“ zašeptal a křečovitě chytil svého souseda za ruku.

Ale Moa viděl také. Po zádech mu přeběhlo zamrazení.

V noční temnotě se náhle rozzářila jasná hvězda. Zdi domů a nehybně strnulé postavy lidí s nádobami na zádech vystoupily ze tmy.

Hvězda svítila skoro u země a zřejmě nepatřila k nebeským tělesům. Zdálo se, že svítí přímo ve městě, na jednom z pahorků.

Ozvaly se výkřiky. Někteří upustili nádoby, padli na zem a schovali tvář do prachu ulice. Ostatní se rozutekli na všechny strany.

„Pro dnešek je konec,“ řekl Moa. „Teď se všichni poschovávají. Ještě že jsem nanosil vodu dřív, než se ta prokletá koule rozsvítila.“

Rozhlédl se a zjistil, že je sám. Guno už utekl. Jeho nádoba se válela na ulici.

Moa se ušklíbl. Jsou ti lidé vystrašení...

První strach už z něho vyprchal. Moa se teď divil, jak se vůbec mohl vylekat. Hvězda se nerozsvítila poprvé a její světlo nikdy nikomu neublížilo. Hrůzu budila jen nepochopitelnost toho světla.

Ulice zpustly. Až do rána se neodváží nikdo vyjít z domu. Mnoho stromů, keřů a záhonů zůstane bez vody.

„Prokletý Den!“ řekl Moa.

Nadávat kněžím a vysmívat se bohům mohl bez velkého rizika. Avšak slova, která mu mimoděk unikla, ho mohla stát hlavu.

Moa se bázlivě rozhlédl.

Tentokrát se doopravdy zachvěl, když spatřil docela blízko hrozivou Černou postavu kráčející k němu. Kněz!

Slyšel to nebo ne?

Moa se neodvažoval ani pohnout.

Kněz se u něho zastavil. Jeho černý šat splýval s uliční tmou a jedině na okrajích záhybů se odrážely záblesky světla tajemné hvězdy. Jeho hladce vyholená lebka se leskla a oči mu jiskřily.

Kněz pootočil hlavu a světlo mu padlo přímo do tváře.

Moa poznal tvář, kterou znala celá země, a kolena se mu podlomila.

Před nim stál sám Geza!

„Vstaň!“ uslyšel Moa hlas strašlivého kněze. „Nejsem bůh a ty nejsi otrok.“

Moa se poslušně zvedl, i když se strachem sotva držel na nohou. Gezova příkazu však nemohl neuposlechnout.

„Ano, pane,“ zašeptal. „Jsem svobodný občan. Ale jako všichni jsem tvým otrokem.“

„Co děláš sám na ulici?“ Geza se podíval na dva obrovské džbány na zemi. „Aha, chápu, nosíš vodu. Ale jak můžeš sám unést dvě tak velké nádoby?“

„Moje je jenom jedna, pane,“ odpověděl Moa už klidněji. Geza nevypadal zdaleka tak strašně, jak ho kreslila fantazie většiny obyvatel města. „Druhá je mého souseda. On se však polekal a utekl.“

„Čeho se polekal?“

Jak odpovědět na takovou otázku? Moa mlčel.

„Rozuměl jsi?“ Gezův hlas byl přísný, ale ne hněvivý. „Proč neodpovídáš?“

„Odpusť, pane!“

„Nechceš odpovědět? Nemusíš, vím to sám. Lidé jsou hloupí. Ale ty se nebojíš, že?“

„Bojím, pane. Ale ne tolik jako ostatní. Jsem voják.“

„Toho,“ Geza ukázal rukou na tajemnou hvězdu, „se nikdo bát nemusí. A člověka, který ji rozsvěcuje, už vůbec ne. A proklínat ho taky nemusíš.“ Moa se zachvěl po celém těle.

„Kdo by proklínal velekněze,“ řekl chvějícím se hlasem. „Celá země tobě i tvému vznešenému bratrovi žehná.“

Geza se usmál.

„Slyšel jsem tě,“ řekl. „Myslíš, že jsem hluchý? A vstaň! Už jsem říkal aby ses mi neklaněl.“

„Pane, smiluj se!“ prosil úpěnlivě Moa.

„Víš, že jsi povinen mne poslouchat! Proč neplníš můj příkaz?“

Moa vyskočil jako vymrštěný perem.

Geza mlčel. Záblesky bílého světla se odrážely v jeho tmavých zamyšlených očích. Mladá tvář, jakoby odlitá z temného bronzu, byla klidná a poněkud tesklivá.

A najednou proti Moově očekávání řekl docela mírně: „Je to divné. Za tu dobu, co se v našem domě rozsvěcuje tohle světlo, se nic nestalo, žádné neštěstí nikoho nepotkalo. A lidé se bojí stejně jako tehdy, když přišli oni.“ Geza si nechápavě prohlížel pustou ulici. „Lidé potřebují nosit vodu a místo toho se schovají. Jen tenhle bývalý voják stojí jako sloup a vyvaluje oči na svět, který vůbec nechápe. Pověz mi, proč jste tak hloupí?“

„Nevím, pane,“ odpověděl ostýchavě Moa.

„Ty také necháš práce a půjdeš domů?“

„Já jsem hotov, pane. Tahle nádoba byla poslední.“

„A kdyby nebyla? Nosil bys dál vodu?“

„Ne, pane.“

„Proč?“

„Nemá se to. Všichni to říkají.“

„Jejich škoda.“ Geza se otočil zády k ohromenému Moovi a brzo se jeho temná postava rozplynula ve tmě.

Moa stál a nic nechápal. Geza, první kněz Moorova chrámu, slyšel jeho rouhačská slova a nepotrestal ho za urážku velekněze smrtí.

Neuvěřitelné!

Asi zapomněl, pomyslel si Moa. Zítra si vzpomene a pak je se mnou konec.

Ale hned si uvědomil, že se ho Geza nezeptal na jméno a sotva si mohl neznámou tvář ve tmě dobře prohlédnout a zapamatovat.

„Ať se na místě propadnu,“ řekl si potichu Moa, „Jestli si ještě někdy takhle otevřu hubu. Guno měl pravdu.“

A protože měl strach, aby se kněz nevrátil, popadl Moa svůj džbán a rozběhl se domů.

Gunův džbán zůstal na ulici.

Nikdo se už neodvážil vyjít. Jen ve šlechtických domech se otroci sice chvěli strachem, ale vodu čerpat nepřestávali. Strach před pánovým hněvem byl větší než pověrečné hrůza.

Hvězda plála celou noc klidným, nemihotavým světlem.

Kdyby však někdo nahlédl za plot Moova domu, uviděl by, jak Moa i jeho žena zalévají záhony. Vychytralý voják bral už dávno vodu z kanálu tekoucího kolem jeho zahrady. Dutou bambusovou

trubkou zakopanou do země odváděl vodu z kanálu do sklepa pod svým domem. A ke studni chodil jen naoko, aby nebyl sousedům nápadný a nepodezívali ho z porušování zákonů.

Riziko se mu zdálo celkem malé. Moa spoléhal na ochranu mocného muže, jemuž věrně a oddaně sloužil.

Velekněz

Pokoj připomínal lucernu.

Na každé ze sedmi stěn bylo okno. A nad podlahou pokrytou kožešinami bylo osmé, zabírající celý strop.

Všemi osmi okny bylo vidět hvězdy.

Uprostřed pokoje stál pětihranný stůl. V jeho lesklém povrchu se odrážely mihotající hvězdy.

Nad stolem neznámo jak a na čem visela černé koule, z níž vycházel úzký svazek slabého světla. Její matný nátěr byl celistvý a nebylo v něm vidět žádnou štěrbinu, z níž by paprsky vycházely.

Pokoj tonul ve tmě. Osvětlený byl jen kousek povrchu stolu a sedátko před ním, jehož prohnuté plocha byla pokryta bílou kožišinou.

Stůl zabíral tři čtvrtiny pokoje. Čtvercová okna se navzájem skoro dotýkala. Místnost musela být vysoko nad městem, protože okny nebylo vidět kromě hvězd nic, ani vrcholky stromů.

Nezdálo se, že by v oknech byla nějaké výplň a přece sem nárazy větru zvenčí nepronikaly.

U stolu stál vysoký muž, celý v černém. Slabé světlo koule dopadalo na jeho ruce s kostnatými prsty a občas i na jeho hladce vyholenou hlavu. Pak bylo vidět hluboké vrásky na čele a vpadlé tváře.

Muž byl velice starý.

Černá koule se nehýbala, avšak paprsek světla z ní vycházející se chvílemi trochu měnil. Když zasáhl okraj stolu, bylo vidět dvě destičky, jednu z nich starcova ruka netrpělivě tiskla.

Očekávaný výsledek se zřejmě nedostavoval. Ze starcových úst vyletělo krátké zaklení. Stařec se sklonil.

Příčina poruchy se okamžitě vyjasnila. Mezi destičkou a spodním rámem stolu ležel útržek látky. Zřejmě tu ten cár zůstal od

uklizení prachu. Tlačítko nemohlo zcela dosednout a ostrý hrot na jeho konci nedosáhl až ke druhé kovové destičce. ,

Stařec už natahoval ruku, aby závadu odstranil, pak si to však rozmyslel. Napřímil se a obrátil se k jedné ze stěn.

Paprsek světla teď osvětloval jeho tvář.

Byla to tvář dravého ptáka. Nízké čelo zdůrazňovalo linii úzkého obočí. Malinké, daleko od sebe posazené tmavé oči zářily mladistvým světlem. Nad malými ústy s pevně stisknutými rty a ostrou bradou se křivil ostrý, hrbolatý nos podobný ptačímu zobáku. Pokožka zbrázděná vráskami měla barvu bronz s příměsí suříku.

Černá koule se najednou rozzářila. Teď byla matně bílá a zářila jako malé slunce. Pokoj se jasně osvětlil. Kromě stolu, sedátka a kožišin na podlaze v něm nebylo nic.

Stařec uchopil malou zlatou píšťalku zavěšenou na slabém řetízku kolem krku a přiložil ji ke rtům.

Pokojem se rozlehl pronikavý zvuk. Nechvěl se, nekolísal a nevíbroval. Byl to zvuk pro lidský sluch zcela nesnesitelný.

Uběhlo asi deset minut. Stařec stál nehybně jak socha, jen jeho levá noha sebou rytmicky škubala netrpělivostí a narůstajícím hněvem.

V rohu pokoje se bezhlučně nadzvedl poklop. Z otvoru vystoupil mladík.

Byl vysoký, urostlý a svalnatý. Černé vlasy sepnuté zlatou čelenkou procházející prostředkem čela mu spadaly na ramena. Oděv sestával z jediné bílé bederní zástěrky. Jinochova tvář s pravidelnými rysy a velikýma výraznýma očima byla krásná a mužná. Zastavil se před starcem a strnul jako bronzová socha.

Několik okamžiků se na něho stařec díval očima podlitýma krví. Vztek mu zkřivil rysy. Kývnutím ukázal na tlačítka.

Mladík se naklonil a okamžitě spatřil neblahý kus látky, který tu nechal zřejmě on. Na pohled klidně jej uklidil. Jen nepatrné zachvění prozradilo jeho rozčilení.

Stařec velitelsky natáhl ruku. Stál stále stejně nehybně a nepronesl jediné slovo.

Jinoch necouvl a neprosil o odpuštění. Věděl zřejmě, že by to bylo marné. Se stejným klidem se sklonil a vytáhl zpod stolu dlouhý tenký karabáč.

Stařec mu jej vytrhl a rozpráhl se.

Jinoch neudělal nejmenší pokus, aby se ráně vyhnul, ani si nezakryl tvář. Díval se někam nad starcovu hlavu.

Karabáč zasvištěl. Na obnažených ramenou naskočil rudý pruh.

Mladík zůstával nehybný. Jeho tvář byla klidná, jako by se ho to vůbec netýkalo.

Karabáč se zvedl podruhé.

Tentokrát rána nedopadla. Kostnatou ruku někdo pevně uchopil.

Stařec se zuřivě obrátil a chtěl se vyškubnout, ale silné prsty sevřely jeho zápěstí a karabáč mu vypadl ze zesláblé ruky.

„Pust’!“ řekl potichu. Železné sevření povolilo.

Před starcem stál mladý muž, ne starší třiceti let. Byl o něco menší než stařec a byl jako on celý v černém.

Přes rozdíl věku si byli nápadně podobní. Vyholená hlava, čelo, obočí a ostrý hrbolatý nos – to vše bylo naprosto stejné. Rysy mladého muže však byly měkčí, méně ostré. Starcovy oči byly černé a skoro kulaté, mladík je měl tmavohnědé a protáhlé.

„Dene!“ řekl mladý muž. „Víš, co jsi mi slíbil!“

Měl hlubší, příjemný hlas.

Stařec se obrátil k jinochovi, který se za celou dobu ani nehnul a díval se někam do neurčita. Zdálo se, že ani nepozoruje, že někdo zasáhl v jeho prospěch.

„Zmiz!“ řekl stařec.

Jinoch klidně zamířil k východu.

Když za ním zapadl poklop, stařec se obrátil.

„Co tu děláš?“ zeptal se nevrle.

„Právě jsem se vrátil domu.“

„A hned jsi přispěchal bráškově na pomoc, že?“

„Nevěděl jsem, co se tu děje. Byla to náhoda.“

„Kde jsi byl?“

„Byl jsem se před spaním projít.“

„A myslel jsi na ni?“

„Ano, myslel.“ Stařec se rozesmál.

„Ten tvůj Reni mne rozzlobil,“ řekl. „Kvůli němu jsem dnes nemohl pozorovat. Ale já už ho naučím!“

„Nech ho na pokoji, Dene! Reniho matka mě odkojila, je to skoro můj bratr a já ho mám rád.“

„Bratr... mám rád...“ Den vyprskl. „Byl, je a vždycky bude jenom otrok! A dost!“

„To je jedno. Mám ho rád a nedovolím, abys ho týral, na to máš spoustu jiných.“

Den se odmlčel. Za chvíli se zeptal s křivým úsměvem:

„A víš vůbec, kdo jsem já, Gezo?“

„Ano, jsi můj bratr, zatímco Reni jen soukojenec. Ale vztah mám k vám oběma stejný.“

„Ano, ano, vím.“

Den pronesl tato slova zdánlivě lhostejně, jako by už chtěl zanechat nepříjemného sporu. Pak dodal ironicky soucitným tónem:

„Snad bych ti měl připomenout, že stačí zmínka o našem dnešním výstupu a tomto rozhovoru a tvůj milovaný Reni bude o hlavu kratší!“

Den se při těchto slovech na bratra ani nepodíval a s předstíraným zájmem si prohlížel tlačítka.

„Vím,“ odpověděl Geza. „Ty to ale neuděláš! Slyšel jsi přece, že mám k vám oběma stejný vztah.“

Den se zachvěl skrytou hrozbou. Věděl, že Geza nemluví do větru.

Moc veleknězova byla takřka neomezené, avšak první kněz Moorova chrámu měl proti němu jednu nespornou výhodu – měl v rukou tajný trestný aparát kněžské kasty. Den věděl, co to znamená, a přestože byl Geza jeho bratr, a navíc mladší, bál se jeho hněvu.

„Uklidni se!“ řekl. „Sám nechci o Reniho přijít. Je to užitečný otrok!“

Gezy se ta slova nemile dotkla.

„V naší zemi platí nesmyslné zákony,“ povzdechl si. „Příliš hřešíš na mou bratrskou lásku,“ zachechtal se Den. „Kdyby tě slyšel Roz...“

„Můžeš mu to povědět,“ řekl lhostejně Geza. Den se podíval na bratra pátravě.

„Co je s tebou, Gezo?“ zeptal se laskavě. „V poslední době jako by tě život už netěšil.“

„Pro mne ztratil cenu!“

„Kvůli Laně?“

„To také. Víím, že Lana nikdy nebude mou ženou.“

„Nic nevíš,“ přerušil ho nakvašeně Den. „Stačí, abych jejímu otci řekl slovo.“

„To právě nechci. Miluji Lanu, ale nechci ji získat násilím.“

Nějakou chvíli bratři mlčeli.

„Říkal jsi, že také kvůli Laně. Máš tedy ještě jiné důvody? Co je to?“ zeptal se Den.

„Ty sám. Nebo spíš to, co děláš. Tenhle stůl!“

„Bojíš se?“

„Ty ne?“

Den se mimoděk ohlédl.

V silném bílém světle vycházejícím z koule se už hladký povrch stolu nezdál tak hluboký jako v pološeru a vypadal teď přes svůj lesk matnější.

„A ty ne?“ opakoval Geza.

Odpovědi se nedočkal. Den se dále díval na stůl a v jeho široce rozevřených očích rostla nesnesitelná hrůza. Zdálo se, že velekněz už už vykřikne.

„Říkáš, jestli se bojím,“ promluvil Geza. „Ano, Dene, bojím se. A s každým dnem je to horší. Nikdy jsem se nebál. Smál jsem se, když mi kolem hlavy létaly kameny z praků, když se míhaly meče a kopí. Teď už víím, co je strach. Bojím se, jako se bojíš ty, i všichni obyvatelé města, jako celá země. Byl jsem na ulici. Všichni nosili vodu. Jen se rozsvítila koule, ulice okamžitě zpustly. Lidé se bojí i jen pohlédnout na světlo v našem domě. Nikdo se k nám neodváží přijít a promluvit s námi.“

„Všichni nejsou tak hloupí,“ zabručel Den.

„Ano, máš pravdu, všichni před námi neutíkají. Ale kdo neutíká? Kněží, kteří nám jsou podřízeni, a pak ti, co nás potřebují. Roz a Bora se bojí o svou moc a nechtějí si nás rozhněvat. Přesto mi Bora nechce dát svou dceru.“

V Gezově hlase zazněl hluboký smutek, skoro zoufalství.

Den se otočil.

„Jsi hlupák!“ řekl. „Stačí chtít a Lana bude tvoje.“ Geza neodpověděl.

„Bojí se nás,“ pokračoval Den, „vždycky se báli nás, kněží i bohů, kterým sloužíme a jejichž vůli lidu tlumočíme. Nás dvou se však bojí ještě víc. A to je dobře. Nikdy ještě neměli kněží takovou moc...“

„Počkej, Dene,“ přerušil ho Geza, „nech mě mluvit. Dost dlouho jsem mlčel. Kasta kněží byla vždycky mocná a vždycky se nás báli, to máš pravdu. Ale proč? Protože kněží znali víc než ostatní. Bedlivě střežená tajemství vědění tvoří základ naší moci. Ale známe my dva víc než třeba náš otec? Ne, o mnoho ne. Proč tedy máme větší moc? Proč se nás nesrovnatelně víc bojí? Jedině proto, že u nás byli *o n i*.“ Geza ukázal prstem někam dolů. „Protože jsme se s nimi nejvíc stýkali. Jich se báli a po jejich odchodu přenesli tento strach na nás. A nebylo by lepší, abychom zas byli jako dřív? Byla snad naše moc předtím malá? Všichni by si nás zase vážili...“

„A Lana by byla tvá,“ dodal posměšně Den.

„Co vlastně chceš?“ pokračoval Geza nechávaje bratrovu poznámku bez povšimnutí. „Pochopit jejich tajemství? To se ti nikdy nepodaří. Na to je lidský rozum krátký, jsou to tajemství bohů!“

„To nebyli bohové,“ řekl Den. „Byli jiní než my, ale přesto to byli lidé.“

„Já bych to netvrdil. Ani ty si tím nejsi jist. Co jiného než hněv bohů mohlo způsobit tvé nepřirozené zestárnutí? Lidé si to také tak vysvětlují. Zatím, se nás bojí, ale může přijít den, kdy pochopí, že nás bohové prokleli. A pak nás nic nezachrání.“

„Toho se tedy bojíš!“

„Mýlíš se, Dene! Život pro mne opravdu ztratil cenu. Nebojím se budoucnosti, ale přítomnosti. Bojím se tohohle pokoje, téhle koule. Bojím se, protože nechápu. Proč ta koule nepadne? Vždyť není na ničem přivázána. Odkud se v ní bere světlo? Proč se rozsvítí vždy, když je třeba? Jako by slyšela myšlenky a plnila přání. Jaké jsou to obrazy, které vznikají v hloubce stolu? Odkud přicházejí? Kdo kromě bohů...“

„Lidé! Lidé, kteří znají víc než my. Museli to být lidé. Proč by bohové odcházeli pod zem? Ti by se vznesli k nebi, nebo prostě zmizeli.“

„Kdo kromě bohů,“ pokračoval Geza, jako by Dena neslyšel, „může člověka potrestat předčasným stářím za to, že nevyplnil jejich příkaz? Příkázali, abychom stůl i kouli svrhli do moře. Ty jsi neposlechl. Proč to neuděláš teď? Snad by se ti vrátilo mládí.“

„To jsou nesmyslné řeči!“ řekl rozzlobeně Den. „Mlč a poslouvej! Oni se už nikdy nevrátí. A kdyby chtěli zničit kouli a stůl, tak to mohli udělat sami. Ostatně kouli chtěl zničit jen jeden z nich. Ostatní tři byli jiného názoru. Proč? Aby lidé jednou snáze pochopili jejich tajemství. A lidé je pochopí! Já asi brzo zemřu. Předčasné stáří je trest, to máš pravdu. Ale jen za to, že tu trávím příliš mnoho času. Za to může koule, a ne hněv bohů. A teď dobře poslouvej. Povím ti něco, co ještě nikdo neslyšel. O něčem daleko tajemnějším, než je tahle koule. Nikdy jsi neuvažoval, co asi pod zemí dělají?“

„Nevím. Snad tam jsou jen jejich mrtvoly. Jestliže jsou to lidé, pak přece nemohou žít bez vzduchu, jídla a vody.“

„Ale vždyť odtamtud k nám přece přišli! Byli ukryti v zemi, a přece vyšli živí!“

Geza se podíval se strachem.

„Chceš říct, že tam žijí?“

„Chci říct, že tam už vůbec nejsou,“ odpověděl Den.

Denovo vyprávění

Tón, kterým byla tato slova vyřčena, nepřipouštěl pochybnosti.

Geza se díval na bratra ohromeně. Den mlčel a čekal otázky.

„Ty ses odvážil?“ zašeptal konečně Geza. „Jak to, že ještě žiješ?“

„Nevím, zřejmě ti tví bohové lhali. A to by spíš svědčilo o tom, že to byli lidé.“

„Otevřel jsi dveře?“

„Jak jinak jsem se mohl přesvědčit, že tam nejsou?“

„Ale jak ses dostal ke dveřím? Jejich skryš byla přece zavalena zemí.“

„To si myslí všichni. Jen já věděl, že ke dveřím je přístup. Všichni, kteří skryš zasypávali a stavěli podzemní chodbu, zemřeli. Až ty jsi poznal mé tajemství.“

Geza se na nic neptal. Věděl, jak málo si jeho současníci cení života otroků.

„A ty ses odvážil otevřít dveře?“ opakoval.

„Byl to pro mne těžký okamžik, Gezo,“ řekl pomalu a smutně Den. „Okamžik malomyslnosti, kdy jsem pochopil, že je ze mě neodvolatelně stařec. Chtěl jsem zemřít. Oni přece řekli, že každý, kdo se dotkne dveří, zemře.“

„A ty nevíš, že kněz smí zemřít jen v posvátném ohni?“

„Abych neznal zákony naší kasty! Zvědavost byla prostě silnější. Chtěl jsem vědět, co je uvnitř, v posledním okamžiku života poznat aspoň jedno tajemství.“

„A co jsi viděl?“ Geza se celým tělem naklonil k bratrovi.

„Povím ti o všem, co se se mnou dělo,“ Den se odmlčel jako by sbíral síly, nebo si chtěl vybavit podrobnosti. Mechanicky udělal pohyb, jako by si chtěl sednout na jedinou stoličku, na níž už chvíli seděl Geza. Ten spěšně vyskočil, a když se Den posadil, klesl na kožesinu u jeho nohou.

„Tak poslouchej! Nastal večer, kdy jsem se štván strachem a zoufalstvím rozhodl uskutečnit své záměry. Ty si samozřejmě nepamatuješ, jak jsem se tehdy s tebou loučil. Neměl jsi nejmenší podezření. Byl to druhý den nového měsíce. Prvního měsíce, chci říct. Zapamatuj si to, je to důležité. Vešel jsem do zahrady. Měsíc byl nízko nad obzorem. Dobře si vzpomínám na jeho úzký srpek napůl zakrytý mrakem, protože jsem si tehdy pomyslel, že je tu naposled, kdy ho v životě vidím. V besídce je tajný poklop. Od něho vede chodba ke dveřím skryše. Došel jsem k nim. Vzpomínáš si na jejich divný a nepochopitelný zámek? Je uvnitř, ale dá se otevřít i zvenčí malým výstupkem, který se musí třikrát nestejně stisknout. Zapamatoval jsem si, jak to dělali oni. Tehdy jsem si uvědomil, že bych mohl zemřít dřív, než se dveře otevrou. Řekli přece, že každý, kdo se jen dveří dotkne, okamžitě zemře. Vzpomněl jsem si, že otroci, kteří skryši zasypávali, se dveří dotýkali, ala jen lopatami. To jsem viděl na vlastní oči. Rozhodl jsem se, že je přelstím. Vrátil jsem

se do zahrady a našel si krátkou silnou větev. Tou jsem výstupek třikrát stiskl. Dveře, se otevřely a já zůstal živ.“

„Pak tedy nelhali,“ řekl Geza.

„Mlč a poslouvej! Neslyšel jsi ještě ani desetinu. Poslouvej a nepřerušuj mne.“

„Odpusť!“

„Dveře se otevřely. Tehdy mě napadlo to, co jsi teď říkal. A zaradoval jsem se, že poznám tajemství, aniž bych musel porušit zákon, a budu moci zemřít v posvátném ohni. Nahlédl jsem dovnitř. Byla tam kruhové místnost bez oken. K čemu také v zemi okna! Byla tam čtyři lůžka, velice úzká a úplně holá. Jak jsem to mohl vidět? Pochodeň jsem měl, ale nepotřeboval jsem ji. Jak se dveře otevřely, rozsvítila se stejná koule jako tato, Místnost byla prázdná. Čtyři lidé, které jsme na vlastní oči viděli vejít dovnitř, zmizeli, jistěže mohli vyjít chodbou, kterou jsem přišel já. Ale oni přece neměli o chodbě ani tušení a výslovně nám přikázali, abychom jejich skryš zahrabali. A kde by se také mohli schovat? Každý v naší zemi by je okamžitě poznal. Prostě zmizeli! A co když zmizím i já, až vejdu? Možná, že to právě měli na mysli. Ale co na tom, moje tělo by se v tom případě nenašlo a já bych nemusel mít strach, že má smrt bude považována za překročení zákona. Neváhal jsem tedy a překročil práh.“

Den se na chvíli odmlčel. Geza se bál pohnout.

„Jestli to bylo už od počátku,“ pokračoval Den, „a já si toho všiml až uvnitř, nevím. Stěny se chvěly jako při zemětřesení a chvílemi jako by je zakrývala mlha. Ale možná že se mi jen chvěl zrak. Nevím. Jak jsem překročil práh, měl jsem pocit, že padám do propasti. Viděl jsem, že stojím na podlaze, ale bylo to přesně jako při prudkém pádu.“

Polekaně jsem uskočil do chodby. Jak dlouho jsem tam byl? Jen chvílku. Ani na okamžik jsem neztratil vědomí, tím jsem si jist. Koule náhle zhasla. Pochodeň jsem odhodil, ještě než jsem vešel. Obklopila mne naprostá tma. Tehdy jsem pochopil, že nás oklamali a že to tedy nebyli žádní bohové. Slyšel jsem, jak dveře zaklaply, aniž jsem se jich dotkl. Po hmatu jsem se dostal k poklopu a vyšel do zahrady. Gezo, věř mi, že jsem neztratil soudnost, můj rozum byl v

naprostém pořádku. Byl den! A podle polohy slunce už odpoledne. Ale já přece vešel do podzemní chodby před chvílí a to byl večer!“

„Jak se to mohlo stát?“

„Nevím, nic nevím. Šel jsem pomalu k domu a potkal jsem Reniho. Poklonil se mi a řekl: Konečně jsi zase tady, pane! Nebyl jsem schopen odpovědi. Co tím Reni myslel? Pak jsem potkal tebe. Divil ses a vyptával, kde jsem byl tak dlouho.“

„Vzpomínám si,“ řekl Geza. „Tys mi tehdy neodpověděl. Nebyl jsi tu čtyřicet dní a my jsme si s tou záhadou marně lámali hlavu. Dokonce i Roz a Bora byli znepokojeni. Oznámili lidu, že jsi nemocen.“

„Ano, ještě týž den jsem zjistil, že uplynula ne jedna, ale čtyřicet nocí, že už je polovina druhého měsíce. Jak je to možné? Byl jsem při vědomí, ale i kdybych nebyl, pak bych musel být přece zesláblý. Čtyřicet dní jsem nejedl a nepil a přitom jsem se cítil normálně. Ale to není všechno, Gezo. Poslouchej dál! Otřesený všim, co jsem zakusil, jsem ulehl. Srdce mi zběsile tlouklo. A náhle...“ Den uchopil Gezu za ruku a stiskl ji, „náhle jsem si uvědomil, že mi srdce bije na pravé straně.“

Geza sebou škubl, že div neupadl naznak. Napadlo ho, že se Den zbláznil. Instinktivně natáhl ruku k bratrově hrudi. Den ji mírně odstrčil.

„Neztratil jsem rozum, jak si myslíš,“ řekl. „Srdce mi bilo na pravé straně. O tom se nedalo pochybovat. A nejen to. Moje tělo jako by se převrátilo. Vše, co jsem byl zvyklý dělat pravou rukou, dělal jsem levou. Zděšeně jsem vyskočil, vrhl se ke stolu a napsal několik slov. Gezo! Psal jsem levou rukou bez jakýchkoli potíží a dřív bych levou rukou nedokázal napsat ani slovo. Nevzpomínám si, kolik času jsem za stolem proseděl. Najednou jsem dostal nápad. Jestli jsem se převrátil, když jsem vešel do skryše, pak když tam vejdu podruhé, budu zas jako dřív. Rozběhl jsem se do zahrady. Už se stmívalo, zřejmě jsem seděl u stolu dlouho. Na nebi visel půlměsíc. A přece jsem si dobře pamatoval, že jsem teprve včera viděl jen úzký srpek. Tehdy jsem si ještě nechtěl připustit, že jsem byl čtyřicet dní pryč. Pochodeň jsem si tentokrát nevzal. Po tmě jsem dotápal ke dveřím, nahmatl výstupek a třikrát ho stiskl. Dveří jsem se nejen dotkl

rukou, ale přitiskl jsem se k nim celým tělem. A zase jsem zůstal živ. Nebylo už pochyby, že nám lhali. Dveře se otevřely a já vpadl dovnitř. Koule se nerozsvítila a já zůstal potmě. Tentokrát jsem neměl pocit pádu, ale doopravdy jsem ztratil vědomí. Probudil jsem se celý rozlámaný, s bolestmi v celém těle... Z koule vycházelo slabé nažloutlé světlo. Nohy mi trčely ven přes práh. Vylezl jsem do chodby. Koule okamžitě zhasla. Vypotácel jsem se ven do zahrady. Na nebi svítil tentýž půlměsíc, ale byl o kousek dál. Tentokrát uplynula zřejmě jen asi hodina nebo snad o něco víc. Sáhl jsem si na srdce – tlouklo zase normálně na levé straně.“

„A teď?“ zeptal se Geza.

„V pořádku.“

„Už jsi tam nebyl?“

„Nebyl, nebyl. Už jsem netoužil po smrti. Pochopil jsem, že nemám právo odnést si svá tajemství do hrobu. Stále myslím na to, co jsem prožil, ale nemohu to pochopit. Někdy mívám pocit, že se mi to jen, zdálo. Avšak zápis psaný levou rukou jsem si schoval, a ten mi dokazuje, že se všechno opravdu stalo.“

Den se nadlouho odmlčel. Pak pohodil hlavou, jako by chtěl zaplašit chmurné myšlenky.

„Povím ti všechno,“ řekl podivně přiškrceným hlasem.

„Jak to, copak se stalo ještě něco?“

„Ano, Gezo, stalo. Ale až mnohem později. Začalo to asi před čtyřmi měsíci. Tehdy jsem si toho poprvé všiml.“

„Ale co?“ zašeptal Geza. Rozčilením skoro ztratil hlas.

„Původně jsem tohle nechtěl říct vůbec nikomu, ale když už jsem začal, povím ti vše. Možná že brzo zemřu. Ať tedy tajemství nezemře se mnou, předám ti ho jako svému bratru a nástupci. „Ale abys mne zase nepovažoval za šílence...“

Den vyskočil a zvedl ze země karabáč. Pak si před překvapeným Gezou strhl svrchní část oděvu.

„Gezo,“ řekl, „vezmi karabáč a udeř mě do zad.“

„Zbláznil ses?“

„Právě tím ti chci dokázat, že ne.“

„Ale vždyť ti roztrhnu kůži,“ Geza se podíval bázlivě na svou svalnatou ruku. Den se rozesmál. „Jen se neboj!“

Geza uchopil karabáč a podíval se nerozhodně na Dena, který se k němu otočil zády.

„Hezky silně,“ opakoval Den. „Prosím tě o to.“

Geza o krok ustoupil, rozpřáhl se a vši silou udeřil svého bratra. Co to? Geza se chytil za hlavu.

Viděl, jak řemeny pronikly Denovým tělem jako vzduchem!

„A teď mohu vyprávět dál, už mi snad budeš věřit. Jestli ne, můžeš si to zopakovat. Mně to nevadí.“

„Asi jsem šílený,“ zašeptal Geza. „Tohle přece není možné!“

„Uklidni se! Sedni si a poslouchej,“ pokračoval Den. „Zpozoroval jsem to, jak jsem už říkal, před čtyřmi měsíci. Byl jsem tehdy v chrámové svatyni a oblékal jsem posvátná obřadní roucha. Byl jsem tam sám. Víš, jak těžký je veleknězův zlatý řetěz. Zavěsil jsem si jej na krk a najednou... začal mi pronikat do těla, bořit se jako těžký předmět na povrchu bažiny. Viděl jsem. Jak se látka mého roucha napíná a ponořuje se i s řetězem. Řetěz pronikl ke klíční kosti a zastavil se. Vzpamatoval jsem se a chytil za řetěz. Snadno vyšel z těla. Odhodil jsem ho, jako by byl rozžhavený. Ale látka roucha zůstávala v těle. Byl jsem přesvědčen, že musím mít hluboké rány. Svlékl jsem se, ale má ramena byla neporušená. Překvapením a leknutím jsem upadl na lavici. Vtom jsi vešel ty a ptal ses, co tam tak dlouho dělám. Chrám byl plný lidí. Řekl jsem ti, že jsem nemocen a nemohu obřad vykonávat.“

„Ano, vzpomínám si,“ řekl Geza. „Žádal jsi, abych jej vykonal za tebe.“

„Teď mé tělo propouští vše. Nechápu jen, proč ze mne nespadne šat. Jen konce rukou a nohou mi nemoc nezachvátila.“

„Pojď rychle odtud“ vykřikl Geza. „To všechno tenhle stůl a koule!“

„Ne,“ Den zavrtěl hlavou. „To s tím nemá nic společného. Mnoho jsem o tom přemýšlel a myslím, že jsem pochopil. Když jsem upadl dovnitř, zůstaly mi nohy a ruce venku, za prahem. Jestliže za to může koule, pak ne tato, ale ta ve skryši. Ostatně žít se s tím dá. Horší by bylo, kdybych chtěl z vlastní vůle zemřít.“

„Proč?“ zeptal se Geza.

„Jednak by moje tajemství vyšlo najevo. A to bych nerad. Teď ho znáš jen ty a jednou s ním seznámíš až svého nástupce. Mám pocit, že tohle tajemství by mohlo být naší kastě nějak prospěšné, i když nevím zatím jak.“

„Ale proč bys nemohl zemřít?“

„Protože jsem nezranitelný. A to nejen úderem, ale i ohněm. Zkoušel jsem vložit ruku do posvátného ohně – samozřejmě, ne dlaň, ale loket. Necítil jsem nic. A měl jsem ruku v ohni velice dlouho. Kdybych se tedy vrhl do posvátného ohně, shořely by mi jen konce rukou a nohou. Ale teď už dost, Gezo. Pojd'me odtud, potřebuji si odpočinout.“

Tu noc nemohl Geza dlouho usnout – ležel potmě s otevřenýma očima a hlavou mu vířila spousta myšlenek.

Co se událo před dvanácti měsíci

Bylo chladné ráno. Slunce právě vyšlo. Geza, tehdy ještě nižší kněz chrámu Moorova, vstal dřív, protože měl službu a musel udržovat posvátný oheň před sochami bohů. Než se najedl, šel se ještě projít do zahrady.

Když došel k zákrutu cesty nedaleko besídky, propadla se najednou před ním země. Na čisté rovině se z ničeho nic otevřela jáma.

Geza v prvním okamžiku zůstal klidný, protože si pomyslel, že se jen sesula půda podemletá podzemními vodami. Bylo mu sice divné, že to vypadá, jako by se země nepropadla, ale prostě zmizela, ale měl za to, že se mu to jen zdálo.

Přesto se zastavil a čekal. Zachvátil ho nejasný pocit neklidu.

Po nějaké chvíli se Gezovi zdálo, že slyší hlasy vycházející odněkud z jámy. Pak se ozval ostrý kovový zvuk.

Geza přistoupil blíž a nahlédl do jámy. Byla temná a hluboká. A v ní se pohybovaly jakési modré stíny.

Než si to všechno srovnal v hlavě a vzal nohy na ramena, vyšli z jámy čtyři lidé!

Ačkoliv se Geza už za okamžik dal na útěk, stačil si ještě obyvatele podzemí prohlédnout. Jejich postavy se mu do nejmenších podrobností vryly do paměti. Považoval je ovšem za zlé duchy.

Byli středně velcí a měli na sobě světle modrý přiléhavý šat. Zpočátku to ovšem nikdo za oblečení nepovažoval. I Gezovi se tehdy zdálo, že jsou nazí a že nebeská modrá kůže jejich těl ostře kontrastuje s jasně bílými tvářema a rukama. Oči měli veliké, kulaté a velice světlé – tři z nich modré a jeden šedý. Mohutné čelo nad neobyčejně tenkým obočím zabíralo polovinu celé tváře. Bradu měli ostrou, ale nos a ústa docela normální.

První Gezův dojem byl, že jsou to děšivé, nepochopitelné nestvůry, mrtvolně bledé, jak se na duchy z podzemí sluší a patří. Později, když si na ně zvykl, změnil názor, a i když je nepovažoval zrovna za krásné, nezdáli se mu již tak nestvůrní. Cizinci měli ve svých rysech jakousi nezvyklou harmonii. Ke konci jejich pobytu připadali lidem už docela normální.

Tehdy se však Geza hrozně vylekal. Rozběhl se k domu, co mu nohy stačily, a docela zapomněl, že jako kněz má chodit pomalu a důstojně.

Vletěl do domu a vpadl do Denova pokoje. Ten ho přivítal udiveným a rozzlobeným pohledem. Na Gezovi bylo jasně vidět, že běžel, a to byl u kněze vážný přestupek.

Den vstal, rozružený v pomýšlení, že bude nucen potrestat bratra, kterého tehdy ještě velice miloval. To by byla hanba pro jejich rod, v němž se hodnost velekněze dědila již po mnohá staletí.

Viděl někdo Gezu, jak běží?

Než však stačil Den dát průchod svému hněvu, Geza promluvil.

„V zahradě...“ šeptal udýchaně, „vyšli ze země... čtyři... zlí duchové.“

Den se zamračil. To by tak scházelo, aby se Geza zbláznil. Blázni, jakožto lidé posedlí zlými duchy, byli házeni do posvátného ohně. Toto pravidlo nepřipouštělo výjimky.

Geza ukázal ven.

„Tak se podívej!“

Den pokrčil rameny a šel k oknu.

K domu přicházely čtyři světle modré postavy. Den Ještě nikdy podobné neviděl. Jeden z nich nesl v ruce malou černou kouli.

Den si ulehčeně oddychl. Geza se tedy nezbláznil.

Velekněz na zlé duchy nevěřil, a tak se ani trochu nevylekal. První, co ho napadlo, bylo, že si z nich někdo chce tropit žerty. A místo strachu, který zachvátil Gezu, pocítil Den chladnou zlobu. Dobře tedy. On ty vtipálky naučí zahrávat si s veleknězem!

Geza se vylekal ještě víc, když viděl bratra, jak energicky míří do zahrady, aby duchy přivítal. Chtěl jít za Denem, ale nemohl se hnout z místa. Stál jako začarovaný a bál se, že se Denovi stane něco strašného.

Viděl, jak velekněz míří pevným krokem ke čtyřem modrým bytostem, které se zastavily a zřejmě ho očekávaly. Pak se Denovy kroky zpomalily. Geza byl ochoten přísahat, že vždy chladnokrevný Den udělal pohyb, jako by se chtěl vrátit. Zůstal však stát.

„Kdo jste? Co tu chcete?“

Tohle mohl říci jedině Den! Geza však bratrův hlas nepoznával. Zněl nějak podivně a bezvýrazně. V té chvíli tomu Geza nevěnoval pozornost a myslel jen na to, jaký je jeho bratr chlapík.

Jestli jsou to doopravdy duchové, ať vidí, s kým mluví!

A najednou Geza uslyšel odpověď. Teprve teď si uvědomil, že skupina tvořená čtyřmi modrými a jednou černou postavou je od něho příliš daleko. Na tu vzdálenost je slyšet nemohl. Přesto však slyšel.

„Jsme vaši bratři,“ říkal jeden z těch čtyř. „Přišli jsme zdaleka a doufáme, že u vás budeme moci krátký čas zůstat.“

Hlas připadal Gezovi podivně známý a přitom nějak nezvyklý.

Den zase něco řekl, ale tentokrát to Geza neslyšel. Avšak odpověď byla zase zřetelná.

„Přišli jsme z naší vlasti, která je velice daleko. Považujte nás za přátele a bratry, kteří se dostali do neštěstí. Nic zlého vám neuděláme.“

Denovu otázku zase nebylo slyšet, ale odpověď ano.

„Všichni jsme děti slunce, my i vy. Jsme tedy bratři!“

Později se Geza dozvěděl, že se Dena zeptal, jak to, že znají jejich řeč.

„Neznáme ji vůbec,“ následovala podivná odpověď. „Mluvíme svým jazykem, ale ty nás slyšíš ve svém. Nediv se tomu. Později to pochopíš.“

Ale v tom se cizinec mýlil. Ani teď, ani později lidé nepochopili, jak je to možné. Tajemství zůstalo tajemstvím!

Geza si všiml, že se opodál objevili tři otroci z jejich domu. Užasle pohlédli na podivnou skupinu a pak hrůzou bez sebe padli na zem.

Den je také zpozoroval. Později přiznal, že nebýt otroků byl by asi také utekl. Před nimi si nemohl zadat, a tak zůstal.

Den pozval cizince do svého domu. Následovali ho bez váhání.

Tehdy Geza konečně procitl ze své strnulosti a byl zase schopen pohybu.

Den mluvil s duchy a nic se mu nestalo!

Když vešli do sálu pro hosty, uviděl Geza cizince zblízka.

Jejich oči se nějak zmenšily, ale Geza pochopil, že jen přivřeli víčka. Teď, když už neměli tak kulaté oči, byli daleko podobnější lidem.

Den vybídl hosty, aby usedli na lavice pokryté kožišinami. Ti se klidně posadili. Zdálo se, že neznámé prostředí v nich nevzbuzuje ani stín údivu či zvědavosti. Jako by tu nebyli poprvé. Jeden z nich nepouštěl z ruky předmět, který Den postřehl už z okna. Opravdu to byla černá koule. Tehdy ještě Den ani Geza netušili, že vidí jedno z nejpodivuhodnějších tajemství cizinců, a nevěnovali kouli zvláštní pozornost.

„Nebojte se nás!“ zazněl hlas jednoho z cizinců.

Slova byla jasně slyšitelná, Geza si všiml, že nezní v uších. Nebylo ani jasné, který z těch čtyř je pronesl, protože jejich rty zůstávaly nehybné.

„My se nebojíme,“ odpověděl hrdě Den. „Copak nevíte, koho máte před sebou?“

Otázka připadala Gezovi nevhodná, avšak kdosi z cizinců klidně odpověděl:

„Nevíme nebo spíše ještě před chvílí jsme to nevěděli. Teď jsme pochopní, že ty a tvůj bratr jste kněží.“

Geza už pochopil, že ten podivně známý hlas mu zvučí v hlavě a že, cizinci žádné zvuky nevydávají. Nešlo mu však na rozum, jak je může slyšet.

„Tvůj bratr myslí, že jsme duchové. Ale my jsme lidé jako vy, jen z jiné země. Říkáš, že se nás nebojíš. Ale tvůj bratr se bojí.“ Oči toho, který držel kouli, hleděly na Gezu. Pochopil, že to mluví on. „Nejsme duchové a není proč se nás bát. My se také nebojíme a vidíme vás poprvé.“

Den se najednou obrátil ke Gezovi.

„Přiideš pozdě do chrámu,“ řekl.

Geza pochopil, že Dena cizincova slova urazila a dotkla se jeho hrdosti. Proto se rozhodl poslat bratra pryč. Sám se zřejmě doopravdy nebál.

„Už jdu,“ odpověděl pokorně Geza.

„Nebud' roztrpčený,“ řekl přátelsky cizinec. „Neodejdeme nikam a uvidíš nás, až se vrátíš.“ Geza odcházel.

„Nikommu ani slovo!“ křikl za ním Den drsně.

A již na odchodu Geza zaslechl, jak cizinec řekl:

„To je správné. Zatím by bylo předčasné o nás mluvit.“

Geza by samozřejmě Denův příkaz splnil a o cizincích by nemluvil, ale v chrámě už o podivných cizincích slyšeli a zasypali ho otázkami.

Zpráva už se rozletěla po celém městě. Den zapomněl na otroky, kterým nic nezakázal, a ti samozřejmě mluvili.

„Nic nevím,“ odpovídal Geza.

Od Dena se Geza dozvěděl, co se dělo po jeho odchodu.

Cizinci žádali o pohostinství a Den, který se nechtěl nechat obvinít ze zbabělosti, jim navrhl, aby se ubytovali v jeho domě. Souhlasili okamžitě.

Bál se Den svých hostů? Asi ano, ale nikdy se k tomu nepřiznal. Od počátku s nimi jednal s chladnou lhostejností, jako by neviděl ani v nich, ani v okolnostech, za nichž se objevili, nic neobvyklého. Pokud se to dalo posoudit, cizincům se takové chování líbilo. Až do konce pobytu jednali s Denem jako se sobě rovným a prokazovali mu velkou úctu.

„Potřebovali bychom...“ začal jeden z cizinců, avšak věta zůstala nedokončená. Poslední slovo Den neslyšel.

Všichni čtyři se na Dena pozorně podívali. Nejspíš pochopili či uhodli, co se v jeho mysli děje. Cizinec začal znovu.

„Potřebovali bychom místnost, v níž bychom mohli uložit tuhle kouli. Stačí, když v ní bude jen stůl.“

„A co vy?“ zeptal se Den udivený, že mluví o kouli a ne o sobě.

„My můžeme být kdekoliv, třeba v zahradě. Nebudeme vám překážet.“

„Proč byste překáželi?“ odpověděl Den, jehož údiv vzrůstal. Zdálo se mu, že ti lidé mluví samé nesmysly. „Dům je velký, pokojů je v něm mnoho. Vyberte si, který chcete.“

„Dovol nám umístit kouli na střeše je rovná.“

„Ale tam žádná místnost není.“

„Mohla by se postavit. To by nebylo těžké.“

„Mojí otroci jsou vám k službám,“ řekl Den.

„Děkujeme ti. Neboj se, nebude to nijak namáhavé.“

„To není důležité,“ řekl Den. „Udělají všechno, ať to bude, nebo nebude namáhavé.“

Ovládal se. Ale po celou tu dobu měl nutkání zeptat se, odkud tihle tvorové přišli. Geza řekl, že ze země. Je to pravda?

„Řekni nám své jméno,“ požádali ho. „Jmenuji se Den.“

Čekal, že mu řeknou svá jména. Ale nedočkal se.

Den byl jedním z největších učenců své doby. Nebylo ostatně divu, byl kněz a vlastně jen knězi měli úplné vzdělání. Avšak i mezi nimi byl Den považován za mimořádného člověka.

Den nechápal a nemohl chápat, jakým způsobem se s nimi cizinci dorozumívají. Postřehl však to nejdůležitější. Slyšel jen ta slova, která sám dobře znal. Jak by tedy mohl slyšet jména, která mu byla neznámá?

Ukázalo se, že má pravdu.

„Nezlob se,“ řekl cizinec. „Ale to ti nedovedeme říct.“

„Rozumím,“ odpověděl Den. „Mluvíte bez zvuků. A vaše jména, která neznám, nemohu slyšet.“

„Máš pravdu,“ řekl cizinec. „Jsme rádi, že to chápeš.“

Den měl chuť se zeptat na mnoho věcí, považoval to však za neslučitelné se svou hodností velekněze, a tak mlčel. Od dětství mu vštěpovali, že kněz nesmí za žádných okolností projevit zvědavost. Lidé si musí myslet, že kněží vědí všechno.

Hned se však přesvědčil, že jeho podivní společníci žádné otázky nepotřebují.

„Chtěl bys vědět,“ řekl jeden z nich, „Jak s tebou mluvíme. To se ti pokusíme vysvětlit později. Chceš vědět, odkud jsme přišli. To ti nedokážeme vysvětlit vůbec. Můžeme ti jen ukázat, pomoci čeho jsme se sem dostali.“

Černá koule

Geza byl přitom, když otroci dokončili na střeše jejich domu podivuhodný pokoj pro cizince. Když mu skončila celodenní služba v chrámu, měl tři dny volna a tyto tři dny strávil ve společnosti podivných hostí.

Cizinci vystupovali skromně, snažili se své hostitele neobtěžovat a na každou otázku ochotně odpovídali. Někdy odpověděli ještě dřív, než tazatel stačil pronést jedno slovo. Toho si všimli i otroci, jejichž pověrečná hrůza vzrostla po tomto poznání natolik, že bylo nesnadné je poblíž cizinců udržet.

Všechny kromě Reniho.

Gezův soukojenec a od dětství nejlepší přítel neprojevoval na pohled žádný strach. Postupně se tak stal prostředníkem, který přejímal od cizinců pokyny a předával je ostatním otrokům.

Otroci byli většinou nevzdělaní a divocí. Ani Denův a Gezův otec, ani Den po jeho smrti by nikdy nepřipustili, aby otrok získal sebemenší vzdělání. Ale Geza byl jiného názoru a poskytl svému příteli všechny vědomosti, které měl sám. Snad i to byl důvod, proč se Reni cizinců nebál.

Zpráva o nich se rychle rozšířila po celé zemi. Lidé byli zachvácení strachem i zvědavostí. Už druhý den po jejich příchodu se dům velekněžův stal poutním místem vysokých hodnostářů země. Už od rána se začala objevovat bohatě zdobená nosítka nesená otroky. Každý se snažil najít si k návštěvě přijatelnou záminku, protože po vzoru kněží se i šlechta za zvědavost styděla.

Dokonce i hrdí a pyšní vládci země, Roz a Bora, se postupně objevili u Dena. Ti si ovšem žádné záminky nevymýšleli a rovnou požádali Dena, aby jim cizince ukázal.

Bora přišel s dcerou. Tehdy ji Geza uviděl poprvé. Lana byla neobyčejně krásná, ale tvářila se ještě pyšněji než její otec. Gezu ohromilo, že se mladá dívka chovala k těm neobyčejným tvorům, které viděla poprvé v životě, naprosto lhostejně. Vrhla na ně jen letmý pohled a pak se od nich s líčeným zívnutím odvrátila. Sám Bora byl údivem, a snad i leknutím, bez sebe. Nepromluvil na cizince ani slovo a za chvíli spěšně odešel.

Zato Roz se zdržel dlouho. Seděl mlčky, pozorně si cizince prohlížel a mračil se víc a víc. Den svým hostům už řekl, koho mají před sebou. Avšak na cizince to udělalo pramalý dojem. Roz tím byl dotčen. Prudce se zvedl, vyzval Dena, aby ho následoval a vyšel ven.

Dlouho spolu o samotě rozmlouvali. Roz trval na tom, aby byli cizinci okamžitě popraveni, protože ohrožují klid v zemi. Denovi se ho jen s námahou podařilo uklidnit a přesvědčit, že musí nejdříve zjistit, co jsou ti cizinci zač, odkud přicházejí a jaké mají úmysly. Nakonec Roz souhlasil. Tehdy Den požádal, aby byli cizinci chráněni před lidskou zvědavostí. To bylo i Rozovým přáním a tak vydal příkaz, že kdo se přiblíží k domu veleknězovu, bude potrestán smrtí.

„Od nich se můžeme leccemu naučit,“ vysvětlil Den bratrovi. „Proto jsem přemluvil Roza, aby je ušetřil.“

„Ty myslíš, že by je vůbec bylo možné popravit?“ zeptal se Geza, který je stále ještě nepovažoval za obyčejné smrtelníky.

„Nevím,“ odpověděl Den a stín znepokojení mu přeletěl přes tvář.

Vědomosti cizinců byly opravdu neobyčejné a Den i Geza měli brzy možnost se o tom přesvědčit. Podle jejich pokynů zhotovili otroci dřevěnou kostru sedmistěnného pokoje a umístili ji na střeše, ve které prorazili vstupní otvor. Ve všech sedmi stěnách byly čtvercové otvory a na stropě sedmihranný. Pak otroci přinesli nově zhotovený nízký stůl ve tvaru pětiúhelníka.

Potom poslali cizinci otroky pryč.

Co se dělo po jejich odchodu, na to Den i Geza do smrti nezapomenou.

Cizinci přinesli do tohoto neobvyklého pokoje, pokud se tomu vůbec tak dalo říkat, svou černou kouli.

Jeden z nich vyňal úzký proužek z neznámého světlého kovu a pečlivě odměřil vzdálenost od povrchu stolu k jakémusi pomyslnému bodu v prostoru. A na toto místo položili černou kouli a upustili ji.

Den i Geza nevěřili svým očím. Koule nespadla.

Stálo je obrovskou námahu, aby se přinutili zůstat.

Jeden z cizinců se podíval na jejich strachem pobledlé tváře a usmál se.

„To nic,“ řekl. „Přijde čas, kdy i vy, myslím tím lidi, pochopíte.“

Vzrušením nedokázali nic odpovědět.

Cizinci poodstoupili od stolu a koule se najednou rozsvítila jasným, bílým světlem. Světlem tak silným, že předměty vrhaly zřetelné stíny, ač byl slunečný den.

Pak začalo světlo postupně slábnout, až se změnilo v úzký bílý paprsek, který po chvíli zezelenal a najednou začal kroužit po povrchu stolu.

To už bylo příliš. Sotva by se našel na zemi člověk, který by tohle vydržel. Zapomněli na všechnu kněžskou důstojnost a vrhli se k poklopu.

Když se ocitli dole v Denově pokoji, podívali se na sebe a rozesmáli se. Mnohem později se tomuto stavu začalo říkat hysterie.

Trvalo chvíli, než se uklidnili. První promluvil Geza. „Co to bylo, Dene. Myslel jsem, že přijdu o rozum.“

Den dlouho mlčel.

„Nikommu, Gezo, slyšíš, nikomu ani slovo! Tajemství těchto lidí musí být jenom naše!“

„Lidi? Copak ty je považuješ za lidi?“

„Samozřejmě. Jsou jiní než my, ale jsou to lidé.“

Tehdy poprvé použil Den tohoto rčení, ke kterému se později tak často vracel.

Den si dělal starostí, jak budou cizinci pohlížet na jejich zjevný útěk. Věděl, že upozoruje-li u nich jen náznak výsměchu, tak je sám bez váhání pošle na smrt.

Avšak cizince ani nenapadlo se jim vysmívat.

Den a Geza se s nimi setkali u oběda. Cizinci jedli normální stravu, avšak odmítali maso. Na Denův příkaz dostávali tedy výhradně rostlinná jídla.

Po jídle odešli cizinci do svého pokoje, až na jednoho, který pak s Denem a Gezou dlouho rozmlouval.

Opatrně, aby se nedotkl hrdosti hostitelů, opakoval cizinec to, co řekl už nahoře. Žádal, aby velekněz přesvědčil lidi o tom, že cizinci nechtějí nikomu ublížit a že se jich nikdo nemusí bát. Naopak, lidé této země se od nich mohou mnohému naučit. Například léčit nemoci, se kterými si nikdo neví rady. Řekl, že se tu dlouho nezdrží, že tu jsou vlastně jen omylem, protože se spletli v čase. (Co to povídá, pomyslel si Geza. Asi blouzní, napadlo Den). Ale když už se to stalo, musí se nějakou dobu zdržet, než budou moci v cestě pokračovat.

„Kam?“ zeptal se Den.

„K jiným lidem,“ následovala odpověď. „K těm, kteří nám mohou poskytnout pomoc. Jinak bychom se nemohli vrátit zpět do vlasti.“

„Chcete tedy do jiné země?“

„Ne, k jiným lidem.“

„Jakou pomoc potřebujete?“

„Na to ti nemohu odpovědět. Musel bych použít slova, která neznáte. Nerozuměli byste mi.“ Den přikývl, i když z toho ze všeho nebyl moudrý. Cizinec pokračoval:

„Ukážeme vám mnoho zajímavého. Náš příchod zvětší vaše znalosti a upevní vaši vládu nad přírodou.“

„Ano, to bychom chtěli,“ odpověděl pevně Den. „Dobře. To je i v našem zájmu.“

Když ještě týž večer na pozvání cizinců Den i Geza znovu vystoupili nahoru, povšimli si v sedmihranném pokoji ohromujících změn.

Koule visela na stejném místě a jasně vše osvětlovala. Povrh stolu byl však teď hladký a lesklý, jako vodní hladina a koule se v něm odrážela. Na okraji se objevily dva malé výstupky, jakoby kostěné. Dvojitý rám ze dřeva byl teď zřejmě vyměněn a dřevo nahrazeno nějakým jiným materiálem.

Nejpodivuhodněji se však změnilly otvory ve stěnách a ve stropu. Den i Geza si hned při vstupu všimli, že silný vítr sem zvenčí neproniká. Přesto se zdálo, že otvory jsou otevřené. Den přistoupil k nejbližší stěně a nataženou rukou se dotkl čehosi pružného, jakési silně napjaté látky. To cosi bylo však naprosto neviditelné.

Den i Geza se znovu vylekali, ale tentokrát to dokázali před svými hosty skrýt.

Stmívalo se a světlo koule bylo stále jasnější.

Později se Geza s Denem dozvěděli, že tehdy vyšlo do ulic celé město. Lidé se dívali na nevysvětlitelnou záři nad domem velekněze a strach se šířil jako povodeň. Dva lidé tu noc hrůzou zemřeli a čtyři ztratili rozum a museli být příštího dne vrženi do posvátného ohně.

Roz a Bora obklopeni rádci a sloužícími vyšli na střechu svého paláce a dlouho tam stáli, vystrašení ne méně než jejich poddaní.

A zatím Den a Geza viděli takové věci, že byl div, že také oni nepřišli o rozum.

Cizinci je vyzvali, aby přistoupili k pětihrannému stolu. Světlo koule znovu pohaslo, změnilo se v úzký kužel, který mířil do středu stolu. A odtud se začal objevovat jeden obraz za druhým a šířit se odtud po celé ploše stolu. A ty obrazy se pohybovaly. Nikdo je nekreslil, objevovaly se samy od sebe, všechny ve stejném černobílém tónu a budily dojem skutečnosti. Žádný malíř na zemi by nic takového nedokázal.

Na obrazech bylo vidět domy, lidi, přírodu. Podivné domy, podivnou přírodu a podivné lidi podobné čtyřem cizincům.

Mezi domy po ulicích zcela nepodobných ulicím země Moorovy jezdily velice rychle jakési vozíky. Nebyla do nich zapražena ani zvířata, ani otroci. Pohybovaly se samy od sebe a seděli v nich lidé. Některé vozíky jiného tvaru létaly ve vzduchu a i v nich byli lidé podobní cizincům.

„Vidíte naši vlast,“ řekl cizinec.

Kde, ve které části světa se mohla rozkládat tak podivná a neobyčejná země? Nikdo o ničem takovém nikdy neslyšel.

„Kde leží vaše vlast?“ zeptal se Den.

„Velice daleko. A my se do ní bez pomoci lidí nemůžeme vrátit.“

„Nedávno jste odmítli říct, jakou pomoc potřebujete. Teď jste to řekli. Dáme vám loď, na které doplujete třeba na konec světa.“

„Loď nám nepomůže. Tam se nedá plout po vodě.“

„Ať už je to kdekoliv, je možno se tam dostat...“

„To ano, ale ne...“ Cizinec bud váhal s odpovědí, nebo mu chyběl výraz. Dál už o tom nemluvili.

Den ani Geza nespouštěli s povrchu stolu oči. Jeden obraz střídal druhý. Byla zde města, jednotlivé domy, pole, po kterých se pohybovaly jakési podivné mechanismy, zahrady a snad i lesy s neznámými rostlinami... Všude bylo vidět lidi, kteří dělali cosi nepochopitelného, a všude létaly s lidmi ty podivné vozíky podobající se ptákům.

Studený pot vyvstal na čele obou kněží. Cítili, že ještě chvíli a utečou jako ráno.

Živé obrazy najednou zmizely. Na jejich místě se objevily dlouhé řádky nesrozumitelných znaků. Cizinci se sklonili a pozorně si znaky prohlíželi.

„Ještě nic nevědí,“ řekl jeden z cizinců po chvíli.

„A my jim nemůžeme podat zprávu,“ ozval se hlas druhého cizince. Pak se obrátil k Denovi:

„Omluvte nás,“ řekl, „ale dnes už vám nic neukážeme. Dostali jsme z domova nepříznivé zprávy.“

„Ty obrazy ...“ řekl Den. „Chcete říct, že sem přišly z vašeho domova?“

„Ano, tam mají stejnou kouli, jako je tato. Jsou mezi sebou spojeny, ale naše může jen přijímat a nemůže nic vyslat. V tom je naše neštěstí.“

„Čím jsou spojeny?“ Den se podíval na kouli, která visela k ničemu nepřipoutána, a pokrčil rameny.

„To ti nedovedu vysvětlit,“ řekl cizinec.

Zdálo se jim, že přivřeně, protáhlé oči cizince na ně hledí se zármutkem a s utajovanou bolestí. Ale snad se jim to jen zdálo.

Cizinci

Na tři případy, při nichž se projeví nejen mimořádné znalosti, ale i mimořádná povaha modrých hostí, se Geza pamatoval zvlášť dobře.

Jeden z četných otroků, už starší muž, spadl při práci v zahradě ze žebříku a zlomil si nohu. Den se na to díval z okna.

S otroky se v takových případech nedělaly žádné okolky. Mladé a silné se někdy ještě pokoušeli léčit, ale staré prostě zabíjeli. A zlomenina znamenala smrt v každém případě – léčila se příliš dlouho a zanechávala trvalé následky.

Den přikázal, aby starce zabili.

Dva otroci se přiblížili k nešťastníkovi, aby pánův příkaz vyplnili.

Geza stál nedaleko. Názory, které mu byly od dětství vštěpovány, mu nedovolovaly, aby se do toho pletl, bylo mu však otroka líto a být na Denově místě, jednal by asi jinak.

Ostrý nůž už byl připraven, aby prořízl hrdlo oběti. A najednou, Geza to viděl velice dobře, se ruka mladého otroka křečovitě zkroutila a nůž vypadl na zem. Jako by smrtící ruku zachytil někdo neviditelný.

Geza uviděl jednoho z cizinců, který se k nim rychle, skoro během, blížil.

Nevšímaje si Gezy a otroků klekl si vedle postiženého.

Gezu zachvátil hněv. Ať už jsou ti cizinci kdokoli, v žádném případě nemají právo vměšovat se do vnitřních záležitostí domu. Rozkaz k usmrcení otroka vydal Den, velekněz a třetí osoba v zemi.

Chtěl to cizinci říci, ale nestačil.

„Zabíjet člověka za to, že si zlomil nohu, je kruté,“ řekl cizinec. „Dovol mi, abych ho vyléčil. Když bude zdravý, nebude proč ho zabíjet.“

„Zdravý už nebude,“ odpověděl Geza. „Ale o to nejde. Den přikázal, aby byl usmrcen a tak zemře, ať zdravý, či nemocný. Neplet se do toho a odejdi!“

Cizinec vstal. Chvilí se na Gezu upřeně díval a zdálo se, že váhá. Pak zřejmě pochopil, že doopravdy nemá právo porušovat

zákony cizí země. Vrhł ještě na odsouzeného otroka pohled plný smutku a pak se obrátil k odchodu.

„Počkej!“

To řekl Den, který zatím nepozorovaně přišel.

„Zmýlil ses,“ pokračoval chladně Den, „když jsi o něm mluvil jako o člověku. To není člověk, ale otrok.“

„Otrok je také člověk,“ odpověděl cizinec. „Zvíře to přece není.“

„Především je to můj majetek. A mohu ho zabít, když chci. Ale ty jsi řekl, že ho dovedeš vyléčit. Dovolím ti to tedy!“

Geza pochopil, že Den chce vidět, jak při tom bude cizinec postupovat. Věděl však dobře, že odsouzený otrok stejně zemře. Den neměl ve zvyku měnit své příkazy.

Cizinec to však patrně také pochopil.

„Slibuješ, že ho ušetříš, když bude zdrav?“ zeptal se.

Den rozzlobeně stáhl obočí.

„To je má věc,“ odpověděl příkře.

„Dokud mi nedáš slovo, nebudu léčit. Nemělo by to smysl, kdyby měl stejně zemřít.“

Zvědavost byla zřejmě silnější, a tak Den ustoupil.

„Dobře,“ řekl, „slibuji, že svůj příkaz změním, když bude zcela zdrav.“

„To stačí!“ řekl cizinec.

Pak znovu pokleknul a položil ruku na čelo otroka, který během jejich rozhovoru několikrát kolísal mezi životem a smrtí.

Den, Geza a dva mladí otroci, kteří zůstali, protože nedostali příkaz, aby odešli, viděli, jak postižený okamžitě zavřel oči, jako by usnul.

„Teď nebude bolest cítit,“ řekl cizinec. „To je velice hluboký spánek.“

Den se ušklíbl. Ani ho nenapadlo starat se o to, co cítí otrok.

Cizincovy pohyby byly jisté a navyklé, jako by nikdy nedělal nic jiného, než léčil zlomené nohy.

Zlomenina byla veliká. Kost protrhla kůži a čněla z rány.

Několik obratných pohybů bílých rukou a zlomená kost se vrátila na své místo. Krev hojně se řinoucí z rány se zastavila.

Cizinec položil obě ruce na místo zlomu a nějakou chvíli v té poloze zůstal. Oči měl zavřené a na vysokém čele mezi nimi se mu vytvořila hluboká vráska. Jeho postoj vyjadřoval obrovské napětí.

Pak ruce odtáhl. Rána neexistovala! Na jejím místě bylo vidět jen sotva znatelnou narůžovělou jizvu. Cizinec znovu položil ruku na otrokovo čelo. Stařec okamžitě otevřel oči.

„Vstaň a jdi!“ řekl cizinec.

A otrok vykonal příkaz došlapuje pevně na čerstvě zlomenou nohu. Odešel a ani se Dena neptal na dovolení.

„Splnil jsem svůj slib,“ řekl cizinec.

Dýchal těžce jako při silném vyčerpání.

„A já splním svůj,“ odpověděl mu Den. „Musíš mě to ale naučit!“

„To bude těžké,“ řekl cizinec. „Tvůj mozek, to asi nedokáže. Ale zkusit to můžeme.“

Geza se později dozvěděl od Dena, že se zkouška konala, avšak bezvýsledně. Den pokyny cizinců nepochopil.

Druhý případ se stal krátce po prvním.

Cizinci se zúčastnili na Denovo pozvání slavnostního obřadu v chrámu. Přišel brzo, když tam ještě nebyli lidé, právě v okamžiku, kdy měla být vržena do posvátného ohni žena, která ztratila rozum.

Nižší kněží už šílenou, která se bezdůvodně smála, nesli k hlubokému výklenku, v němž hořel posvátný oheň.

Cizinci jako vždy okamžitě pochopili, co se děje. A nebylo pochyby o tom, že na jejich zásah kněží z ničeho nic ženu dva kroky od výklenku pustili.

A zase jeden z cizinců Dena požádal, aby mu dovolil šílenou vyléčit.

Den ochotně souhlasil. Neměl žádné důvody si přát smrt ženy, která nebyla otrokyní. Jestliže ji vyléčí, tím líp.

Žena se přestala smát, když jí cizinec položil ruku na čelo. Dívala se mu do očí, které viděla poprvé v životě, a nejevila údiv ani strach. To trvalo dlouho. Ale když cizinec sňal ruku z jejího čela, žena se znovu rozesmála.

Den čekal. Kolem něho stálo několik kněží, kteří byli strachem bez sebe.

Cizinec svěsil hlavu a jeho postoj vyjadřoval zoufalství. Den pochopil, že se léčení nepodařilo, a zaradoval se. Přes svá prohlášení si přece jen nebyl jist, zda to náhodou nejsou bohové. A teď už si mohl být jist. Bohové musí být všemocní, jinak nejsou bohy. Cizinci nedokázali vyléčit šílenou, nejsou tedy všemocní.

„Nemůžeš ji vyléčit?“ zeptal se.

„Bohužel ne. Ušetří ji však!“

„To nezáleží na mně,“ odpověděl Den. „To stanoví zákon. Smrt v posvátném ohni není trestem, ale dobrodiním. Tak umírají i služebníci chrámu, jestliže se rozhodnou svůj život dobrovolně ukončit.“

Dal znamení kněžím.

Ale žena najednou padla k zemi. Den se k ní sklonil a zjistil, že je mrtvá. Podíval se bezděky na cizince. Ten klidně prohlásil:

„Ano, zabil jsem ji. Smrt v ohni je bolestivá. Chtěl jsem ji toho ušetřit.“

Den neměl čas na rozmyšlenou. Věděl, že cizincovu větu slyšeli všichni v chrámu. To bylo otevřené pobuřování proti zákonům země, proti kněžské moci. A Den byl povinen buřiče okamžitě potrestat smrtí. Kdyby to neudělal, ztratil by hodnost velekněze.

Současně Den věděl, že to za nic na světě neudělá. Poslat na smrt tuhle tajemnou bytost bylo příliš riskantní a Den si nebyl výsledkem takového pokusu jist.

Zůstával tedy skloněn nad mrtvolou ženy a usilovně hledal východisko.

Najednou se Den napřímil.

„Kdybys to doopravdy udělal,“ řekl chladně k cizinci, „musel bys sám zemřít. Naštěstí ses zmýlil. Nezemřela, ale ztratila vědomí. To je od toho tvého nepodařeného léčení. Tvá slova jsou zločinná, ale, ty jsi cizinec a neznáš naše zákony. Odpouštím ti tedy! Uvrhněte ji do ohně!“ přikázal.

Mrtvola ženy zmizela v plamenech.

„Jsou důvtipní,“ řekl Den, když bratrovi o té příhodě večer vyprávěl. „Neřekl ani slovo a hned pochopil. Ale ta žena byla doopravdy mrtvá.“

„A čím ji zabil?“ zeptal se Geza.

„Nevím. Nechápu to. Dovedou zabít zřejmě na dálku a beze zbraně.“

„Ale takhle by nás mohli klidně pobít všechny.“

„Jenže to by oni nikdy neudělali,“ odpověděl s přesvědčením Den.

Třetí případ utkvěl Gezovi zvlášť dobře v paměti. Hrůza z nepochopitelné síly cizinců den ze dne rostla. Lidé se Denovu domu z dálky vyhýbali. Rozův příkaz byl naprosto zbytečný. Strach přemohl i tu nejsilnější zvědavost. Když se cizinci objevili na ulici, chodci se poschovávali, kde se dalo. Jen zřídka se jim podařilo s někým mluvit, i když o to zřejmě stáli. Všichni kromě Dena a Gezy se jim vyhýbali.

Otroci v domě Danově pocítovali ještě větší hrůzu. Byli nuceni žít v blízkosti cizinců a přitom nesměli utéci. Co chvíli viděli na vlastní oči projevy tajemné moci cizinců.

Nebylo tedy divu, že jednomu z otroků selhaly nervy. Z té neustálé hrůzy, v níž žil, se náhle pomátl a udeřil jednoho z cizinců palicí. Geza to viděl od dveří domu. Z otroků byl u toho jen Reni. Rána zasazená s velikou silou dopadla na hlavu cizince. Geza mimoděk zavřel oči, přesvědčen, že uvidí mrtvolu s roztrženou hlavou.

Ale když se odvážil zase vzhlednout, viděl něco docela jiného. Cizinec nejenže zůstal živ, ale zdálo se, že vůbec žádnou ránu nedostal. Stál u otroka, který ho udeřil, a něco mu říkal. Palice se válela na zemi.

Geza vyšel do zahrady. Přímo před jeho očima byl učiněn pokus zabít hosta. Jen nejprísnější okamžitý trest mohl ospravedlnit pány domu. Cizinec ho přivítal s úsměvem.

„Ještě, že tě ten darebák nezasáhl,“ řekl Geza. „Bude přísně potrestán.“

„Ale zasáhl,“ uslyšel Geza nečekanou odpověď. „Udeřil mě tak silně, že mu zbraň vypadla z ruky, ale přesto tě prosím, abys to bral, jako že se nic nestalo.“

„To je vyloučeno!“ odpověděl Geza. „Takový čin nemůže zůstat nepotrestán. K čemu by to vedlo!“

„Chápu tě,“ řekl cizinec. „Ale uvaž, že to neviděl nikdo než ty a tvůj přítel, a ten bude mlčet. Nikdo se to nedoví.“

„A co on?“ Geza ukázal na nehybně stojícího otroka. „Bude o tom vykládat ostatním!“

„Nebude. Ani o tom neví.“

„Slyší přece, co si povídáme.“

„Neslyší. Ale teď už zase bude slyšet, tak o tom přestaňme mluvit. Zeptej se ho, co tu dělá.“

Geza ani na okamžik nepochyboval, že cizinec mluví pravdu, i když ničemu nerozuměl.

„Co tu děláš?“ zeptal se otroka.

„Pán mě volal,“ odpověděl otrok. „Čekám, až řekne svá přání.“

Nebylo pochyb o tom, že si otrok nic nepamatuje. „Jdi!“ přikázal Geza. „Pán už tě nepotřebuje.“ Otrok se vzdálil.

„Nebudeš o tom mluvit, ano?“ zeptal se cizinec.

„Nebudu,“ odpověděl bezmyšlenkovitě Geza. „Ale vysvětli mi to. jste snad nesmrtelní?“

„Jsem smrtelný jako každý jiný,“ odpověděl cizinec. „Ale proti násilné smrti jsme dobře zajištěni. Bez toho bychom se nemohli vydat na cestu, kterou jsme nastoupili.“

Geza nepochopil nic, ale už se dál nevyptával. Večer se v přítomnosti Dena cizinců zeptal:

„Jsou u vás také otroci?“

„Ne,“ následovala odpověď. „Je to ostatně nepřirozené.“

„Neznám zemi, kde by nebyli otroci,“ namítl Geza.

„To je možné, ale přesto takové země existují.“

„Jestliže nemáte otroky,“ řekl Geza a nechápavě pokrčil rameny, „tak kdo pracuje?“

„Děláme si všechno sami“

„To přece není vůbec možné,“ namítl Geza.

„Ale je,“ řekl cizinec. „My zase nemůžeme pochopit, proč nepovažujete otroky za lidi. Vypadají úplně stejně jako vy.“

„Mýlíš se,“ odpověděl Den. „Otroci jsou hloupí jako zvířata.“

„Když je ničemu neučíte, tak není divu. Ale pověz mi ty,“ obrátil se na Gezu, „tebe přece kojila otrokyně a jejího syna

považuješ za přítele, i když je otrokem. Proč necháte své děti kojít otrokyněmi, když je považujete za zvířata?“

„Tak je to u nás zvykem,“ vložil se do toho Den, který jen těžko skrýval podráždění. „Pijeme mléko čtyřnohých zvířat, tak proč bychom nemohli pít dvounohých?“

„Jíte také maso čtyřnohých,“ namítl cizinec, „a otroky přece nejíte. Dobře, nechme rozhovoru, který ti není příjemný. Promiň mi to.“

„Já se nezlobím.“ Den vstal. „Jsi cizinec a máš jiné představy. Nesmíš se ale zlobit ani ty, když ti řeknu, že mi tvé názory připadají barbarské.“

Tím rozhovor skončil.

Když se Geza vrátil do svého pokoje, přemýšlel o tom, co slyšel. Cítil, že cizinec neměl tak docela nepravdu. Myslel přitom na Reniho. Den nevěděl o Reniho vzdělání. Odhalit toto tajemství by znamenalo ohrozit Reniho život. Vždyť i váleční zajatci, pokud byli vzdělání, byli pobíjeni.

Reni neměl o nic horší vzdělání než třeba Den. V dětství Geza Reniho učil prostě z klukovské svévole a později proto, že ho o to Reni prosil. Geza svého přítele z dětství upřímně miloval.

Dřív o tom Geza příliš neuvažoval, ale po tom, co slyšel od cizinců, se mu přímo nabízela otázka, zda je Reni hloupější než Den nebo on. Krok za krokem, slovo za slovem vybavoval si Geza Reniho chování a činy, snažil se vybavit si v duchu jejich rozhovory. A čím víc vzpomínal, tím mu bylo jasnější, že Reni za nimi nezůstává v ničem pozadu. Ba co víc, Reniho myšlenky se teď zdály Gezovi zralejší a moudřejší než Denovy úvahy na stejné téma. A přitom byl Reni otrokem stejně jako jeho otec a děd.

Znamená to tedy, že cizinec má pravdu?

Geza vyskočil a začal přecházet z rohu do rohu.

Ale i kdyby měl pravdu, co z toho? Copak je možné dát všem otrokům vzdělání? Kdo by potom pracoval? Ne, takovéhle úvahy k ničemu nevedou. Geza začínal mít na cizince zlost za to, že ho vytrhli z jeho klidu a vzbudili v něm tyhle pochybnosti. A nakonec si řekl, že nemá smysl o tom všem přemýšlet.

Přemýšlel o tom však ještě příští den a pochybností se už nezbavil. Pozvolna se začal dívat na svět jinýma očima než dřív. Zrno zasazené cizinci začalo klíčit.

Reni

Běžel čas a Den i Geza si na své modré hosty stále víc a víc zvykali. Už jim nepřipadali nijak zvlášť neobvyklí. I na jejich způsob řeči si už oba natolik zvykli, že nevědomky stále častěji kladli otázky nebo odpovídali, ne nahlas, ale v duchu. A nepocíťovali přitom žádný strach. Člověk si zvykne na všechno.

Den byl rád, že se cizozemcům nedaří navázat styky s jinými lidmi a že jsou odkázáni jen na jeho a Gezovu společnost. To odpovídalo jeho záměrům využít pobytu cizinců k posílení moci kněžské kasty a zvláště moci veleknězovy.

A asi by se velice divil a zlobil, kdyby věděl, že kromě nich existuje ještě někdo, kdo s cizinci dlouze a obsáhle beseduje a s kým i cizinci mluví raději než s ním a Gezou.

Tím člověkem byl Reni.

Bezprávné a ponižující postavení mladého otroka vyvolávalo v cizincích hluboký soucit, tím spíše, že brzo přišli na to, že Reni je nejinteligentnější člověk, s nímž se zde setkali. A tak rádi odpovídali na jeho zvědavé otázky směřující jen k poznání, bez všelijakých zistných cílů, jaké sledoval Den. Jeho záměry cizinci snadno uhodli a samozřejmě jimi nebyli nadšeni.

Cizinci si byli vědomi, že tím vystavují otroka velikému nebezpečí. A byli proto opatrní. Až do konce jejich pobytu v zemi nikdo neměl o jejich besedách ani nejmenší tušení. V tom jim nejvíc pomohl sám Reni, který ještě dřív než jeho pánové přišel na to, že s cizinci se dá mluvit i se zavřenými rty.

Cizinci zůstali na povrchu země všeho všudy tři měsíce, přesněji osmdesát dní. Pro Reniho byla tahle krátká doba dobou jeho znovuzrození. Když cizinci odešli, zanechali zde úplně jiného člověka.

Pokaždé když jim za všechno děkoval, uslyšel mladý otrok tutéž záhadnou odpověď: „To je v našem zájmu.“

Co ta slova znamenala, nemohl pochopit ani Reni...

Den i Geza byli nepříjemně překvapeni, když jim cizinci oznámili, že přišel čas odchodu.

„Kam byste šli?“ zeptal se Den. „Copak se vám u nás nelíbí?“

„Budeme na vás vždycky vzpomínat v dobrém,“ odpověděl cizinec. „Ale nemůžeme tu zůstat věčně. Musíme splnit svůj úkol. Odejdemo teď tam, odkud jsme vyšli...“

„Tedy pod zem? To nechápu, vždyť jsi sám říkal, že potřebujete pomoc, jinak že se nemůžete vrátit domů.“

„Nezůstaneme pod zemí. Vyjdeme zase, ale u jiných lidí.“ Cizinec se podíval na Dena upřeně a vzdychl. „Chtěl jsem s vámi ale mluvit o něčem jiném. Moji přátelé se domnívají, že vám tu máme nechat černou kouli a stůl, protože by to mohlo být prospěšné. Já s nimi nesouhlasím. Jsem sám proti třem. Koule vám tedy zůstane. Mohu vám však poradit. A já vám radím, abyste kouli a stůl zničili, abyste je svrhli do moře. Udělejte to a nebudete litovat.“

Ještě ten den cizinci odešli. Den a Geza je doprovázeli a viděli, jak zmizeli v podzemní skrýši. Jáma, která se kdysi vytvořila před Gezovými očima, byla okamžitě zasypána. O to cizinci žádali. Teprve později napadlo Dena prorazit podzemní chodbu ke dveřím.

Cizincovy rady Den neuposlechl. Nejdříve to odkládal na pozdější dobu, protože obrazy na povrchu stolu, které ho cizinci naučili vyvolávat, ho příliš lákaly. Pak si na denní návštěvy sedmistěnného pokoje příliš zvykl a už se nedokázal s podivuhodnými přístroji rozloučit.

Obrazy se nikdy přesně neopakovaly. Pokaždé byly jiné, jako by byly živé. Proč tomu tak bylo, nemohl Den pochopit. Že obrazy přicházejí pomocí koule až z vlasti cizinců, tomu nemohl uvěřit. To bylo nad jeho chápání.

Stejně jako obrazy zajímaly Dena nápisy. Vydržel se na ně dívat celé hodiny a snažil se uhodnout jejich smysl. Jeho námaha však byla marná.

Cizinci odešli. Byli pohřbeni v hlubinách země, ve své kulaté skrýši a najednou se odtud ztratili. Kam mohli zmizet? Říkali, že vyjdou u jiných lidí. Co tím mysleli?

Den přes všechnu snahu nenalézal na tyto otázky odpověď.

Měnil se před očima. Se strachem a lítostí pozoroval Geza, jak jeho bratr rychle a nepochopitelně stárne. Ničím se nepodobal dřívějšímu Denovi. Byl to teď sešlý stařec s mladýma očima, podrážděný, zlý a útočný.

Život otroků se změnil v peklo. Jako by se mstil za své neúspěchy, Den s chladnou krutostí trestal otroky za sebemenší provinění a nešetřil ani starce a děti. Nenáviděli a báli se ho.

Jeho moc v zemi byla teď skoro bezmezná. Na cizince se pomalu zapomínalo a všechen dřívější strach z nich se přenesl na Dena. Tajemné světlo v jeho domě se rozsvěcovalo večer co večer a stejně jako dřív budilo všeobecnou hrůzu. Den se od cizinců naučil věci, o kterých se nikomu ani nesnilo. Podařilo se mu vyléčit na smrt nemocné lidi. Z cínu, kterého se používalo na výrobu nádobí, a z mědi, z níž se zhotovovaly zbraně, dovedl smíchat nový, zázračně tvrdý kov. Naučil zemědělce obdělávat půdu tak, aby se zvýšila úroda. Ale nikdo za to nebyl Denovi ani trochu vděčný. Všichni se ho jen báli.

Roz i Bora Dena k smrti nenáviděli, ale neodvažovali se to dát najevo. Byl teď nejmnocnějším mužem v zemi a spolu s jeho moci vzrostla nevídaně i moc kněžstva. Není divu, že Roz s Borou měli z Denova stárnutí radost a netrpělivě už čekali na jeho smrt. Přitom jim však i toto Denovo stárnutí nahánělo hrůzu.

Den chápal, že se po jeho smrti všechno vrátí do starých kolejí, nepředá-li tuto moc někomu, koho se budou bát stejně jako jeho. Takovým mužem mohl být jedině Geza, a Den proto prosadil jeho jmenování prvním knězem chrámu Moorova, i když byl Geza na tak vysokou hodnost ještě dost mladý. A nejen to, bylo nutné, aby mu Den předal i všechny ty neuvěřitelné vědomosti, které získal od cizinců, protože v nich byla záruka moci.

Za těch dvanáct měsíců od příchodu cizinců se bratři navzájem značně odcizili. Geza od přírody mírnější a dobromyslnější stále méně snášel rafinovanou krutost svého staršího bratra. Den to vycítil a snažil se Gezu usmířit. V jeho přítomnosti se obvykle ovládl a s Renim, bratrovým oblíbencem, zacházel mírně. Dokonce Gezovi slíbil, že Reniho nebude nikdy trestat. Když svůj slib porušil, napravil svou chybu tím, že Gezu zasvětil do svého tajemství.

Gezu Denovo vyprávění neobyčejně zaujalo. Přemýšlel i o tom celou noc a ráno, proti všem Denovým záměrům, všechno vyprávěl Renimu. K velkému Gezově překvapení se Reni vůbec nedivil.

„Já vím,“ řekl. „Všiml jsem si toho už dávno. Pomáhal jsem Denovi několikrát při oblékání slavnostního roucha. Mé prsty přitom pronikly Denovým tělem a on o tom nevěděl.“

„To ses ani nevylekal?“

„Trochu poprvé,“ odpověděl Reni. „Ale spíš mě to zaujalo. Cizinci přece byli také takoví.“

„Jak jsi na to přišel?“ zeptal se Geza.

„Vzpomínáš, jak se Lizi,“ – to byl otrok, který cizince udeřil – „vrhl na jednoho z nich? Rána mu dopadla na hlavu, ale prošla celým tělem.“

„To nevím, zavřel jsem hned oči.“

„Zato já jsem se díval dobře.“

„Proč jsi mi nic neřekl?“

„Myslel jsem, že jsi to viděl.“

„Ale proč jsi mlčel o Denovi?“

„Předpokládal jsem, že i to víš. Nic jsi neříkal, tak jsem také mlčel. Mluvení by se mi nemuselo vyplatit.“

Ta slova připomněla Gezovi včerejší ránu karabáčem. Podíval se na Reniho obnažená ramena, avšak včerejší modročervený pruh zmizel.

Reni jeho pohled zachytil.

„Den mi dal pořádnou ránu,“ řekl s mračným výrazem v krásných očích. „Ale já jsem si rameno namazal mastí, kterou mě naučili dělat cizinci. Jak vidíš, za jedinou noc pruh zmizel.“

„Říkáš, že tě to naučili cizinci?“

„Co je na tom divného?“

„Co je to za mast?“ zeptal se Geza místo odpovědi. „Ukážu ti ji.“

„Ale neřekl jsi o tom nikomu?“

„Ne, to by bylo nebezpečné. Ale použil jsem jí už několikrát k uzdravení těch, které Den potrestal. Mast pokaždé pomohla.“

Geza se usmál,

„Otroci tě považují za kouzelníka, že? Nebojí se tě?“ zeptal se.

„Ne. Nebo aspoň ne tolik jako tebe a Dena. Mě mají rádi.“ ✓

„Víš přece, že já otroky nikdy netrestám jako Den.“

„Jsi prostě pán a pánů se bojí. Já jsem jen otrok jako oni.“

„Kdyby to záleželo na mně, Reni, už bys dávno otrokem nebyl.“

„Já vím.“

Geza Reniho něžně objal. „A nebolí tě už to rameno?“

„Hned jak jsem si to namazal mastí, bolest přešla.“

„A jak to, že cizinci dali mast tobě. Den, pokud vím, takovou mast nemá.“

„To máš pravdu. Dokonce zni řekli, abych o tom nemluvil. Myslím, že nás, otroky, měli rádi. Považovali nás za lidi,“ dodal s hořkostí Reni.

Geza se odmlčel. Najednou ho napadlo, že prokázal Renimu špatnou službu, když mu poskytl vzdělání. Teď pro něho muselo být otroctví daleko nesnesitelnější. Ale co se stalo, už se nedá napravit.

„Jsi můj bratr a přítel,“ řekl Geza nevěda, jak Reniho uklidnit.

„Jen ve tvých očích, Gezo,“ odpověděl Reni. „Ale tohle,“ dotkl se obruče obepínající mu čelo, „mi neustále připomíná, kam patřím.“

„Sundej si ji, když přijdeš ke mně.“

„A co se tím změní? Stejně zůstanu otrokem.“

„Lituješ, že jsem ti dal vzdělání?“

„Ty myslíš, že ostatní otroci nic necítí?“ zeptal se smutně Reni. „Jsou hloupí a nevzdělaní, ale netrpí o nic méně než já. Jsi hodný, Gezo, lepší než ostatní, ale leccos nechápeš.“

„Co například?“

„Nechápeš třeba, že otrok je člověk jako ty,“ odpověděl Reni.

Geza si uvědomil, že přesně totéž říkali cizinci.

„Mýlíš se, Reni,“ řekl. „Dávno jsem to už pochopil. Ale co mohu dělat? Tak už to na světě chodí.“ Geza vzdychl. „Ostatně ani já si nedovedu představit svět bez otroků. Prostě nedovedu. Řekni mi,“ změnil téma, „věříš, že se Denovi převrátilo celé tělo, že měl srdce na pravé straně?“

„Myslím, že Den mluvil pravdu. To si mohl těžko vymyslet.“

„Škoda že nás nenapadlo zeptat se cizinců, na které straně mají srdce.“

„To by nám nebylo nic platné,“ namítl Reni. „To nebyli lidé jako my. U nich bylo všechno jiné.“

„Den si myslí, že žijí někde pod zemí.“

„To se mi nezdá. Jejich vlast je někde jinde.“

„Ale kde, když ne na zemi, ani pod zemí?“

„Možná že nad zemí.“

„To bychom ji museli vidět.“

„Co když je to příliš daleko?“

Geza se zamyslel. To, co říkal Reni, bylo nové. Kde se v něm vzaly tak neobvyklé myšlenky?

„Dobře, dejme tomu, že ano. Ale jejich vlast je veliká, jsou v ní města. Proč tedy nespadne na zem?“

„A proč nespadne Měsíc?“

„Ještě se zeptej, proč nespadne Slunce!“ Geza se usmál.

„Často o tom přemýšlím,“ odpověděl Reni vážně.

„O tom nemusíš přemýšlet. Slunce a Měsíc jsou připevněny k nebeské klenbě, jinak by spadly na Zem stejně jako všechno ostatní.“

„A co koule? Ta přece není také k ničemu připevněna.“

Na to Geza nedovedl odpovědět. Koule doopravdy, navzdory všem zákonům, nepadala.

„A co si o tom myslíš ty?“

„Já? Já myslím, že je toho ještě dost, co neznáme,“ odpověděl Reni.

Dva rozhovory

Tajný poklop v zahradní besídce, o kterém Den mluvil, našel Geza docela snadno. Byl však tak dobře zamaskován, že kdyby o něm nevěděl, neměl by ani tušení, že tu něco takového je.

Geza sestoupil do podzemní chodby a došel až k tajemným dveřím. Od Dena sice věděl, jak se má stisknout výstupek vedle dveří, avšak otevřít dveře se neodvážil.

Viděl pochodeň, kterou Den odhodil, i krátkou větev, kterou tiskl výstupek, aby se ho nemusel dotknout rukou.

Vše nasvědčovalo tomu, že Den mluvil pravdu. Geza se vrátil do besídky hluboce zamyšlen.

Přání definitivně se přesvědčit, vejít dovnitř a na vlastní kůži vyzkoušet to, co zažil Den, Gezu stále pronásledovalo. A nakonec to neudělal hlavně proto, že ho z toho Reni zrazoval.

Besídka se teď stala nejoblíbenějším místem Gezova odpočinku. Podzemní chodba ho nepřekonatelně přitahovala. Věděl, že dřív nebo později to nevydrží a otevře tajemné dveře, ať si Reni říká cokoli.

Jednou, když tak zase seděl v besídce, uviděl Geza, jak se k vratům do jejich zahrady blíží nosítka a hned je také poznal.

Nosiči byli obvykle nejurostlejší otroci. Jen jediný člověk v zemi měl k tomu účelu otroky malých postav zajatá v nedávné válce. Byla to Borova dcera, krásná Lana. Její nosítka byla zdobena stříbrem, kovem mnohem cennějším než zlato. Podobný přepych si nedovolil ani Bora.

Geza viděl, jak se nosítka zastavila, a jeden z otroků uleh na zem místo schůdků. Viděl, jak Lana vystupuje z nosítek a míří k němu, a stále ještě tomu nemohl uvěřit.

Dívka měla na sobě dlouhé šaty z lesklé látky zhotovené v daleké zemi žlutými, šikmookými lidmi. Vzácně se vyskytující světle kaštanové vlasy měla vyčesány do vysokého fantastického účesu protkaného stříbrnými nitkami.

Geza mlčky čekal, až k němu dojde. Když vešla do besídky, vybídl ji, aby se posadila. Aby se jí tázal na příčinu návštěvy, to se na kněze neslušelo. To by byl projev zvědavosti.

„Bud zdráv, Gezo!“ řekla Lana.

„I ty bud zdráva!“ odpověděl.

„Přišla jsem za tebou, ne za Denem. Jsem ráda, že jsi tu sám.“

„Býváme s Denem málokdy pohromadě.“

„Máš radost, že jsem přišla?“

„Nečekal jsem tě.“

„Proč nepřijdeš někdy ty za mnou?“

„Myslel jsem, že o to příliš nestojíš.“

Hořel nedočkavostí dozvědět se, proč přišla, ale nezeptal by se za nic na světě. Lana si toho byla vědoma, a proto začala sama.

„Chtěla jsem tě vidět,“ řekla. „V poslední době na tebe často myslím. Lituji, že jsem tě odmítla.“

Divže neporušil zákon, ale dokázal se ještě včas ovládnout.

„Mohu svou žádost opakovat,“ řekl chraptivě. Vzrušení mu svíralo hrdlo.

„Máš mě ještě rád, Gezo?“ zeptala se Lana.

Ješitost mu napovídala odmítavou odpověď, ale už řekl, že je ochoten svou žádost opakovat a nemohl couvnout.

„Mám,“ odpověděl Geza bledý ponížením, kterému ho vystavovala.

Lana vstala.

„Pak tedy jdi za mým otcem.“

Na rozdíl od Gezy její tvář jen hořela. Jen zamilovaný jinoch si mohl nepovšimnout výrazu zraněné hrdosti a hněvu v jejích oválných očích.

„Bora mne už jednou odmítl,“ řekl nerozhodně. „Proč myslíš, že by teď...“

„Protože,“ přerušila ho Lana, „jsem slyšela, jak otec říkal svému bratrovi, že by mě dal Denovi, kdyby nebyl tak starý.“

„Ala já přece nejsem Den.“ „.

„Otec chce, abych byla ženou velekněze,“ řekla Lana se zjevnou netrpělivostí.

V Gezovi najednou začalo klíčit podezření. Je to přece jen podivné. Roz a Bora Dena nenávidí a přejí si jeho smrt. Musí přece stejně nenávidět i jeho. Co když mají v úmyslu připoutat k sobě budoucího velekněze a znepřátelit ho s vlastním bratrem? Ale to by znamenalo, že sem Lanu poslal Bora. Urazilo ho pomyšlení, že si Lana s jeho city jen pohrává.

„Nepřišla jsi ze své vůle,“ řekl jí přímo. „Poslal tě sem otec!“ Lana se na něho podívala udiveně.

„Co to povídáš, Gezo? Otec nic neví. Nikdy by mně to nedovolil.“

V očích se jí objevily slzy. Geza zrozpačitěl. Chtěl ji vzít za ruku, ale Lana prudce ucukla.

„Nezlob se,“ řekl. „Snaž se mě pochopit. Jestli se mýlím a ty mě máš opravdu ráda...“

„Copak o tom můžeš pochybovat, když mě vidíš tady?“ řekla hrdě Lana.

Jeho vnější chlad ji nepřekvapoval. Věděla, že jako kněz se ani jinak chovat nemůže.

„V tom případě,“ řekl Geza, „to zkusím ještě jednou. Ať to dopadne jakkoliv.“

Lana se zvedla.

„Budu čekat. Přijď brzo!“

„Přijdu, Lano!“

Neodvážil se ji obejmout, I když se to vlastně slušelo. Vždyť to bylo vyznání lásky. Viděl, že se jeho slova dívky nemile dotkla, a litoval, že je řekl.

Lana odešla, aniž by se na něho otočila. Díval se za jejími nosítky, dokud se neskryla za zatačkou.

Něco z té rozmluvy v něm zanechalo nepříjemný dojem. Byl však příliš zamilovaný, než aby byl dovedl strážlivě uvažovat.

Přes všechny pochybnosti byl Geza šťasten.

Lana spěchala domů. Nosiči téměř běželi. Naučili se rozumět náladám své paní a věděli, že by se jim tentokrát zdržování zle vyplatilo.

Lana vystoupila z nosítek a spěchala okamžitě za otcem.

Bora ji netrpělivě očekával. Byl to těžkopádný muž obří postavy: Když šel, zdálo se, že země sténá pod nezměrnou vahou jeho těla. Otroci pro něho museli vyrábět zvlášť pevný nábytek. Ve vzteku ohýbal holýma rukama železné tyče, lámal měděné meče a pěstí drtil na kaši hlavy provinivších se otroků.

Jeho masitá tvář s malinkýma očkami se obrátila k dceři, která právě vstoupila.

„Všechno v pořádku, otče,“ řekla Lana. „Geza mě miluje.“

Po tomto prohlášení si sedla do křesla a z ničeho nic se rozplakala.

Bora si toho vůbec nevšímal. Ženské slzy nebral vážně. „Roz bude mít radost. Jdu za ním,“ řekl, těžkopádně se zvedl a odešel.

Roz už také čekal. Výsledek návštěvy, kterou Lana podnikla na jeho radu, ho znepokojoval. Na Gezově vztahu k jeho neteři záleželo velice mnoho. Kdyby na ni po jejím odmítnutí zanevřel, pak by se celý Rozův plán zhroutil.

Roz byl přesvědčen, že Geza touží po moci neméně než Den. Proč by se jinak stal prvním knězem chrámu Moorova, tedy Denovým nástupcem? Roz znal dobře kněžskou kastu a věděl, že kněží jen tak nepustí z rukou to, co jednou uchopili.

Když uslyšel Borovy kroky, usedl Roz ke stolu a dělal, že čte. Ať Bora vidí, že on pracuje za oba. Je dobře Boru stále přesvědčovat o tom, že veškerá správa země leží jen na něm, na Rozovi. Jinak by si mohl vzít do hlavy, že bude vládnout sám. Bora je oblíben mezi vojáky a má jejich plnou podporu. Je tedy silnější než Roz.

Roz předstíral, že pozorně čte, a nezvedl hlavu, ani když bratr vstoupil.

„Lana se vrátila,“ řekl Bora.

„Počkej,“ odpověděl Roz. „Jen co to dočtu.“

„Co je to?“

„To tě nemusí zajímat, stejně bys tomu nerozuměl.“

Obra ta odpověď ani trochu neurazila. Dávno si na to zvykl, zcela na bratra spoléhal a dobrácky přiznával jeho duševní převahu. On přece není politik, ale voják.

„Tak co se tedy Lana dozvěděla?“ zeptal se konečně Roz.

„Geza ji miluje.“

„A nespletla se?“

„Lana je chytrá,“ Bora se ušklíbl. „V těchhle věcech se vyzná.“

„Můžeme se tedy pustit do provádění našeho plánu.“

„Tvého plánu, ne?“

„Ovšemže. Ale ty jsi se mnou přece souhlasil. Ne?“

„Vždycky s tebou souhlasím.“ Po Rozových rtech přelétl úsměv.

Bratři byli skoro stejně velcí. Roz měl však daleko křehčí postavu a hubenou tvář s velikýma očima. Ruce měl štíhlé a elegantní, ničím nepřipomínající dvě Borova kladiva.

„Nezdá se ti divné, že ji i po tom odmítnutí nepřestal milovat?“ chtěl se ještě jednou ubezpečit Roz.

„Lana mu sama řekla, že ho miluje, jak jsi chtěl, ale teď pláče. Nemohli bychom Dena odstranit a nedat ji Gezovi za ženu?“

„Ne, to by nešlo. Pak by nám Denova smrt nebyla nic platná.“

„Bud' tak laskav a vysvětli mi to,!“

„Rád.“

Roz vstal a začal přecházet po pokoji. Mluvil se mu líp, když se nemusel dívat na bratrovu hloupě soustředěnou tvář, která ho vždy dráždila. Ale dát to najevo by bylo nebezpečné.

„Den musí co nejdřív zemřít,“ začal. „Příchod cizinců mu zajistil výjimečně postavení a Den toho obratně využívá. Pokud žije, bude se moc kněží den ze dne zvětšovat. Už teď vládneme zemi vlastně jen formálně. Co však bude po Denově smrti? Veleknězem se stane jeho bratr Geza. Změní se tím něco? Nic, jen místo starce bude stát v čele kněžské kasty mladý muž plný síly. Geza se tedy musí stát členem naší rodiny. Pak nám nebude nebezpečný. Velekněz uražený odmítnutím je nesmiřitelným nepřítelem. Chápeš?“

„Ano, rozumím. Ale copak by Geza nemohl taky zemřít?“

„To by bylo těžší. Den tak zestárl, že jeho smrt nikoho neudiví. Geza je mladý. Kněží stojí za nimi. Vědí, komu vděčí za svou neslýchanou moc. Je jich mnoho a jsou chytří. Vědí, že my dva Dena i Gezu nenávidíme a že se jich bojíme. Myslíš, že by nás nepodezírali? Kdo ví, jak by to pro nás dopadlo.“

„A co moji vojáci?“ řekl domýšlivě Bora. „Za života našeho děda Dora se střetli vojáci s kněžími. Víš dobře, jak to skončilo.“ Bora se zamyslel.

„Jak chceš Dena zavraždit?“ zeptal se po chvíli.

Roz projevil nelibost nad tou přímočarostí. Nerad nazýval věci pravými jmény. „Zemře stárím!“

„To by šlo,“ řekl Bora. „Ale já bych to udělal jinak.“

„A jak?“ zeptal se zvědavě Roz. To, že se v Borově hlavě zrodil nějaký nápad, bylo naprosto výjimečné.

„Pozval bych Dena na večeři.“ Bora se odmlčel a uvažoval. „Pak bych ho maličko klepnul pěstí do hlavy a mohli bychom říct, že ho klepla mrtvice.“

A hlasitě se svému vtipu rozesmál.

„Ty máš nápady!“ Roz pokrčil rameny. „V našem domě! To by bylo pěkně nenápadné! Musí umřít ve své posteli.“

„A kdo ho otráví? Doufám, že ne ty?“

Aspoň to ho napadlo, pomyslel si Roz.

„Nech mne jednat,“ řekl nahlas. „Geza za tebou přijde zítra, nejpozději pozítří. Přijmi ho laskavě a řekni, že mu Lanu dáš.“

Nejlepší, kdyby u toho bylo několik svědků. Tak nebude moci Geza couvnout. Denova smrt je riskantní záležitost, nesmíme na nic zapomenout.“

„Dobře, jak si přeješ,“ odpověděl Bora. „Vím, že se v těchhle věcech vyznáš.“

A bratři se rozloučili spokojeni jeden s druhým.

Dobův plán

Geza se vypravil k Borovi hned příští den. Nechtěl své štěstí zbytečně oddalovat.

Bora ho přijal přívětivě, nakolik to jenom při jeho vrozené hrubosti bylo možné. Kromě něho byli v místnosti ještě tři vysocí hodnostáři – dva vládcové provincií a jeden velitel vojska. Když vešel první kněz chrámu Moorova, všichni vstali a uctivě ho pozdravili. Geza čekal, že odejdou, ale zřejmě se toho neodvážili z úcty k němu.

S nešetností sobě vlastní se Bora okamžitě zeptal, čemu vděčí za tak vzácnou návštěvu.

Geza musel mluvit před cizími lidmi.

Když Bora vyslechl jeho prosbu, snažil se nejdřív nepříliš úspěšně předstírat, že přemýšlí. „Prokazuješ mi tím velikou čest,“ řekl konečně. „To je veliké překvapení. Chceš tedy Lanu za ženu?“

„O to tě právě prosím,“ odpověděl Geza udivený tak hloupou otázkou.

„Je to veliká čest,“ opakoval Bora. „Pravda, chtěl jsem, aby se Lana stala ženou velekněze, ale ty jsi skoro velekněz. Nebo jím budeš, až Den zemře.“

„To nemusí být tak brzo,“ považoval za svou povinnost říci Geza.

„Den je starý, velice starý,“ Bora zřejmě nevěděl, co říci a Gezovi se sevřelo srdce strachem. Copak bude zase odmítnut a ještě ke všemu před svědky? Pak by Lanu ztratil nadobro. „A máš pravdu,“ pokračoval Bora, „že tu může být ještě dlouho.“

Udělal jsem hloupost, pomyslel si Geza. Měl jsem poslechnout Dena.

„Ale já mám z tvé žádosti radost,“ řekl nečekaně Bora. Protahovat rozhovor a nedat hned souhlas, jak mu radil Roz, bylo nad jeho síly. „Vezmi si Lanu a buď s ní šťasten, jak jsem byl já s její matkou.“

Celá země věděla, že svou ženu Vadu utloukl Bora k smrti.

Neohrabaně se zvedl a vykročil ke Gezovi.

Kdyby tu nebyli lidé, Geza by si možná dokázal najít záminku, jak se vyhnout dodržení zvyklostí. Takhle před svědky by to byla pro Bora smrtelná urážka. Geza napjal svaly a poslušně se nechal obejmout svým nastávajícím příbuzným.

Kosti mu doslova zapraskaly, našel však v sobě ještě dost sil, aby nedal bolest znát a dokonce se ještě usmál.

„Děkuji, můj budoucí otče!“ řekl s námahou popadaje dech.

O Lanině souhlasu se nikdo ani slovem nezmínil. Obvykle se sice dcery nikdo na její mínění neptal, avšak Lana jako vladařova dcera měla právo si manžela vybrat. Jestliže tedy Bora o rozmluvě Lany s Gezou v besídce nic nevěděl, měl se zmínit o Lanině souhlasu. Geza byl však tak opojen štěstím, že si tohoto rozporu nevšiml.

Přítomní ženichovi blahopřáli.

Pak ho zavedli k Rozovi a Geza musel absolvovat ještě jedno příbuzenské objetí. Nebylo bolestné fyzicky, ale štěstí, že Geza netušil, kolik nenávisti a zloby do něho Roz vložil.

Hrdý vládce nenáviděl Gezu za to, že situace vyžadovala, aby mu dal svou neteř za ženu.

Geza se vrátil domů v povznesené náladě.

Hned si zavolal Reniho a vyprávěl mu o všem. Reni se zamračil.

„To se mi nelíbí,“ řekl. „Proč tak najednou obrátili?“

Geza se na něho díval nechápavě. Reni se usmál, když viděl jeho výraz.

„To víš, že z toho mám radost,“ řekl. „Ale zítra si o tom ještě promluvíme.“

„O čem?“

„O mých pochybnostech.“

„Nic nechápu.“

„Však pochopíš.“

Ale Geza nepochopil ani příštího dne, nebo spíš nechtěl pochopit.

„Je to daleko jednodušší, než myslíš,“ namítl Geza. „Bora chtěl, aby si Lana vzala velekněze. Lana mě miluje a přesvědčila otce, že Den stejně brzo zemře a pak budu veleknězem já. To je vše!“

„Pověz mi ještě jednou,“ požádal Reni, „co nejpodrobněji a doslova, co ti říkala Lana? Co říkal Bora a jakým tónem? A co Roz?“

„Ty jsi dnes nějaký divný, Reni. Nač to potřebuješ? Podezíráš je z nějakého spiknutí? Proti mně? To by nemělo smysl, když mi dávají Lanu za ženu. A proti Denovi? Proč by to dělali, když jsou přesvědčeni, že Den stejně brzy zemře. Bora souhlasil proto, že chce mít za zetě budoucího velekněze. Ale co mi je po tom? Já mám rád Lanu a dostanu ji. Víc ani nepotřebuji. A Roz a Bora ať si vládnou sami, já se jim do toho nebudu plést, až se stanu veleknězem. Víš dobře, Reni, že s tou nepřirozenou situací, kterou Den vytvořil, nesouhlasím.“

„Ano, vím, ale Roz a Bora to nevědí. Den je ve skutečnosti mladý, Jen staře vypadá. A jestli mohl zestárnout za pouhých dvanáct měsíců, pak může za stejnou dobu i omládnout. Neznáme příčinu jeho předčasného stárání. To je můj názor a myslím, že Roz uvažuje stejně. On i Bora tebe i Dena nenávidí. Jak nemám být znepokojen, když se najednou z ničeho nic začnou k tobě chovat úplně jinak.“

„Milý Reni,“ Geza svého přítele objal. „Vím, že mě máš rád. Raduj se tedy se mnou a uvidíš, že bude všechno v pořádku.“

Reni vzdychl. Nemá smysl o tom s Gezou mluvit! Není schopen vidět ani ty nejzřejmější věci.

„Jak chceš,“ řekl. „O mé radosti pochybovat nemusíš. Ale přesto dovol, abych tě chránil.“

„Chránil?“ Geza se srdečně rozesmál. „Copak ml hrozí nějaké nebezpečí? Zbláznil ses, Reni? Uvaž přece sám. Co by mně mohli udělat? Víš přece, že sňatek s knězem se nedá zrušit. Kdybych zemřel, musela by Lana žít až do smrti sama.“

Pak odešel a nechal Reniho samotného s jeho chmurnými myšlenkami.

Mladý otrok seděl dlouho v besídce a pokoušel se srovnat si v hlavě svá podezření. Poslední Gezova slova ho přivedla na novou myšlenku. Ano, Geza má pravdu! Žena knězova se nemůže stát ženou nikoho jiného, i kdyby to byl také kněz. Lana však ještě Gezovou ženou není. Není právě v tomhle nebezpečí?

Reni si najednou vzpomněl na jednu podrobnost, o které se Geza jen tak mimochodem zmínil. Jeho rozmluvě s Bórou byli přítomni svědkové!

Reni vyskočil v silném rozrušení. No ovšem! Právě tato okolnost odhaluje celý Rozův plán. O Borově souhlasu se sňatkem jeho dcery s Gezou se dozví celá země. Kdo by mohl mít pak podezření, že Gezu usmrtil strýc jeho nastávající ženy. Nebezpečí nehrozí Gezovi po svatbě, ale před ní!

Renimu se zdálo, že všechno pochopil. Gezu je nutno bedlivě chránit až do té doby, než se Lana stane jeho ženou.

O nebezpečí hrozícím Denovi Reni nepřemýšlel. Jestli Den zemře, všichni si jen oddychnou.

Rozhodl se, že bude neustále po Gezově boku. Dřív s ním občas spal v jedné místnosti, teď s ním bude spát každou noc. Sám bude kontrolovat přípravu pokrmů pro něho. Bor ho může zabít jedině jedem. Propašovat do domu veleknězova vraha nebylo tak snadné.

Když dospěl k tomuto rozhodnutí, Reni se uklidnil. Byl mužem činu.

Ani Roz neztrácel zbytečně čas, jakmile byl sňatek Gezy s Lanou dohodnut a zpráva o tom se rozšířila po celé zemi, začal jednat.

Zavolal do své ložnice černého otroka jménem Dob, který byl jeho důvěrníkem. O věrnosti tohoto muže Roz ani na okamžik nezapochyboval. Dob by se spíše dal rozčtvrtit či zaživa upálit, než by zradil svého pána.

Povinnosti vládců je vědět o svých poddaných co možná nejvíc a zvláště o těch, kteří k nim mají blízko. Vyzvídat v domech vysokých hodnostářů bylo Dobovou povinností. Měl tam sobě oddané otroky, kteří ho o všem informovali. On samozřejmě předal informace zase svému pánovi.

Dob vyslechl Roza a zamyslel se.

„Najít vykonavatele tvé vůle nebude těžké, pane,“ řekl. „Nezapomeň ale, že Den je velekněz. Jestli mého muže chytí a usvědčí, čeká ho strašlivý trest.“

„Promysli si to,“ řekl Roz. „Chytit ho v žádném případě nesmí, tím bychom se prozradili!“

„Kněží jsou zkušení, pane. Mohli by otevřít Denovo tělo a najít v něm jed.“

„Jsi jako vždy opatrný,“ řekl spokojeně Roz. „O tom jsem neuvažoval.“

„Chceš, aby všichni mysleli, že Den zemřel přirozenou smrtí?“ zeptal se Dob.

„Ovšem.“

„Mně se zdá, že je to chyba.“

„Nechápu tě.“

„Kněží jed najdou,“ řekl přesvědčeně Dob. „Přirozené smrti by snad ještě věřili, kdyby šlo o obyčejného kněze.“

„Máš pravdu,“ byl nucen chtě nechtě souhlasit Roz. „Můj plán není tedy k ničemu?“

„Ale proč, pane? Potřebuješ, aby Den zemřel. Zemře tedy! Ale ne přirozenou smrtí, ale bude otráven před zraky celé země!“

„Ty jsi zešílel, ubohý Dobe!“

„Ani trochu, můj pane.“

„Traviče hned najdou.“

„Nepochybně.“

„On prozradí tvé jméno a to je dovede ke mně.“

„To těžko.“

„Už ti vůbec nerozumím.“

„Všechno je docela prosté, můj pane. Denovi otroci svého pána nenávidí. Kdyby jeden z nich Dena zabil, nikoho by to nepřekvapilo. Geza má otoka, který se jmenuje Reni. Geza se k němu chová jako k příteli, Den to však nerespektuje. Nedávno zbil Reniho karabáčem. Reni má nejvíc důvodů ze všech, aby Dena nenáviděl. A představ si, můj pane, že tenhle Reni má stejné vzdělání jako Geza.“

„Co? To je přece zločin.“

„Ano, můj pane. A může za to Geza, který ho naučil všemu, co sám znal.“

„Ten Reni zítra zemře!“

„Jen nespěchej, ještě se nám může hodit.“

„Copak ty chceš, aby to udělal on?“

„Ne, pane. Reni by odmítl a řekl o všem Gezovi. Chci ho jen nastrčit jako viníka. Kněží se pak už postarají, aby byl Reni potrestán, a kromě toho se vyhneme nutnosti obvinít Gezu z porušování zákonů. Lanin manžel musí být zcela bezúhonný, jinak by se nemohl stát veleknězem.“

„Jsi velmi chytrý, Dobe,“ řekl Roz.

„Snažím se ti být užitečný, můj pane,“ řekl skromně Dob. „Až se to hodí, řekneš Gezovi, že o jeho zločinu víš, a on ti bude navždy zavázán, že jsi ho neprozradil.“

„Ty jsi prostě poklad, Dobe. Ale kdo tedy Denovi podá jed?“ Roz byl u vytržení.

„Mám vhodného člověka. Jmenuje se Moa a slouží mi už dávno, ač není otrokem. Mám ho zcela v rukou, protože na něho něco vím.“

„A smím se zeptat, co?“

„Krade vodu z kanálu, který vede do tvé zahrady, pane,“ řekl Dob ztišiv hlas.

„A ty o tom víš a nic jsi mi neřekl?“ zeptal se rozzlobeně Roz. „Vidím, Dobe, že mi neříkáš všechno. Mlčel jsi o Renim a teď ještě tenhle Moa...“

„O Reniho vzdělání jsem se dozvěděl až včera,“ vysvětlil klidně Dob, „když byla vyslechnuta jeho rozmluva s Gezou. A Moa, ten se mi mohl hodit. Mohl se tedy hodit i tobě. A jak vidíš, uvažoval jsem správně. Krádež vody není zase tak velký zločin,“ dodal a pokrčil rameny.

„Kdybys to nebyl ty, Dobe,“ řekl Roz rozhořčeně, „víš, že za takové řeči by každý jiný otrok přišel o hlavu.“

Dob se usmál.

„Můžeš mě usmrtit, kdy se ti zachce, můj pane,“ řekl.

Roz se odmlčel. Hrozný vládce byl už zvyklý na svévoli svého otroka a všechno mu odpouštěl. Bez Doba by se těžko obešel.

„Dobře,“ řekl. „Pověděl jsi mi o dvou zločinech. Obou chceš využít. Já ti však povídám, že oba viníky přísně potrestám.“

„Až po Denově smrti, můj pane.“

Roz se znovu odmlčel. Znal Dobovu chytrost a obratnost a věděl, že může s klidným svědomím souhlasit se vším, co Dob navrhne. Dob si toho byl vědom a jediný v celé zemi se Rozova hněvu ani trochu nebál. ,

„Ale ten Moa tě přece zná,“ řekl Roz. „Nebojíš se mu odhalit takové tajemství?“.

„Nech to na mně, můj pane, ten určitě nepromluví,“ odpověděl Dob.

V předvečer slavnosti

Konečně se přiblížil den, kdy měl Geza podle starých obyčejů oslavit Borův souhlas se sňatkem.

Den uvítal příležitost blýsknout se svou pohostinností a současně obnovit zpřetrhané styky s významnými lidmi. Ta vynucené osamělost nebyla Denovi po chuti, ale až dosud neměl příležitost to napravit. Kněží nesměli ve svých domech pořádat oslavy kromě několika málo přesně stanovených příležitostí. Jednou z takových příležitostí byl právě, sňatek kněze.

Geza měl z oslavy samozřejmě ještě větší radost než Den. Denovo pozvání se nikdo neodvážil odmítnout, a tak se v je jich domě shromáždí všechny vysoko postavené osobnosti. Bora už svůj souhlas nemůže odvolat, a proto se Lana stane doopravdy Gezovou ženou.

Radoval se i Reni, kterému se konečně přiblížil okamžik, kdy už se nebude muset o Gezu bát. Také to Gezovi řekl. „Jsi unaven, můj milý Reni. Teď aspoň vidíš, že tvé obavy byly bezpodstatné. Od samého počátku mi nic nehrozilo.“

„Myslíš?“ zeptal se Reni významně. „Dokud Bora přede všemi neřekne, že je Lana tvá, nebudu věřit nikomu. Teprve pak s tebou budu souhlasit, že ti už nehrozí nebezpečí. Bora asi nebude chtít udělat z Lany v tak mladém věku vdovu. Má ji příliš rád. A prosím tě, abys na začátku nic nejedl a nepil. Škoda že nemohu být u tebe a obsluhovat tě.“

„Budeš blízko,“ odpověděl Geza. „Den dovolil, abys obsluhoval Boru. Ale přece nemohu odmítnout pít na zdraví hostí.“

„Naplním ti pohár předem. Toho si nikdo nevšimne.“ Geza se rozesmál.

„Tak dobře,“ řekl. „Když ti to udělá radost.“

Otroci v domě už dávno nevěděli, kde jim hlava stojí. Celých čtrnáct dní pracovali ve dne v noci. Dům byl odshora až dolů vyzdoben květy a zelení. V zahradě byly obratně skryty stovky pochodní a olejových svítilen, které se měly v příhodném okamžiku náraz rozsvítit. Na podlaze a na lavicích v hodovní síni byly vzácné kožišiny bílých šelem z dalekého severu, které dal Den zvlášť k tomuto účelu opatřit. Na Denův příkaz přivezli ze sklepů všech chrámů v zemi nejvzácnější jídla a nápoje.

Den chtěl ohromit hosty přepychem. Věděl, že od něho očekávají něco neobyčejného, nějaký zázrak. Trápil se vědomím vlastní bezmocnosti. Může vůbec přepych nahradit chybějící zázraky? Nezmenší to aureolu tajemnosti, která ho od příchodu cizinců obklopovala? Vždyť přepych není dostupný jen jemu.

Z nesnází vyvedl Dena jeho bratr. Když Geza vyslechl Danovy pochybnosti, slíbil mu, že bude přemýšlet a příštího rána mu opravdu navrhl něco, co by Dena nikdy nenapadlo.

„Myslíš, že je to možné?“ zeptal se Den s pochybností a nadějí v hlase.

„Proč ne.“ Geza se ani slovem nezmínil, že nápad, jak ohromit hosty, vymyslel Reni. „Cizinec nám přece radil, abychom hodili kouli do moře. Může se tedy vzít do rukou a přenášet.“

„Bojím se jí dotknout,“ přiznal otevřeně Den.

„Já také, ale můžeme to poručit Renimu.“

Takový návrh připadal Denovi docela přirozený. Existuje-li nějaké nebezpečí, je lépe mu vystavit otroka. Den nemohl vědět, že o to Reni sám Gezu požádal.

„A jestli se koule v síni nerozsvítí.“

„O tom se můžeme hned teď přesvědčit,“ řekl Geza.

„Zavolej tedy Reniho!“

Reni se objevil okamžitě. Hluboce se uklonil připraven splnit jakýkoliv příkaz. A i když dobře věděl, proč ho zavolali, nedal to na sobě znát.

Den nejdřív poslal všechny otroky pryč. Zůstali v sále sami tři.

„Reni,“ řekl Geza, „dojdi do sedmistěnného pokoje a přines sem kouli.“

„Černou kouli?“ Reni znamenitě hrál bezmezný údiv.

Pak jako by se vzpamatoval, uctivě se oběma bratřím poklonil a zamířil ke dveřím.

Běžely minuty napjatého očekávání.

Geza byl patrně vzrušen daleko víc než Den. Ať si říká kdo chce co chce, ta tajemná koule cizinců naháněla strach nejen prostým lidem, ale i jemu. A Geza by za nic na světě nechtěl vystavit Reniho jakémukoliv nebezpečí. Vždyť až dosud se koule nikdo nedotkl. I když sám právě Dena ujišťoval, že je možno se koule nejen dotýkat, ale i přenášet ji, přesvědčen o tom nebyl. Reni však sám žádal, aby se pokus uskutečnil a aby jeho provedení bylo svěřeno jemu.

Pokud šlo o Dena, toho znepokojoval jen výsledek pokusu.

Čekali poměrně dlouho. Reni si z nějakého důvodu dával na čas. Geza už začal být neklidný.

Konečně se ozvaly kroky a na prahu se objevila bronzově rudá postava mladého otoka. V rukou držel černou kouli.

Geza ulehčeně, vydechl.

Pevným krokem, zdánlivě zcela klidně, došel Reni doprostřed pokoje, vystoupil na lavici a z ní na stůl, natáhl ruce a zvedl kouli nad hlavu.

To byla chyba. Reni nemohl vědět, co si Den a Geza vymysleli a proč mu přikázali, aby kouli přinesl. Kdyby si to byl Den uvědomil, jistě by hned pochopil, jakou tu s ním hrají komedii. Naštěstí Den teď neměl na nějaké úvahy ani pomyšlení.

„Rozkazuj, pane,“ řekl Reni.

Geza pochopil, že opatrný Reni chce, aby odpovědnost za vše, co by se mohlo stát, nesl Den. Co kdyby koule nezůstala viset ve vzduchu, ale spadla na zem a rozbila se? Na Reniho by se pak snesl veškerý Denův hněv.

Velekněz mlčel, protože zřejmě neměl odvahu pronést slova, na která Reni čekal.

„Teď už to musíme dovést do konce,“ řekl Geza.

„Pust' kouli!“ přikázal Den.

Reni spustil ruce a seskočil na zem. Koule nespadla!

Všichni tři nevyjímaje ani Dena, který ji viděl denně, hleděli na kouli se strachem. Reni teď nemohl uvěřit, že to byl on, kdo kouli vzal do rukou a přinesl sem.

„Naši hosté strachy utečou,“ řekl Geza.

„Toho se neodváží,“ odpověděl Den. „Ale koule nesvítí.“

Ale ještě než ta slova dořekl, koule se rozsvítila.

Nad stolem viselo malé slunce. Ohromný sál, jehož strop podpíraly dvě řady sloupů, byl tak jasně osvětlen, jak nebyl ještě nikdy. Oslepující bílé světlo pronikalo i do těch nejvzdálenějších koutů.

„To ještě nikdo neviděl,“ zašeptal Den. „Děkuji ti, Gezo!“

Reni se nepozorovaně usmál. Kdyby tak hrdý kněz tušil, že ve skutečnosti děkuje svému otrokovi.

„Teď bychom ji měli odnést nazpět,“ řekl Geza. „Ale nejdřív by měla zhasnout.“

„Ale jak to udělat, obyčejně zhasne sama.“

Reni se přiblížil.

„Smím něco říct?“

„Mluv!“

„Dovol, abych ji zase uchopil, můj pane.“

„Spálíš se!“ vykřikl Geza.

„Myslím, že zhasne,“ odpověděl skromně Reni.

„Aha,“ poznamenal Den, „tak ty umíš myslet?“

Reni mlčel a litoval svých slov. Co se to s ním dnes děje. Už podruhé zapomněl na opatrnost.

„No zkus to!“ rozhodl Den. „Tady kouli nechat nemůžeme. Reniho jsi trestuhodně rozmazlil,“ řekl bratrovi, když Reni odešel. „Otrok a odvažuje se myslet!“

„Často s Renim hovořím,“ Geza už také pochopil Reniho chybu a snažil se ji napravit. „Asi ode mne sem tam něco pochyť.“

Den se omezil na to, že pokrčil rameny.

Reniho předpoklad se vzápětí potvrdil. Sotva vylezl na stůl a ještě než po kouli natáhl ruku, koule zhasla.

Jako by četla myšlenky! pomyslel si s bezděčným strachem Reni.

Opatrně se dotkl povrchu koule. Byl docela studený.

„Všechno co svítí, také hřeje,“ uvažoval Reni, když nesl kouli nazpět do sedmistěnného pokoje. „Držadla svítilen se silně zahřívají. Slunce také hřeje. Proč se koule chová jinak?“

Úspěch oslavy byl tedy zajištěn, lidé se znovu přesvědčí o velekněžově moci. Den byl nadšen.

„Pochodně a svítilny v zahradě jsou teď zbytečné,“ říkal. „Tahle koule úplně postačí.“

„Jen se neukvapuj,“ namítl Geza. „Nemůžeme přece osvítit zahradu a přitom nechat hodovní stůl ve tmě.“

Dlouho a pečlivě promýšleli obřad přinesení koule. Domluvili se, že ji ponese Geza. Všichni si musí myslet, že se koule smí dotknout jen kněz.

Ale, večer téhož dne, když Den jako obvykle přišel do sedmistěnného pokoje, zasáhla ho nečekaná rána.

Obrazy na stole zmizely.

Ať Den sebevíc tiskl oba výstupky, na tajemné desce stolu se neobjevovalo nic. Koule nadále svítila rovnoměrným bílým světlem, které zakolísalo, jen když se Denova ruka dotkla tajemných tlačítek.

Až dosud se nic takového nikdy nestalo.

V naprostém zoufalství dal Den zavolat Gezu, na jehož hlavu se sneslo krupobití kleteb.

„Já za to přece nemohu,“ ospravedlňoval se Geza. „Sám jsi souhlasil, aby Reni kouli přinesl.“

„Toho tvého Reniho hodím do posvátného ohně,“ zuřil Den. „Proklínám tebe i ten tvůj hloupý nápad.“

„Dnes ráno jsi mi za ten hloupý nápad děkoval,“ řekl Geza a pokrčil rameny. „A proč chceš trestat Reniho, to už vůbec nechápu. Plnil přece jen náš příkaz.“

„Co budeme dělat?“ zeptal se Den, který se najednou uklidnil.

„Nevím.“

„Copak se obrazy už nikdy neobjeví?“

Den pronesl ta slova tak žalostným hlasem, že ho Gezovi začalo být líto. Mohl by mu poradit, aby si o tom promluvil s Renim, ale to vůbec nepřipadalo v úvahu.

„Nevím,“ opakoval. „Budu o tom přemýšlet a třeba na něco přijdu.“

„Udělej to prosím!“

Geza odešel.

Den zůstal nahoře a sestoupil až k ránu. Stačilo se podívat na jeho tvář a bylo jasné, že se obrazy už neobjevily.

Nikdo nemohl mít ani tušení, že v tomto případě došlo k málo pravděpodobné shodě okolností – vysílání prostě skončilo. Koule byla tedy v pořádku.

Reni vyslechl Gezovo vypravování s velkým zájmem.

„Nejspíš to bude ve vzdálenosti koule od stolu. Říkal jsi, že cizinci něco měřili, než kouli umístili. Zřejmě jsem ji nedal přesně na totéž místo. Porad' Denovi, aby kouli přemísťoval tak dlouho, dokud se obrazy znovu neobjeví. Nic jiného mi nenapadá.“

„Dobře,“ odpověděl Geza, „já mu to řeknu. Ale až po oslavě. Nebo by ještě nedovolil přinést kouli do hodovní síně.“

Ve stejné době, kdy se odehrával tento rozhovor, stál Dob před Rozem a hlásil mu, že je vše připraveno.

„Nezapomněl jsi na nic?“

„Ne, pane!“

„Tvůj muž nezklame?“

„V žádném případě, pane.“

„Ručíš za to, že bude mlčet?“

„Umlčí ho sám Geza.“

Roz se podíval na svého oblíbence zvědavě.

„Ty jsi velice chytrý, Dobe“ řekl opakuje tu větu už bezpočtukrát. „Někdy tě ani hned nepochopím.“

Roz si byl svou nadřazeností nad otrokem tak jistý, že ho ani nenapadlo, že neustálým opakováním této věty přiznává Dobovu duševní převahu nad sebou. Taková představa byla pro něho naprosto nemyslitelná. Dob to chápal, a proto se o sebe nebál.

„Vysvětli mi to, Dobe!“

„Uvidíš sám, pane.“

„Jak to?“

„Prokaž Gezovi tu čest a jdi na slavnost se svým bratrem.“

„S tím jsem nepočítal.“

„Měl bys tam jít, chceš-li to vidět,“ odpověděl klidně Dob, který spoléhal na to, že Roz neodolá pokušení. Přítomnost Roza při

Denově smrti byla důležitým detailem v Dobově plánu. Ukázalo se, že se v odhadu svého pána nemýlil.

„Co mám tedy dělat?“ zeptal se Roz.

„Nic. Jen tam být a dost.“

„Budu tam.“

Dob vítězoslavně odešel. Ted' už jeho plánu nestojí v cestě žádné překážky. Roz se nezdrží a řekne Gezovi, že ví o jeho provinění s Renim a ostatní už udělá Gezova fantazie.

Dob si zajišťoval vlastní bezpečnost. Věděl dobře, že ho ani jeho pán nezachrání, jestliže se kněží dozvědí o jeho účasti na vraždě velekněze. Co zmůže Roz, jestliže Doba jednoho krásného dne najdou mrtvého? Roz se může utěšovat iluzemi o své síle, ale Dob si byl dobře vědom, že pro svého pána vstoupil do boje s mocí daleko větší, než je vladařova. Musí tedy myslet i na sebe.

Všechno půjde přesně podle jeho plánu. Moa už je v domě Rozově, kde se vydává za nového otroka. Bora slíbil, že ho vezme s sebou k Denovi. Podle zvyklostí bude Moa ještě s jedním otrokem obsluhovat Dena a Gezu při hostině. Jednou ranou se tak zabijí tři mouchy – vyplní se vůle Rozova, který odsoudil Dena i Reniho k smrti, zemře vykonavatel této vůle a bezpečnost samotného Doba bude zajištěná. Tu noc spal klidně.

A stejně klidně spal i Reni v Gezově pokoji. Ani ve snu ho nenapadlo, že nebezpečí nehrozí jeho příteli, ale jemu.

Denova smrt

Den pozval přes sto lidí. Byly to všechny významné osobnosti v zemi. Nikdo pozvání neodmítl. Tajemnost veleknězova domu, který naháněl strach městu i celé zemi, mnohé přitahovala. A ostatní přišli proto, že jejich strach před veleknězem byl větší než před tajemnými silami.

Nic strašného či tajemného však v domě neviděli. Vše bylo, jak to má v bohatém domě být. Všechny udivilo jen špatné osvětlení hodovní síně. Pouhých deset pochodní připevněných na stěnách slabě ozařovalo obrovskou místnost a nechávalo stůl uprostřed v pološeru.

Otevřeně se však nikdo neodvážil svůj údiv projevit.

Hosté vcházeli do sálu a uctivě, v některých případech až podlézavě, zdravili pány domu a usedali ke stolu. Většina dala přednost tomu usednout dál od míst vyhrazených pro Dena, Gezu a Boru.

Jak hostů přibývalo, slabý šum rozhovorů se postupně měnil v hluk. Početní otroci veleknězova domu se míhali kolem jako němé stíny a nabízeli hostům vychlazené nápoje. Večer byl horký.

Bora měl přijít až poslední. Takový byl zvyk. A stejný zvyk nedovoloval, aby se oslavy zúčastnila také nevěsta, tedy Lana.

Všichni pozvaní už přišli, čas utíkal a Bora stále nikde. Den se začal mračit a podezřívát Boru z nějaké nepřístojnosti, protože znal jeho hloupé žerty. Nečekaně byl ohlášen příchod Rozův.

To byla i pro velekněze veliká čest. Nikdy ještě Roz a Bora nikoho nenavštívili společně.

Geza vyšel vládci v ústrety. Doprovázel ho Reni s pochodní v ruce. Když se před domem setkali, Geza jen mírně sklonil hlavu na pozdrav, zatímco Reni se ohnul až k zemi.

Pyšný pozdrav prvního kněze Roza rozhněval, ovládl se však. Však až Geza pozná, co na něho Roz ví, bude se chovat jinak.

Před odjezdem z paláce Dob toto tajemství Rozovi jako by náhodou připomenul, a ten se celou cestu těšil, jak bude nad Gezou triumfovat.

Reni klečel s pochodní zvednutou nad hlavu. Roz snadno uhodl, koho má před sebou. Okamžik se mu zdál příhodný.

Nespěchal do domu. Jen ať si na něho hosté raději počkají.

„Co je to za otroka?“ zeptal se Roz.

„Jmenuje se Reni,“ odpověděl Geza udivený podivným vládcovým zájmem o otroka. „To je tvůj soukojenec?“

Gezovi se nelíbila Rozova informovanost, avšak zapírat nemělo smysl. „Ano, to je on.“

„Máš ho rád?“

Reni vrhl na svého pána nenápadně varovný pohled.

„Jako kteréhokoliv otroka,“ odpověděl Geza co nejlhostejněji.

„Já jsem ale slyšel něco jiného.“

Geza se zachvěl. Roz si toho povšiml a usmál se.

„Vstaň!“ přikázal Renimu. Když se ten spěšně zvedl, Roz se mu pozorně zadíval do tváře. „Ještě jsem neviděl otroka,“ obrátil se ke Gezovi, „s takhle chytrým pohledem.“

Co tím myslíš? zděsil se Geza.

„Reni je velice chápavý,“ odpověděl jen tak, aby něco řekl.

„Ano?“ Roz se obrátil k Renimu. „Pověz, kolik lidí pozval tvůj pán?“

„Nevím, pane,“ odpověděl Reni. „Mnoho.“

„Copak jsi je nepočítal?“

„Neumím počítat, pane.“

„Neumíš? Tak dobře, můžeš jít!“ Reni se hluboce uklonil a poodešel stranou. „Jsi prvním knězem Moorova chrámu, Gezo,“ řekl Roz. „Zákony platí pro tebe víc než pro každého druhého.“

„Nikdy jsem je neporušil.“

Roz vycítil v Gezově hlase strach. Ten Dob je ale chytrák! Snad to na poprvé stačí.

„To rád slyším. Tím líp.“ V Rozových očích spatřil Geza chladný výsměch. „Podle zákonů nesmějí otroci umět ani číst a psát.“

Úplně zmatený Geza nevěděl co odpovědět.

Roz změnil téma. Ještě chvíli se bavili o všem možném, dokud Roz nedošel k názoru, že už uběhlo dost času, a on může vejít do domu.

Geza šel za ním a trápil se pochybnostmi, co Roz vůbec ví a jaké má úmysly. Podvědomě cítil, že s ním Roz hraje nějakou hru, ale nemohl přijít na to jakou.

Den nevyšel Rozovi ani o krok vstříc, vstal však a poklonil se mu se všemi znaky hluboké úcty.

Skoro současně ohlásili Borův příchod. Den se zbytečně znepokojoval. Bora jen čekal až skončí uvítání jeho bratra.

Roz se na nic nevyptával, protože byl chytrý a opatrný, ale Bora hned jak vešel do sálu, na Gezu vyjel:

„To tady budeme potmě? Jestli jsi tak chudý, že nemáš dost pochodní, mohl jsem ti nějaké poslat.“

Všichni hosté se zasmáli vládcovu vtipu.

„Ach ne.“ odpověděl Geza. „Čekali jsme s osvětlením na tvůj příchod.“

Bora to přijal jako výraz pozornosti a byl spokojen.

Spolu s Borou přišli dva otroci v zlatých tunikách. Vystoupili na stupínek a postavili se za místa určená pro Dena a Gezu. Současně na Denovo znamení stanul za zády Roza a Bory Reni ještě s jedním otrokem, oba v sněhobílých šatech.

Tvář otroka stojícího za Denem připadala Gezovi nějak povědomá.

„Toho jsem už někde viděl,“ řekl Borovi.

„Nejspíš v mém domě,“ odpověděl tento. „Jmenuje se Moa.“

Den vstal a v nastalém tichu slavnostně řekl:

„Gezo! Tvůj sňatek s dcerou velkého vládce je pro nás velikou ctí. Jdi proto a přines světlo, ať tento den zůstane navždy v naší paměti.“

Geza poslušně vyšel.

Denova slova a Gezův odchod naplnili všechny údivem. Hosty zachvátila nejasná předtucha něčeho neobyčejného. Znovu si uvědomili, kde jsou, a v jejich očích bylo možno číst strach. V sále se rozhostilo napjaté ticho.

„Co to má znamenat?“ zeptal se potichu Roz.

„Hned uvidíš,“ odpověděl Den.

Čtyři otroci přinesli malé schůdky pokryté černou kožešinou a přistavili je ke stolku. Ti, kteří v těch místech seděli, se polekaně odtáhli.

Objevil se Geza. Pomalu vcházel do sálu a nesl černou kouli.

O téhle černé kouli se po celé zemi povídalo leccos. Nikdo ji však dosud neviděl. V sále se ozval šepot.

Geza se blížil ke schůdkám nevýslovně pomalu.

Dokonce i Bora pocítil vzrušení. Všichni vstali. Kněží, kteří se sem sjeli ze všech chrámů v zemi, se před Gezou hluboce sklonili.

Stále stejně pomalu došel Geza ke stolu, vystoupil po schůdkách a zůstal stát nehybně, s koulí zdviženou nad hlavou, podoben černé chrámové soše.

Den s nadšením sledoval každý bratrův pohyb. Geza hrál svou roli velkolepě. Jen aby se koule nerozsvítila předčasně!

Ale Geza už kouli pustil. Všeobecný křik, či spíše úpění, zaznělo ze všech rtů. Koule visela ve vzduchu!

Jedině vědomí toho, že jsou na návštěvě u velekněze, dokázalo zadržet hosty před panickým útekem.

Den vstal a vztáhl ke kouli ruce.

Koule se rozzářila. Oslepující světlo se rozlilo po celém sále.

V tomto okamžiku by už asi Denovy hosty nedokázalo zadržet nic, lidé však jako by ztratili schopnost pohybu.

„Přistupme k hostině!“ pronesl Geza hlasitě tradiční slova. „Otroci, naplňte číše!“

Nebylo však nikoho, kdo by Gezova vyzvání poslechl. Otroci i hosté leželi na podlaze, tváří k zemi. jen Reni stál za Borou, který zůstal sedět polomrtvý hrůzou.

„Slyšte slova veleknězova! Vstaňte a ničeho se nebojte. Bohové mi svěřili silu ukrytou v této kouli, aby mi sloužila. Jen klidně hodujte při tomto posvátném světle. Otroci, plňte své povinnosti!“

Otroci vstali nejdřív. Strach před pány překonal pověrečnou hrůzu. Po nich se zvedli kněží. A nakonec i ostatní, udivení tím, že jsou ještě naživu.

Den si klidně sedl.

„Co to má znamenat?“ zeptal se Roz a jeho hlas se nápadně chvěl rozčilením. „Chceš říct, že ti cizinci byli bohové?“

„Vyloučeno,“ odpověděl Den dost hlasitě, aby ho všichni slyšeli. „Copak byli podobni tobě a tvému bratrovi?“

Na kouli se nikdo ani nepodíval. Její zář oslepovala.

Den v skrytu triumfoval. Věděl, že od tohoto okamžiku budou on i Geza považováni za bohy.

Věděl to i Roz.

A kdyby mohl ještě průběh věcí změnit, koule by asi zachránila Denovi život. Avšak Roz ani nevěděl, koho vlastně Dob k vykonání ortelu vybral.

Otroci naplnili hostům olověné poháry. Reni nalil Borovi i Gezovi, ale nikdo si toho nevšiml.

Bora se zvedl.

„Dal jsem souhlas ke sňatku mé dcery Lany s Gezou, prvním knězem chrámu Moorova,“ pronesl starou formuli a v jeho hlase bylo

cítit i trochu hrdosti nad tím, že bude mít za zetě tak mocného muže. Scéna s koulí zapůsobila.

Bora si připil s Gezou. Po nich se napiji i ostatní.

Jediný člověk v sále věděl, co se teď stane. Moa stojící za Denovými zády strnul.

Den dopil. Několik okamžiků seděl nehybně s pohárem u úst, pak zavrával a padl hlavou na stůl.

Všichni až na Roza vyskočili z míst.

Geza svého bratra nadzvedl.

Den byl mrtev. V koutcích jeho zmodralých rtů se objevila nazelenalá pěna.

V sále nastala nepředstavitelná panika. Kněží se vrhli k Denovi a Gezovi. Část hostí běžela k východu, protože nepochybovali o tom, že velekněze zasáhl hněv bohů.

Nejstarší z kněží se sklonil nad Denovou mrtvolou.

„Všimni si,“ řekl Gezovi, „té zelené pěny a modrých rtů! Velekněz byl otráven.“

Po těchto strašných slovech se sál vyliidnil. Zůstali zda jen otroci, několik nejstarších kněží, dva vojevůdci a pak Roz a Bora.

„Víš to určitě?“ zeptal se Roz.

„Naprosto, pane. Znáám ten jed.“

„Kdo mohl velekněze otrávit?“

V hlasu Rozově zazníval tak zběsilý hněv, že se nedalo pochybovat o jeho upřímnosti.

„Nemám tušení, pane,“ zamumlal vylekaný kněz. Moa se vrhl před Gezou na kolena. „Dovol mi něco říct, pane.“

„Mluv!“ odpověděl Geza skoro mechanicky. Stále se ještě z otřesu nevzpamatoval.

„Viděl jsem, pane, že do poháru tvého bratra něco dávali.“

„Proč jsi nic neřekl, ty pse?“ zeptal se hrozivě.

„Jak jsem mohl podezřívát toho, koho pán určil k obsluze našeho vládce!“

„Koho tím myslíš?“ zeptal se výhružně Geza.

„Tady toho,“ Moa ukázal na Reniho. Geza zavrával.

Reni se přinutil s nadlidským úsilím ke klidnému tónu:

„Ten člověk lže!“

Roz dobře znal Dobovu předvídavost. Důkaz proti Renimu byl už zřejmě připraven.

„Prohledejte toho darebáka!“ rozkázal.

Tři kněží se na Reniho vrhli jako vlci. A za okamžik už jeden z nich s triumfálním výkřikem vytáhl zpod jeho pasu malý balíček.

Ležel v něm kousíček zelené hmoty.

„Jed!“ řekl kněz.

„Na koho ses ještě chystal?“ zeptal se klidně Roz. Reni zavrával. Jedině díky bronzově rudé barvě jeho pokožky nebylo vidět, jak se mu krev vhrnula do tváří. „Chopte se ho!“ přikázal Roz.

Renimu svázali ruce a dva otroci ho vzali do svého středu. „Vydej rozkazy!“ řekl Roz Gezovi. „Teď jsi veleknězem ty!“

Jeho slova vytrhla konečně Gezu ze stavu strnulosti, ve kterém byl od okamžiku, kdy u Reniho našel jed.

Velekněz! Ano, Roz řekl pravdu, on je teď veleknězem! A jeho povinností je odsoudit Reniho ke kruté smrti. Nic ho nemůže zachránit. Důkaz je v očích veřejnosti nesporný.

Geza ani na okamžik neuvěřil, že je Reni vinen. Jed mu musel někdo podstrčit. Kdo? Samozřejmě Moa. Prozradil se tvrzením, že viděl, jak Reni dává jed do Denova poháru. Reni nic takového neudělal, pachatelem tedy musí být sám Moa.

Geza si naráz uvědomil, jak prozíravý byl Reni, když předpokládal spiknutí. Reni pochopil Laninu věrolomnost, Borovo pokrytectví i vše ostatní. Nenapadlo ho jen, že nebezpečí hrozí i jemu.

A Geza ho neposlechl, ačkoliv Reni byl mnohem bystřejší než on. Teď se má stát jeho soudcem a skutečný vrah zůstane nepotrestán.

To vše proběhlo Gezovi hlavou v jediném okamžiku. Zachvátil ho zuřivý, slepý hněv. Reni je ztracen, ale to vraha nezachrání!

Geza se rozhlédl očima podlitýma krví. Byl tak hrozný, že všichni kromě Roza a Bory bezděky couvli.

Jeho pohled padl na krátký bronzový meč visící po boku jednoho z vojevůdců. Bleskově po něm sáhl, vytrhl jej z pochvy a Moa byl o hlavu kratší.

Dobův předpoklad se do puntíku vyplnil.

Roz, jako by se vůbec nic nestalo, chladnokrevně opakoval:

„Vydej rozkazy!“ a šeptem, aby ho mohl slyšet jen Geza, dodal: „Vzpamatuj se! Dívají se na tebe!“

Byl to však spíše Reniho vyčítavý pohled než Borova slova, co Gezu vrátilo k vědomí skutečnosti. Najednou pochopil, že jeho zuřivost Rozovi jen prospěla. Moa už teď nepromluví.

Reniho oči ho napomínaly, aby se ovládal a hrál svou roli. Teď šlo jen o to získat čas.

Geza cítil, jak se uklidňuje. – Když nebude vůči Renimu dost tvrdý, bude to nápadné a vzbudí to podezření.

„Zabil jsem ti otroka,“ řekl Borovi. „Promiň mi to.“

„To nestojí za řeč,“ odpověděl tento. „Je tvůj.“

„Jsem rád, že jsem se v záchvatu hoře zmýlil a neut'al hlavu tomuhle,“ Geza ukázal na Reniho. „To by byla příliš snadná smrt. Odveďte ho do chrámového sklepení!“ přikázal kněžím.

Kněží s Renim odešli.

Geza věděl, že nešťastný Reni bude nucen strávit několik dní v příšerných podmínkách bez jídla a pití. Co mohl dělat?

Roz se uklidnil, když viděl, s jakou krutostí Geza jedná s domnělým zločincem. Jednu chvíli se mu zdálo, že v jeho vinu nevěří. Zřejmě se mýlil.

Jak zachránit Reniho

Kněží, kteří utekli ze sálu spolu s ostatními, se brzy vzpamatovali a vrátili se. Nový velekněz si naštěstí jejich dočasné nepřítomnosti nepovšiml. Jinak by se jim zle vedlo.

Ostatní hosté byli rádi, že mají dům veleknězův za zády, a raději riskovali, že se na ně jejich hostitel rozhněvá, než aby uvažovali o návratu.

Ale i to Geza přehlédl. Měl dost práce sám se sebou, aby skryl před Rozem i před kněžími své skutečné myšlenky. Jediná naděje na Reniho záchranu byla totiž v tom, aby všichni věřili, že velekněz nemá o jeho vině nejmenší pochyby.

Když domnělého zločince odvedli, nechal Geza přenést Denovo tělo do Moorova chrámu.

Tento obřad byl okázalý a trval dlouho.

Vojáci povolání Rozem shromáždili lid. Lidé vytvořili souvislý špalír od domu až k chrámu.

Smuteční průvod ozařovaný stovkami pochodní pomalu mířil k chrámu. Denovu mrtvolu nesli Roz, Bora a dva kněží vysoko nad hlavami. Geza šel za nimi a předstíral pláč. Zvyklosti bylo třeba do puntíku dodržovat. Vzadu s hlasitým nářkem, který se rozléhal nocí, šli všichni otroci jeho domu.

V chrámu položili Denovo tělo na připravený podstavec a kněží se postavili u něho. Museli zde zůstat až do rána.

Dveře chrámu se zavřely a před nimi stanula vojenská stráž.

Geza byl konečně volný.

Vrátil se domů a zavřel se v ložnici.

Jeho nálady se rychle střídaly. Hned plakal jako dítě, hned zas v bezuzdné zuřivosti ničil vše, co mu padlo do rukou. Otroci s hrůzou naslouchali praskotu lámajícího se nábytku. Otrokyně vzývaly bohy, aby pán ze svého pokoje nevyšel.

Nikdo v domě nespál.

Dokud viděl Reniho před sebou, třebas i v poutech, Geza pořád ještě v něco doufal. Teď však propadal zoufalství a nenacházel žádný způsob, jak odvrátit od Reniho neúprosný osud. Zákony země žádaly neobyčejně krutý trest smrti i pro vraha obyčejného kněze, natož pak když šlo o velekněze. Udělit milost nebo zmírnit trest bylo vyloučeno. To si nemohl Geza dovolit ani jako nástupce, ani jako vlastní bratr zavražděného velekněze.

Denova smrt se Gezy příliš nedotkla. Po odchodu cizinců si byli již skoro cizí.

Bratrova smrt pro něho znamenala jen to, že zemřel zlostný, krutý stařec, který vyvolával nenávist všech, kteří mu byli nablízku. V důsledku jeho smrti však měl zemřít i člověk, kterého Geza upřímně miloval.

Dobře si pamatoval Reniho výmluvný pohled v okamžiku, kdy ho odváděli. Reni spoléhal na jeho pomoc a možná že už sám něco vymyslel.

Ale jak se to od něho dozvědět? Geza sám na nic přijít nemohl a s Renim o samotě se setkat nesměl. Uvidí ho až v den soudu a popravy a to už bude pozdě.

Co tedy dělat?

Geza přemýšlel a přemýšlel, ale spásná myšlenka nepřicházela. Pak začal zase zuřit. Rozbil všechno, co se v ložnici rozbít dalo.

Teprve k ránu unaven neplodnými úvahami a záchvaty zuřivosti se vrhl na lože a usnul.

Ale sotva otevřel oči, jeho první myšlenka byla zase na Reniho. A najednou dostal nápad.

Radostně se zasmál. Reni už určitě něco vymyslí!

Uklidnil se dokonce natolik, že s chutí posnídal. Čekal ho perný den. Země nemohla zůstat ani jediný den bez velekněze; to by mohlo vyvolat hněv boha Moora. Proto také každý velekněz musel včas určit svého nástupce. Zlatý řetěz, symbol nejvyšší duchovní moci, měl být zanedlouho vložen na Gezovu šíji.

Geza věděl, jak dlouhý a namáhavý obřad ho čeká. Doufal, že jeho, v očích veřejnosti velký zármutek, mu dovolí jej zkrátit.

Po snídani poslal jednoho z kněží k Rozovi se vzkazem, že ho očekává v chrámu. A hned se tam sám vypravil.

Přivítal ho zástup kněží, kteří probdělí celou noc u Denova těla.

Roz se objevil bez meškání a nejprve omluvil Boru:

„Bratr není zcela zdrav. Včerejší tragédie v domě velekněze jím otrásla.“

Geza se otevřeně ušklíbl. Bora a citlivé srdce! Prostě nechce vložit řetěz na svého budoucího zetě.

„Tvá přítomnost nám úplně stačí,“ odpověděl Rozovi co nejpřívětivěji.

Obřad netrval dlouho. Díky včerejší nevydařené oslavě byli ve městě první kněží všech chrámů v zemi. Pod záminkou smutku odmítl Geza okázalý průvod i zdoluhavé klanění vyšších chrámových hodnostářů.

Roz se novému veleknězi hluboce poklonil a pak vítězoslavně odešel, jeho plán se stal skutkem a nejvyšší moc v zemi se zase vrací do jeho rukou. Svědčilo o tom i Gezovo chování při zavěšování řetězu. Geza projevoval Rozovi veškerou náležitou úctu. Vládce nepochyboval o tom, že příčinou je oficiální zasnoubení Gezy s Lanou.

Ve skutečnosti Geza při obřadu nemyslel na nic než na svůj plán k záchraně Reniho a hned po odchodu Roza jej začal uskutečňovat. Obrátil se ke kněžím, kteří s ním zůstali.

„Rozhodl jsem se, že vynesení rozsudku odložíme,“ řekl. „Bratra pohřbíme se všemi poctami, jichž zasluhuje. To si vyžádá čas na přípravu. A po jeho pohřbu bude zločinný otrok popraven. Do té doby musí žít. Den by mi nikdy neodpustil, kdybych nechal vraha zemřít tak snadnou smrtí. Poprava musí být výstrahou všem, kdo by na něco podobného pomýšleli. Rozvažte ho tedy, dejte mu vodu a placky, aby nezemřel hladem a žízni. Dejte mu lůžko a pokrývku, aby nezemřel zimou a vlhkem. Střežte ho jako oko v hlavě, aby nespáchal sebevraždu. Ručíte mi za jeho život. Necht’ předstoupí před můj soud zdravý a silný, aby svou smrt mohl naplno procítit.“

„Stane se, jak si přeješ, pane!“ odpověděli kněží.

Geza se vznešeně vzdálil. Nikdo nemohl mít nejmenší podezření, co se v jeho nitru odehrává.

Geza teď myslel na to, jak se pomstít Rozovi i Laně. Už ji nemiloval. Její účast na spiknutí byla příliš zřejmá. Od sňatku už však ustoupit nemohl...

A pak samozřejmě myslel na Reniho. Zrnko smrtelného jedu, který zahubil Dena, Gezovi zůstalo. Před popravou nebude problém podat jej Renimu, aby unikl strašlivým mukám. To ovšem jen v krajním případě, kdyby se Renimu nepodařilo vymyslet žádný plán k záchraně.

Ubíhaly dny. Balzamování Denova těla bylo svěřeno nejlepšímu odborníkovi z daleké země Ta-kem, která byla už po staletí na zemi Moorově závislá a převzala od ní i zvyk balzamování mrtvol. Ten muž se jmenoval Dair a byl mistrem svého oboru.

Místo pro Denův hrob našel Geza v zahradě poblíž besídky, kterou měl zemřelý tak rád. Nedaleko byl pohřben i jejich otec. Tak se to v zemi Moorově dělalo odnepaměti, zemřelí příbuzní byli pohřbíváni u domu, bez náhrobku, neokázale.

V předvečer pohřbu dostal Geza konečně od Reniho zprávu.

Geza věděl, kterému otrokovi Reni nejvíc důvěřuje. Jemu uložil, aby sebral zbytky od jídla a zanesl je do chrámu. „Zajdi do vězení za Renim,“ řekl mu, „a podívej se na něho. Chci vědět, v jakém je

stavu. Dívej se pozorně, pak mi vše povíš. To budeš teď dělat každý den.“

Otrok se poklonil až k zemi. Pochopil Gezu stejně jako kněží, kterým jeho slova vyřídil, a sice tak, že Geza má přání, aby byl Reni dost zdravý a svou smrt dostatečně procítil.

Reni byl zdravý, jak může být člověk v temném, vlhkém, nevětraném sklepení spící na vlhké podlaze.

Zaradoval se z příchodu známého otroka, pochopil, že ho poslal Geza. Ještě větší radost měl z toho, že tenhle otrok za ním bude z pánova příkazu přicházet denně.

Plán akce vznikl okamžitě.

„Nic od tvého pána nepotřebuji,“ řekl zlostně Reni a odstrčil přinesené jídlo.

Kněz, který otroka doprovázel, se ušklíbl. Bezmocná zloba zločincova proti veleknězi mu připadala zábavná. Mlčky dal otrokovi znamení, aby vzal košík a odešel.

Těžké dveře se zavřely.

Reni vzrušeně vyskočil. Jen aby Geza správně pochopili Pak bude zachráněn!

V naprosté tmě jen zřídka ozařované dozorcovou pochodní si Reni stáhl svrchní oděv. Nevzali mu jej na Gezův příkaz, zase jen proto, aby nezemřel předčasně. Látka byla hustá a pevná, šat otroků byl vždy dokladem bohatství pánů. Kousl se do prstu a krvi napsal na rubu tuniky dostatečně zřetelně zprávu. Pak si tuniku zase navlékl a čekal.

Jak doufal, otrok se před pánem neodvážil skrýt ani nejmenší podrobnost. Vyřídil pánovi i věžnova opovážlivá slova.

Geza znal Reniho příliš dobře, aby hned nevěděl, že zdánlivý hněv má nějaký hlubší důvod. Pochopil jej však až příští den, kdy mu otrok líčil další návštěvu u Reniho.

„Strhl se sebe šat, pane, a hodil jej do košíku. Křičel, že nechce nic, co patří tobě. Kněz se smál a přikázal, abych ti tuniku odnesl, pane. Plním jen jeho příkaz, pane,“ skončil otrok, který se zřejmě bál, aby se hněv pánův neobrátil proti němu.

Košík s Reniho bílou tunikou stál teď před ním. Začalo se to vyjasňovat.

Geza chápal důvody knězova příkazu, aby mu tuniku přinesli. Věžňovo vyzývavé chování mohlo soudce jediné popudit a vést k zhoršení trestu.

„Utíkej,“ křikl. „Okamžitě zavolej tři starší kněze. Rychle!“ Udělal krok k otrokovi, aby mu zabránil odnést košík.

Vystrašený otrok běžel splnit příkaz, co mu nohy stačily.

Geza uchopil tuniku. Na jejím rubu se červenala nerovná, rozmazaná písmena. Podobala se krvavým skvrnám a Geza měl co dělat, aby pochopil, že je to dopis.

Reniho poselství rozluštil až po delší námaze.

Pak zatleskal. Okamžitě přiběhl otrok.

„Hod' to do ohně!“ přikázal Geza.

Otrok odnesl košík. Geza věděl, že splní příkaz doslova. V plamení shoří nejen tunika, ale i košík.

V očekávání přivolaných kněží chodil Geza nervózně po pokoji. Ať vidí, že je rozzuřený. O věžňově urážlivém chování už vědí, a tak je příliš nepřekvapí, co teď řekne.

Nervozitu však Geza nepředstíral. Byl doopravdy neklidný. Reniho plán byl velice riskantní. Nic jiného se však vymyslet nedalo. Ale jeho velkou předností bylo, že bude budit dojem ohromné krutosti Gezova rozsudku.

Kněží se Gezovi hluboce poklonili.

„Bojím se,“ řekl jim Geza, „že vrah mého bratra ztrácí rozum. K čemu by nám byl, kdyby zešílel.“

„Třeba se jen přetvařuje, pane,“ snažil se ho uklidnit Jeden z kněží.

Geza se prudce zastavil.

„A co když ne?“

Kněží mlčeli.

„Rozhodl jsem se popravu uspíšit. Bude se konat zítra.“

„Zítra přece pohřbíváme Dena,“ připomněl kněz. „Vím. Poslyšte rozsudek!“

Geza mluvil pomalu, pečlivě promýšlel každé slovo.

Kněží naslouchali s údivem. Znali mnoho způsobů, jak prodlužovat odsouzenčova předsmrtná muka, ale tohle bylo něco nového.

„Tvůj bratr by měl radost,“ řekli, když se odmlčel.
„Dohlédněte, aby šlo vše podle mých pokynů,“ dodal Geza.
„Hlavně, aby se hrob nezbořil.“
„Do rána bude všechno připraveno, pane!“
„Pojďte, ukážu vám to místo.“

Gezův rozsudek

Touha po pomstě nepopřávala veleknězi klidu. Několikrát za noc přišel zkontrolovat, jak práce probíhají. Kněží, kteří na otroky dozírali, si vyměňovali pohledy spokojeni s Gezovou důsledností.

Místo pro hrob bylo trochu stranou toho, které Geza vybral původně.

Ráno poslové z chrámu rozhlásili po městě, že zanedlouho začne soud nad zločincem a hned po něm se bude konat pohřeb zabitého velekněze.

Lid se valil v davech. V chrámové zahradě byla hlava na hlavě.

Přesně v poledne přišli Roz a Bora. Doprovázela je Lana, která zářila mládím a krásou.

Vládce přivítali staří kněží a uctivě je odvedli k lavici připravené na stupních chrámu.

Dalo se čekat, že obřad bude velice dlouhý. Kněží své obřady obvykle co nejvíc protahovali. Nikdo však nejevil nejmenší netrpělivost, taková podívaná se měšťanům naskytla málokdy.

Na nejvyšším stupni širokého schodiště stála zlatá lavice pokrytá černou kožíšinou. Vedle stály nehybné postavy kněží. Tady bylo místo pro soudce.

Konečně se objevila stráž přivádějící zločince. Vpředu šli čtyři kněží s pochodněmi, které hořely, přestože slunce jasně svítilo. Za nimi šel Reni. Průvod uzavírali vojáci.

Reni měl na sobě jen bederní zástěrku. Jeho obnažené tělo i rozčuchané vlasy poprvé v životě osvobozené od otrocké obruče byly umazány od hlíny. Dovedli ho před soudcovskou lavici a donutili pokleknout několik stupňů pod ní.

Dav si vraha dychtivě prohlížel. Jeho krásná a mužná tvář ohromovala svým klidem.

„Je krásný,“ řekla Lana. „Dala bych mu milost, kdyby nebyl otrokem.“

„Jenže Geza mu milost nedá,“ odpověděl její otec škodolibě.

„Nějak dlouho nejde,“ řekl Roz.

Ale právě v tom okamžiku se objevil ve dveřích chrámu velekněz v celé své nádheře, se zlatým řetězem na krku. Doprovázela ho skupina kněží.

Lid je hlučně pozdravoval.

Geza šel nějak neochotně. Teď když nastal rozhodující okamžik, připadal mu celý Reniho plán jako omyl. Báł se, že jeho nervy nevydrží pohled na člověka, kterého teď miloval ještě víc než kdy předtím.

S majestátní velebností došel velekněz ke svému místu a usedl na lavici. Kněží ho obklopili ze tří stran.

Reni nízko sklonil hlavu, jeho postoj vyjadřoval pokoru.

Kněz, jehož černý šat zdobil tenký zlatý řetízek, vystoupil kupředu.

„Veliký soudce!“ zakřičel, jak mohl nejhlasitěji, aby ho všichni slyšeli. „Před tebou stojí bývalý otrok Reni usvědčený z vraždy Dena, velekněze naší země. Je na tobě, abys vynesl spravedlivý rozsudek. Čekáme na tvou vůli!“

Geza seděl nehybně a díval se přímo před sebe, ztuhlý jako socha.

Pak promluvil, odděluje slova dlouhými pauzami. Čtyři kněží obrácení do čtyř stran po něm táhle a hlasitě opakovali:

„Zapomněl jsem,“ říkal Geza, „že zavražděný byl mým bratrem. Vím jen, že byl mým vládcem, veleknězem, a po Rozovi a Borovi prvním mužem v zemi.“

Bratři se na sebe podívali spokojeni takovým projevem Gezovy poddanosti. To nečekali.

„Vím jen to, že Den byl mladý a mohl žít ještě dlouho. Opovrženíhodný a nízký otrok jeho život násilně ukončil. Denova duše žádá pro vraha krutý trest.“

Geza se nadlouho odmlčel, nejen že to vyžadoval zvyk, ale hlavně proto, že se dusil rozčilením. Neodvažoval se na Reniho ani pohlédnout.

„Slyšte mé rozhodnutí,“ pokračoval. „Vraha pohřbíme před Denem. Bude uvržen do Denova hrobu živý, se zásobou vody a potravin. Nebude mu chybět vzduch. Nad ním bude uloženo Denovo tělo. V temnu a chladu svého hrobu bude dlouho čekat na smrt. Bude mít dost času, aby myslel na svůj zločin a litoval ho. Tak zní má vůle!“

Rozsudek vyvolal ohromující dojem. Tak rafinovaná poprava se ještě nikdy nekonala. Zaživa pohřbený člověk mohl vydržet celý měsíc.

Kněží a vojáci se přiblížili k Renimu. Ten však už sám vstal. Krutý rozsudek ho zřejmě nevyvedl z klidu.

„Děkuji ti,“ řekl Gezovi.

Odsouzencova opovážlivost vyvolala mezi kněžími hlasité reptání.

Reni hrdě vztyčil hlavu. Byl si vědom, že mu nikdo nic neudělá. A co se dá ostatně udělat člověku odsouzenému k tak strašné smrti. Poprvé v životě byl Reni absolutně svobodný.

„Ještě v okamžiku smrti ti budu žehnat,“ pokračoval se zřejmým výsměchem. „Jsi moudrý a spravedlivý.“

„Dovol, abych mu zacpal chřtán,“ zašeptal kněz, který se sklonil ke Gezovu uchu.

Velekněz odpověděl hněvivým pohledem. Chtěl slyšet Reniho slova, jejichž tajemnému smyslu mohl rozumět jen on.

„Ani se ho nedotkni,“ procedil Geza mezi zuby. „Chce dosáhnout snadné smrti. Ať si mluví.“

„Budu mluvit,“ řekl Reni, který jeho slova zaslechl. „Myslíš, že hledám snadnou smrt. Mýlíš se. S tvým rozsudkem jsem spokojen. Splnil jsi mé tajné přání. Pobyt v hrobě tvého bratra mě neděsí. Netěš se, že se tam budu dlouho trápit. Za tři dny přestanu dýchat vzduch, který jsi mi tak velkodušně zajistil. Musím tě tedy zklamat.“

„Odved'te ho!“ řekl Geza, jako by už měl jeho řečí dost.

Reni řekl vše, co Geza potřeboval vědět.

Rozovi bylo divné, že se Reni ani slovem nezmínil o své nevině. Probudilo se v něm nejasné podezření.

„Zjisti,“ přikázal šeptem Dobovi, „není-li z hrobu tajný východ.“

„To je vyloučeno, můj pane. Na jeho kopání dohlíželi tři kněží. Vše se dělalo veřejně.“

„Udělej, co ti říkám,“ utrl se na něho Roz.

Geza postřehl jejich rozhovor a pochopil. Jen ať se Roz namáhá. Jeho špeh stejně nic nezjistí.

Mezitím kněží uvolňovali průchod ke hrobu. Lidé ustupovali a dělali jim cestu.

Průvod s odsouzencem se vydal na cestu.

Vpředu vedli vojáci Reniho. Za nimi šel pomalu Geza. Pak následovali Roz, Bora a Lana. Průvod uzavíral zástup kněží.

Lidé si zvědavě prohlíželi vládce, které jen málokdy měli možnost vidět tak zblízka. Ozvaly se výkřiky lidí mačkaných davem.

Vojáci obklopili vysoké osobnosti, aby je dav nemohl umačkat. Jejich řadami pronikl Dob a tiše řekl Rozovi:

„Všechno v pořádku, můj pane. Hrob je vyložen kameny. Nevyklouzne z něho ani myš.“

Roz se uklidnil. Geza zřejmě buď v Reniho vinu uvěřil, anebo se s tím alespoň smířil.

Hrob byl nezvykle hluboký. Dole byl opravdu zpevněn kameny, aby se země nemohla sesypat. Vedle jámy ležel těžký kryt z tlustých prken.

Geza si jej pozorně prohlížel. Vydrží?

Skrytý pohled na kryt vrhl i Reni. Zřejmě byl se svým zkoumáním spokojen, protože prohlásil neobraceje se k nikomu:

„Myslím, že není nebezpečí, že bych zemřel předčasně.“ Chladnokrevnost odsouzeného se divákům líbila a dávali to najevo.

Geza pochopil, že tato slova jsou určena jemu, a pocítil vděčnost. Reni ve svém hrůzném postavení myslí ještě na to, aby uklidnil přítele.

Kdyby poklop nevydržel, byl by Reni rozdrčen.

Vojáci spustili do hrobu dlouhý žebřík.

„Prohlédl jsi dobře vzduchovou trubici?“ zeptal se Geza potichu kněze, který dozíral na přípravu hrobu. „Nechci, aby se ten zločinec zadusil.“

„Je v pořádku, pane!“ odpověděl kněz.

„Kam ústí?“

„Do besídky, jak sis přál. Tam se aspoň neucpe.“

Geza přikývl.

„Dohlédni, aby příklop dobře upevnili!“

„Jistě, pane. Zločinec bude žít dlouho,“ ujišťoval ho kněz.

Reni se zastavil na nejvyšší příčce. Pomalu, jako by se loučil se zemí, se rozhlédl: Hrál svou roli tak dobře, že v nikom nemohlo vzniknout ani to nejmenší podezření.

„Jdi“ Geza se přinutil pronést toto slovo jen s největším vypětím vůle.

Reni, jako by konečně pochopil, co ho čeká, stál s hluboce svěšenou hlavou a těžce oddechoval.

Jeden z vojáků ho lehce postrčil hrotem kopí.

Reni pohodil hlavou a rychle sestoupil. Žebřík pak okamžitě vytáhli.

Prostor vyložený kameny byl tak velký, aby se v něm mohl vleže volně pohybovat. Stály tam dvě nádoby s vodou a mísa s hromadou placek. Mohlo to stačit tak na čtrnáct dní.

Reni se snažil zapamatovat si rozložení kamenů, pokud bylo vidět.

Pak se položil hlavou v potřebném směru. Podzemní chodba, o jejíž existenci věděl jen on a Geza, nemůže být odtud daleko. Jen jestli se Geza nezmýlil a místo pro hrob správně vybral.

Poprvé Reni ucítil strach.

Kryt se pomalu spouštěl. Reni zavřel oči.

Černá temnota mu zakryla celý svět...

Jakmile kryt dosedl, zaházeli jej zemí do výše normálního hrobu.

Bylo možno začít s pohřebním obřadem.

Obřad se protáhl a byl ještě slavnostnější než poprava. Rituál, kterým se musel řídit, připadal Gezovi nesnesitelně zdlouhavý. Všechny jeho myšlenky byly u Reniho.

Bratrovo nabalzamované tělo Geza prostě nevnímal. Zvyklosti však vyžadovaly, aby hrál svou roli, a tak Geza v okamžiku spuštění těla odložil zlatý řetěz a stal se z velekněze zase jen příbuzným mrtvého. Na znamení smutku si roztrhl šat a posypal si hlavu zemí.

Všichni kolem byli přesvědčeni, že pláče, i když s jeho očí neukápla ani slza.

Konečně obřad skončil, lidé se rozešli a Geza zůstal sám, zdrcený neštěstím, které na něho dolehlo. Splnil Reniho přání, aniž by příliš uvažoval o dalším životě, ale teď si teprve naplno uvědomil, že svého přítele doopravdy ztrácí. I když Reni zůstane naživu, bude nucen tajně opustit zemi a nikdy se sem nevrátí. Geza už ho neuvidí!

Co si bez něho počne? Dlouhý život s Lanou, kterou teď nenáviděl, Gezu děsil.

S Renim to ještě nebude tak jednoduché. Bude ho muset skrýt před lidmi a vymyslet nějaký způsob, jak ho ze země dostat. Kdyby se to nepodařilo a Reniho chytili, znamenalo by to nejen jeho novou a tentokrát opravdovou popravu, ale i ohrožení Gezova života. Roz i kněží by mu tento podvod nikdy neodpustili. Geza se sice smrti nebál, ale nechtěl se vzdát své pomsty na Rozovi.

Ze zamyšlení ho vytrhl otrokův příchod.

„Co je?“ zeptal se Geza.

„Chce s tebou mluvit nějaký muž, pane.“

„Kdo je to?“

„Říká, že se jmenuje Dair.“

„Dobrá, uveď ho.“

Dair vešel. Byl to velmi starý muž, který se v zemi Moorově usadil už před mnoha lety. Nikdo nevěděl, proč svou vlast opustil. Žil osaměle a byl považován za bohatého.

„Přišel jsi pro odměnu?“ zeptal se Geza.

„Už jsem ji dostal, pane. Přišel jsem z jiných důvodů. Bud tak laskav a pošli otroka pryč.“

Geza dal znamení rukou.

„Jsme sami,“ řekl. „Mluv, co tě sem přivedlo v den mého smutku?“

„Promiň mi to, pane. To, co chci říct, je důležité.“

„Poslouchám.“

„Tělo tvého bratra,“ řekl Dair sníživ hlas, „není nabalzamováno. Jen jsem mu dodal vzhled, jaký má mít.“

Geza byl tak udiven, že se zapomněl tvářit rozzlobeně. Proč se Dair k něčemu takovému přiznával, když mu to teď už nemohl nikdo dokázat? Mohlo to přece pro něho mít ošklivé následky.

„Ty to snad neumíš?“ zeptal se výsměšně.

„Umím, pane. Ale tělo tvého bratra se balzamovat nedalo.“

Najednou Geza pochopil. Jak jen mohl zapomenout! Denovo velké tajemství zná teď tenhle stařec. Není to tedy už tajemství!

„Ano,“ řekl Geza. „Na to jsem ve svém zármutku zapomněl. Máš pravdu, starče. Děkuji, že jsi mlčel o té zvláštnosti, kterou mého bratra obdařili bohové.“

Sotva postřehnutelný úsměv přelétl přes Dairovy rty. Přesto si toho Geza povšiml.

„Nikomus jsem nic neřekl,“ Dair se poklonil. „A ani neřeknu, budeš-li ke svému otroku dost štědrý.“

„Chceš mi své mlčení prodat?“

„Chtěl bych se vrátit do vlasti a zemřít v rodné zemi. Žil jsem tu příliš dlouho.“

„Copak na to nemáš?“

„Bohužel ne, pane.“

„Dobře,“ řekl Geza, „dostaneš loď. Ale je-li ti život drahý, mlč!“

„Budu mlčet jako hrob, pane.“

„Přijď tedy za tři dny.“

„Jak si přeješ, pane.“ Dair se s úklonou vzdálil.

Sotva zmizel za dveřmi, Geza vyskočil. Je na čase využít moci, kterou má teď v rukou. Ještě dobře, že nestačil označit svého nástupce v úřadu prvního kněze Moorova chrámu. Nemusí teď aspoň do hrozného tajemství nikoho zasvěcovat.

Otrokovi, který přišel na jeho zavolání, rozkázal, aby zavolal kněze, kterého mu jmenoval. Otrok odběhl.

Za chvíli kněz přišel. Byl to jeden z vykonavatelů tajných chrámových rozsudků.

Tento chladný, drsný a ke všemu připravený muž se hluboce uklonil.

„Znáš balzamovače mrtvol Daira?“ zeptal se Geza.

„Znám, pane.“

„Dair pronikl do jednoho z tajemství našeho chrámu.“ Tato slova vlastně už knězovi stačila, přesto však Gezovi řekl:

„Rozkazuj, pane.“

„Dair musí nejpozději do rána zemřít!“

„Zemře, pane.“

Kněz se poklonil a vyšel, aby bez rozmyšlení splnil vůli svého pána.

Loučení

Čas se nekonečně vlekl. Z Reniho slov Geza vyrozuměl, že se mají setkat za tři dny. Tuto lhůtu zřejmě Reni považoval za potřebnou k proražení průchodu z hrobu do podzemní chodby vedoucí ke skrýši cizinců.

Neklid a netrpělivost hnaly Gezu do besídky. Trávil v ní všechnen volný čas. Denův hrob byl hned vedle a tak to všichni považovali za projev bratrova zármutku.

Gezův pohled však nesměřoval k hrobu, ale k sotva postřehnutelnému otvoru trubice, která ústila kousek od zamaskovaného poklopu. Ještě že si nikdo ničeho nevšiml!

Geza si byl vědom, že ho zachránila jen náhoda, protože se dopustil celé řady chyb. Ale teď už si další chyby nemohl dovolit. Vše, co bude ještě muset k záchraně Reniho udělat, musí nejdříve pečlivě promyslet.

Geza nemohl nevědět, že Roz pečlivě sleduje vše, co se děje v domech vysokých hodnostářů. Věděl i o Dobovi a o jeho špionážní síti otroků a nepochyboval o tom, že Dob má své lidi i v jeho domě. Kdyby se tu najednou objevil Reni, Roz by se to okamžitě dozvěděl.

Ale ať přemýšlel jakkoliv, nemohl Geza nic kloudného vymyslet. Nakonec se rozhodl počkat a poradit se s Renim.

Příštího dne, když seděl v besídce, si Geza najednou uvědomil, že pomocí trubice k přívodu vzduchu by se mohl s Renim domlouvat. Chtěl to však zkusit až v noci, kdy ho nebude mocí nikdo pozorovat.

V noci se tedy do besídky vrátil. Ani ve snu ho nenapadlo, že by mohl Reni třeba spát.

Byla naprostá tma, oblohu zakrývaly husté mraky a Geza neměl obavy, že by ho mohl někdo vidět.

Geza přiblížil rty k otvoru trubice a zavolal:

„Reni!“

Naprosté ticho!

„Reni, neslyšíš mne?“

Zase nic. Z otvoru trubice vanul chlad smrti.

Geza si přejel rukou vlhké čelo. Reni měl jemný sluch, je vyloučeno, že by ho neslyšel. Co dělat? Má otevřít hrob? To je vyloučeno!

A najednou, aniž by uvažoval o tom, co dělá, nahmatal Geza víko poklopu a nadzvedl je.

Má jít pro pochodeň? Ne, někdo by ho mohl vidět.

Sestoupil do podzemní chodby. Blízké stěny dýchaly vlhkem. Rukama ohmatával hroudy hlíny. Opatrně postupoval kupředu. Na kterém místě se chodba nejvíc přibližuje k hrobu, Geza nevěděl. Místo pro hrob vybral jen odhadem.

Náhle na něco narazil. Sklonil se a nahmatal nahé lidské rameno. Rameno bylo studené.

Člověk ležící na zemi se pohnul. Současně se ozval Reniho hlas.

„Kdo je to?“

Geza se radostí div neudusil. Hrdlo se mu stáhlo, že nedokázal hned odpovědět.

Tma byla neproniknutelná. Geza neviděl, ale jakýmsi šestým smyslem vytušil, že se na něho Reni už už vrhne. On přece nemohl vědět, koho má před sebou. „Reni!“ vyrazil ze sebe Geza. „Milý Reni! To jsem já!“

Dvě ruce se dotkly jeho tváří a za okamžik byl Geza v náruči přítele. Zděsil se, když ucítil, jak slabé je to objetí. Kam se poděla přítelova síla?

„Milý Reni! Ty žiješ! Dostal ses odtamtud!“

„Už včera!“ odpověděl Reni. „Nebo snad dnes? Nevím. Popletl jsem si v té tmě čas. Teď je den nebo noc?“

„Noc.“

„Proč jsi přišel?“

„Volal jsem do vzduchové trubice a tys neodpovídal. Vylekal jsem se...“

„Gezo!“

Znovu se v naprosté tmě objali.

„Musíš odtud odejít. Co kdyby někdo přišel.“

„Nikdo nepřijde. Trpěl jsi moc?“

„Jsem zesláblý,“ odpověděl Reni svým obvyklým hlasem. „Tvá spravedlnost je krutá.“

„I já trpěl, milý Reni.“

„Já vím. Ale teď mi řekni, co chceš dělat?“

„Nevím, Reni. Čekal jsem na tebe. Ty už jsi jistě něco vymyslel, vid', Reni?“

„O něčem jsem už uvažoval,“ řekl Reni. „Ale vypočítal jsi to dobře, Gezo. Hrob byl těsně u podzemní chodby. Bylo snadné se sem dostat. Zdálo se mi, že je tu tepleji. Ale teď...“

Geza si uvědomil, jak musí být Reni prokřehlý. Vždyť byl takřka nahý. Geza si svlékl plášť a po paměti ho přehodil Renimu na ramena.

„Děkuji. Mám dojem, že jsem nemocný, Gezo.“

Nepředvídaná komplikace přivedla Gezu do naprostého zoufalství.

„Co budeme dělat?“

„Třeba se mi to jen zdá,“ řekl Reni. „Teď už je mi o něco líp v tvém plášti.“

„Kde tě schováme?“

„Tam.“

Geza neviděl, kam Reni ukazuje, ale přesto pochopil. „Do skryše?“

„Jinam to nejde. Nahoře se nemohu objevit, dokud se na mne nezapomene.“

„Nemůžeš tam přece zůstat několik let.“

„A kolik let myslíš, že by bylo potřeba, aby se na mne zapomnělo?“

„Mnoho, Reni. Otroci na tebe dlouho nezapomenou.“

„Vidím, že jsi můj plán stále ještě nepochopil, Gezo,“ řekl nečekaně Reni.

„Myslel jsem, že ano.“

„Ne. Pochopil jsi jen jeho první část. Ale ta by neměla smysl bez té druhé. Vzpomínáš si na Denovo vyprávění?“

„Jaké vyprávění?“

„O jeho pobytu ve skrýši.“

„Ano.“

„Vzpomínáš si tedy, že zůstal ve skrýši jen okamžik a vyšel z ní za čtyřicet dní.“

„I na to si vzpomínám,“ odpověděl stále ještě nechápavě Geza.

„Zůstal tam tedy,“ pokračoval Reni, „jen okamžik a my víme, že to bylo čtyřicet dní. Co kdyby tam zůstal déle?“ Geza se zachvěl. Konečně pochopil Reniho šílený plán.

„Nepustím tě!“

„Chceš, aby mne tedy doopravdy popravili a tebe vyhnali z chrámu?“

„Tam tě čeká smrt!“

„A nahoře ne? Ostatně viděli jsme na vlastní oči Dena, když vyšel ze skrýše. Že tam strávil půldruhého měsíce, je skutečnost. Já tam zůstanu půldruhé hodiny. Myslíš, že mě za nějakých sto dvacet měsíců ještě někdo pozná? Zvlášť když se za tu dobu ani trochu nezměním?“

„Jsi šílený, Reni!“

„Ne. Jen nemám jinou možnost.“

V Reniho hlase byla taková rozhodnost, že Geza pochopil, že provede, co si usmyslel. „Půldruhé hodiny tedy počkám.“ Reni se zasmál.

„Zapomněl jsi, že pro tebe to bude sto dvacet měsíců.“

„Tak dlouho tě tedy neuvidím?“

„Lépe dlouho než nikdy. Byl bych tam už vešel, ale chtěl jsem se s tebou rozloučit a říct ti, že se vrátím.“

„Zabiju Roza,“ řekl Geza zlostně. „Uchopím moc pevněji než Den. Budu jediným vládcem v zemi. A pak si pro tebe přijdu. Budeš svobodným člověkem, Reni!“

„To jsou jen sny, Gezo,“ řekl Reni laskavě. „Neztrácejme zbytečně čas. Nauč mne, jak mám stisknout výstupek u dveří. Docela jsem zapomněl, že bych to bez tebe nedokázal.“

„Otevřu ti sám,“ řekl Geza.

„Ne, ty odejdeš. Nevíme, co by se ti přitom mohlo stát a za jak dlouho bys třeba vyšel.“

„Máš pravdu, Reni, jako vždy. Povím ti tedy, jak se to dělá.“ Geza dal Renimu potřebné vysvětlení a potom dodal: „Jdi! Budu čekat. Postarám se, aby ses mohl vrátit co nejdřív.“

„Zůstanu tedy nejdéle půldruhé hodiny.“

„Ale jak určíš čas?“

„Budu počítat. Co bych tam jinak dělal? A teď sbohem, Gezo!“

„Ty se loučíš na půldruhé hodiny, ale já...“

„Nezapomeň na mne! Pomsti se Rozovi za nás oba.“

Geza uslyšel vzdalující se kroky. Pak se ozvalo kovové cvaknutí. Na konci podzemní chodby se rozsvítilo oslepující světlo.

Geza viděl, jak Reniho tmavá silueta zmizela ve dveřích tajemné skryše.

A pak ho zase obklopila neproniknutelná tma.

Uběhlo mnoho času.

Na Denovu smrt i strašlivou popravu jeho vraha se zapomnělo. Cizinci byli zapomenuti už dávno. Na veleknězův příkaz byl zničen sedmistěnný pokoj a stůl i kouli odvezli lodi na moře a ve zvláštní bedně zatížené kameny svrhli na dno.

Život plynul zase stejným tempem jako před objevením cizinců.

Avšak strach před Gezou v lidech zůstal, i když by už nikdo nedovedl říci, co ho vyvolalo.

Roz zemřel náhle a nepochopitelně, ale nikdo jeho smrt nespojoval s Gezovým jménem. Velekněz byl mimo podezření. Ani Lana, která dobře věděla o tajné nenávisti svého muže k Rozovi, ho nepodezírala.

Lana nebyla v manželství šťastná. Trásla se strachem před svým mužem vládnoucím strašlivou mocí. Věděla, že jí Geza její jednání neodpustil a že ji nemiluje.

Bora vládl sám a zdálo se, že Geza ani ve snu nepomýšlí na to, aby na jeho moc nějak sáhl.

Avšak tajné záměry veleknězovy znal jen on sám.

Geza čekal.

Bora neměl syna a po jeho smrti, která se nezdála být příliš vzdálená, přejde moc přirozeně na Gezu. Čekání pro něho ostatně nebylo obtížné, protože už teď nebyla jeho moc o mnoho menší než Borova. Každé slovo veleknězovo bylo pro zemi Moorovu zákonem.

A nikdo neměl tušení, že zatím strašné a opravdu mocné síly přírody připravují celé zemi zkázu.

Země Moorova, ze všech stran omývaná oceánem, dožívala poslední léta své existence.

To však nikdo nevěděl. Sotva se rodící věda nedokázala lidem před hrozícím osudem varovat.

Geza po celou tu dobu myslel na Reniho. Nedovedl si srovnat v hlavě, že celé ty dlouhé měsíce prožíval Reni jako minuty. Věřil však, že je tomu tak.

Konečně měl za to, že čas přišel. I kdyby Reniho někdo poznal, neodvážil by se nic říci.

Podzemní chodba ještě existovala, ale byla silně pobořena. Geza z opatrnosti zničil poklop a odstranil i samotnou besídku. Dávno už nežil ve starém domě.

Geza přikázal otrokům, aby vyčistili chodbu ke dveřím. Ani ho nenapadlo zabít otroky jako svého času Den. Jeho činy nikdo nesoudil, byl považován takřka za boha.

Co si otroci pomysleli, když viděli podivné dveře v hlubinách země, Gezu nezajímalo. Přikázal jim, aby mlčeli, a porušit jeho příkaz se nikdo neodvážil.

Znova tedy stál Geza před tajemnými dveřmi.

Je tam Reni?

Ač to bylo divné, Geza pochyboval, že jeho přítel je stále ještě uvnitř.

Ne, Geza nepředpokládal, že Reni zmizel jako cizinci. Myslel, že Reni odtud tajně odešel, aby on o tom nevěděl.

Čas a neomezená moc pokazily Gezovu kdysi mírnou a ušlechtilou povahu. Předpokládaná Reniho zrada ho nijak nerozhořčovala. Jestli se ukryl, dobře udělal!

Geza si zvykl na myšlenku, že vše, co dělá, je správné. A tak bez dlouhého rozmýšlení stiskl třikrát výstupek.

Dveře se však neotevřely.

V komoře válce

Reni byl mladý a silný. Avšak dlouhý pobyt v podzemním vězení a dva dny v naprosté tmě a vlhkosti hrobu podlomily jeho zdraví. V okamžiku, kdy tiskl výstupek vedle elipsovitých dveří, rozklepala ho zimnice.

Oslepující záření rozsvítivši se koule se mu nesnesitelně zařízlo do očí, které odvykly světlu.

Dveře za nim s ostrým cvaknutím zapadly.

Reni měl pocit, že padá do bezedné propasti. Začalo mu být nevolno. Když s námahou otevřel oči, uviděl těsně před obličejem nehybnou a tvrdou podlahu komory. Pocit padání nemizel.

Reni sebral zbytek svých sil a zvedl se. Stěny se kolem něho zběsile roztočily. Čtyři lůžka před nim však zůstávala nehybná.

Reni si toho hned povšiml a pochopil, že se stěny patrně doopravdy točí. Kdyby se mu jen točila hlava, pak by lůžka nemohla být nehybná.

Mechanicky se vrhl na nejbližší lůžko a už se chystal zavřít oči, aby neviděl to nepříjemné kmitání stěn.

Ale dříve než stačil víčka dovřít, světlo zhaslo a Reni ztratil vědomí.

Kolik času uplynulo od okamžiku, kdy zase procitl, Reni netušil. Nevěděl ani, zda byl v bezvědomí, nebo spal.

V komoře bylo světlo. Koule mu visela nad hlavou a svítila bledým nažloutlým světlem. Stěny teď byly nehybné.

Reni se cítil naprosto zdravý. Zimnice přestala a zmizel i pocit slabosti. Hlavu měl úplně jasnou a mohl normálně uvažovat.

Jeho jemný sluch zachycoval jakési slabounké zvuky podobné šustění suchého listí nebo nesmírně vzdáleným lidským hlasům.

Pak znovu zavřel oči, ponořil se do svých myšlenek a snažil se nevšímat si těch zvuků, o nichž byl přesvědčen, že se mu jen zdají.

Neuběhlo už snad půldruhé hodiny a neměl by tedy otevřít dveře a vyjít na povrch země?

Hlad nepocíťoval. Nemohl zde být tedy příliš dlouho. Geza nepřicházel, takže půldruhé hodiny ještě neuběhlo. Reniho mrzelo, že usnul a ztratil pojem o čase. Co když uplynula daleko delší doba

anebo naopak, co když je příliš brzy. Kdyby vyšel předčasně, mohl by ho někdo poznat a tentokrát by smrtí neunikl.

A najednou si s hrůzou uvědomil, že bez Gezovy pomoci vůbec nedokáže vyjít. Na dveřích nebyl žádný výstupek ani klika.

Jestli se Gezovi něco stalo, pomyslel si Reni, pak tu zemřu. Když už se mu podařilo uniknout smrti z rukou kněží, neměl teď mnoho chuti zemřít.

Pokusil se vyskočit, ale nedokázal to. Jakási síla ho držela na lůžku. Nemohl se ani pohnout.

Reniho zachvátil pocit bezmocnosti a zoufalství.

Cizinci měli pravdu, pomyslel si; každý, kdo sem vejde, je odsouzen k smrti.

Zatímco takto uvažoval, mocné síly, o nichž neměl ani tušení, nesly jeho nehybné tělo časem, z jedné epochy do druhé.

Už dávno zmizel z tváře země Geza i všichni lidé, které Reni znal. Samotnou zemi Moorovu pohltilo moře. Nad komorou válce běžela staletí.

Reni nic takového nepocítoval, čas pro něho neexistoval, i když měl pocit, že se dost vleče.

Stále ještě neztrácel naději na záchranu. Na Gezu už teď příliš nespoležal, ale víc a víc myslel na cizince. Vždyť ti podivní a mocní tvorové byli zde v této komoře. Zmizeli, ale proč by se nemohli kdykoliv vrátit? A pak by byl samozřejmě zachráněn.

Šustivé zvuky byly teď hlasitější, ale odkud přicházejí, Reni nevěděl.

A pojednou koule znovu zhasla. Reniho znovu opustilo vědomí.

Ale i kdyby zůstal při vědomí, stejně by nepochopil, že ta tma znamenala konec cesty, o níž neměl ani tušení. Normální čas začal zase uplatňovat svá práva.

Nemohl vědět, že jeho bezvědomí je výsledkem činnosti automatických přístrojů, které bděly nad zdravím cestujících v čase.

A když tedy zase otevřel oči a viděl před sebou čtyři cizince, pomyslel si jen s ulehčením: tak přece se vrátili!

Jasně světlo koule místo bledě žlutavého svitu ohlásilo čtyřem cizincům, že se probudili předčasně v důsledku poruchy.

Podívali se na sebe znepokojeně. Všechny napadla jedna a táž myšlenka – po stroji prostoru se pokazil i stroj času. To by znamenalo, že musí zůstat v době, ve které se právě octil.

Brzy se však podle přístrojů přesvědčili, že stroj času je v pořádku.

Přístroje odpověděly i na otázku, jak dlouho už jsou na cestě. Uběhlo devět desetin stanoveného času.

Z ukazatelů zjistili, že i kolem komory je klid a že zvenčí žádné nebezpečí nehrozí.

Zbývalo jediná a zřejmá správné vysvětlení – do komory někdo vstoupil. Ale ne na okamžik, to by přístroje ani nezaznamenaly. Patrně tu zůstal a vydal se stejnou cestou jako oni.

Nemohli jej vidět, protože je od sebe dělil čas, ale o tom, že je jich v komoře pět, ne-li více, nemohlo být pochyb.

V komoře byl tedy slepý pasažér a to bylo nebezpečné. Ještě že automaty stroj zastavily. Kdyby se v okamžiku splnutí času octla dvě těla na tomtéž místě, hrozila by oběma smrt.

Čtyři mladí vědci mimoděk seskočili ze svých lůžek. Teď už to však bylo zbytečné. Běžný čas už začal působit a mezi nimi a jejich pronásledovateli zůstal stálý interval.

Teď mohli v klidu promyslet další opatření. Nebylo nic snadnějšího než zamezit pronásledovatelům další cestu, ale to by znamenalo jejich fyzickou likvidaci. Takové řešení bylo pro ně naprosto nepřijatelné.

Zbývalo tedy jediné vystoupit z komory, což nebylo právě nejpríjemnější, protože to znamenalo znovu zůstat určitou dobu na povrchu země, aby si jejich organismus odpočinul.

Závěr byl jasný a jednání nezabralo mnoho času.

Protože nebylo jisté, zda neznámí leží na lůžkách, musela posádka opustit kabinu. Aparatura se však nedala řídit dálkově, a proto musel jeden z nich podstoupit riziko a zůstat uvnitř.

Mysleli, že budou muset znovu prorazit chodbu na povrch země, ale když se dveře otevřely, čekalo je překvapení. Válec byl jen z jedné třetiny v zemi. Kolem byl hustý les.

Teprve teď si podrobně prohlédli přístroje a zjistili, že nejen nejsou na tomtéž místě, ale ani ve stejné komoře, do které vstoupili.

Automaty je přenesly do jiné, která byla na Zemi instalována pro případ, že by první komoru postihla katastrofa. Takový případ zřejmě tedy nastal.

Vystoupit bylo snadné, povrch země byl asi metr nad podlahou komory. Malý přístroj odstranil v okamžiku nadbytečnou zemi, která se prostě rozplynula ve vzduchu.

Neztráceli čas prohlížením okolí, k tomu budou mít příležitost později. Všechny jejich myšlenky byly u těch, kteří se k nim brzy přidají.

Kdo to jen může být? Jsou to snad vědci, kteří se vědomě odhodlali k pokusu, nebo někdo, kdo do stroje vnikl náhodou?

Asi jejich komoru objevili při nějakých vykopávkách. Ale jak poznali, jakým způsobem a v jakém intervalu tisknout tlačítko?

Skutečností zůstávalo, že v komoře někdo byl. Ostatně již zanedlouho dostanou odpověď na všechny tyto otázky. Přístroje už zase pracovaly.

Když se stroj znovu zastavil, otevřeli kvapně dveře a strnuli údivem.

Na lůžku ležel jediný muž. Oči měl zavřené.

Byl to Reni.

Ve stínu velkého chákána

Alyb-baryn!

Gemjabek se nahrbil v sedle. Řídká bradka obarvená henou se co chvíli dotýkala jeho zvlhlého kabátce. Všem bylo zřejmé, že podřimuje. I hlava jeho koně poklesla při každém kroku, jako by unavené zvíře po příkladu svého pána také spalo.

Malý oddíl, ne s více než dvěma desítkami jezdců se tak roztáhl, že posledního vojína bylo na zamlženém obzoru sotva vidět.

Vše bylo vlhké – vzduch, lidé i koně.

Vpředu, v jednotvárné šedi nízké oblohy stěží prosvítalo matně žluté slunce.

Jednotvárná byla i step. Před Gemjabekovými jezdci se prostírala bezútěšná krajina, které měli už všichni plné zuby. Pátý den bez konce stále táž země prosáklá vlhkostí, bažinatá a jen občas pokrytá kobercem žlutohnědé trávy. Sníh byl jen tu a tam a při tom ještě šedivý, křupavý a pórovitý. Huňatí koníci s námahou vytahovali nohy z bažinaté země. Z jejich mokrých boků stoupala pára.

Ani jediný strom, ani jediný keř! Nic, na čem by oko spočinulo.

Lidé i zvířata byli unaveni. I když byla země skrz naskrz mokrá, jezdci na ni pohlíželi chtivě. Slézt z koně, protáhnout si oteklé nohy, svalit se na zem a usnout přitisknutí jeden k druhému, to se teď všem zdálo být vrcholem blaha. Na oheň nebylo ani pomyšlení – nebylo čím topit. Dávno už bylo na čase si odpočinout.

Netrpělivé pohledy se co chvíli upíraly na velitelova shrbená záda.

Gemjabek se jen tvářil, že spí. Věděl, že zabloudili v nekonečné stepi a že teď jedou jen tak nazdařbůh. Kde hledat tak potřebnou střechu nad hlavou, teplo a především jídlo? Kde je druhá polovina oddílu, která se jim před dvěma dny ztratila někde v mlze? Kterým směrem zamířit?

Gemjabek zatřepal hlavou. Bude se muset k něčemu rozhodnout. Obrátit se na východ a zamířit do ležení Súbétej-nojona? Gemjabek se zaškaredil při pomyšlení, jak by asi takový návrat bez sebemenších výsledků pro něho dopadl.

Strašlivý Sübétej by nešetřil velitele, který nejen nesplnil příkaz, ale navíc ještě ztratil polovinu lidí.

Vlhko pronikalo až do kostí. Gemjabek div nezasténal, když si vzpomněl na Sübétejevův přepychový stan. Nojon teď sedl na měkkých hedvábných poduškách obklopen sloužícími, v teple, před bohatým dostarchanem. Ohnivě rudá bradka mu majestátně spadá na širokou hrud'. Sübétej pije sladká vína a jí a jí...

Gemjabeka začaly chytat křeče v žaludku. Od včerejška neměl nic v ústech.

Jemu i jeho lidem hrozí smrt hladem. Zásobní koně nemají, ti zůstali u ztracené části oddílu a na ty zbylé sáhnout nemohou. Po téhle rozměklé zemi, kde i koně mají co dělat, se pěšky chodit nedá. Bez koní by tady nepochybně zahynuli. A nemohou ztratit ani jediného muže, protože by je mohli napadnout zdejší lidé. Gemjabek si za nic na světě nemohl vzpomenout, jak se těm zdejším lidem říká.

Gemjabek pocházel ze vznešeného rodu blízkého trůnu velikého chákána. Přesto byl podřízen Sübétejovi, i když by měl nárok na významnější hodnost. Zbývalo mu jen vzdychat a závidět.

Přesto Gemjabek věděl o tom, že veliký chákán chystá velké tažení do západní země a že Sübétejevův oddíl sem byl vyslán na průzkum.

Zestárlý nojon zlenivěl. Už rok sedí na jednom místě, rozesílá na všechny strany menší oddíly, a sám tráví čas ve svém harému, který s sebou vleče proti všem zvyklostem.

Sübétej je v teple a nasycený.

Gemjabek toužebně prohlížel zamžený obzor.

Nikde nic! Bylo by na čase chystat se na noc, ale Gemjabek se k tomu stále nemohl odhodlat. Děsila ho perspektiva další noci na mokré zemi. Jeho staré tělo se bouřilo. A tak jel a jel a stéle v něco doufal.

Žluté slunce sestoupilo už docela nízko. Začínalo se šerit.

Jeden z noukerů se přiblížil ke Gemjabekovi a dotkl se zlehka jeho ramene.

Nemusel se ani obrátit, aby zjistil, kdo to je. Jedině Dželal se mohl odvážit takové drzosti.

„Co chceš?“

Dželal byl mladý voják, syn Gemjabekova mladšího bratra, který se zúčastnil tažení jako prostý nouker, ale jednou se měl stát velitelem.

„Obrat' svůj šlechtný pohled doleva,“ pronesl uctivě Dželal.

Gemjabek se v sedle obrátil.

V jižním směru, kde už se znatelně zešerilo, bylo v mlze nejasně vidět nějakého pohybuujícího se tvora. Byl-li to člověk či zvíře, nemohl Gemjabek rozeznat. Po pěti dnech cesty zase první živý tvor!

Člověk znamená zprávy a zvíře potravu pro hladové. „Alyb-baryn!“ rozkázal Gemjabek.

Dželal zahvízdl. Dva jezdci se oddělili a následovali ho. Tenhle pokus o pronásledování vyhlížel dost komicky, protože koně sotva pletli nohama.

Oddíl se zastavil. Opozdlí vojáci se pomalu přibližovali. Bez výslovného rozkazu nikdo nepospíchal.

Dželal dobře viděl muže, který šel napříč k jeho směru a zřejmě je nezpozoroval. Pravidelně se odstrkoval dvěma holemi a pohyboval se na tom rozbahněném blátě s neobyčejnou lehkostí. Šel značně rychleji než jezdci.

Dželal byl mladý, prudký a ctižádostivý. Tažení, na které byl vzat po dlouhém a vytrvalém přemlouvání, se mělo stát základem jeho vojenské slávy. Proto považoval rozkaz polapit neznámého za věc vlastní cti a chtěl jej splnit stůj co stůj. To, že v tomhle bahně nedokážou koně dohonit pěšáka, ho naplňovalo hořem.

Zbývalo jedno a Dželal se k tomu bez váhání odhodlal. Sesedl s koně. Oba vojáci ho následovali.

Nohy se jim zabořily až po kotníky. Každý krok znamenal velkou námahu. Přesto Dželal viděl, že se rozhodl správně – pěšky postupovali rychleji. Zahnuli trochu doprava, aby neznámému člověku nadešli.

Ten si stále ještě svých pronásledovatelů nevšiml. Čím víc jej Dželal pozoroval, tím víc se divil. Takovou chůzi ještě neviděl. Nohy neznámého se neodtrhovaly od země, spíše se dalo říci, že po ní kloužou. A pohyboval se velice rychle. Za okamžik už byla úplně jasná marnost pronásledování. Nedostihnou ho, jestliže se sám nezastaví.

A muž se zřejmě zastavit nehodlal.

A tak Dželalovi zbývalo jen, aby sundal z ramene pevný luk a donutil ho k tomu.

V Sübétéjově ležení se Dželalovi ve střelbě nikdo nevyrovnal. Dlouhý opeřený šíp proletěl se zasvištěním vzduchem.

Oba vojáci vykřikli nadšením.

Šíp se zabodl tři kroky před pronásledovaným.

Dželal se vrhl vpřed.

Neznámý okamžitě zůstal stát. Udiveně si prohlížel šíp, který přiletěl neznámo odkud, a stále se ještě chvěl. Pak se pomalu obrátil a podíval se na své tři pronásledovatele.

Utíkat nemělo smysl. Dželalův předpoklad byl správný. Vzdálenost se okamžitě tak zkrátila, že by druhý šíp najisto zasáhl, kdyby se ještě pokoušel o útěk.

Byl to muž vysoké, obrovité postavy. Širokánská ramena s těžkopádným držením hlavy svědčila o veliké fyzické síle. Měl na sobě šedivý kabátec přepásaný provazy a měkké, selské boty. Na hlavě měl plstěnou třírohou čepici. Byl beze zbraně, nepočítáme-li železnou palici, která mu visela u pasu. Ve vousech mu probleskovaly šedivé nitky. Hubený kostnatý obličej vysušený větry a sluncem protínala dlouhá jizva přesekávající čelo a pravou tvář. Nad malýma očkama trčelo huňaté obočí.

Muž nebyl starý, ale také ne už nejmladší. Mlčky vyčkával.

Dželal se k němu blížil pomalu a opatrně, s lukem připraveným k výstřelu. Mohutná postava neznámého budila úctu. Byl dobře o hlavu vyšší než jeho pronásledovatelé.

Neznámý však neprojevoval nepřátelské úmysly. Palice, jeho jediná zbraň, visela stále pokojně u pasu. Stál a opíral se o hole, jako by odpočíval.

Nohy tří vojáků se nořily hluboko do bahnité půdy. Neznámý stál jako na kameni. Když se Dželal přiblížil, viděl dvě dlouhá úzká prkénka připevněná řemínky k jeho chodidlům. Zřejmě právě tato prkénka zabraňovala tomu, aby zapadl. Dželal se s, něčím podobným ještě nesetkal, ba dokonce ani neslyšel, že by se takhle dalo po sněhu a bahně chodit.

Mladý voják si neznámého zvědavě prohlížel.

Ten něco řekl v jazyce, který Dželal neznal. Zřejmě to byla otázka položená klidným a přátelským hlasem.

Dželal pochopil, že se nemá čeho bát, a sklonil luk Gestem neznámému naznačil, aby ho následoval.

Neznámý se mlčky podřídil. Rychle klouzal kupředu a své strážce, kteří ho jen s námahou následovali, nechal brzy za sebou.

Dželal se díval na neznámého obra s nadšením. V jeho očích byla síla největší okrasou muže. I on byl silák, ale ve srovnání se zajatcem si připadal jako dítě.

Koně očekávali své pány nehýbající se z místa. Neznámý se usmál, když uviděl svěšené hlavy zvířat a jejich mokré, těžce se zdvihající boky, ze kterých se kouřilo. Pochopil, že lidé, kteří ho zajali, jsou utmáceni dlouhou a těžkou cestou a že od něho čekají pomoc.

Počkal, až jeho průvodci nasedli a šel tak, aby mu Dželalův kůň stačil.

Dželal si ulehčené oddechl. Teď to vypadalo jak se patří a nemusel se už obávat výsměchu. Polapili neznámého a vedou jej do zajetí a ne, aby přivedl on je. Dželal se podíval na neznámého vděčně. Ten pohled zachytil a dobromyslně a chápavě se usmál.

Gemjabekův oddíl vypadal dost hrozivě, ale neznámý neprojevil nejmenší strach. Zdálo se, že není poprvé v podobné situaci a že ani tihle lidé mu nejsou tak docela neznámí. Zůstal stát klidně před Gemjabekem, snadno v něm rozpoznal velitele a pozorně si ho prohlédl od hlavy až k patě.

Dželal byl ještě mlád a leccos neznal. Gemjabek však byl starý a zkušenostmi zmoudřelý. Prkénka na nohou zajatce ho neudivila. Věděl, že obyvatelé severu užívají k chůzi na sněhu lyží. Ale nečekal, že potká člověka na lyžích tak daleko na jihu a ještě ke všemu ne na sněhu, ale na bahně.

Gemjabek znal několik východních jazyků, ale jak bude vyslyšet tohohle muže ze západu? Muž šel nejspíš domů, osada tedy musí být blízko.

Neznámý však z ničeho nic promluvil v jazyce, který Gemjabek znal.

„Co chcete a kdo jste?“ zeptal se.

Zajatec promluvil první a to se Gemjabekovi nelíbilo. Potřeboval ho však nutně a tak se ovládl. Kromě toho Sübétejův rozkaz zněl, nesahat k násilí, nevyvolávat v místních obyvatelích nepřátelství. Nikdo nesmí mít předčasně tušení, jaké plány má veliký chán s touto zemí.

„Kde ses naučil kipčacky?“

„Žil jsem několik let v Chorezmu a v Samarkandu. Ale vy nejste odtamtud.“

Asi byl v zajetí, pomyslel si Gemjabek. Jizva na obličeji není od meče, ale od karabáče.

„Jak se jmenuješ a odkud jsi?“ zeptal se.

„Jsem zdejší a jmenuji se Česlav.“

„Tvůj dům je daleko?“

„Tam,“ zajatec neurčitě mávl rukou. „U lesa.“

„Je ten les daleko?“ zeptal se trpělivě Gemjabek, kterého začal zajatcův sebevědomý tón rozčilovat.

„Docela blízko,“ odpověděl zajatec. „Kdyby nebyla mlha, viděl bys ho.“

Gemjabek věděl, že jazyku, kterým mluvili, rozumí z jeho lidí jen Dželal. Proto si řekl, že nejlíp bude mluvit pravdu

„Zabloudili jsme ve stepích. Jsme unaveni a hladoví. Koně jsou docela vyčerpaní. Mnoho dní už spíme pod širým nebem.“

„Ale kdo jste?“

„Jsme vojáci velikého chákána.“

„Čagonize?“ zajatec se zatvářil udiveně; „To jste zabloudili hezky daleko. Čagonizovi vojáci prý ovládli národy Chorezmu, to jsme slyšeli. Ale co děláte tady?“

Otázka byla nebezpečná. Gemjabek pochopil, že když nerozptýlí mužovo klíčící podezření, bude ho nucen zabít, aby neporušil Sübétejův rozkaz. Ale to by znamenalo vzdát se naděje na přístřeší a jídlo.

Gemjabek tedy ze sebe začal dělat hlupáka, který si plete světové strany. Ať se mu zajatec vysmívá, jen když si budou moci odpočinout a najíst se.

, „Říkáš, že daleko,“ řekl. „Copak nejsme na cestě k Chorezmu?“

„Jedete na opačnou stranu. Chorezm je na východě.“

„A dojeli jsme daleko?“

„Pořádně.“

„Ukaž nám tedy cestu k Chorezmu. Dejte nám jídlo a nechte nás odpočinout. Nechceme vám ublížit. Asi jsme zabloudili v mlze.“

Česlav se na okamžik zamyslel. Gemjabek ho pozoroval se skrytými obavami.

„Je vás mnoho?“

„Jen ti, co jsou tady. Třikrát pět a ještě čtyři.“

„Asi tolik domů má naše osada,“ řekl Česlav. „Hosty nikdy neodmítneme. Ale jídla máme málo.“

„Mnoho nepotřebujeme. Dejte nám koně a seno. Štědře ti zaplatím.“

„Co bych bral od hostů. Sena máme dost a kůň se už najde. Pojd'te za mnou!“

Obrátil se a vyrazil klouzavou chůzí, kterou Gemjabekovi vojáci sledovali s ohromením.

Vzdálenost mezi nimi se zvětšovala. Česlav se neohlížel a stále víc se vzdaloval. Gemjabek pojal podezření.

Uvěřil mu ten člověk? Co když chce své lidi varovat a Gemjabekův oddíl přepadnout.

„Křikni na něho!“ přikázal Dželalovi.

Mladý nouker vydal táhlý výkřik. Průvodce se ani neohlédl. Právě dosáhl vrstvy sněhu a jeho chůze se znatelně zrychlila.

Dželal uchopil luk. Ale mohutná postava už zmizela v mlze a houstnoucím večerním šeru.

Gemjabek si byl vědom toho, že udělal chybu. Měl na průvodcova ramena zadrhnout provaz.

Co teď?

Stopy lyží se jasně obtiskly v loňské trávě a místy i na sněhu. I když jim zmizel z dohledu, nebylo nijak obtížné jej následovat.

Gemjabek se rozhodl. Česlav říkal, že v osadě je málo domů a tedy i lidí. Kdyby je chtěli přepadnout, Gemjabekovi vojáci si s nimi už poradí. Nic jiného jim ostatně ani nezbývalo.

Z mlhy se už začala vynořovat tmavá lesní stěna.

Uprchlíci

„Ljubavo-o-o!“

Zvonivý dívčí hlas zněl ve vlhkém vzduchu ztlumeně.

Lada se pozorně podívala na blízké křoví na okraji lesa, nezahledne-li sestřin květovaný šátek. Kde jen ta holka může být? Od rána se toulá někde po lese.

„Ljubavo-o-o! Otec se vrátil!“

To byla lež, otec se ještě nevrátil, ale Lada dobře věděla, jak se sestra otce bojí.

Zase žádná odpověď.

Ljubava nemohla být jinde než v lese. Po rozmoklé a rozbahněné stepi se teď chodit nedalo.

Ne že by se snad Lada o sestru bála. Ljubava se jistě vrátí sama. Zabloudit nemůže, zná tu každý strom. Ale matka ji poslala, aby Ljubavu přivedla, a Lada by nechtěla matku zbytečně rozčilovat. Dlouhá nepřítomnost mladší dcerky dělala Borislavě vždycky starosti. Matka se bála starého medvěda, který žil v lese nedaleko odtud, i když všichni věděli, že je tak starý, že už se sám lidi bojí a utíká před nimi. I otec nejednou říkal, že medvěd není nebezpečný. A otec tomu přece rozumí.

Starého medvěda nechávali všichni na pokoji. Bylo to jediné zvíře, které v okolí Polány žilo.

Tohle slovo si Ljubava říkala i v duchu s velkou úctou. Polána byla všem zdejšími obyvatelům posvátná. Stálo tam podivné a tajemné obydlí, v němž sídlil bůh. Štěstí, že staří se před lety zastavili právě tady a založili zde osadu, i když nemohli tušit, že je osud zavedl k sídlu Perunovu.

Že by Ljubava utekla na Polanu? Na jaře tam rostla spousta bílých voňavých květů a děti z osady je rády trhaly.

Lada zamířila nerozhodně k lesu. Nechtělo se jí tam. Měla sice na ramenou matčin šátek, ale přesto jí bylo chladno. Raději by byla doma. Pec byla roztopena a ve světnici bylo horko. Matka pekla a vařila na zítřejší svátek. Stejně přípravy se konaly ve všech ostatních chalupách.

Svátek jara!

Každý rok přicházeli do jejich osady obyvatelé okolních vsí. Z jejich vsi bylo k Polaně nejbliž a svátek jara byl úzce spjat právě s Polanou. Lidé sem přicházeli prosit Peruna o úspěch polních prací a o bohatou úrodu. Perun je nikdy neodmítl a země jim štědře poskytovala své dary.

Pravda, Ladin otec měl na tohle svůj názor. Říkal, že zdejší země je daleko úrodnější než na severu, ale ostatní mu takové řeči rádi odpouštěli, protože to byl jeden z nejlepších pracovníků v celé osadě, výborný lovec a tak trochu všeučel. Měl značnou autoritu nejen v osadě, ale i v dalekém okolí. Byl nejsilnějším mužem v kraji a vypadal skoro jako hrdina z pohádek. Byl jediný, komu se podařilo po pětiletém zajetí v zemi Polovců utéci a vrátit se opět domů.

„Ljubavo-o-o!“

Lada se znovu pokusila zavolat sestru. Tolik se jí nechtělo do hloubi lesa. Ušlapaná cestička rozmokla a nohy se jí do ní bořily.

Les mlčel.

Lada měla svou mladší sestřičku velice ráda, ale přesto se rozhodla, že všechno poví otci, až se vrátí. Ať Ljubavka dostane co proto! Uteče si do lesa, místo aby pomáhala matce a starší sestře!

„Ljubavo-o-o! Otec se vrátil!“ Ladin hlas už zněl rozzlobeně.

A najednou sestru uviděla. Malá postavička desetiletého děvčátka se jí hnala v ústřety. Ljubava byla bez šátku, dlouhé copy jí poletovaly za zády a letěla jako bezhlavá. Několikrát upadla, znovu se zvedla a zase běžela dál. Z jejich vytřeštěných očí koukal strach.

Co se stalo? Co ji mohlo tak vylekat?

Když jí byly pouhé tři roky, zlomila si Ljubava nohu. Kost srostla křivě a holčička začala kulhat. Běhání jí tedy dělalo potíže, a přesto teď běžela, divže si nesrazila vaz.

Ljubava zřejmě nic nevnímala, byla by jistě sestru minula, kdyby ji Lada nechytila za okraj šatů.

Ljubava se chvěla po celém těle. Asi by křičela strachem, kdyby jí křeč nestahovala hrdlo.

Lada vzala sestru do náruče, laskavě ji hladila a snažila se ji uklidnit.

„Tak už se neboj,“ říkala jí. „Nikdo ti nic neudělá. Jsme tu přece samy. Odnesu tě domů. Tak buď už hodná, holčičko!“

Ljubava se však chvěla stále silněji. Dívala se na Ladu, ale asi ji nepoznávala. Tváře měla bílé jako křída i rty jí zbělely.

Lada začala mít sama strach. Bojácně se ohlédla v očekávání něčeho strašného. Les však byl jako obvykle pustý.

Lada zamířila energicky domů. Čas od času se však přece jen mimoděk ohlédla. Všude byl klid a nikdo je nepronásledoval.

Šlo se jí špatně, na jedné ruce nesla sestru a druhou ji neustále hladila. Lada však byla po otci, vysoká a silná.

Osada byla hned u lesa, takřka na jeho okraji, a Česlavova chalupa stála v jejím prostředku.

V osadě je čekalo překvapení. Před jejich chalupou stála spousta lidí a v jejich středu bylo asi dvacet neznámých jezdců.

Kdo je to? Snad Polovci?

Ale leknutí netrvalo dlouho. Lada si všimla mohutné postavy svého otce A hned se uklidnila. Otec se vrátil, nemusí se tedy ničeho bát.

Přistoupila blíž a lidé se před ní udiveně, rozestoupili. Otec jí vykročil naproti. Na zápraží vyšla vylekaná matka.

Lada předala sestru do otcovy náruče a stručně vypověděla, co věděla. Naříkající a vzlykající matka odnesla Ljubavu do chalupy. Děvče se přestalo chvět, ale mluvit stále nemohlo. Lada se rozhlédla.

Ne, to nejsou Polovci! Lada věděla z vypravování, jak vypadají odvčící nepřátelé jejich vlasti. Ti měli jiné tváře a také se jinak oblékali.

Osada, v níž se Lada narodila a vyrostla, byla založena nedávno. Staří ještě pamatovali, jak žili nedaleko Kyjeva a jak došlo k rozpadu říše na několik samostatných knížectví. Různice a rozbroje nedovolovaly v klidu hospodařit a ještě ke všemu úroda byla rok co rok horší. Život byl nesnesitelně těžký. Prostí lidé utíkali na severovýchod, do lesů kolem volžské kotliny, kde tolik nepociťovali útisk knížat a nájezdy Polovců.

Skupina uprchlíků, mezi nimiž byl i Ladin děd, nedošla až k Volze. Hlad je donutil, aby zastavili nedaleko Donu. Pak už tu zůstali, i když zde tak docela bezpečno nebylo. Kyjev byl poměrně blízko a nebezpečí, že se objeví knížecí pochopové, se příliš nezmenšilo. Teprve, když kníže Andrej Bogoljubskij Kyjev rozvrátil

a přenesl své sídlo na sever do Vladimíru, začalo být lehčeji. Vladimír ležel daleko a knížecí ruka až k donské stepi nedosahovala.

První léta se velice báli Polovců. A opravdu, polovecké oddíly se ve stepích objevily nejednou, avšak osady na pokraji lesa Polovci ani jednou nepostřehli. A pak zmizeli docela a přestali se objevovat. Proslýchalo se, že byli sami napadeni a podrobeni vojsky Čagonizovými. Pak se vrátil Ladin otec, který před pěti lety zmizel, a potvrdil správnost těchto pověstí. Od té doby Polovce nikdo neviděl.

Každou ze tří lesních osad spravoval volený starosta. Polní práce se prováděly společně, i stáda byla společná. Lidé uctívali jediného boha a svátek jara slavily všechny osady společně.

I zaříkávače měli jednoho. Modlil se k Perunovi a dohlížel, aby na Polanu nosili pravidelně dary. Zaříkával i nemoce a léčil rány získané převážně na lovu. Tohoto starce si všichni vážili.

Kdo první objevil v lese příbytek Perunův, se už zapomnělo. Možná že ten člověk už zemřel. Ale o tom, že v tom podivném stavení sídlí bůh, nepochyboval nikdo.

V houštinách stál okrouhlý „dům“, s plochou střechou, bez oken a dveří. Uvnitř byl prázdný, jak se dalo poznat z dutého zvuku, který vydávaly stěny. Stěny byly z kovu, který nikdo neznal.

Tehdejší zaříkávač postavil na jeho střechu Perunovu sochu, kterou si vzali při útěku z Kyjeva. A od těch dob bylo místo považováno za posvátné.

Stromy kolem dokola vykáceli a vykopali i pařezy. Vzniklá mýtina byla ohrazena jakýmsi plotem z pokácených kmenů. Když dřevěná figura boha vlivem deště a sněhu shnila a rozpadla se, zaříkávač sem postavil novou. Taková výměna proběhla ještě několikrát a lidé postupně začali považovat za boha ne sošku, ale samotný „dům“, na kterém stála. Jistě se v tom projevil i vliv pomalu, ale houževnatě se šířícího křesťanství.

Léta neměla na dům žádný viditelný vliv. Byl stejný, jako když ho viděli poprvé, a třpytil se novotou bez nejmenší stopy po řezu.

To nahánělo strach, jako vše, co rozum nedokáže pochopit. Všechno se v dešti a sněhu kazí, na kovech se usazuje rez. Dům však byl nezničitelný. Nic mu nemohlo ublížit. Kdysi do něho jakýsi

mladý odvážlivec udeřil mečem. Na stěně neobjevili ani škrábnutí, avšak damascénská čepel se silou úderu zlomila.

Nikdo kromě boha si nemohl postavit takové obydlí. O tom se nedalo pochybovat.

A lidé se radovali, že je náhoda zavedla k místu, kterému začali říkat Polana.

Co zažila Ljubava

Medvěd byl hladový a podrážděný. Srst na vpadlých bocích měl špinavou a slepenou. Jeho pořádný žaludek naléhavě volal po potravě. Medvěd právě opustil brloh po zimním spánku.

Na zemi se objevovaly první známky jara. Stromy se zbavily těžkého sněhového příkrovu a napřímily větve obsypané nerozvitými pupeny. Půda byla mokrá a blátivá a medvědivy tlapy se do ní hluboko bořily.

Nízko spuštěný čenich zvířete vtahoval pachy, které mu neomylně ukazovaly cestu k místu, kam si už po léta zvykl chodit pro potravu.

Zatoulal se do tohohle lesa už dávno, když byl již příliš starý, než aby se dokázal ubránit ostrým zubům a drápům mladších medvědů. Ale smrt nepřicházela a tak tu zvíře žilo v osamělosti, na kterou si rok od roku více zvykalo.

V nejbližším okolí žádná jiná zvířata nežila. Vyhнала je odtud blízkost lidí.

Stará zvíře si navyklo chodit stále na jedno místo, kde nacházelo vždy dost ovoce, lesních plodů a voňavého medu. Živil se těmito pochoutkami a nestaral se o to, odkud se vzaly. A postupně si odvykl opatřovat si potravu sám. Blízkost lidí mu už nevadila.

Cesta z brlohu na Polanu byla dlouhá a zesláblému medvědovi připadala ještě delší. Konečně došel ke známé ohradě z povalených kmenů. Malinká slzící očka polozakrytá hnědými chumáči srsti už poznávala známé nádoby s medem a vlhký čenich cítil jeho příjemnou vůni. Hladová křeč stáhla medvědův žaludek.

Natáhl přední tlapu, aby přešel překážku, ale najednou se zastavil. Neznámý pach zavadil o jeho nozdry.

Byl jiný než známé pachy dvounohých a čtyřnohých tvorů, které se za svůj, dlouhý medvědí život naučil dobře rozeznávat. Přesto to byl nepochybně pach něčeho živého.

Medvěd stál nehybně. Hlad ho popoháněl, ale strach ho udržoval na místě.

Zatímco váhal, otevřely se dveře ve stěně podivného domu na pasece a v nich se objevil dvounohý tvor zcela nepodobný těm, které už medvěd znal.

Strach překonal hlad. Medvěd se chystal utéci. Ale v tom okamžiku na něho neznámý tvor pohlédl. A medvěd místo aby se ukryl v houštinách, jak mu velel vrozený instinkt, přešel hradbu a zamířil k neznámému dvounožci. Vedlo ho k tomu něco, co bylo silnější než instinkt a životní zkušenost.

Dvounohý klidně očekával, až se k němu medvěd přiblíží, a nepociťoval, před vládcem lesa nejmenší strach.

Medvěd nemohl tušit, že ho ten tvor vidí poprvé v životě a že ho k sobě přivolal jen proto, aby si ho mohl dobře prohlédnout.

Ovládán neznámou silou přistoupil medvěd beze strachu k dvounohému tvorů a zastavil se zapomenuv na nádoby i na svůj hlad. Čekal a nevěděl nač.

Dvounohý otočil hlavu a hned, jakoby na neslyšné zavolání, vyšel ze dveří další tvorové. Tři byli stejní jako on, čtvrtý byl trochu jiný. Ten čtvrtý byl Reni v Gezově černém plášti.

„Viděl jsi už takové zvíře?“ zeptal se jeden z cizinců.

„Ne, nikdy,“ odpověděl Reni. „Vím, že daleko na severu žijí podobná, ale jsou bílá.“

Zvuk hlasu, který se náhle rozlehl v naprostém tichu, vyvolal u medvěda zachvění, což neuniklo pozornosti lidí.

„Slyšel už lidský hlas,“ řekl cizinec.

„Socha na střeše, nádoby,“ poznamenal Reni, „vypadá to, že tohle místo je lidmi pravidelně navštěvováno.“

„Naši komoru užívají za podstavec pro sochu boha. Ala to znamená, že to jsou divoši!“

V jeho hlase zazněl smutek. Zase nezdar!

Zase vystoupili příliš brzo.

Ale copak mohli čekat něco jiného? Vždyť uplynulo teprve devět desetin lhůty, kterou sami stanovili.

Zdalo se jim, že lidstvo země nejen nepokročilo, ale dokonce se vrátilo nazpět. Svědčila o tom velice hrubá a primitivní soška na střeše jejich válce. Nemohla se vůbec rovnat sochám Reniho doby. Neméně hrubé byly i nádoby na zemi.

Účel nádob byl zřejmý. Byly to obětní dary přinášené modle uctívané místními obyvateli. A možná že uctívali i samotnou komoru, jejíž smysl pro ně musel být nepochopitelný.

V Reniho době bylo zpracovávání kovů na dosti vysoké úrovni. Cizinci viděli dobře opracované mísy, poháry, meče a kopí. Tady zřejmě žili div ne v době kamenné.

Takový byl jejich první dojem.

Mimoděk si vzpomněli na zkázu první komory. Co když katastrofa, která postihla Reniho vlast, byla tak velká, že zničila celou dosavadní kulturu a vrhla lidstvo o mnoho tisíciletí nazpět.

Kdyby tomu bylo opravdu tak, pak to mohlo mít pro ně nedozírné následky. Čas, na který byl stroj nastaven, už nelze změnit. Stroj se zastaví po období přibližně tisíce oběhů Země kolem Slunce.

Po každém zastavení vyžadoval odpočinek k odstranění škodlivého vlivu stroje na organismus delší doby. V zemi Moorové mohli zůstat potřebný počet dní. Ale co bude tady?

„Někde tu musí být lidé. Však je najdeme,“ řekl jeden z cizinců.

„Přijdou k nám sami,“ poznamenal Reni. „Tohle zvíře je zřejmě zvyklé sem chodit pro potravu. A ti, kdo ji nosí, myslí, že si jejich dary bere bůh.“

Usmál se, když si vzpomněl na kněze, mezi nimiž žil, kteří zacházeli s obětními dary stejně jako tohle zvíře.

Reniho slova připomněla cizincům medvěda. Docela na něho zapomněli a ponořili se do svých neveselých myšlenek.

Medvěd stál na stejném místě s hlavou hluboko svěšenou. Bylo zřejmé, že je velice zesláblý.

„Co je tohle?“ zeptal se jeden z cizinců a ukázal na nádoby.

„Včelí med,“ odpověděl Reni, ale v zápětí si uvědomil, že to bude muset vysvětlit. „To je hmota, kterou vyrábí hmyz z rostlinné šťávy. Je to výživné a chutné.“ ,

„Rozdělíme se tedy,“ řekl cizinec. „Jsou tu dvě nádoby. Jednu si vezmeme a druhou necháme zvířeti.“

To také provedli. Pak se všichni vrátili do válce a zavřeli za sebou dveře.

Medvěd okamžitě procitl. Rozpačitě začenichal. Pach neznámých zůstal ve vzduchu, ale z nějakého důvodu ho už neznepokojoval. Hlad se přihlásil s předchozí silou a medvěd se pustil do jídla.

Jedna nádoba mu nestačila, druhá však zmizela, a tak medvěd ještě několikrát vrazil čenichem do prázdné nádoby a pak odběhl.

Poprvé v životě medvěd nepozoroval něčí přítomnost. A přece vše, co se tu právě odehrálo, pozoroval pár modrých očí, jejichž majitelka zkamenělá hrůzou byla ukryta v keřích u bariéry z kmenů.

Ještě dlouho po tom, co se cizinci skryli, seděla Ljubava jako v mdlobách a nebyla schopna pohybu.

Stopy její přítomnosti odhalili cizinci až pozdě večer. Povšimli si bílých květin rozsypaných po zemi. Ljubava je sbírala po celý den, aby jimi ozdobila sváteční stůl. A pak našel Reni pestrý šátek, který asi ztratila.

Obratně vyšité vzory šátku uváděly v pochybnost první nepříznivý dojem, který na ně zdejší okolí udělalo. Něco takového nemohli zhotovit divoši kamenné doby. Šátek svědčil o tom, že zdejší kultura je přinejmenším na úrovni Reniho doby.

A i když ani cizinci, ani Reni nedokázali uhodnout účel tohoto kousku různobarevné látky, nález vzbudil jejich naděje.

Teprve příští ráno byla Ljubava schopna vypravovat, co viděla na Polaně.

Vypravování bylo tak divné, že starci jen pokyvovali hlavami a pochybovali o jejím zdravém rozumu.

Ale Česlav se okamžitě vydal sám na Polanu, aby si dceřina slova ověřil.

Obyvatelé osady i sousedních obcí, kteří přišli oslavit svátek jara, čekali netrpělivě na jeho návrat.

Česlav se přiblížil k Polaně velice opatrně skrývaje se za keře a stromy. Přes svou vysokou a mohutnou postavu se pohyboval s kočičí pružností.

Dříve než vyšel na otevřené místo, dlouho a pozorně Polanu obhlížel.

Zdálo se, že vše vypadá jako obvykle.

Podle rozsypaných květin našel snadno místo, kde se Ljubava schovávala. Ztracený šátek tu však nikde nebyl. To byl první důkaz pravdivosti jejího vyprávění. Nikdo jiný než lidé nemohl šátek vzít.

Česlav překročil ohradu a vyšel na Polanu.

Znal na ní každý kámen, a tak okamžitě zpozoroval změnu. Objevil se tu průchod od spodku domu, který byl níž, než si dosud myslel. Teď bylo jasné, že dům nestojí na zemi, ale že je do země ponořen. V jeho stěně byl teď oválný otvor podobající se dveřím.

Obě nádoby stály prázdné na obvyklém místě a vedle nich spatřil Česlav stopy medvědích tlap. To ho neudivilo, dávno věděl, kam se ztrácejí obětní dary. Byly tu však i jiné stopy, lidské.

To byl definitivní důkaz. Ljubava mluvila pravdu!

Stopy začínaly a končily dole u oválného otvoru. Ti, kterým patří, jsou tedy uvnitř a mohou se objevit každým okamžikem.

Ale ani teď se Česlav nepolekal. Dokonce si přál, aby uvnitř vyšli.

Nikdo se však neobjevoval. Lesklými stěnami nepronikal jediný zvuk.

Česlav váhal. Zvědavost ho nutkala, aby vzal železnou palici, která mu visela u pasu, a aby důkladně na dveře zaklepal. Byl přesvědčen, že pět lidí pro něho nepředstavuje žádné nebezpečí. Kromě palice měl ještě meč.

Čtyři modrobílí a jeden rudočerný člověk, jako z pohádek, které vypráví stará Milana!

Každý druhý by už dávno utekl. Ale Česlav si pomyslel, že by ho měli ve vsi za zbabělce a zůstal stát. Čekal a nevěděl nač.

Po dlouhých dnech nepohody se konečně vydařil opravdový jarní den. Mraky zmizely, jen občas přeplul po modrém nebi obláček. Slunce rozpalovalo zem, z níž stoupala pára.

Avšak každoroční průvod na Polanu se neuskuteční, dokud se Česlav nevrátí a neuklidní vesničany znepokojené Ljubavinými slovy.

Co se stane, když se vrátí a řekne, že Ljubava mluvila pravdu? Nikdo se sem neodváží, dokud nebude vědět, kdo jsou ti podivní lidé, kteří se tu z ničeho nic objevili a kterých se nebojí ani divoká zvěř.

Čas běžel a Česlav se stále nemohl rozhodnout, zda má odejít či zabouchat na dveře.

Ve svém rozpoložení si nevšiml, že každý jeho pohyb sledují pozorné oči muže, který ho už od osady skrytě sledoval.

Tím mužem byl Dželal vyslaný Gemjabekem, kterého znepokojilo, že do osady nepřetržitě přicházeli noví a noví lidé, a který se obával zrady.

A tak nouker ukrytý v houštinách byl svědkem všeho, co se vzápětí na Polaně událo.

Toho dne poznal, co je to strach...

Druhé setkání

Teprve teď, když učinili rozhodný krok a když mezi nimi a dobou, v níž se zrodili, zela propast široká tisíce let, si cizinci do všech důsledků uvědomili, k jak těžké mravní zkoušce se svým rozhodnutím cestovat do daleké budoucnosti odsoudili.

„Naše výprava nebyla dostatečně promyšlená,“ řekl jeden z cizinců.

„Ne, to není pravda,“ namítl druhý. „Nikdo přece nepočítal s havárií.“

„V každém případě,“ poznamenal třetí, „bude lépe pokračovat v cestě bez dlouhého odpočinku. Až budeme u cíle cesty, poskytnou nám lidé pomoc a odstraní škody na zdraví.“

„A co Reni?“

Při téhle otázce přelétl přes tváře cizinců stín znepokojení a starostí.

Reni se stal jejich plnoprávným druhem. I jemu zbývala jediná cesta do budoucnosti.

Cizinci by jistě měli dost důvodů, aby cítili k Renimu nepřátelství, vždyť právě jeho vinou se octli v tak nepříjemném postavení. Přesto se ke svému neočekávanému spolucestujícímu chovali jako k nejlepšímu příteli a považovali za svou morální povinnost Reniho na to, co ho ve světě budoucnosti čeká, co nejlíp připravit. Mohli k tomu plně využít nucené zastávky a podle potřeby ji i prodloužit.

Šťestí že se jejich druhem na cestě stal zrovna Reni, jeden z nejinteligentnějších lidí své doby. Za čas prožitý u Dena to cizinci mohli dobře poznat.

Bez dlouhého dohadování se rozhodli, že budou Reniho vzdělávat.

V podstatě chtěli jen pokračovat v tom, co před časem začali. Teď však museli vážně uvažovat o tom, že budou nuceni zkrátit zastávku na minimum a pokračovat v cestě. V tom případě by se Reni octl v budoucnosti nepřipravený, protože v samotném válci, pokud byl v činnosti, čas neexistoval.

Můžeme si tedy představit, jakou radost jim příštího dne udělal a jaké naděje v nich vzbudil nález Ljubavina šátku.

Tehdy si také teprve všimli nádob s medem. Víc než celý den zůstali cizinci i Reni o hladu. Po celou tu dobu musili cizinci vynakládat všechny prostředky a znalosti na to, aby zachránili Reniho před hrozícím šílenstvím.

Teprve k ránu příštího dne se Reni konečně natolik uklidnil, že alespoň uvěřil, když už to nedokázal pochopit, tomu, že ač vešel do komory zakopané v Denově zahradě a strávil v ní podle, svého názoru nanejvýš několik hodin, vyšel z téže komory o tisíce let později a na jiném místě.

Z opatrnosti se ani slovem nezmínili o katastrofě, která zničila nebo poškodila první válec, protože si byli téměř jisti, že ani Reniho vlast nezůstala při této katastrofě ušetřena. Lépe když se o tom dozví později.

Záchvat zděšení a zoufalství minul rychleji, než si bylo možno myslet, a večer příštího dne vyšel Reni z válce jako člověk, který přestál těžkou a nebezpečnou nemoc, ale který je už zcela zdrav.

S velkým zájmem vyslechli cizinci Reniho vyprávění o událostech, které se odehrály po jejich odchodu a které ho dohnaly k tomu, že je nevědomky následoval.

Reni měl stejně jako cizinci zájem na tom, aby nemuseli odtud odejít předčasně a aby mu jeho noví přátelé stačili povědět všechno, co uznají za potřebné.

Šátek, který se jim tak nečekaně dostal do rukou, svědčil o tom, že nablízku jsou lidé a že tito lidé jsou asi kulturnější, než se jim původně zdálo.

Bylo na čase, aby je vyhledali.

Malé množství medu nemohlo samozřejmě nasytit pět hladových lidí. Čekat, až se neznámí obyvatelé sami objeví, nechtěli, to mohlo trvat kdovíjak dlouho.

V Reniho vlasti viděli cizinci lidi různých typů, s různou barvou kůže. Věděli už tedy, že na rozdíl od jejich vlasti, nejsou lidé na Zemi stejní. Jací asi budou ti zdejší?

Sami se od pozemšťanů dosti značně lišili a chápali, že jejich náhlé objevení může lidi pořádně vylekat. Přesvědčili se o tom, když před nimi utekl Geza. A to byl jeden z nejvzdělanějších lidí své doby. Nebude se opakovat stejná situace?

Přítomnost Reniho byla v tomto ohledu velice prospěšná. Vždyť to byl přece jen pozemšťan. Kromě toho cizinci doufali, že se na ně na Zemi docela nezapomnělo.

Udělali pro to vše, co se dalo. Mnoho o sobě pověděli, leccos pomocí koule ukázali a konečně ponechali lidem i samotnou kouli.

Pravda, naděje, že nové vědomosti, které lidem zanechali, vývoj lidstva urychlí vše vlastně zhroutila. Oba lidé, kterým tyto vědomosti předali, předčasně odešli. Jeden zemřel a druhý byl tady s nimi. Avšak koule se musela zachovat, ani čas, ani náhoda jí nemohla uškodit. A s koulí se musela uchovat i vzpomínka na ty, kteří ji zanechali.

Určitá naděje, že druhé setkání s pozemšťany proběhne lépe než první, tu tedy byla.

Došlo k němu však dřív, než nepředpokládali.

Těsně za dveřmi stál muž, který jako by čekal, až vyjdou. Byl neobyčejně vysoký, vzhledem zcela nepodobný Renimu, s jinou

barvou kůže i jinak oblečený, než se oblékali Reniho současníci. Spodní část obličejů měl zarostlou.

Bylo to úplně jiné a možná i nové plemeno.

Služebníci Perunovi

Česlav stál a čekal.

Nemohl sice pochopit, odkud se ti lidé vzali a jak se dostali dovnitř, ale ani v nejmenším nepochyboval, že to jsou obyčejní lidé, nejspíš nějakí uprchlíci.

Zdálo se mu jen divné, že se jich medvěd nebál a šel k nim tak blízko a že se ho ani oni nebáli a přenechali mu dokonce polovinu obětního medu.

Česlav čekal, až se dveře otevrou, ale přesto byl překvapen, když se najednou otevřely.

Silou vůle se přinutil zůstat na místě a neustoupit ani o krok.

První vyšel muž v černém plášti. Jeho obličej, ruce a bosé nohy byly rudé se zlatovým nádechem. Černé vlasy mu spadaly na ramena. Byl jen o něco menší než Česlav a rysy obličejů připomínaly řeckou sochu, kterou Česlav viděl v Samarkandu. Byly podivuhodně pravidelné a krásné.

Na první pohled Česlav poznal, že cizinec není žádný uprchlík, ale že je to příslušník neznámého národa: Přesto se nepolekal.

Strach ho popadl až za okamžik, kdy za prvním vyšli čtyři další.

To byli ti, kterým Ljubava říkala modrobílí.

To modré byl zřejmě jejich šat, ale ta bílá...

Možná že by byl v tom okamžiku zapomněl na všechna svá předsevzetí a vzal nohy na ramena, kdyby ho vzrušení nezbavilo schopnosti pohybu.

Těsně přiléhající šat zakrýval tělo, avšak dlaně a zcela holá lebka těch čtyř nebyly bílé, ale docela bílé jako právě padlý sních.

Není divu, že se desetiletá holčička při objevení těchto strašidel tak vyděsila. Česlav pocítil, jak mu srdce poskočilo a hrůza mu sevřela hrdlo.

A najednou uslyšel slova pronesená čistou ruštinou:

„Neboj se, jsme lidé jako ty, Jen z jiného národa. Jsme dětmi slunce jako vy. Přicházíme k vám jako přátelé.“

V tom okamžiku Česlav nepozoroval ve zvuku toho hlasu nic divného. Ale to, že ti lidé mluvili rusky, ho okamžitě uklidnilo. Strach jako zázrakem zmizel a byl vystřídán údivem.

Děti slunce! Slyšel už o národě, který se klaní slunci a uctívá ho jako boha. Jejich země se jmenuje Egypt! Ale jak se mohli obyvatelé té země octnout zde? A jak mohl Egypt'an umět rusky?

Česlav namáhavě polkl naprázdno a chraptivě se zeptal:

„Odkud jste?“

Odpověď nedostal hned.

Cizinci si vyměnili několik vět, které Česlav neslyšel.

Všichni čtyři pochopili, že se jejich naděje znovu zhroutily. Tenhle člověk o nich nikdy neslyšel, neví nic o jejich prvním pobytu na Zemi. Kdyby se na jejich planetě najednou objevili tvorové jim nepodobní, pak by si každý pomyslel, že jsou to návštěvníci z jiné planety. Bylo by to naprosto přirozené. Tenhle člověk tak neuvažoval. Nemá tedy ani tušení o existenci jiných planet. Vše, co řekli Denovi, bylo zapomenuto. Je-li tomu tak, mělo smysl se prohlásit za obyvatele jiné planety? Jistě ne, alespoň do té doby, dokud se nepřesvědčí o úrovni znalostí této doby.

„Pochopil jsi správně,“ odpověděl Česlavovi cizinec. „Jsme ze země, kde uctívají slunce.“

„Ale jak jste se octli tady?“

Česlavův hlas už zněl docela klidně. Nepovšiml si však víc než podivné okolnosti, že domnělý Egypt'an odpověděl na jeho otázku, jako by četl jeho myšlenky. Myslel na něco jiného, a tak mu to uniklo.

Zřejmě nebyly důvody ke strachu. Služebníci Perunovi, jak neznámé nazvaly později ženy z vesnice, řekli jasně, kdo jsou. Je jich pět a nemají zbraně. Nejsou tedy nebezpeční.

Česlavova otázka postavila cizince do obtížné situace. Zdálo se jim předčasné mluvit o podobných věcech a tak raději neodpověděli vůbec.

„Kde bydlíš?“ zeptal se cizinec místo odpovědi.

„Kousek odtud,“ odpověděl Česlav a položil hned novou otázku:

„Jste tu už dlouho?“

Zase byla otázka prostá a přirozená a znovu se na ni nedalo odpovědět.

Cizinci cítili, že nepostupují správně.

„Přišli jsme zdaleka,“ řekl jeden z nich pokoušeje se naposledy vyhnout přímé odpovědi. „Máme hlad a prosíme vás o přístřeší.“

„Hosty vždy rádi přijmeme.“

Teprve teď si Česlav povšiml, že se rty jeho protějšku nehýbají.

Až dosud se mu zdálo, že slova zaznívají hlasitě, ale teď si uvědomil, že kolem je ticho porušované jen jeho vlastním hlasem.

Ale vždyť slyší, co mu říkají!

Česlav se díval na toho, který stál přímo proti němu. Co když mluví některý jiný?

Podíval se na Reniho. Ten vypadal ze všech nejobvykleji. Tvář měl krásnou, ale ne nijak neobvykle, a zvláštní byla jen barva jeho kůže. Česlav se už setkal s hnědými, žlutými i černými lidmi. Červená barva ho neudivovala tak jako bílá barva těch čtyř ostatních.

Proč je mezi nimi tak veliký rozdíl? Ten v černém plášti asi není Egyptan.

Česlav si byl vědom, že dostal odpověď jenom na první otázku, ale byl příliš taktní, než aby si odpověď nějak vynucoval.

Obrátil se k Renimu;

„Ty jsi také z Egypta?“

Reni pochopil, že otázka patří jemu, nerozuměl však jazyku tohoto člověka, a tak mlčel. Odpověděl za něho cizinec:

„Přišel s námi, ale je z jiného národa.“

Teď už nebylo pochyb, že bílí lidé mluví se zavřenými ústy. Česlav dával pozor na všechny.

S čím vším se člověk na světě nesetká!

Ti lidé prosí o přístřeší a říkají, že mají hlad. Ať jsou kdo jsou, odmítnout je nemůže. Měl by je pozvat do osady, ale Česlavovi dělalo starosti, jak je asi lidé v osadě přijmou. Jestliže se sám nebál, pak jen proto, že se na své životní pouti setkal s nejrůznějšími lidmi. Nebyl pověřivý a nebál se ani boha ani čerta. Ostatní by se však mohli vylekat jako Ljubavka. Ostatně i on se přece v prvním okamžiku polekal.

Starosti mu dělalo i to, že v osadě jsou Gemjabekovi vojáci.

Z obtížné situace vyvedli Česlava sami cizinci. Pochopili, o čem přemýšlel. A po výměně názorů se rozhodli:

„Neboj se,“ řekl jeden z nich. „Nikomu neublížíme a nikdo se nás nevyleká.“

A Česlav nejen, že nepostřehl, že Egypťan znovu odpověděl na jeho myšlenky, ale okamžitě uvěřil, že všechny jeho obavy jsou zbytečné. Prostě zapomněl, o čem právě přemýšlel.

Cizinci to nepovažovali za násilí. Nechtěli nikomu ani v nejmenším ublížit. A z Česlavových úvah pochopili, že je už někdo viděl a strachem z toho onemocněl. „Kdo tu byl včera?“ zeptal se cizinec.

„Mé dcerka,“ odpověděl, „Ljubavka.“

„Není jí nic?“

„Trochu se rozstonala. Ze strachu,“ vysvětlil Česlav. „Bude zase v pořádku,“ řekl cizinec, „jen co přijdeme do tvého domu.“

Reni zašel do komory pro šátek.

„Tady,“ řekl cizinec, „vezmi si to. To včera ztratila.“ Česlav si mechanicky vzal šátek. „Vyznáte se v léčení?“ zeptal se.

„Ano, umíme léčit.“

„Máme několik nemocných,“ řekl.

„Všichni se uzdraví.“

Cizinci byli rádi, že se budou moci nějak odvděčit za jídlo, které dostanou.

„Máš na tváři jizvu. Jestli chceš, může okamžitě zmizet.“ Česlav si mimoděk sáhl na tvář. „Zmizet?“

„Beze stopy.“

Jestliže ten bílý člověk mluví pravdu, pak je objevení těchto lidí opravdovým štěstím. V sousedních osadách je spousta nemocných a zraněných z lovu. Nechybí tam ani mrzáci. A hned napadla Česlava bláznivá myšlenka, že by mohli vyléčit Ljubavinu nohu. Úraz mladší dcerky ho vždycky trápil, a proto neměl námitky proti podivnému pokusu.

„Dobře, tak dělej!“

Ničeho si nevšiml a nic necítil. Jen na okamžik ztratil vědomí, a když opět procítl, měl pocit, že se nikdo ani nepohnul a že slíbené léčení ještě nezačalo. „Tak dělej!“ opakoval.

„Už je to hotovo,“ usmál se cizinec. „Sáhni si na tvář.“

A tehdy se Česlav doopravdy vylekal.

Ale ještě více se vylekal nezvaný svědek celé scény, kterému neuniklo ani slovo. Dželal nemohl na dálku vidět výsledek podivného léčení, ale byl přesvědčen, že bělolící muž svůj slib splnil. To mohl dokázat jen čarováním. Nemohl mít tedy před sebou nikoho jiného než džiny.

A Dželal se dal na útěk. Duchapřítomně se ještě odplízl a zvedl se, až když ho nemohli z paseky vidět.

Pádil do osady, aby Gemjabekovi pověděl o všem, co viděl a slyšel. A ještě o tom, že je Česlav oklamal a že zná jejich jazyk.

Pravda, Dželal neslyšel jeho hlas, z nějakého důvodu k němu doléhaly jen hlasy ostatních, ale bylo nesporné, že mluvili mongolsky.

Mladý Gemjabekův nouker nepochyboval, že tento podvod má své důvody a že se v něm skrývá nebezpečí.

Na pasece si Dželalovy přítomnosti ani jeho útěku nikdo nevšiml.

Strach, který zachvátil Česlava, když se hmatem přesvědčil, že jizva z jeho tváře zmizela, trval jen okamžik. Zmizel docela náhle.

Cizinci se rozhodil, že nepřipustí, aby se jich někdo bál.

V osadě

Po deštivém, vlhkém jaru přišlo suché, horké léto. Step rychle proschla a zazelenala se mladým obilím – žitem, pšenicí, ječmenem a vikví. Dala se očekávat bohatá úroda.

Jarní práce, kterých se spolu s ostatními zúčastnilo i pět hostí, byly u konce.

Cizinci, jak se zdálo, uměli všechno a Reni se rychle naučil chodit za rádlm, i když dosud polní práce ani neviděl. Ale stačilo, aby pochopil jednoduchý princip orby a fyzické síla mladého Atlant'ana se v plné míře projevila. K jeho rádlu zapřáhli druhého koně a vesničani s údivem pozorovali, jak se pod jeho rukama pravidelně převrací hluboká vrstva úrodné černozemě.

Takových výsledků v orání dosahoval zatím jedině Česlav.

Práce na poli se Renimu zalíbila a litoval, že tak brzy skončila.

Brzo však poznal, že na vesnici je i jinak co dělat. A Reni pracoval se zaujetím.

Podle jeho výpočtů uběhly ode dne jejich příchodu asi dva měsíce. Za celou tu dobu se cizinci z osady nevzdálili, pokud nepracovali na blízkém poli.

Renimu se zdálo, že se dostali do země, která za jeho vlasti hodně zaostala, ale cizinci byli jiného názoru. Jejich pozornému zraku neunikly známky nepochybného pokroku ve vývoji lidstva. Například v Reniho době znali lidé železo, měď a cín. Cizinci naučili Reniho současníky vyrábět bronz. Teď však dovedli vyrobit i ocel, jak o tom svědčil Česlavův meč. Pravda, on sám řekl, že jej přivezl z jakési východní země, ale to nebylo podstatné.

A byla tu samozřejmě i spousta jiných známek pokroku.

Pro vědce, jakými byli cizinci, nebylo těžké vypočítat, kolik staletí bude asi třeba, aby nynější technika dosáhla pro ně potřebné úrovně.

Výpočty ukazovaly na dobu přibližně jednoho tisíce podzemských let.

„Nastavili jsme stroj správně,“ řekli si cizinci. „Příště už se objevíme ve správné době.“

A Reni se radoval s nimi, i když jen nejasně chápal, o co jeho přátelé usilují. Byl však připraven následovat je kamkoliv.

Oblíbil si ty dobré a moudré lidi už tehdy, když se objevili v jeho vlasti, a teď je miloval ještě víc. Od té doby, co se k nim proti své vůli připojil, pozoroval Reni z jejich strany takovou starostlivost a pozornost, s jakými se ještě u nikoho s výjimkou Gezy nikdy nesetkal. Ve vztahu Gezy k němu bylo vždy cítit určité vědomí nadřazenosti nad otrokem, ale cizinci se k němu chovali jako k sobě rovnému. A sami svého druha upřímně milovali.

Druhé setkání s pozemšťany probíhalo stejně příznivě jako to první.

Reni si dobře pamatoval, jak se v zemi Moorově jeho přátel báli. A nepřestával se divit, že se jich zdejší obyvatelé ani trochu nebojí. Neměl ani tušení, že nebojácnost zdejších obyvatel je důsledkem další pozoruhodné schopnosti cizinců. Kdyby se jich na to zeptal, jistě by mu odpověděli, ale jeho to ani nenapadlo.

Okolnosti byly tomuto jejich záměru příznivé. Objevili se právě v den jarního svátku, kdy se v osadě shromáždili i okolní obyvatelé a tak mohli současně ovlivnit všechny přítomné.

Udiveni byli všichni. Nikdo se však nebál. Lidé snadno uvěřili Česlavovým slovům o Egyptěanech a docela přirozená otázka, jak se tady vzali, nikoho nenapadla.

Před očima všech – a ani to nevyvolalo strach – došlo i k prvnímu uzdravení.

Když se Česlav doprovázený čtyřmi bílými a jedním rudým mužem vrátil do vsi, vzbudilo největší pozornost to, že neměl na tváři všem dobře známou jizvu. A když krátce vypověděl, jak k tomu došlo, lidé se zaradovali, že mají mezi sebou tak dovedné lékaře.

Cizinci, kteří si chtěli zdejší obyvatele získat, okamžitě nabídli své služby. Prvním pacientem byla Ljubavka.

Svědky toho zázraku byli všichni.

Dívka, která se už docela vzpamatovala ze včerejšího otřesu, přistoupila důvěřivě k cizinci. Okamžitě je obklopila neprostupná hradba těl. A nebýt obezřetnosti cizinců mohla ta překvapující podívaná vést k panice, jejíž důsledky by jistě měly na plány cizinců neblahý vliv.

Panika však nenastala.

Mezi diváky chyběli vojáci Gemjabekovi. Oddíl zmizel ze vsi dříve, než se Česlav vrátil z lesa. Gemjabek nabyl z Dželalova vyprávění dojmu, že jim tu hrozí nebezpečí, a rozhodl se bez meškání odjet. Unaveným vojákům tedy nezbývalo než nasednout na neméně unavené koně a vrátit se do Sübétéjova tábora. Gemjabek doufal, že vyprávění o tom, co viděl Dželal, zastaví nojonův hněv.

Kvapného útěku Mongolů si nikdo ani nevšiml. Objevení Reniho a cizinců odvedlo pozornost lidí jinam. Ani Česlav se na včerejší hosty nezeptal.

Reni si pamatoval, jak cizinec vyléčil otrokovi nohu v Denově zahradě, a tak ho neudivilo, co teď viděl. Cizinec postupoval stejně. Zato pro všechny ostatní, bylo uzdravení Ljubavy opravdovým zázrakem.

Vůle cizinců však natolik ovlivnila myšlení obyvatel osady, že lidé nepociťovali k zázračnému umění Egyptanů nic než hlubokou úctu.

Ve třech osadách zde žilo asi sto padesát lidí. Kromě Česlava až dosud nikdo ani neslyšel, že na světě existuje nějaký Egypt. Byli to zemědělci a pastýři, prostí a bezelstní lidé. Žili a mysleli velice prostě. Jen ti nejstarší pamatovali ještě jiná místa. Ostatní prožili celý život zde a jejich obzor byl ohraničen třemi osadami, lesem a nejbližšími poli. O městech a velkých vesnicích věděli jen z doslechu. A vojáci Gemjabekovi byli pro většinu obyvatel prvními lidmi odjinud, s nimiž se setkali.

Nikoho z těchto lidí nemohlo ani napadnout, že mají před sebou obyvatele jiné planety, protože o nějakých planetách neměli ani tušení.

Česlav řekl, že to jsou Egyptané, a oni mu bez váhání uvěřili. Egypt! Samo to slovo bylo tak tajemné, že vy světlovalo jak vzhled, tak i neobyčejné schopnosti modrých hostů.

Mezi těmi, kteří přihlíželi Ljubavině uzdravení, bylo i několik mrzáků, ale ten den už nikdo cizince neobtěžoval. Všichni cítili za zdánlivou snadností Ljubavina vyléčení velkou a nesnadnou práci, o čemž výmluvně svědčil cizincův unavený vzhled.

Zato příští den začala opravdová pout' k Česlavově chalupě, kde se cizinci ubytovali.

Borislava byla radostí bez sebe z toho, že mladší dcera je zase zdravá a že už ani trochu nekulhá. A její radost sdíleli i všichni v osadě.

Cizinci se stali středem všeobecné pozornosti. Každý se jim snažil nějak prospět.

Bez ptaní jim přinesli oděv a obuv místní výroby. Použil jí však jen Reni, který silně trpěl zimou. Cizinci zůstali věrní svým modrým oblekům a podivným sandálům, které vypadaly jako kovové. Zdálo se, že na ně ani zima, ani horko nepůsobí.

Reni se oblékl poprvé v životě – až dosud nosil vždy jen bederní zástěrku – a trvalo mu několik dní, než si zvykl a přestal cítit nepohodlí.

Oblečen se takřka nelišil od ostatních chlapců svého věku, nebereme-li v úvahu černé vlasy spadající mu až na ramena a naprosto holé tváře. I ta nezvyklá rudá barva jeho kůže nebyla příliš nápadná a vypadala jen jako silné opálení. Klasicky pravidelnými rysy obličeje lemovaného černými vlasy a hladkou bradou se Reni podobal spíše převlečené krasavici, nebýt ovšem mohutné, chlapské postavy. Větší než on byl jedině Česlav.

Obyvatelé osady si zvykli na Reniho mnohem rychleji, než na cizince, přestože on jediný se s nimi nemohl domluvit. Bezděčným instinktem vycítili lidé v Renim cosi příbuzného.

Zkrátka všichni přijali Reniho i cizince jako drahé hosty a hosté svým hostitelům za vše bohatě zaplatili. Za několik dní nezůstal ve všech třech osadách jediný nemocný. I chromí se uzdravili. Pouze jediný člověk nemohl užít služeb podivuhodných lékařů.

Přezdívka služebníci Perunovi, o které cizinci nevěděli, se pro ně rychle vžila. Mezi sebou obyvatelé své hosty jinak nenazvali, tím spíše, že neznali jejich jména.

Jen Renimu říkali jménem, avšak domluvit se s ním mohli jen pomocí posunků.

Léčení nemocných a chromých zasadilo ránu autoritě zdejšího zaříkávače, on sám tím však nebyl nijak dotčen a nepocíťoval k cizincům nepřátelství.

Služebníci Perunovi! To vysvětlovalo vše. Přece se nemohl člověk, třeba i byl zaříkávačem, rovnat služebníků samotného boha!

Shodou okolností to byl právě zaříkávač, jemuž jedinému cizinci nemohli poskytnout pomoc. Starci chyběla levá ruka, kterou mu ještě v mládí usekl polovecký meč.

Když viděl, jak snadno uzdravují lidi, léčí zchromlé ruce a nohy osadníků, začal už stařec doufat, že i jeho levá ruka zase naroste. Jeho naděje se však nesplnila a zaříkávač pocítil zvláštní hrdost. Právě vůči němu zůstali modrobílí hosté bezmocní.

Jeho by zřejmě mohl vyléčit jedině sám Perun. Perun však nepřišel a tak stařec zůstal mrzákem.

Uběhly dva měsíce a Reni se za tu dobu leccos dozvěděl. Každý den se mu některý z cizinců několik hodin věnoval. Hluboké znalosti učitelů, chápavost, bystrý rozum a chuť žáka do učení dělaly tyto lekce neobyčejně produktivními. Reni si jasně uvědomoval, jak se mění jeho chápání světa, způsob myšlení, jak se mu otevírají pohledy ze zcela jiné stránky, o níž zatím neměl ani tušení.

Zpočátku působila potíže terminologie, protože cizinci používali přenosu myšlenek a nikoliv opravdového jazyka.

Tuto potíž se jim však postupně dařilo překonat a lekce probíhaly čím dále snadněji.

Reni teď konečně dostal odpověď i na otázku, která ho dávno zajímala, a nejen že dostal, ale také tu odpověď pochopil.

„Sám jsi vyprávěl,“ řekl cizinec, „Jak Den Gezovi dokazoval pravdivost svých slov. Požádal Gezu, aby ho vši silou udeřil. Karabáč pak pronikl naskrz. Kdyby byla rána slabší, tak by se to nestalo, jistě si vzpomínáš, s jakou silou mne udeřil do hlavy ten otrok v Denově zahradě. A i ten zlatý řetěz se ponořil do Denovy šíje jen proto, že byl příliš těžký. V tom je celý problém. Lidské tělo nebo i libovolné hmotné těleso může být do jisté míry prostupné. A o tu míru právě jde. Oděv na nás drží jen proto, že není příliš těžký. A do země bychom se zabořili, jen kdybychom na ni seskočili s výšky. Zatím ti musí stačit tohle vysvětlení. Až se líp seznámíš se zákony fyziky, pochopíš více.“

„Dobře,“ řekl Reni, „myslím, že jsem to pochopil. Ale pověz mi ještě jedno. Den se zdržel ve vaší komoře, a když se vrátil, měl srdce na pravé straně. Proč se to nestalo mně?“

„Máš nějak špatnou paměť. Víš přece, co se stalo, když vešel Den do komory podruhé.“

„Ano, ale já jsem v ní byl jen jednou.“

„Do komory jsi sice vstoupil jen jednou, ale v nulovém prostoru jsi byl dvakrát. Lidské tělo nepřevrací sama komora, ale pobyt v nulovém prostoru. Než jsme se setkali, stroj se zastavil. V tom okamžiku jsi měl srdce napravo. A samozřejmě nejen srdce. A když jsme pak stroj uvedli znovu v činnost, celé tvé tělo se převrátilo podruhé.“

„A copak takové převrácení člověku neškodí?“

Cizinec se laskavě usmál.

„To je příliš složité,“ odpověděl. „Zatím bys to nepochopil. Ve fyzikálním smyslu se tělo nepřevrací. A proto nemůže dojít k žádným škodám.“

Reni netrval na podrobnější odpovědi. Chápal, že zná zatím příliš málo.

Ted' na to nebyl čas, ale předsevzal si, že v budoucnu si doplní vše, co mu ze základních znalostí chybí.

Reni se vůbec nezabýval úvahami o neobvyklosti svého osudu, o tom, že jeho přáteli jsou lidé z jiné planety (to už věděl a chápal) a že se velice brzo objeví mezi lidmi, kteří se mají narodit teprve za tisíc let. Jako by úplně zapomněl, že se sám narodil před tisíciletími. Vše, co se s ním dělo, mu připadalo přirozené.

To bylo samozřejmě důsledkem zásahu cizinců, kteří se obávali, aby nebylo narušeno Reniho duševní zdraví. Reni prostě žil současností, zřídka a klidně vzpomínal na svůj minulý život a budoucnosti, která v něm vzbuzovala jen zvědavost, se nebál. Cizinci předpokládali, že se octnou ve světě podobném jejich vlasti. Reni sice neviděl obrazy na stole, které tam vykreslila černá koule, ale Geza mu o nich vyprávěl, a tak měl o té divné zemi i určitou představu.

Uvědomoval si, že už by nechtěl žít jinak než ted', a vždy když si vzpomněl, že byl někdy otrokem, zachvěl se hrůzou.

Být otrokem! Ne, to už by nedokázal. To by raději zemřel.

I ty zlomky vědomosti, které zatím stačili cizinci Renimu poskytnout, ho změnily. To už byl docela jiný člověk, než jakého znal Geza.

Reni byl vždycky osamělý. Kromě Gezy neměl přátel. Na své rodiče se nepamatoval, s otroky v domě Denově neměl mnoho společného a svobodní lidé na něho hleděli s pohrdáním a viděli v něm nízkého tvora. Reni nepatřil ani k těm, ani k oněm.

A najednou se všechno změnilo. Začal žít opravdovým životem, znal smysl toho života a měl přátele.

To se mu alespoň zdálo. Ve skutečnosti Reni ještě život neznal. A bylo mu souzeno, aby jej naplno poznal a pochopil právě tady, během této zastávky.

Reniho rozhodnutí

Všechno tajemné a nepochopitelné mladé lidi vždy přitahuje. Reni i celé jeho objevení v osadě bylo obestřeno tajemstvím. Kromě toho byl nezvykle krásný a jeho mohutná postava přitahovala všeobecnou pozornost.

Lada byla od malička vedena úctě k práci.

Bydleli s Renim v jedné chalupě a často spolu pracovali. Nemohla nepocítit úctu, když viděla, s jakou chutí pracuje a kolik práce zastane. Věděla, že i ostatní obyvatelé osady si Reniho váží. A nemalou roli sehrála i Reniho fyzická síla, kterou Ladě připomínal milovaného otce Česlava.

To vše dohromady nakonec vedlo k tomu, že se Lada do Reniho zamilovala, a nebylo pochyb o tom, že ani Reni nezůstává vůči ní lhostejný.

Reni žil už od narození ve zvláštních životních podmínkách. Byl otrokem, patřil tedy k nejnižším a nejopovrhovanějším obyvatelům země Moorovy. Intelektem, vzděláním a privilegovaným postavením v domě se však od otroků ostře lišil. Jeho postavení bylo v podstatě tragické, on si to však v plné míře neuvědomoval.

Dívky z okruhu jeho přítele Gezy byly pro něho nedostupné a najít spřízněnou duši mezi otrokyněmi bylo dost nesnadné. V domě byla sice spousta pěkných mladých otrokyň, které by jistě krásného Reniho neodmítly, Reni však nebyl nějakým povrchním vztahům nakloněn. Kdyby se neobjevili cizinci a nedošlo k událostem, které jejich pobyt v Denově domě vyvolal, byl by se Reni nakonec patrně s některou z otrokyň oženil. Ale skutečnou lásku by nepoznal.

Teď se však jeho situace změnila. Reni se stal svobodným člověkem. Lidé kolem něho jej nejen nepřezírali, ale dokonce si ho vážili.

Reakce se musela dostavit a také se dostavila.

Lada byla první dívka, s níž se setkal, která ho považovala za sobě rovného a navíc se mu líbila.

Ať už to bylo jakkoliv podivné; tihle dva představitelé různých ras a věků, mladík ze země Moorovy a dívka z ruského národa, si byli přes rozdílnou barvu kůže neobyčejně podobní. Oba byli vysocí,

urostli, pracovití a skromní. I v jejich obličejích se jevila nepochybná podoba.

Předpokladů pro vznik velkého citu tedy bylo víc než dost.

Že nemluvili stejným jazykem? Copak zamilovaní potřebují k lásce slova?

Reni a Lada se k sobě tak hodili, že všichni byli jen rádi, když pozorovali vznikající lásku.

Všichni kromě cizinců, kteří nepochybovali o tom, že láska Reniho donutí, aby se zřekl další cesty a zůstal zde.

Reni byl zase přesvědčen, že jeho přátelé svolí vzít Ladu s sebou. Zdálo se mu, že není důvodů, proč by to neudělali. Vždyť i jeho vzali. Neviděl a ani nemohl vidět žádný rozdíl mezi sebou a milovanou dívkou.

Když jeho návrhy energicky odmítli, Reni v prvním okamžiku nepochopil celý význam té skutečnosti a odpověděl, že on s nimi půjde stůj co stůj. Brzo však pochopil, že svá slova nedokáže uvést ve skutek. Život bez Lady mu připadal nemyslitelný. Jeho láska nakonec zvítězila.

A tak už několik dní po zmíněné rozmluvě řekl Reni svým učitelům, že je do budoucnosti doprovázet nebude.

Cizinci přijali jeho slova zdánlivě klidně.

„Rozmyslil sis to dobře?“ zeptali se.

„Ano!“

„Pak ti tedy přejeme mnoho štěstí.“

Reniho trápily protikladné pocity – nejasně doufal, že ho cizinci přesvědčí o tom, že dělá chybu, ale současně si uvědomoval, že bez Lady neodejde. A možná že i doufal, že cizinci svolí k tomu, aby vzali Ladu s sebou.

Ale místo toho uslyšel klidnou odpověď: „Přejeme ti mnoho štěstí.“

Po chvíli mlčení se Reni ostýchavě zeptal:

„Kdy odjedete?“

Zdálo se mu, že odpověď zněla chladně, i když ve skutečnosti cizinec odpověděl jako obvykle.

„Hned tak to nebude,“ řekl. „Víš, že potřebujeme delší odpočinek. Ještě neuběhla ani polovina potřebné doby.“

Reniho ta odpověď potěšila. Měl strach, že jeho odmítnutí přiměje cizince k urychlenému odchodu.

„Nebudete mne už učit?“ zeptal se.

„To záleží na tobě.“

„Rád bych pokračoval, pokud tu budete.“

„Jak si přeješ.“

Tentokrát byl chlad v hlase zřejmý. „Vy se na mne zlobíte?“

„Ne, nepovažujeme tvé rozhodnutí sice za správné, ale nezlobíme se.“ Cizinec se odmlčel, jako by váhal, má-li pokračovat, nebo ne.

„Třeba jsem opravdu udělal chybu,“ uniklo Renimu.

Cizinec mu položil ruku na rameno.

„Ještě máš čas,“ řekl. „Můžeš své rozhodnutí kdykoliv změnit. Budeme jen rádi.“ Tím rozmluva skončila.

Život šel dřívějším tempem. Cizinci stále častěji zůstávali sami ve své komoře, občas i po celou noc. Zaříkávač vysvětlil jejich nepřítomnost službou Perunovi. Nebylo důvodu, proč by starci nevěřili. Čím více se však cizinci vesničanům vzdalovali, tím jim byl Reni bližší.

Kdyby byl Reni uměl mluvit rusky, zeptali by se ho, jak se vlastně octl pohromadě se služebníky Peruna, s nimiž měl tak málo společného. Ale Reni znal díky Ladě teprve pár desítek slov a to na takovou rozmluvu nestačilo.

Kromě toho Lada snila o tom, že jednoho dne Reni všechny svou znalostí ruštiny překvapí. Tím dnem měl být samozřejmě den jejich svatby.

Reni její přání respektoval a tak před ostatními vesničany své dosud skrovné znalosti tajil, i když mu to působilo zřejmé nepohodlí.

Reni Ladu den ze dne víc miloval a stále méně litoval svého rozhodnutí zůstat zde. Cizinci se mu postupně odcizovali a pomyšlení na jejich odchod ho už stolík netrápilo.

Čtyři vědci chápali, jak je pro ně důležité, aby pozemšťané věděli o jejich návštěvě a čekali je, až se za tisíc let znovu objeví. V tomto ohledu jim mohl Reni prokázat velkou službu. Mohl zanechat budoucím pokolením písemný doklad o svých osudech a samozřejmě i o nich.

Přesto se však sami nemohli zbavit pochybností o správnosti takového řešení. Dokonce se rozhodli, že si ještě promluví s Ladou a budou ještě uvažovat o možnosti vzít ji s sebou.

Aniž by co věděla, rozhodla se Lada o svém osudu a upevnila cizince v rozhodnutí, aby ji s sebou nebrali.

Reni byl tedy ponechán osudu, který si sám vybral. A i když mu odmítnutí cizinců připadalo trochu ukvapené a sobecké, z ničeho je nevinil a nezlobil se na ně. Jeho úcta k jejich rozumu a zkušenostem byla bezmezná.

Zdálo se tedy, že je definitivně rozhodnuto a Reni dožije zbytek života tady.

Život však už měl připraveno v záloze jedno ze svých častých překvapení.

Posel velkého chákána

Slunce už vyšlo, ale zatím zůstávalo skryto za oblačným oparem na východním obzoru. Čerstvý vítr čechral závoj mlhy, která se pomalu rozptýlovala. Bylo tu vlhko; projevovala se blízkost veliké řeky.

V táboře spali všichni kromě strážných, kteří postávali ve dvojicích za vozovou hradbou obepínající v souvislém prstenci celý kureň. Na jednom místě nebyl kruh uzavřen, čímž vznikl vchod obrácený k východu, tedy na opačnou stranu, než odkud bylo možno očekávat případného nepřítele. Na tomto místě stáli tři strážní.

A právě tady se co chvíli vynořovala postava osamělého jezdce. Nohy koně zakrývala mlha a tak to vypadalo, jako by tu plula jakási tajemná loďka s koňskou hlavou na přídi.

Bylo chladno.

Dželal byl celý schoulený a jen s námahou přemáhal ospalost. Byl by si s chutí zdříml. Ale velitel stráže nesmí spát ani v sedle. Ručí za bezpečnost celého kureně a nic, co se pohne v jeho okruhu, mu nesmí uniknout. Sübétej-nojon je v tomhle neúprosný a veliteli, který na strážu usnul, dá bez milosti zlámat hřbet.

Celou noc byl Dželal čilý, teprve teď k ránu ho začala, zmáhat únava. Kdyby tak mohl na chvíli sesednout a projít se. Ale ani to se

nesmí. Musí zůstat v sedle, připraven objevit se kdykoliv, na kterémkoliv místě obranného kruhu.

Strážní jsou na tom líp, smějí si sednout. Dnes toho ovšem nevyužívají, protože je příliš vlhko. Spát se dá samozřejmě i vstoje. Ale od toho je tu právě Dželal, aby se tak nestalo. Dva strážci už dnes pocítili jeho pádnou ruku.

Nedávný Gemjabekův nouker se zatím vyšvihl. Stal se velitelem, i když zatím nepříliš významným. Ale co zatím není, může být. Dželal sice není kníže, ale je ze šlechtické rodiny, a to znamená mnoho. Cesta k trůnu velikého chákána je mu otevřena. Chytrostí a obratností se dá dosáhnout všeho. A o tom, že tyto vlastnosti má, Dželal nepochyboval. Byl sice zatím chudý, ale i to se dá změnit. Na chystaném tažení k tomu bude mít dost příležitostí. Zatím se Dželalovi všechno dařilo. Džinové mu zřejmě přinesli štěstí.

Gemjabek přivedl po návratu svého noukera před nojona. Sübétej vyslechl Dželalovo vyprávění se zájmem. Ale pak mu dal vyplatit třikrát po pěti ranách karabáčem.

Ale výprask se dá přežít. Hlavně že si nojon Dželala povšiml a dokonce si zapamatoval jeho jméno.

A opravdu, zanedlouho Dželal přestal být prostým noukerem. Ty rány karabáčem stály za to, i když ho záda ještě teď pobolívala. Ostatně trest byl vykonán v Sübétejově stanu, takže to nikdo neviděl.

Dželal se často vracel v myšlenkách k lesní pasece. A pokaždé se zachvěl strachem.

Džinové! Viděl je docela zblízka a zůstal naživu! Ranní ticho náhle prořizl krátký výkřik. Kůň div neupadl, jak ho Dželal prudce otočil, aby se rozjel za hlasem.

Mlha se už zvedla a vypadala jako nízký průzračný oblak. V bělavém světle nadcházejícího dne uviděl Dželal tři jezdce, kteří zůstali poslušně stát asi třicet kroků před strážnými u vchodu do kureně.

Jeden byl vpředu, zřejmě velitel.

Strážní byli tři a Dželal čtvrtý. Měli tedy převahu.

Dželal vyzval neznámé, aby se přiblížili.

Jezdec vpředu vypadal jako derviš, tak zaprášený byl jeho šat. Ale Dželal v něm snadno poznal ulemu, podle tvaru turbanu a podle rákosového kajlamu za uchem. Ti dva za ním byli zřejmě noukeři.

Ulema byl starý, měl vyschlý a vrásčitý obličej. Pod hustou vrstvou prachu bylo možno tušit bohatý šat. Obličej a ruce však neměl zaprášené. I kuň byl zřejmě nedávno očištěn. Oba noukeři byli sice zaprášeni, avšak daleko méně než jejich velitel.

To vše stačil Dželal postihnout jediným pohledem.

A pochopil také, že má před sebou posla velikého náčelníka, ne-li dokonce chána. V takovém případě považoval posel za nutné stanout před tím, k němuž byl vyslán, pokryt prachem, aby dokázal, jak spěchal. To vyžadovala úcta k tomu, jenž ho vyslal.

Ulema vyňal ze záhybu svého šatu matně se lesknoucí destičku a ukázal ji Dželalovi.

Znak vyrytý na ní hovořil jasně. Pajca byla od samotného velikého chákána.

Dželal se v sedle mistrovsky sklonil. Špičatá třírohá čepice mu při té hluboké pokloně spadla s hlavy. Pak vyňal z toulce šíp a zlomil jej na znamení poslušnosti.

„Urozený Sübétej-nojon je přítomen?“ zeptal se ulema.

„Je, veliký posle.“

„Chán chánů, vládce světa, veliký Čingis si přeje spatřit svého služebníka Sübéteje.“

Ve skutečnosti to znamenalo, že nojona chce vidět posel v zastoupení vládce.

„Prokážeš-li mi laskavost, veliký posle,“ řekl Dželal, „a budeš mne následovat, dovedu tě k nojonovi.“

Při těch slovech Dželal sesedl a předal uzdu jednomu ze strážců. Posla samotného chákána nemohl doprovázet na koni. To by bylo neuctivé.

Na znamení velitele stráží se druhý strážce rozběhl, co mu nohy stačily, ke stanu Sübétejovu.

Ulema se tvářil, že nic nepozoruje.

Podle zvyklostí se objevil sotva začalo svítat – posel nejvyššího nespí, aby splnil příkaz. Ale ani Sübétej nesmí spát, až posel vejde do jeho stanu.

Aby protáhl čas, položil ulema několik bezvýznamných otázek. Dželal odpovídal obšírně, jak se od něho očekávalo. Dvakrát se mu podařilo do své odpovědi obratně propašovat své jméno. To nemůže nikdy škodit. Posel velikého chákána náleží nepochybně k jeho důvěrníkům.

„Zaved mě k Sübétejovi,“ řekl konečně ulema.

Dželal nechal svou čepici ležet na zemi. Ať posel vidí, jak je mladý voják zaražen a vzrušen ctí, která ho potkala.

Zkušený ulema přesně odhadl potřebný čas. Ve stanu Sübétejově zastihl nejen úplně oblečeného nojona sedícího na hedvábných poduškách, ale i všechny vyšší velitele. Vypadalo to, jako by se už takhle časně ráno konala vojenská porada.

Sübétej měl bohaté zkušenosti získané dlouhým pobytem u dvora chána chánů a věděl, že se panovník bude vyptávat, při jaké činnosti jej posel zastihl, Čingis nesnášel nečinnost.

„Kdo mě chce vidět?“ zeptal se nespokojeně nojon.

Otázka byla vyřčena dostatečně nahlas, aby ji slyšel i posel, který byl ještě před stanem, a mohl se přesvědčit, že o něm velitel oddílu nemá ani tušení a je vzhůru z jiných důvodů.

„Chce tě vidět urozený ulema, který má pajcu chána chánů,“ odpověděl Dželal.

Sübétej udeřil pěstí do svého meče, aby zesílil dojem.

„Jak ses mohl opovážit, ty pse, nechat čekat posla velikého chákána před stanem?“ zahřměl. „Uved’ hol“ dodal potichu a docela klidně.

Dželal odhrnul závěs a hluboce se před vcházejícím ulemou sklonil.

Sübétejův předstíraný hněv Dželala ani trochu nepolekal. Věděl, že je to jen projev zdvořilosti vůči poslovi. Nojon s ním byl spokojen, vždyť mu velitel stráže dal včas zprávu o příchodu posla, takže se stačil náležitě připravit.

Zůstat ve stanu se však Dželal přece jen neodvážil.

Sübétej vstal a poklonil se. Pak se znovu posadil a tleskl.

Dva sluhové přinesli mísu s kebabem, stříbrný džbán a tyrkysem zdobené tuchtaky.

Hostitel předváděl hostu své bohatství, hostina však byla jen skrovná, jak se během tažení slušelo. Velitel vojska tráví čas válčením a nemůže se zdržovat jídlem. Spí málo a jí, co se dá.

Chytrácky nojon neponechával nic náhodě. Znal až příliš dobře chána chánů, aby nevěděl, že se zajímá i o ty nejmenší podrobnosti.

Znali se už dávno a kdysi bývali dokonce přáteli.

Od té doby uběhlo v řekách mnoho vody a většina přátel ležela v hrobě. Vlastně jen Sübétej zůstal vládcovi z těch, kdo mu věrně sloužili v nejtěžších dobách. V tom spočívala jeho síla.

Ten, jemuz říkali Temudžin, potřeboval tehdy oddané lidi a nikdo nebyl oddanější než Sübétej. Společně bojovali s knížaty, kteří se ze všech sil bránili sjednocení mongolských kmenů. A když dosáhli vítězství a Temudžin byl na shromáždění kmenových zástupců prohlášen za Čingischána, vládce celého Mongolska, zaujal Sübétej-nojon u dvora chána chánů náležité místo.

Mnoho vody uplynulo od těch dob a Sübéteje ani na okamžik nepostihla panovnickova nemilost. Čingischán byl krutý a nemilosrdný, mnoho jeho bývalých přátel ztratilo život, jen Sübétej zůstával stále jeho oblíbencem. Za války s Ujgury se rozrostla jeho sláva obratného vojevůdce a jeho vliv u dvora zesílil.

Pak přišla válka s Čínou, ve Střední Asii, v Iráku a Afganistanu. V Chorezmu byl Sübétej-nojon vrchním velitelem.

Jeho nynější postavení velitele poměrně malého průzkumného oddílu mohlo být vykládáno jako projev nemilosti. Avšak zasvěcenci věděli, že toto jmenování je poctou.

Rus již dávno přitahovala pozornost výbojného Čingischána, který jako zkušený vojevůdce přikládal průzkumu velký význam. Plánované tažení muselo být dobře připraveno.

Sübétej-nojon zatím zestárl a ztratil už dávno svou energii a bojovnost. Ze všeho nejvíc ho teď zajímal klid a osobní pohodlí. Nejraději by byl jmenování odmítl, ale copak to bylo možné? Starý Čingis byl teď ještě krutější než dřív a odmítnuti by Sübétejovi jistě nikdy neodpustil.

Sübétej-nojon nevěděl, že jeho panovníkovi není souzeno uskutečnit tažení na Rus, že tento úkol čeká teprve na jeho vnuka Bátúa. Sübétej-nojon nemohl znát budoucnost, ale znal přítomnost. A

ta pro něho nevyhlížela zrovna růžově. Uběhl rok a on neměl v ruce nic, co by mohl svému panovníkovi předat. Jestliže ulema přišel pro – nějaké výsledky průzkumu, pak to bude špatné.

Navenek však Sübétej-nojon své znepokojení nedal ničím najevo. Seděl na hedvábné podušce se zkříženýma nohama a s rukama na prsou, nehybný a důstojný. Oděv se mu blyštěl zlatem, dlouhý vous plál henou, drahé kameny se třpytily – o nic méně než u chána.

Na nic se nevyptával. Posel nejvyššího je vítaný host a hosta se sluší nejdříve zasytit a pak mu teprve klást otázky.

Ulema jedl hltavě. Neměl hlad, ale chtěl ukázat, že spěchal tak, že na jídlo ani nepomyslel.

Když se host chopil číše, hostitel následoval jeho příkladu, i když sám kumys nikdy nepil. Host však byl vyznavačem islámu a víno pít nesměl.

Mlčení nebylo ničím narušeno.

Konečně se host nasytil a poděkoval svému hostiteli. Bylo možno přikročit k jednání.

„Vznešený ulemo,“ začal nojon. „Pověz mi své jméno, abych je mohl uložit ve svém srdci.“

„Říkají mi Tochučar-Rašid.“

Sübétej zlehka nadzvedl obočí. To jméno už slyšel. Ulema byl jedním z mudrců pokořených zemí, kteří se dokázali přiblížit k velikému chákánovi a získat jeho přízeň. Čingischán si na mudrce potrpěl.

„Co vládce světa? Je v pořádku?“

„Veliký chákán je zdrav.“

„A co jeho synové a vnuci?“

„Všichni zdraví. Dík za to Alláhovi!“

„A co ty sám? Neunavila tě daleká cesta?“

„Mé tělo zapomnělo, co je únava.“ Ulema zavřel oči a začal se rytmicky pohupovat. Hlas teď měl úlisný a plačtivý. „V mém šatě je zašito poselství velikého chákána. Den a noc jsme cválali a uhnali každý tři koně. Jakápak únava? Důvěra nejvyššího nám dala nové síly. Narostla nám křídla.“

„A pročpak jsi něco neřekl? Sedíme spolu tak dlouho a já nevím, co mi veliký chákán poroučí.“

„Odpusť mi, slavný nojone! Hlad mi popletl hlavu. Za celou cestu jsem nepojedl ani sousto a nevypil ani doušek vody.“

Ulema zřetelně přeháněl, ale všichni přítomní se tvářili, jako by věřili tak neslýchané lži.

Cesta, kterou Tochučar-Rašid vykonal, nemohla trvat méně než třikrát pět dní.

„Pověz, co rozkazuje nejvyšší,“ řekl Sübétej.

Ulema vstal. Jako duchovní osoba nesměl nosit zbraň, a proto požádal o kindžál. Jeden z velitelů mu podal zakřivený nůž.

Ulema pomalu a slavnostně rozpáral podšívku čekmenu a vytáhl svinutý list samarkandského papíru. Pozlacená pečeť velikého chákána se kývala na kroucené šňůrce.

Přítomní sklonili hlavy na znamení úcty.

„Toto je,“ řekl ulema, „poselství velikého chákána tobě, Sübéteji-nojone!“

Sübétej zlomil pečeť, políbil Čingischánův dopis a vrátil svitek ulemovi.

„Čti!“ řekl a zavřel oči.

Nečekal nic zvlášť strašného, protože pevně věřil v přízeň vládce světa. Přesto byl rozčilen. Oči zavřel proto, aby to rozčilení nikdo nezpozoroval.

Ulema rozvinul svitek a táhlým hlasem přečetl oslovení:

„Ty starý kozle!“

Poslání

Potupné slovo dopadlo do nastalého ticha jako náhlý úder blesku. Sübétej se zachvěl. Velitelé sklonili hlavy. Někteří se sehnuli tak, že se až tváří dotkli koberce a v této poloze setrvali.

Nikdo se neodvážil pohlédnout nojonovi do tváře.

Ale Sübétej se zachvěl spíše překvapením. Zatím se nic tak hrozného nestalo. Velký chákán mohl mít k nadávání nejružnější důvody. Třeba ho, když diktoval dopis, bolela játra nebo ho dopálila jeho první žena Zaira, zlá a uštěpačná stařena.

Čingischán rád nadával. Ještě že ho nazval jen kozlem.

Mohlo to být horší. Kozel vypadá jen na špatnou náladu, kdyby ho nazval třeba oslem, znamenalo by to opravdový hněv.

Uvidíme, co bude dál!

Jediný ulema, jak se zdálo, nic nepozoroval a četl dál, stále stejně táhlým hlasem.

Poselství chána chánů bylo krátké. Nejvyšší projevoval nespokojenost a přikazoval Sübétejovi, aby se vrátil a podal zprávu o výsledcích průzkumu.

Na konci dopisu byl podpis, ale chyběl obvyklý a nezbytný rachmat.

To už bylo horší.

Teď, už se Sübétej zachvěl doopravdy strachem.

Oslovení mohlo být věcí špatné nálady. To, že chyběl rachmat, však svědčilo o něčem jiném. To se mohlo stát jedině na Čingischánův zvláštní příkaz.

To je zlé.

Ulema svinul papír a s úklonou jej předal nojonovi.

„Veliký chákán svěřil mé paměti to ostatní,“ zašeptal. To už bylo velice zlé.

Sübétej sotva znatelně pohnul rukou. Přítomní okamžitě vstali, poklonili se poslu velikého chákána a spěšně se vzdálili. Poslední slova ulemova nikdo neslyšel a tak velitelé nechápali, proč je nojon posílá pryč. Proč nevydal rozkaz rozebrat kureň? Veliký chákán přece přikázal, aby se vrátili. Sübétej byl povinen okamžitě začít příkaz plnit. Zpáteční pochod se ovšem nemusel uskutečnit tak hned, ale projevit spěch vyžadovala úcta k chánovi chánů.

„Mluv!“ řekl Sübétej, když se stan vyprázdnil a zůstali sami.

Znova zavřel oči a zvedl složené dlaně před obličej. V duchu se celý schoulil v předtuše nevyhnutelného úderu. Ulema řekl potichu:

„Chán chánů, vládce světa, přikázal, abys předal oddíl Gemjabekovi a sám abys jel v mém voze. Vůz nemám, dáš mi tedy svůj.“

To Sübétej nečekal. Úplná nemilost!

Ještě víc – zneuctění.

On, Sübétej-nojon, oblíbenec velikého chákána, se má vracet v cizím voze, pod dozorem!

To je konec válečné slávy, úcty a dvorních poct! A nejspíš i života!

Sübétej mlčel a usilovně promýšlel, odkud ten úder může přicházet. A najednou si vzpomněl.

Ugedej! Prostřední vojevůdce, kterého nechal před několika měsíci zbičovat a vyhnat z oddílu. Odtud tedy vane studený vítr nemilosti. Ugedej se vrátil k Čingischánovi a pomluvil Sübéteje.

Nojonovi se okamžitě ulevilo. Udání! To se dá napravit. Stačí, aby se objevil před Čingisem, a všechno bude jako dřív. Ugedej za to zaplatí!

Čingischán už nejspíš svého poselství lituje, ale nemůže je odvolat. Rozkaz velikého chákána musí být splněn stůj co stůj.

Ale to znamená uvalit na sebe nesmazatelnou hanbu.

Nojon otevřel oči a zadíval se na ulemu. Tochučar-Rašid seděl před ním s výrazem pokory a prohlížel si s předstíraným zájmem jeden z tuchtaků.

„Má duše je plná zármutku,“ řekl Sübétej. „Čím jsem vyvolal hněv velikého chákána? Pověz, šlechtný ulemo, mluvil panovník výslovně jen o Gemjabekovi?“

„Jiné jméno si nepamatuji.“

Sübétej si ulehčeně oddechl.

„Já nešťastník,“ řekl. „Sejmu svůj pás a zavěším jej na svou šíji.“ Nojon použil muslimské fráze vyjadřující odevzdanost osudu speciálně kvůli ulemovi, „Jak mohu vyplnit vůli nejvyššího, když Gemjabek zemřel a právě dnes má být pohřben.“

Když říkal tato slova, Sübétej se zběžně podíval na závěs stanu. Viděl, jak se pevná látka pohnula. Dobrá! Věrní noukeři jako vždy poslouchali ležící na břiše. Slyšeli vše!

Na tváři ulemově se nezachvěl jediný sval. Znal Gemjabeka a viděl ho ještě před chvílí v tomto stanu živého a zdravého.

Nezapomínal však, že ho chán chánů vyslal k Sübétejovi v záchvatu prudkého hněvu. Tochučar-Rašid věděl, že nojon je panovníkův starý přítel. Čingischánova nemilost nemusí mít dlouhé trvání. Kdo by pak chtěl mít tak nebezpečného nepřítele, jako je Sübétej? Tochučar-Rašid sice Gemjabeka znal, jeho přítelem však nebyl.

Ulema nahlas přečetl citát z koránu o zemřelých, přejel si dlaněmi po tvářích a řekl:

„Když je to tak, nemáš vojsko komu předat. Musíš se rozhodnout sám.“

Jestliže je nemilost velikého chákána dočasná, uvažoval ulema, pak Sübétej jistě ocení jeho zdrženlivost a bude mu vděčný. A jestliže ztratil přízeň panovníka navždy, pak prostě za Gemjabekovu smrt zaplatí hlavou.

„Rozhodl jsem takto,“ řekl Sübétej. „Povedu své vojáky sám. A ty, Tochučare-Rašide, připrav zprávu. Hned zítra vypravím rychlého posla k chákánovi. Svou moc předám tomu, koho on určí. To se může stát už na pochodu.“

„Rozhodl jsi moudře,“ řekl ulema.

Zřejmě si je Sübétej-nojon jist, že získá znovu přízeň velikého chákána, pomyslel si, ještě že jsem neprozradil, že Gemjabeka znám.

Tady, daleko od dvora chána chánů, je Tochučar úplně v moci Sübéteje. Koho by překvapila starcova náhlá smrti Nojona si nesmí v žádném případě zneprátnit.

Tochučar-Rašid vešel do stanu se zdviženou hlavou, jak se sluší na velikého posla. Ted' odcházel s hlubokou úklonou.

Sübétej se zamyslel.

Koho vyslat k Čingischánovi?

Posel musí říci velikému chákánovi, co mu Sübétej nařídí, ale přitom musí vypadat naprosto věrohodně. Panovník má bystrou hlavu, pronikavé oko a není snadné ho oklamat. O tom se Sübétej přesvědčil nejednou.

Ale komu se dá bezpodmínečně věřit?

Sübétej si vzpomněl na Dželala. Věděl, že ten mladý vojín, kterého nedávno povýšil, je Gemjabekův synovec. Avšak Dželal je ctižádostivý, touží po vojenské slávě a počtách. Příbuzenské vztahy u něho sotva převáží nad osobními zájmy. Kromě toho Dželal neví, kdo je vinen smrtí jeho strýce. A to, že poslem, který oznámí Gemjabekovu smrt, bude jeho příbuzný, dokáže Čingischánovi Sübétejovu nevinu.

To bude nejlepší, pomyslel si nojon.

Uvažoval o Gemjabekovi jako o mrtvém, i když nevěděl, je-li jeho příkaz vyplněn.

„Ano, tak to bude nejlepší,“ opakoval Sübétej ještě jednou. Pak tleskl do dlaní.

„Co dělá veliký posel?“ zeptal se vstoupivšího sluhy.

„Veliký posel velikého chákána spí.“

„Ať sem přijde, až se probudí.“

Sluha se s úklonou vzdálil.

Ale jen vyšel, Sübétej ho zavolal zpět.

„Zavolej mi Gemjabeka,“ rozkázal.

Musí vědět, na čem je. Nějak dlouho mu nenesou zprávu o Gemjabekově smrti. Možná že ho ti oslové nepochopili. Sluha vešel potřetí.

„Velitel stráží Dželal chce s tebou mluvit,“ hlásil. „Ať vejde.“

Velitele stráží sem mohla přivádět jen jediná věc. Dželal vstoupil.

Sübétej se na něho pozorně zadíval.

Tvář Dželalova vyjadřovala zármutek, avšak nojonův zkušený zrak postřehl, že zármutek je předstíraný.

Nemýlil jsem se v něm, pomyslel si Sübétej.

„Nesu ti truchlivou zprávu,“ řekl Dželal. „Tvůj vojevůdce Gemjabek skonal.“

„Co se mu stalo?“

„Prý zemřel stářím.“

„Gemjabeka je mi líto,“ řekl nojon. „Kdo objevil jeho smrt?“

Kdyby byl nojon upřímný, jeho otázka by zněla: „Kdo ho zabil?“

„Velitel tvých noukerů Džogataj.“

„Tak, tak,“ řekl Sübétej. „Všichni jsme smrtelní. Gemjabek byl tvůj příbuzný, ne?“ zeptal se.

„Bratr mého otce.“

„Musíš jej tedy důstojně pohřbít. Pospěš si s tím, protože zítra se vypravíš k velikému chákánovi. Sám mu oznámíš zprávu o smrti svého strýce.“

Dželal se zachvěl radostí. Takové poslání je nejlepší cestou k povýšení.

Požehnaní džinové pomyslel si.

„Chán chánů, veliký vládce světa, má rád neobvyklé příběhy,“ pokračoval Sübétej, jako by četl Dželalovy myšlenky. „Vypravuj mu to, zač jsem ti dal vyplatit třikrát pět ran. Nejvyššího to pobaví.“

Sübétej se rozesmál.

A budu zase zbičován, pomyslel si Dželal. A možná ještě hůř.

„Jak bych si mohl dovolit velikému chákánovi něco vypravovat?“ řekl s pokorou. „Nejvyšší nebude takovému bídnému červu, jako jsem já, vůbec naslouchat.“

„Povezeš mé hlášení,“ řekl nojon. „A v něm se zmíním o tvém příběhu. Nejvyšší ti sám přikáže, abys mluvil.“

Tentokrát se Dželal otřásl strachem. Nojon mu pokynul, že může odejít.

Dželal vyšel ze stanu v náladě zdaleka ne příjemné. Jestliže nojon považoval jeho vyprávění za výmysl a nechal ho potrestat, pak veliký chákán mu za to může nechat zlomit hřbet. To je tedy ta cesta k povýšení!

Cestou ke Gemjabekovu stanu potkal Dželal Tochučara-Rašida.

Sübétejův sluha se mýlil, ulemu ani nenapadlo, aby spal. Chtěl se o Gemjabekově smrti přesvědčit osobně a zašel tedy do jeho stanu. Viděl Gemjabeka mrtvého a podivil se, jak obratně vyplnili nojonovi lidé přání svého pána. Při nejlepší vůli se nedala objevit ani stopa násilí. Všechno vypadalo naprosto přirozeně.

Ulema poznal mladého velitele, který mu šel v ústrety. Byl to týž, který ho přivítal u vchodu do kureně – tedy velitel stráží.

Tochučar-Rašid Dželala zastavil.

Je sice dobré být opatrný, ale nemůže nikdy škodit vědět co nejvíc. Strážce střídají ráno, tenhle je tedy ve službě od včerejšího rána a musí vědět o všem, co se za tu dobu v táboře odehrálo. Tochučar-Rašid chtěl mít proti Sübétejovi nějakou zbraň. Kdo ví, jak všechno dopadne!

„Řekni mi, ctihodný Dželale,“ zeptal se ulema, „proč leží mrtvý Gemjabek stále ještě ve svém stanu?“

Dželal se zaradoval, že si ulema zapamatoval jeho jméno. Avšak forma otázky neunikla jeho pozornosti. Všiml si slov stále ještě. Ulema se z nějakého důvodu domnívá, že Gemjabek zemřel už dřív.

Kdo ho mohl uvést v omyl? jedině Sübétej-nojon. V kurení o Gemjabekově smrti zatím téměř nikdo nevěděl.

„Proto tedy přijal zprávu tak klidně,“ napadlo ho. „Věděl o tom dříve než já. Potřeboval asi ulemu z nějakého důvodu oklamat.“

Dželal nepojal žádné podezření, ale pochopil, že Sübétej, na němž závisel jeho osud, před poslem velikého chákána zamlčel pravdu. Pak tedy nemůže mluvit pravdu ani on, Dželal.

„Má duše je plna zármutku, veliký posle,“ řekl, aby se vyhnul přímé odpovědi. „Jsem synovcem zesnulého Gemjabeka. A nojon mne posílá k velikému chákánovi, abych podal zprávu o jeho smrti“

„Tebe?“

Tochučar-Rašid okamžitě pochopil, jakému nebezpečí právě unikl. Sübétejovým kurýrem v takovém případě mohl být jen bezvýhradně oddaný člověk. Sláva Alláhovi, že mladý velitel strážne na jeho otázku neodpověděl. Sübétej by se o tom určitě dozvěděl.

„Kdy bude tvůj příbuzný pohřben?“ zeptal se ulema, který se snažil, aby Dželal na jeho první otázku zapomněl.

„Dnes, veliký posle.“

„Přečtu nad jeho hlavou súru z koránu.“

Dželal se poklonil a poděkoval za poctu. Mongolové měli k Islámu úctu, i když ho sami nevyznávali.

„Lepší se nikoho na nic nevyptávat,“ rozhodl se ulema.

Navečer seděl znovu v Sübétejově stanu a naslouchal jeho názorům na pochod, který je čekal. Dříve než za deset dní nebylo možno vyrazit. Cesta vedla zpustošeným Chorezmem. Museli tedy nejdříve pokosit trávu a udělat zásoby sena pro koně a opatřit dostatek potravy pro lidi.

Sübétej-nojon se před poslem velikého chákána tvářil jako starostlivý a prozíravý velitel, který myslí na všechno.

Když vyčerpali toto téma, mluvili o všem možném. Sübétej vyprávěl o Gemjabekově průzkumu a zmínil se i o tom, co Dželal údajně viděl na lesní pasece.

Tochučar-Rašid poslouchal se zájmem.

U dvora Čingischánova byli sečtělí lidé, kteří mnoho věděli, v úctě. Sám vládce se považoval za dědice byzantské kultury, ovládal několik jazyků a rád četl starověké spisy. Jeho knihovna, jejíž velkou

část tvořila kořist z porobených zemí, čítala několik tisíc svitků a papyrusů.

Tochučar-Rašid byl vzdělaný a mnoho cestoval. Proto ho také panovník zařadil mezi své vyvolence.

„Říkáš, urozený Sübétej-nojone, že Dželal viděl čtyři lidi s bílou kůží a jednoho s rudou?“ zeptal se.

„To říkal Dželal,“ odpověděl nojon. „Já jsem ho dal za ty lži potrestat.“

„A, co když mluvil pravdu? Tohle by si přece nedokázal vymyslet. Platón psal v dialogu Timaios o rudých lidech, kteří obývali velikou zemi za Herkulovými sloupky.“

Sübétej-nojon v životě neslyšel ani o Platonovi, ani o dialogu Timaios, ale tvářil se, jako že ví, o čem ulema mluví.

„Ale jak by se dostali až sem?“

Ulema se v duchu usmál. Sübétejova nevzdělanost se projevila. Myslí si, že ta země ještě existuje.

„To nevím,“ řekl nahlas. „Ale vládce světa bude velice nespokojen.“

Tentokrát nojon pochopil velice dobře, co tím ulema myslí. A pochopil také, že mu Tochučar-Rašid napovídá, jak si znovu získat Čingischánovu přízeň. Sübétej znal vládcovu lásku ke všemu neobvyklému. A rudý člověk je neobvyklý.

Jestliže Dželal mluvil pravdu, pomyslel si nojon, udělal jsem hloupost.

„Gemjabek zemřel,“ řekl nahlas. „Jedině Dželal by dovedl najít cestu k tomu místu. Ale ten se musí zítra vypravit s poselstvím k chákánovi.“

„Poselství může počkat,“ odpověděl Tochučar-Rašid.

„Jen jestli tam ještě bude?“ pokračoval pochybovačně nojon. „Uběhlo už mnoho dní.“

„Vládce bude nespokojen,“ opakoval ulema.

Nepochyboval ani na okamžik o tom, že Dželal žádné rudé lidi neviděl. Ti už přece dávno vymřeli. Avšak upozornit Sübéteje na jeho chybu bylo pro Tochučara-Rašida výhodné.

V důsledku této rozmluvy byl příštího rána Dželal zavolán do nojonova stanu.

Sübétej o ulemových slovech dlouho přemýšlel. A čím víc přemýšlel, tím větší měl na sebe zlost. Teď mu Dželalovo vyprávění začínalo připadat pravdivé a bylo jeho chybou, že mu neuvěřil. Mohl mít spolehlivý prostředek k opětnému získání Čingischánovy přízně.

Musí se pokusit svou chybu napravit. Jestli ovšem Dželal lhal, pak...

„Pověz mi ještě jednou,“ rozkázal nojon mladému vojákovvi, „co jsi viděl na lesní pasece!“

Dželal se zachvěl. Neměl chuť na další výprask.

Neposlechnout však nemohl a tak své vyprávění opakoval.

„Myslíš, že jsou ještě na stejném místě?“

„To nevím.“

„Najdeš cestu?“

„Poruč mi a najdu.“

„Vezmi si lidi! Nezapomeň, že jsi teď velitelem, a splníš-li svůj úkol, čeká tě další povýšení. Vrátiš-li se s úspěchem, pojedíš pak jako posel k velikému chákánovi.“ Sübétej se odmlčel a dodal: „Máš svůj osud ve svých rukou.“

Dželal se poklonil až k zemi. Pochopil, co znamená zmínka o úspěšném návratu. Její strašný smysl byl jasný. Neúspěch by znamenal konec.

„Třebas tam už nejsou,“ řekl prosebně.

Sübétej stáhl obočí. Úzké, šikmé oči Dželala provrtávaly.

„Jestli jsi mluvil pravdu...“ řekl pomalu nojon.

„Copak bych se odvážil lhát!“

Bez džinů nazpět nemohu, pomyslel si Dželal.

„Jdi!“ řekl Sübétej. „Dokaž, že jsi nelhal. A ještě něco. Nesmíš zanechat stopy. A taky žádné svědky!“

To už bylo naprosto jasné.

Katastrofa

V létě jsou noci krátké. Slunce vyšlo už dávno, ale přesto bylo ještě časná ráno, a místo, kde stála jejich osada vymazaná z tváře země, zůstalo už velmi daleko. Mongolové nic nespálili. Prostá ubohé chalupy rozebrali na trámy. Přejde zima, vysoká jarní tráva

skryje místo tragédie a nikdo nebude mít ani tušení, že tady někdy žili lidé.

Za obzorem zmizela tmavá čára lesa s posvátnou Polanou, odkud lidé do posledního okamžiku očekávali záchranu.

Polana nepomohla. Perun a jeho služebníci nepřišli.

Česlav šel s rukama spoutanýma za zády a kolem krku měl smyčku lana, jehož druhý konec držel obrovitý Mongol zvlášť vybraný k hlídání ještě mohutnějšího zajatce.

Mongolové spěchali. Zajatkyně, i když nebyly svázané jako Česlav, koním sotva stačily. Ty, které se opožďovaly, poháněli vojáci surovými ranami.

Dželal spěchal, aby utekl čtyřem bílým džinům.

Pravda, nebyl si jist, jestli to má smysl. Pro džiny prý není vzdálenost žádnou překážkou. Ale co když tihle jsou jiní?

Mladý velitel měl ve všem podivuhodné štěstí.

Dželal plán přepadení sice pečlivě promyslel, přesto však neočekával tak snadný a hladký průběh. Oddíl neztratil jediného člověka.

K první osadě dorazili Mongolové pozdě večer. Červánky ještě nepohasly, ale byla už dostatečná tma, takže z druhé osady nemohl nikdo nic pozorovat.

Většina obyvatel už spala a ti, kdo byli ještě vzhůru, nestačili ani pomyslet na odpor.

Skoro všichni byli pobiti v postelích. Pozdě v noci se vypořádal s druhou osadou. A k ránu přišla na řadu třetí.

Dželal byl na svůj nápad s nočním přepadením hrdý.

Měl asi stovku mladých a silných vojáků. Chalupy byly rozmetány za chvíli. Bylo by samozřejmě jednodušší je zapálit, ale i tady projevila Dželal moudrost. Požár by byl jistě zpozorován a bylo by po překvapení. Boj by znamenal nevyhnutelné ztráty.

Dželal jel na špici oddílu opojený svým triumfem a docela už zapomněl na své včerejší obavy.

Včera mu do smíchu nebylo.

Než se vydal na pochod, nojon si ho ještě jednou zavolaal a upřesnil úkol. Měl zájem jediné o rudého džina. Na otázku, co s

ostatními, podíval se na něho nojon tak výmluvně, že okamžitě pochopil.

Snadno se však přikáže, ale horší je vyplnit. Jestli to jsou doopravdy džinové, tak se sotva může odvážit je zabít. Vždyť by mohli zabít oni jeho, nebo jej mohli proměnit třeba v divoké zvíře.

Třeba se mu podaří džiny přemluvit. Kdyby je přivedl všechny, Sübétej-nojon by se nezlobil. Ale co by se stalo, kdyby nepřivedl žádného, na to se Dželal neodvažoval ani pomyslet.

V prvních dvou osadách džinové nebyli. Zato ve třetí se Dželal dozvěděl od Česlava, že bílí džinové odešli na Polanu a vrátí se až ráno.

Česlav mluvil klidně a dobrosrdečně. Poznal Dželala, který byl nedávno jeho hostem, neměl však ani tušení, co obyvatele osady v nejbližších okamžicích čeká.

„A kde je rudý džin?“ zeptal se Dželal.

„To není džin,“ odpověděl Česlav. „Reni je tady.“

Na Dželalovo znamení se na Česlava znenadání vrhlo šest vojáků.

Síly byly příliš nerovné.

Vše Dželalovi nahrávalo. Čtyři džinové byli na pasece daleko odtud a pátý, ten nejpotřebnější, byl zde.

Vojáci se rozběhli po osadě.

Ránu mečem či výstřel šípu nebylo v sousedních chalupách slyšet, tím spíše, že byly od sebe odděleny zahradami. Nikdo nevykřikl, lidé umírali ve spánku. V téhle osadě zakázal Dželal brát zajatkyně, aby se džin jejich křikem předčasně neprobudil.

Zbývala, už jen Česlavova chalupa. Před ní se shromáždil skoro celý oddíl. Samotného hospodáře se svázanýma rukama a ucpanými ústy držel na laně nejsilnější voják.

Česlava Dželal potřeboval. Jedině s ním se mohl domlouvat v jazyce Kipčaků, který Dželal dost dobře znal. Kromě toho byl obr záviděníhodným zajatcem. V Chorezmu ho výhodně prodají, stejně jako mladá děvčata. Dželal chtěl Česlava darovat nojonovi, který se jistě pro to jediné porušení svého rozkazu zlobit nebude.

Česlav už pochopil, co tu Čagonitzovi vojáci chtějí, a stál nehybně s kamennou tváří. V jeho nitru však zuřil vztek.

Dával si vlnu za smrt spoluosadníků a trápilo ho svědomí.

Dlouhá léta očekávali neustále nájezd Polovců. Zbraně měli vždy po ruce. V noci stavěli stráž. Překvapit obyvatele osady bylo tehdy nemožno. Ale v poslední době se vše změnilo. Sám Česlav přesvědčoval ostatní, že Polovci podmanění Čagonizem už nejsou nebezpeční. Že by je mohli přepadnout samotní vojáci Čagonizovi, to ho nenapadlo. Lidé si postupně zvykli na pocit bezpečí. Stráž už nestavěli, zbraně jim rezivěly v kůlnách a ani v noci nezavírali dveře na závoru.

Když se tu Mongolové objevili poprvé, měl si Česlav uvědomit, že se mohou vrátit. Nenapadlo ho to však.

Česlavovy trýznivé úvahy se na jeho tváři nijak neodrážely. Zdál se být klidný. Život ho dávno naučil, aby skrýval své pocity.

Viděl, jak vojáci vyvádějí z chalupy Reniho a Ladu. jenom je! Zlověstný význam té skutečnosti mu byl jasný – už nikdy neuvidí ani svou ženu, ani Ljubavku. Ale i v tomhle okamžiku největšího hoře se Česlav dokázal ovládnout.

Věděl, že na Východě je zvykem přivádět z tažení zajatky. Naživu tedy zůstane několik desítek mladých dívek. Jeho povinností je teď pokusit se je zachránit. A v zájmu toho musí zatnout zuby a mlčet.

Ladu nechali naživu proto, že její křik už nemohl nikoho probudit. A také proto, že byla krásná.

Ostatně Lada ani nekřičela. Projevila se u ní otcova silná povaha. Smrt své matky a sestřičky naštěstí neviděla, protože ji i Reniho vyvedli z chalupy dřív, než k tomu došlo. Neudělali to samozřejmě z lítosti, ale proto, že se báli džina.

Jedině Dželalův rozkaz, který se neodvážili nevyplnit, je přinutil vejít do chalupy, kde byl hrozný džin.

Reni spal sám, cizinci odešli do své komory. Když se probudil, viděl u své postele ve světle louče tři Mongoly.

Vojáci se na Reniho nevrhli. Podle Dželalova rozkazu se k němu chovali uctivě. Posunky ho požádali, aby se oblékl.

Reni se podřídil, aniž čemu rozuměl. Pak ho vojáci vyzvali, aby je následoval.

Chalupa byla plná Mongolů. Bledá Lada stála úplně oblečena u pece. Borislava seděla na posteli a tiskla k sobě vyděšenou Ljubavu. Česlav tu nebyl.

Ani teď Reni nic nepochopil. Zdálo se mu, že Ladě žádné nebezpečí nehrozí, a to ho uklidnilo. Nemohl tušit, co se to vlastně před jeho očima odehrává. A i kdyby tušil, pak byl stejně naprosto bezmocný, protože neměl moc, kterou měli jeho přátelé.

Jinde popadli dívky za vlasy a vyvlekli je z chalupy. Lady se ze strachu před Renim ani nedotkli.

Zatím byl džin klidný a nevypadal nijak nebezpečně. Jeho i Ladu vyvedli skoro zdvořile.

Džela si ulehčeně oddechl. Konečně má rudého džina! Sübétéjův rozkaz je vyplněn. A teď rychle pryč!

Pozdravil džina květnatou řečí, v níž ho ujistil, svou hlubokou úctou. Řekl, že mu nechtějí nijak ublížit, ale že prosí, aby ho džin následoval.

Džela nepochyboval o tom, že džin jeho slovům rozumí. Na vlastní uši přece slyšel, jak džinové na pasece mluvili s Česlavem mongolsky. Pravda, dnes mluvil s Česlavem kipčacky, protože lstivý Rus stále ještě nepřiznal, že zná jazyk Mongolů. Nevadí, však on promluví.

Reni nerozuměl, a proto neodpověděl. Ale Džela ani odpověď nečekal. Jestliže džin mlčí, znamená to, že souhlasí.

Vojáci se dali do pustošení.

Teprve teď Reni začal tušit, že něco není v pořádku. Viděl, jak se Lada vrhla k svázanému Česlavovi a jak ji Jeden voják hrubě odstrčil.

Konečně Reni pochopil. Chtěl se na násilníka vrhnout, ale hned si uvědomil svou bezmocnost. Pochopil také, proč s ním zacházejí tak uctivě – považovali ho za jednoho z cizinců a báli se ho. Ale on je přece obyčejný člověk, stejně bezbranný jako Česlav a Lada!

Okamžitě si však také uvědomil, že pokud tohle Mongolové nebudou vědět, bude nějaká naděje na záchranu Lady a jejího otce.

S námahou se Reni přinutil lhostejně se obrátit.

Proč jen tu nejsou jeho mocní přátelé, proč museli zrovna tuhle noc odejít na Polanu! Kdyby tu byli, nikomu by se nic nestalo!

Mongolové spěchali. Trámy a prkna rozmetali po celé osadě. Mrtvoly zůstaly pod rozvalinami.

Začínalo svítat. Hrůzný obraz zkázy byl při světle ještě strašnější. Lada seděla na zemi a zakrývala si tvář rukama. Dokonce i Česlav zavřel oči.

Renimu přivedli koně. Nasedl klidně a jistě, i když koně viděl poprvé až tady v osadě.

Jel vedle Dželala a neviděl tedy Česlava a Ladu, kteří zůstali vzadu.

Pak se k oddílu připojili další vojáci s velkou skupinou dívek ze sousedních osad.

Ukázalo se, že oddíl je velice početný.

Dželal se několikrát pokoušel s džinem promluvit. Reni však dál mlčel, protože ani nemohl jinak a Dželal si tedy pomyslel, že s ním džin nechce mluvit. Začalo ho to znepokojovat. Co když se džin zlobí a najednou si to rozmyslí a vrátí se k ostatním džinům? Co pak?

Reni však nejevil žádné úmysly vrátit se, a tak se Dželal trochu uklidnil. Zřejmě je džin zvědavý, kam ho to vezou. Asi si říká, že se bude moci vrátit vždy, když se mu zachce.

Aspoň kdybych ho dovedl do kureně, myslel si Dželal. Tam ať už se stará nojon.

Na zastávkách stavěli pro Reniho stan. Dželal spal na holé zemi, o vojácích a zajatcích ani nemluvě. Vedle stanu však vždy stála stráž.

Dželal přikázal, aby džina hlídali ne proto, že by mu tím chtěl zabránit v útěku, ale aby mu Sübétej-nojon nemohl vyčíst, že něco zanedbal, když k němu přece jen došlo.

Každé ráno se probouzel s obavami a vždy si ulehčení oddechl, když viděl, že zajatec je na svém místě.

Snad by se Renimu podařilo utéci, kdyby využil pověřivosti Mongolů, jeho to však ani nenapadlo. Kromě toho ho zde držela naděje na záchranu Lady a Česlava. Na ostatní ani nemyslel – zachránit všechny bylo zřetelně nemožné.

Dželal se sice bál, že ho budou čtyři bílí džinoví stíhat, ale Reni věděl dobře, že jim cizinci sotva pomohou a že tedy může spoléhat jen na sebe a na Česlava.

Oba byli velice silní a síla jim mohla být na prospěch. Zatím se však nenaskytla ani ta nejmenší příležitost, jejich stráže byly příliš početné a ostrážité. Snad až dorazí na místo...

Reni netrpělivě očekával konec cesty a snažil se ji celou vrýt do paměti. Step byla sice jednotvárná, ale občas se tu vyskytla nějaká rokle, osamělý strom či skupina keřů.

Velice mu vadilo, že se nemohl poradit s Česlavem. I když byla jeho zásoba ruských slov malá, byl přesvědčen, že by se s Ladiným otcem dokázal domluvit.

Osud děvčete Renimu dělal veliké starosti. Lada byla v houfu zajatkyň, s nimiž zacházeli špatně a jimž nedávali skoro nic k jídlu.

Několikrát chtěl Reni už už požádat posunky Dželala, aby Ladu oddělil od ostatních a připojil k němu, ale pokaždé se jeho střízlivý rozum postavil proti tomu šílenému záměru. To by mohlo všechno zničit. Jediná naděje na záchranu byla v pověrečném strachu vojáků i Dželala před ním. Pokud ho považují za jednoho z cizinců, mohl Reni doufat, ale kdyby se stal obyčejným zajatcem, byl by naprosto bezmocný.

A tak zarytě mlčel a přijímal všechny projevy úcty jako samozřejmost.

Cesta do otroctví

Počasí bylo zajatcům nakloněno. Ani jednou nezapršelo a země byla suchá a vyhřátá. Jestliže pro Mongoly ve vatovaných chalátech a čapanech by bylo jakžtakž snesitelné spát na holé zemi, pak pro dívky v tenkých šatech z plátna domácí výroby by to znamenalo jisté nachlazení. A nemoc znamenala smrt – vojáci by s nemocnou zajatkyní, která se stala přítěží, nedělali žádné okolky.

Hnali je do otroctví a otroci přece nejsou lidé.

I když slunce příjemně hřálo a noci byly teplé, mnohé se sotva vlekly, protože své síly už vyčerpaly. Hoře nad ztrátou blízkých, zoufalství, hlad, rány kamčou, rychlost pochodu – to vše se nemohlo neprojevit. Dvě dívky už zůstaly vzadu jako potrava pro vrány.

Dželal pochopil, že musí postupovat pomaleji, nechce-li ztratit i ostatní a rozkázal přejít z klusu do kroku. Bílých džinů už se teď snad tolik bát nemuseli.

Třetího dne večer dorazil oddíl k řece. Byla široká, klidná a patrně hluboká.

Reni nikdy takovou řeku neviděl. V zemi Moorově byly jen úzké bystřiny, přes které se chodilo po mostech. Tady se ale most postavit nedá.

Reni zvědavě čekal, co se bude dít. Bylo jasné, že se Mongolové musí dostat na druhý břeh. Jak to asi udělají?

Dželal se zřejmě odchýlil od přímé cesty a musel teď vést své vojáky dál podél břehu.

Šli až do večera a teprve po setmění zastavili, aby přenocovali.

Jako obvykle postavili pro Reniho stan a on ulehl na prostřený koberec.

Nemohl však usnout. Pomyšlení na to, že mezi nim a lesem s Polanou bude řeka, mu nedala spát. Ta překážka mu připadala nepřekonatelná.

Neměl by se pokusit o útěk teď?

Vstal a přistoupil ke vchodů zakrytému závěsem. Úzkou štěrbinou viděl mongolského strážného. Voják nespál. Věděl, že kdyby usnul, dal by mu Dželal přelomit hřbet, a proto se neodvážil ani usednout.

Kolem spali ve skupinách ostatní vojáci.

Reni pochopil, že by se mu útěk nemohl zdařit, a tak se rozhodl dále čekat.

Znovu ulehl a usnul, ani nevěděl jak.

Sotva vyšlo slunce, oddíl se vydal dále. Před odchodem Dželal, stejně jako v předchozích dnech, navštívil džina, aby s ním sdílel ranní dostarchan. Jedli mlčky – Reni proto, že neznal jazyk, a Dželal proto, že myslel, že s ním džin nechce mluvit.

Ostatním zajatcům nedali nic – trochu jídla jim dávali jen večer.

Šli nepříliš daleko. Na opačném břehu se objevil les.

Tady překročil oddíl řeku poprvé. Odtud bylo už do kureně blízko a Dželal znal cestu.

Mongolové neměli ani loďky, ani vory. Takovéhle řeky, jejichž šíře nepřesahovala čtyři sta kroků, obvykle překonávali v sedlech. Stejně postupovali i tentokrát.

Na zajatkyně se při tom neohlíželi. Ať si plavou, jak umějí.

Dívky však vůbec neuměly plavat. Nedaleko jejich osad sice tekla řeka, ale byla tak mělká, že se dala přejít se suchými koleny.

Nahnali je k vodě jako dobytčata. A nebýt Česlava, nejspíš by se okamžitě utopily a unikly tak svému otrockému osudu. Ten se náhodou octl vedle Dželala a vysvětlil mu, jak se věci mají.

Dželal se podivil – neviděl ještě člověka, který by neuměl plavat. Nechtěl však zbytečně ztratit ani jedinou zajatkyni, vždyť se daly výhodně prodat. A tak rozkázal svým vojákům, aby se o dívky postarali.

Vojáci dívkám jednoduše přikázali, aby se chytily za hřívy koní, a bez rozmyšlení zamířili do řeky.

Dívky měly dlouhé šaty a ani jednu nenapadlo, aby si je sundala a neudělaly by to ostatně, ani kdyby si byly nebezpečí plně vědomy.

Tak se jich šest utopilo v řece a pět jich zemřelo zalknutím až na protějším břehu. Ostatní se podařilo zachránit. Lada neutonula jen díky své fyzické síle.

Dželal ztratil dalších jedenáct lidí a zuřil. Ale největší nepříjemnost ho teprve čekala.

A zavinil si ji sám.

Zajatkyně přepravili nejdřív. Ostatní zatím čekali na břehu. Dželal si už přesně nepamatoval první přepravu a chtěl tedy tok nejprve prozkoumat, protože měl mnoho nákladních, těžce naložených koní.

Smrt zajatkyň mu nikdo vyčítat nebude, ale pro smrt vojáka nebo nákladního koně by se nojon strašně zlobil. Velitel smí ztrácet lidi jen v bitvě. A koně také. Ztráty při klidné přepravě jsou neodpustitelné.

Dželal pozorně sledoval přepravu první skupiny. Proud byl sice klidný, ale velice rychlý. Koně to zaneslo dosti daleko dolů, asi pět set kroků od místa, kde do vody vstoupili. Budou tedy muset vystoupit proti proudu, protože nákladní koně by to zaneslo ještě níž.

Rozhodnutí bylo naprosto správné. Dželal však udělal chybu, že přikázal, aby s sebou vzali i posledního zajatce, tedy Česlava.

Nevěděl, že obrovitý Rus je znamenitým plavcem. Kdyby to věděl, ponechal by Česlava u sebe.

A Česlav už dávno pochopil, že v zajetí nešťastným dívkám nijak nepomůže, a chtěl tedy stůj co stůj utéci. Chápal, že jediná naděje na jejich záchranu je v tom, když přivede pomoc a budou Mongoly pronásledovat. Na břehu řeky musí být osady, kde se najde dost ochotných lidí.

Řeka mu dávala možná poslední naději na útěk.

Dželalův rozkaz, aby ho přepravili spolu s nákladními koňmi, prokázal Česlavovi velkou službu.

Rozvázali mu ruce a ponechali jen lano kolem krku. Přepravit se měl se svým osobním strážcem, který ho po celou tu dobu hlídal.

Ale co mohlo znamenat sebepevnější lano z koňských žíní pro mohutné a teď zase volné ruce Česlava.

Nezul si ani boty. To by mohlo vzbudit podezření. Nikdo nesmi tušit, že je zkušeným plavcem.

A když skupina vojáků s nákladními koňmi na opratích sestoupila k řece, Česlav se zdržel, za což si vysloužil ránu kamčou. Svého cíle však dosáhl. Vešl do vody jako poslední a v důsledku toho plul vlevo, docela na kraji.

Strážce byl těžký a jeho kůň plaval namáhavě. Česlav se držel jednou rukou za hřívu a plaval podle příkazu vedle. Co se pak stalo, bylo pro všechny zcela nečekané.

Byli uprostřed řeky.

Česlav se zhluboka nadechl a ponořil se. Jediným hmatem přetrhl lano a plaval pod vodou proti proudu.

Strážce jeho útěk hned nezpozoroval, a když pochopil, bylo už pozdě.

Česlav se vynořil asi třicet kroků od koně, který ho samozřejmě pronásledovat nemohl. Proud ho naopak snášel stále níže. Mongol se chopil luku, ale jen tak tak, že při tom nespádl do vody. Protože si byl vědom, že mu to jen tak neprojde, shodil ze sebe čepan a plaval za uprchlíkem.

Ani na břehu hned nepochopili, co se děje. Ti, kteří už byli na protější straně a mohli Česlavovi nadběhnout, na tu dálku nic neviděli a Dželalovy výkřiky k nim nedoléhaly. A ti, kteří byli s ním, nemohli nic dělat. Několik jezdců sice vyrazilo po břehu proti

proudu, aby se výše vrhli do řeky, ale brzo pochopili marnost svého pokusu.

Česlav se mohutnými vzmachy svých silných paží rychle blížil k protějším břehu, kde se mohl skrýt v hustém lesním křoví. Šípy ho nemohly na tu vzdálenost zasáhnout.

Avšak stejně mocně za ním plaval jeho mongolský strážce. Věděl, že jedině toto pronásledování před očima všech ostatních ho může zachránit. Strach před Dželalovým hněvem mu zdvojnásoboval síly.

Břehu dosáhli téměř současně.

Česlav vylezl z vody a otočil se. Teprve teď zpozoroval svého pronásledovatele.

Všichni na druhém břehu, kteří byli skoro naproti tomuto místu, byli svědky velkolepého souboje, snad prvního v dějinách příštího staletého nepřátelství dvou národů.

Mongol byl ozbrojen mečem, Rus byl beze zbraně. Oba byli bohatýři. Avšak Mongol šel do boje jen ze strachu o sebe, zatímco Rus bojoval i za jiné...

To rozhodlo o výsledku.

Česlav nečekal, až bude napaden, ale vrhl se na protivníka první. Podařilo se mu zachytit jeho ruku s mečem a odvrátit ránu. Začalo zápolení, v němž rozhodovala jen síla svalů. Oba byli unaveni soubojem, s proudem, ale Mongol více. Musel Česlava dohánět a také se mu to téměř podařilo, ale stálo ho to víc sil než Česlava.

Meč mu vypadl z ruky.

Teď byl boj rovnocenný. A skončil velice brzo. Diváci viděli, jak Česlav chytil protivníka za pás a zvedl ho do výše.

Dželal vykřikl vztekem. Vojáci vpadli do jeho výkřiku a nad řekou se neslo táhlé vyti. Všichni pochopili, že se boj chýlí ke konci.

Několik okamžiků stál Česlav nehybně, jako by nabíral síl. Pak se rozmáchl nepřítelem, jako by to byl kus dřeva, a mrštíł jím do řeky.

Mongol zmizel pod vodou a už nevyplaval.

Těžký boj ho připravil o zbytky síl.

Česlav chvíli stál a čekal, jestli se protivník ještě nevynoří. Pak zvedl meč a skryl se v houšti. To vše trvalo nanejvýš deset minut.

Reni nadšeně sledoval všechny zvraty toho odvážného útěku. Byl by raději po Česlavově boku, neuměl však plavat. Ostatně, i kdyby uměl, stejně by tu asi zůstal. Lada byla stále v zajetí a on myslel, že jedině on ji teď může zachránit.

Dželal si vylil vztek na nejbližše stojících vojácích a zbil je kamčou. Viděl džinovu radost a s chutí by ho za to zmrskal. Neodvážil se toho však.

Rozzlobený a zamračený přikázal ostatním, aby se připravili.

Ztratil čtrnáct zajatců a jednoho vojáka, toho nejsilnějšího, kterého nojon osobně znal. Za to ho Sübétej nepochválí.

Tím spíše, že to je jedině jeho vina.

Jen aby neztratil ještě džina! Co když si usmyslí, že bude Česlava následovat?

Dželal potichu, aby džin neslyšel, vydal instrukce. A tak byl Reni nenápadně obklopen ze všech stran Mongoly a jeho kůň plaval uzavřen mezi ostatními.

Ale Reni na útěk ani nepomyslel. Přeprava na hřbetě koně ho zaujala svou novostí a docela se mu zalíbila, i když voda nepříjemně studila.

Česlavův útěk a to, že zabil jednoho vojáka, ztížilo osud zajatkyň. I když zřetelně nemohly utéci, dal je Dželal k sobě navzájem přivázat.

Šlo se jim teď daleko hůř. Musely se prodírat hustým křovím, kterým byl les celý porostlý. Brzo se ruce a nohy dívek pokryly krví a šaty se jim roztrhaly.

Reni jel vpředu vedle Dželala a nic z toho neviděl. Jistě by to nevydržel a přišel by Ladě na pomoc. Kdo ví, jak by to dopadlo.

Příštího dne se objevila jiná řeka. Byla tak široká, že ji Reni zprvu považoval za moře. Tu už nebylo možno přeplavat na koních.

Nebylo to však ani nutné. Na jejím břehu stály nespočetné stany obklopené kruhovou hradbou vozů a vozíků.

Byl to kureň Sübéteje-nojona.

Sübétej-nojon už na Dželalův návrat netrpělivě a toužebně čekal.

Rudý muž byl to jediné, co mohl ze svého průzkumu přivést a zmírnit tak aspoň trochu Čingischánovu nespokojenost.

Každý další den Dželalovy nepřítomnosti zhoršoval osud, který mu nojon chystal v případě, že by se vrátil s prázdnýma rukama.

Nit, na které visel Dželalův život, byla stále tenčí.

Dželal se bál, že ztráta velkého množství zajatců a jednoho vojáka vyvolá nojonův hněv. Ale co znamenaly tyhle ztráty ve srovnání s tím nejdůležitějším – s úspěšným splněním hlavního úkolu.

A tak přijetí, kterého se Dželalovi od Sübétéje-nojona dostalo, překonalo jeho nejsmělejší sny.

Nojon byl nadšen.

„Jsem spokojen,“ řekl Dželalovi. „Zasloužíš si vysokou odměnu. To řeknu vládci světa.“

Na podrobnosti pochodu a na ztráty se nojon ani nezeptal.

„Ukaž mi svého džina,“ řekl na závěr.

Dželal s úklonou odhrnul závěs stanu.

Reni stál v pevném kruhu vojáků, kteří na něho zírali s otevřenýma očima. Takového divného tvora ještě nikdo z nich neviděl.

Před Sübétéjem se kruh diváků rozestoupil.

Tochučar-Rašid se zachvěl překvapením.

Ten člověk se podivuhodně podobal obyvatelům zničené Atlantidy, jak je popsali starověcí autoři. Jeho tvář orámovaná dlouhými černými vlasy připomínala helénské sochy. Do pasu nahé tělo hrálo měděnou barvou. Výška a mohutná postava byla také v souladu s pověstmi.

Kde se tu mohl vzít Atlanťan? Tenhle starověký národ, který vládl kdysi takřka celému světu, už dávno zmizel z tváře země.

Přesto měl Tochučar-Rašid dojem, že má před sebou skutečného Atlanťana, ať už bylo jeho objevení zde jakkoli nepravděpodobné.

Sübétéj-nojon o žádné Atlantidě neuvažoval. Bylo mu v podstatě lhostejné, koho má před sebou. Viděl jen neobvyklého tvora, který určitě Čingischána zaujme, ať je to džin nebo ne. Hlavně že vládce bude Sübétéjovi vděčný.

Nojon se obrátil k Renimu s květnatou a zdvořilou frází, na Východě obvyklou.

Reni mlčel. Dovtípil se, že má před sebou nejvyššího velitele, ale jednak mu nerozuměl, a kromě toho si již ověřil, že mlčení je pro něho nejvýhodnější.

„Džin s námi nechce mluvit,“ řekl Dželal. „Mlčel celou cestu. Až dnes řekl několik slov jedné zajatkyni.“ Dželal měl na mysli několik slov, kterými se Renimu podařilo při vjezdu do tábora uklidnit Ladu o osudu otce, kterého nikde neviděla. „A přitom náš jazyk zná.“

„To se mi nezdá,“ řekl Tochučar-Rašid. „Mlčí proto, že nerozumí. A ta dívka mluví naším jazykem?“

„Ne, velký posle. Džin s ní mluvil její řečí.“

„Jejich jazyku tedy rozumí. Promluvíme si s ním v Chorezmu, tam se určitě najde tlumočník.“

„Dobře,“ rozhodl nojon. „Odveďte ho do Gemjabekova stanu. Je prázdný. A hodte mu tam i to děvče. Krmte ho dobře.“

A jako by ztratil veškerý zájem, Sübétej se obrátil k Renimu zády a odešel do svého stanu.

„Má nějaké jméno?“ zeptal se ulema.

„Ano, veliký posle,“ odpověděl Dželal. „Džin se jmenuje Reni a ta jeho dívka Lada.“

Reniho odvedli do Gemjabekova stanu a za ním tam vstrčili i Ladu.

S Renim zacházeli spíše jako s hostem než jako se zajatcem.

Noc v zajetí

Reni chápal, že tady zůstanou jen dočasně a že dříve či později pojedou ještě někam dál. Najít zpáteční cestu bude den ze dne těžší. Mongolové se zřejmě přepraví i přes tuto druhou, mnohem širší řeku. U břehu byly připraveny dva velké vory.

Jak by se přes tuhle překážku na zpáteční cestě dostal?

Už nemůže čekat a musí bez meškání utéci.

Do stanu vešli nojonovi sluhové a přinesli večeři. Reni si jich ani nevšiml.

Sluhové prostřeli dostarchán, postavili na něj mísy a džbán. Pak se spěšně vzdálili. Zřejmě se v džinově blízkosti necítili dobře.

Reni měl hlad, ale jídla se ani nedotkl. Lada vyčerpáním usnula a on ji nechtěl budit. Čekal tedy s jídlem, až se ona probudí.

O osudu, který jeho i Ladu v zajetí očekával, si Reni nedělal nejmenší iluze. Ze zajatců se obvykle stávají otroci. To znal Reni už od dětství. Sám se sice narodil v zemi Moorově a nebyl tedy zajatcem, ale koneckonců otrok jako otrok.

Už už cítil na čele znovu otrockou obruč, už si představoval, jak je zase docela bezprávným tvorem a ještě ke všemu v cizí zemi. Ne, to nemůže připustit.

Žádný plán útěku Reni dosud neměl. Kdyby byl sám, bylo by všechno mnohem snadnější. Mohl by se probít násilím a ukrýt se v noční tmě. Vojáci se ho bojí a sotva by se ho odvážili pronásledovat. A i kdyby, mohl spoléhat na svou rychlost. Než by odvážali a osedlali koně, byl by už kdoví kde.

Ale Lada nedokáže běžet jako on.

Zbývalo jen jedno. Počkat až bude k ránu tma největší a vyplížit se za vozovou hradbu. Možná že si jich hned nevšimnou.

Potřebuje však zbraň. Bez boje se podruhé nevzdá. Buď to se i s Ladou probijou, nebo společně zemřou. Lada se nesmí stát otrokyní.

Reni si byl vědom, že jeho domnělá kouzelná síla, která existovala jen v představách jeho vězňů, nebude mít dlouhé trvání. Musí tedy s útekem spěchat, dokud se ho bojí.

Reni se zvedl a přistoupil ke vchodu do stanu.

Nebyl střežen. Před stanem nikdo nebyl. Sübétej-nojon považoval útek z dobře hlídaného tábora za nemožný.

Byla hvězdnatá noc. Ticho jen zřídka porušovaly táhlé výkřiky strážných. Na několika místech doutnaly ohně, u nichž spali ve skupinkách vojáci. Ti, kteří oheň udržovali, podřimovali vsedě.

Reni si pomyslel, že bude muset počkat, až všichni usnou a všechny ohně pohasnou. To se dalo předpokládat až někdy k ránu.

Reni šel pomalu po kureni a ve tmě se rozhlížel, neleží-li někde odložená zbraň. Bylo mu lhostejné, jestli ho někdo uvidí.

Vojáci spali oblečení a zbraně měli u sebe. Během tažení musí mít každý zbraň pohotově.

Reni však potřeboval meč za každou cenu.

Najednou uviděl vojáka, který spal stranou ostatních. Mongol ležel na zádech, s rozhozenýma rukama, a hlasitě chrápal. Toulec na šípy měl pod hlavou, luk na prsou. Meč však ležel trochu stranou jeho těla.

Reni se rozhlédl. Zdálo se, že ho nikdo nepozoruje. Pomalu a opatrně vytáhl zakřivené ostří z pochvy. Mongol se nepohnul.

Hotovo! Ted' je ozbrojen a v jeho ruce bude tenhle meč strašlivou zbraní. Draze zaplatí ten, kdo by se je pokusil zadržet.

Reni se vrátil do svého stanu. Už jen vyčkat na příhodný okamžik, probudit Ladu a může začít jednat!

Reniho zachvátil podivný pocit klidu. Věděl, že naděje na úspěch je nepatrná. Vojáků je mnoho a on je sám. Ale věděl, že se o to musí pokusit. Lepší smrt než otroctví!

O souhlasu Lady nepochyboval. Bude ho jistě ráda následovat.

Reni ulehl. Musí si odpočinout a nabrat sil. Ležel nehnutě. Věděl, že nesmí spát, ale nebál se, že by usnul.

Podaří-li se jim útěk, zbývala jim jen jediná cesta – na Polanu k cizincům. Situace se změnila a Lada nemá kam jít. Ted' ji cizinci jistě neodmítnou vzít s sebou. Natolik Reni své přátele už znal.

Jen jestli tam ještě jsou?

Když se ráno vrátili do osady a našli tam jen rozvaliny a mrtvoly, mohli se cizinci rozhodnout k okamžitému odchodu. Nemohli přece vědět, co se stalo s těmi, které mezi mrtvými nenašli. Budou ještě čekat, když ztratili přístřeší i jídlo?

Ale tahle myšlenka Reniho dlouho netrápila. Pomyslel si, že to není tak důležité. Hlavní je najít Polanu a komoru. Jestliže jeho přátelé už odešli do budoucnosti, pak je bude s Ladou následovat stejně jako to udělal v zemi Moorově. Ted' už by neopakoval stejnou chybu a zůstal by s Ladou prostě stát mezi lůžky, aby nemohlo dojít k neštěstí.

Času má tedy dost.

Reni netušil, že se v tom mýlí. Stroj cizinců se nemohl dvakrát zastavit z téhož havarijního důvodu. Samočinně se regulující automaty již tuto možnost vyloučily. Jakmile bude stroj uveden v chod, nebude možno dveře zvenčí otevřít.

To Reni nemohl vědět. Naštěstí však neměl v úmyslu se zde zdržovat.

Čas od času vstával a díval se ven. Ohně ještě neuhasly a předjitřní tma nezačala houstnout. Bylo tedy ještě brzo. Znovu si lehl.

Když tak ležel, unaven svými úvahami, došlo k tomu, na co byl už dávno připraven, ale nedoufal, že k tomu dojde tak brzo a včas.

Ucítil prudký náraz a celé jeho tělo zachvátila křeč. Záda se mu ohnula, jako by stažena silným pérem, kolena se sama od sebe vymrštila až k bradě a ruce se ohnuly, až měl dojem, že mu loketní klouby prasknou. Projela jím pronikavá bolest.

To trvalo jen okamžik. Bolest zmizela stejně rychle jako přišla, péro se uvolnilo, tělo se narovnálo a Reni pocítil blažený klid a jakousi neobyčejnou lehkost. Jako by z něho najednou spadla nepříjemná tíže, která až dosud doléhala na jeho tělo.

Šťastně se rozesmál. Konečně! A právě když to nejvíc potřebuje.

Teď je volný. Už se nemusí obávat mečů, ani šípů, ani silných paží strážných. Je nezranitelný a nikdo ho nedokáže zadržet. Může odejít zcela veřejně, kdykoli se mu zachce.

Reni dobře věděl, co se s ním stalo. Cizinci ho na ten nevyhnutelný okamžik připravili a seznámili ho s příznaky, které provázejí počátek tělesné prostupnosti.

Nepostřehnutelný proces látkových změn v jeho těle byl u konce.

Teď byl jako Den i jako samotní cizinci.

V radostném rozčilení Reni vyskočil.

Jeho pohled padl na meč ležící mu u nohou, jehož ostří se ve tmě sotva postřehnutelně lesklo.

Reni meč zvedl a pomalu napřáhl ruku.

Teprve v posledním okamžiku, když už nebylo možno úder zastavit, mu blesklo hlavou, že se třeba mylí a usekne si ruku. Pohyb byl však tak bleskový, že už nestačil ani zahmouřit oči.

Chtěl se přesvědčit a také se přesvědčil.

Blýskavé ostří zasvištělo vzduchem a jeho ostrý konec se zasekl do země, když pronikl nohou, kterou Reni neopatrně vysunul kupředu.

Necítil nic. Jeho ruka zůstala nezraněna stejně jako noha.

Reni se rozesmál.

A teď pryč odtud! Už nemělo smysl vyčkávat.

Reni se vrhl ke spící Ladě, ale náhle se zarazil.

Vždyť se přece nic nezměnilo, všechny potíže útěku zůstaly. On je sice volný, ale Lada je na tom pořád stejně.

Vlastně je to horší. Jeho teď nemohou zabít, ale ji ano. Reni ani nechtěl pomyslet na to, že by Lada mohla zemřít a on zůstal naživu.

Najednou mu však bleskl hlavou nápad. Lada prostě uteče okamžitě a on zůstane, aby zabránil jejímu pronásledování. Pak odejde i on a nikdo se ho neodváží zadržet.

Setkají se na břehu řeky, kde se přepravovali, a půjdou spolu hledat Polanu.

Ale co když se za Ladou přece jen rozjedou? Ne, to neudělají. Jsou příliš pověřiví a Reni je pořádně vystraší.

Vzpomněl si na Denovo vyprávění.

Reni se opatrně dotkl ramene spící Lady. Škoda že ji musí probudit, čekat však už nemohou.

Lada okamžitě otevřela oči. Neviděl to, ale vycítil. Její ruce něžně objaly jeho šíji.

„Reni,“ zašeptala.

Zachvěl se myšlenkou, která ho náhle napadla, a mírně odstrčil její ruce, i když by ji byl s chutí k sobě přitiskl.

Znal jen málo slov. Bude mu Lada rozumět? Potmě si nemohl pomáhat gesty.

„Hned,“ řekl. „Jdi se mnou!“

„Kam?“

Reni nevěděl, jak se řekne utéci.

„Tam,“ k „Řeka. Česlav. Tam, hned!“

Lada zřejmě pochopila, co chce říci, a vstala.

„Už jdu, Reni,“ řekla.

Ulehčené si oddechl.

Má vzít s sebou meč? Reni si uvědomil, že je to zbytečné. Jestli se to nepodaří, pak jim žádný meč nepomůže.

Oheň proti vchodu do stanu stále ještě hořel. Při jeho slabém světle ukázal Reni Ladě na mísy s jídlem. Ať se na cestu posilní. Sám nemohl vzrušením jíst.

Jedna věc je věřit Denovu vyprávění, ale něco jiného je sám se k tak riskantnímu kroku odhodlat. Před chvílí se bez váhání t'al mečem do ruky, ale teď nějak ztratil jistotu.

Vyšli ze stanu. Noční tma zhoustla ještě víc, jako tomu bývá obvykle před svítáním. Většina ohňů už zhasla. Zdálo se, že v táboře všechno spí, ale Reni věděl, že stráže jsou vzhůru.

Bez překážek došli až k vozům.

Za vozovou hradbou hořel oheň a u něho seděli dva vojáci. Docela blízko se tyčila silueta jezdce.

Reni sem přišel úmyslně. Potřeboval svědky Ladina útěku. Nepozorovaně stejně uniknout nemohla. Jednat veřejně, před očima stráží, v tom byla podstata jeho plánu.

Reni spoléhal na to, že nažene vojákům hrůzu.

Ještě než Ladu vzbudil, shodil ze sebe Reni veškerý oděv a zůstal jen v úzké bederní zástěrce, kterou nikdy neodkládal.

Jakmile vystoupili z kruhu povozů, stráž je zpozorovala. Oba vojáci vyskočili. Jezdec, který byl velitelem stráží, napřáhl kopí. Tři proti jedinému neozbrojenému Renimu.

„Tam!“ Reni napřáhl ruku směrem, odkud přišel Dželalův oddíl.
„Tam. Řeka!“

Lada zaváhala ze strachu před třemi ozbrojenými muži.

„Tam. Rychle!“

Jeho hlas zazněl s takovou velitelskou silou, že se Lada podřídila. Věřila Renimu, že si dokáže poradit i se třemi muži a že ji pak dohoní. Dala se tedy do běhu.

Velitel stráží obrátil koně.

Nebylo možno čekat.

Reni rychle přistoupil k ohni a bosýma nohama vstoupil doprostřed. Snop jisker vyletěl vzhůru.

Necítil nic než příjemné teplo – žádné pálení, žádnou bolest. Den mluvil pravdu!

Bronzově rudá postava džina stála vprostřed plamenů.

Reni neviděl, co stráže dělají, ale byl si jist účinkem této podívané.

Když zpozoroval, že mu zástěrka na bedrech začíná doutnat, vyšel z ohně.

Oba vojáci leželi na zemi tváří dolů. V délce bylo nejasně vidět zběsile prchajícího koně. Velitel stráží neuháněl za Ladou, ale směrem zcela opačným.

Útěk

Česlav dosáhl břehu Volhy dřív než Dželalův oddíl. Nemohl tušit, že ho Mongolové nebudou pronásledovat a tak běžel ze všech sil. Oddíl se prodíral lesem jen pomalu, protože, zajatkyně byly zcela vyčerpaný.

Dželal dal v obvyklou dobu zastavit, aby přenocovali, ale Česlav šel celou noc.

K ránu uviděl mongolský kureň. Česlav se přitiskl k zemi, aby nebyl spatřen, spočítal vozy a pochopil, že je zde nejméně pět set vojáků. To bylo mnoho. O tom, že oddíl míří právě sem, nebylo pochyb. K osvobození zajatkyň a Reniho musel tedy shromáždit nejméně stejný počet mužů.

Zachvátilo ho zoufalství. Na takový počet vojáků nebylo ani pomyslení.

Avšak energická povaha nedovolovala Česlavovi, aby se vzdal pokusu zachránit alespoň dceru. Vyhnul se táboru a zamířil na sever.

Česlav nevěděl, jsou-li tu nějaké osady. Podle všeho by tu měly být, ale kde? Co když bude muset jít třeba několik dní?

Avšak po třech hodinách chůze uviděl Česlav v dáli velikou osadu. Čím blíže přicházel, tím známější mu připadala. Ano, tady byl, když se vracel z poloveckého zajetí.

Uviděli ho. V této neklidné době se lidé obávali všech neznámých. K Česlavovi zamířilo pět jezdců.

Byli ozbrojeni a měli zřejmě v úmyslu ho zajmout, což Česlavovi vcelku vyhovovalo.

Zůstal tedy stát.

Jezdci ho obklíčili. Všichni byli mladí a vyzbrojeni od hlavy až k patě. „Kam jdeš?“ zeptal se jeden. „K vám,“ odpověděl Česlav. „Kdo tě vyslal?“

„Nikdo. Jdu k vám pro pomoc.“

„Proti komu?“

„Proti Čagonizovým vojákům.“

„Jdeš od jejich ležení,“ řekl nevlídně ten, který byl patrná velitelem.

Takhle je to tedy! Ti lidé vědí o blízkém sousedství Mongolů a myslí si, že přichází od nich. Mají ho za zrádce, který slouží nepříteli.

Všechna krev se Česlavovi nahrnula do obličeje. Ovládl však svůj hněv. Ti lidé byli v právu.

„Dej sem meč!“

Česlav podal svou kořist.

„Ten není náš,“ řekl tentýž jinoch, „jak jsi k němu přišel?“

A Česlav, ač velice spěchal, musel podrobně vyprávět celý svůj příběh.

Vyprávění na ně udělalo dojem. Mladí vojáci viděli, jakého bohatýra mají před sebou. A uvěřili.

Nabídli Česlavovi, aby usedl za některého z nich na hřbet koně. On však odmítl:

„To nestojí za to. Je to pár kroků.“

Šel tedy vedle koní.

V osadě se k němu přihlásil jakýsi muž jménem Světozar, který s ním byl v poloveckém zajetí a spolu s ním také utekl.

Česlav se dozvěděl, že už rok žije celá osada, stejně jako i sousední, v neustálém očekávání nájezdu. Že nedaleko jsou Čagonizovi vojáci, to zde věděli od prvního okamžiku, ale sem vojáci z nějakého důvodu nepřišli. Po celý rok zdejší obyvatelé nepustili zbraně z rukou.

Zpráva, kterou přinesl Česlav, všechny znepokojila. Vyplývalo z ní, že Mongolové začali přepadat a vraždit. Brzy může přijít na řadu i jejich osada.

Několik mužů se okamžitě rozjelo varovat obyvatele sousedních vesnic.

Česlav však nemyslel na obranu, ale chtěl sám Mongoly napadnout.

V osadě bylo přes sto bojeschopných mužů. To bylo málo, aby mohli přepadnout kureň, ale dost k uskutečnění plánu, který Česlava napadl.

S jeho plánem všichni souhlasili. Tihle lidé byli vždy připraveni pomoci svým bližním. Tím spíše, že šlo o osvobození dvaceti ruských dívek z otroctví.

O Renim se Česlav ani nezmínil. Třeba by mu nevěřili a začali pochybovat o pravdivosti celého jeho vyprávění.

Nelidské vyvraždění mírumilovných obyvatel tří osad se všech hluboce dotklo. Už večer měl Česlav k dispozici sto šedesát dobře vyzbrojených mužů. Kdyby byl dostatek zbraní, mohlo jich být i víc.

Česlavův plán byl jednoduchý. Od Dželala, který se cestou nudil a občas se se svým zajatcem vybavoval, věděl, že se oddíl chystá překročit Volhu. Od zdejších zvěďů, kteří se ke kurení několikrát přiblížili, se dozvěděl, že Mongolové mají jen dva poměrně malé vory. Přelav na tomto místě Volhu na koních bylo nemyslitelné.

Na druhém břehu proti kurení rostl les, který sahal až k vodě. Sübétej-nojon jakožto zkušený vojevůdce vybral místo pro tábor podle představ východních národů o vojenském umění. V případě, že by byli přepadeni, budou jeho vojáci vědět, že nemají kam ustoupit. Budou se bít na život a na smrt.

Česlav měl v úmyslu přelav nepozorovaně řeku a počítat si na Mongoly na druhé straně. Mongolové budou zničeni po částech. Šířka Volhy a les dávaly tomuto plánu naději na úspěch. Na tu dálku nebude nic vidět ani slyšet Česlav vybral dvanáct mužů, kteří se měli převléci do šatů těch, kteří připlují první, a pak představovat mongolské jezdce hlídkující na břehu. Posádky voru nemohou upozorovat podvod dřív, než vystoupí na břeh, a pak už bude pozdě.

Největší obtíž spočívala v tom, že se vory musely pokaždé vrátit na druhý břeh. jejich veslaři tedy nesměli mít o ničem ani tušení. Mohou tedy začít jednat teprve, až se vory dostatečně vzdálí. Česlav při tom spoléhal na les, v jehož stínu se leccos skryje.

Plán byl do nejmenších podrobností prohovoren a už v noci se mohl Česlavův oddíl přepravit přes Volhu. Zdejší obyvatelé se živili rybolovem a měli dostatek lodí.

Byla už naprostá tma, když Česlav se svými lidmi dostihl protějšního břehu. Byli níže, než ležel kureň, protože proud bude vory snášet dolů.

Připravovali se na dlouhé a snad i několikadenní čekání, a nikdo neměl nejmenší tušení, že přišli v nejvyšší čas.

Právě toho rána měl odjet Dželal jako posel k Čingischánovi.

Sübétej-nojon osobně vybral čtyři zajatkyně jako dárek pro vladaře. Ostatní měl Dželal prodat v Chorezmu a peníze si mohl ponechat.

Aby se Dželal zbytečně nezdržoval, přidělil mu Sübétej několik lehkých vozíků a pět jezdců jako doprovod.

Malý oddíl vyrazil hned po východu slunce.

Hlídky rozestavené Česlavem podél břehu okamžitě hlásily, že se děje něco podezřelého. Bystré oči postřehly odplouvající vor i na tak velkou vzdálenost.

Únava ze všech jakoby zázrakem spadla.

Copak už přesun začíná?

Česlava zaráželo, že pluje jen jediný vor. Jestli je to průzkumný oddíl, mohl by celý plán zkrachovat. V tom případě zbývala jediná možnost: zajmout jeho velitele a všemi prostředky ho přinutit, aby prozradil signály, kterými má oznámit, že je cesta volná.

Velice brzy se ukázalo, že zvolili správné místo. Vor přijížděl přímo k nim. Lidé se skryli mezi keři a stromy.

Česlav měl znamenitý zrak. Už když byl vor uprostřed řeky, rozeznal na něm koně, vozíky a šaty děvčat. Nemůže to tedy být průzkum.

Zachvěl se radostí. Mongolové přepravují zajatkyně jako první!

Sübétej-nojon dostal zprávu, že se vor vrátil. Proud byl velice silný a tak jej museli při zpáteční cestě táhnout dost velký kus cesty podél břehu. Dželal a jeho vojáci se vydali na cestu.

„Ještě tři dny a půjdeme za nimi,“ řekl nojon.

Tou dobou byly otrokyně na svobodě a Dželala s jeho vojáky právě zahrabávali v lese.

Nojon poslal všechny ze stanu pryč a ulehl. Všechno se daří. Až se Dželal vrátí, zastihne ho ještě v Chorezmu. Súbétej měl pocit, že čas pracuje pro něho. Čím později přijde vládci na oči, tím líp.

Ze spánku však nic nebylo.

Objevil se znepokojený Džogataj a sdělil mu, že Chori, náčelník stráží zmizel, jeden strážný byl nalezen mrtvý a druhý zešílel.

„Kdo ho zabil?“ zeptal se nojon.

„Nikdo,“ odpověděl Džogataj. „Prostě zemřel. Nemá jediné zranění. A druhý je blázen.“

„A kam se poděl Chori?“

„Stopy koně vedou do stepi. Kuň ujížděl tryskem.“ Džogataj ztišil hlas a zašeptal: „Nemá v tom prsty ten džin?“

„Kde vůbec je?“ Súbétej se zvedl na lůžku.

„Myslím, že ve svém stanu.“

„Zjisti to!“

Džogataj se spěšně vzdálil.

Súbétej čekal na jeho návrat netrpělivě. Jestli ten rudý muž utekl, pak je nojon ve velice nepříjemné situaci. Znal dobře Čingischánovu nedůvěřivost. Neukáže-li mu džina, ať živého či mrtvého, není ani pomyšlení, že zmírní jeho hněv a získá znovu jeho přízeň.

Kam jen mohl zmizet ten pes Chori. Opustit stanoviště na stráží je horší než utéci z boje. Za to zasluhuje jediné smrt!

Džogataj se vrátil. Spolu s nim vešel do stanu Tochučar-Rašid.

„Tak co?“ zeptal se nojon.

„Džin je ve stanu,“ odpověděl velitel noukerů. „Ale to jeho děvče někam zmizelo. Není nikde k nalezení.“

Ale Lada nojona ani trochu nezajímala. Ulehčeně si oddechl.

„Co si o tom myslíš?“ zeptal se Súbétej ulemy. Ještě ne zcela uklidněný zapomněl na zdvořilostní oslovení.

„Nevím, vznešený nojone,“ odpověděl Tochučar-Rašid. „Je to nanejvýš podivné.“

„Dám Chorimu zlámat hřbet,“ řekl Súbétej zuřivě. „Jen co se vrátí.“

„Nejdřív se ale od něho musíme dozvědět, co se stalo,“ poznamenal rozvážně ulema. „Chori utekl zřejmě ze strachu. A ze

stejného důvodu jeden voják zemřel a druhý se zbláznil. Kdo ví, Jestli není i Chori šílený.“

„Uvidíme! Zavolej sem rudého muže, kterému říkají Reni,“ přikázal nojon Džogatajovi a když ten odešel, dodal: „Dželal tvrdil, že tenhle Reni zná náš jazyk, ale nechce mluvit. Já už ho k tomu přinutím.“

Džogataj vešel potřetí.

„Ó, veliký nojone,“ řekl. „Džinovi se neuráčilo mne následovat. Zdá se mi, že chce opustit kureň.“

Sübétej vyskočil a vyběhl ze stanu.

Okamžitě pochopil, že věrný nouker nelhal. Obnažená rudá postava džinová se už blížila k vozové hradbě. Vojáci se na něho dívali a nebyli schopni se pohnout z místa.

„Alyb-baryn!“

Sübétejův hlas přeskočil do zaječení.

Vojáci se obrátili. Nojonova ruka ukazovala na džina. Rozkaz se týkal jeho. Několik mužů se na Reniho vrhlo.

To, co se pak dělo, nikdo nechápal. Silné ruce se sáply na džina, ale on šel klidně dál, aniž by zrychlil krok, aniž by se obrátil. Vojáci padali na zem a sami nechápali proč.

Ani Sübétej-nojon nic nechápal, a tak dupal nohama a ječel na celý kureň. Viděl jen, že džin odchází a že ho jeho vojáci nemohou zastavit. Pomyšlení na to, že mu uniká jediná naděje na uchování vládcovy přízně, ho zbavovalo rozvahy. Vrhla se na Reniho sám s vytaseným mečem.

Vojáci se při pohledu na nojonovu zkřivenou tvář a obnažený meč rozprchli.

Sübétej pomalu jdoucího Reniho snadno dohnal.

„Stůj, pse!“

Reni se ani neotočil.

Nojon napřáhl meč. Je přece lhostejné, jestli uvidí Čingischán džina živého nebo mrtvého!

Damascénská čepel se mihla jako blesk.

Tochučar-Rašid se rozběhl za nojonem. Nestačil už však zachytit padajícího Sübéteje. Pád byl tak prudký, že ostrílený voják Sübétej ztratil vědomí.

Vojáci neviděli, jak meč proťal hrdlo rudého džina. Mohli si myslet, že nojon džina minul. Avšak Tochučar-Rašid viděl vše.

Nikdo už se neodvážil Reniho zadržet. Naopak všichni mu rychle ustupovali z cesty.

A zatímco ulema a příběhnuvší sluhové se snažili přivést Sübeteje-nojona k vědomí, Reni prošel mezi vozy a za chvíli se jeho rudá postava rozplynula ve stepním oparu.

Finále

Reni mohl odejít už v noci hned po Ladě. Nebylo nikoho, kdo by ho v kurení zadržel. Zůstal však a dokonce se vrátil do svého stanu.

Chápal, že jeho zdržení způsobí Ladě zbytečné starosti, avšak důvody, které k tomu měl, byly silnější než starost o dívčin klid. V té tmě by se mohli minout a kdo ví, jak by se hledali. Kromě toho Reni předpokládal, že stačí Ladu dostihnout dřív, než dojde k řece.

Reni šel rychle,– přesto do večera Ladu nespatrił. Ani ho to příliš nepřekvapilo, znal její sílu a vytrvalost a věděl, že strach ji jistě nutí k tomu, aby nešla, ale běžela. Uvidí se tedy zítra na břehu řeky, kde došlo k oné nezapomenutelné přepravě.

Lada jistě Reniho pochopila správně a zamířila sem. Kam jinam by také šla. Najít cestu bylo snadné, protože stopy koní Dželalova oddílu byly ještě patrné.

Když se setmělo, uložil se Reni ke spánku na holé zemi.

Byla teplé noc a voněly zde květy, které Reni neznal. Ležel na zádech a díval se na hvězdy. Byly stejné jako v jeho vlasti. Alespoň ty se nezměnily.

Prísne vzato to nebyla pravda. Za jedenáct tisíciletí se vzhled hvězdné oblohy změnil, ale toho si Reni nemohl povšimnout. V jeho době ještě nedovedli spojovat hvězdy v souhvězdí a považovali je za lesklé tečky bez ladu a skladu rozseté po nebi.

Pronásledování se Reni nebál. Ladu zatím u sebe neměl a jemu žádné nebezpečí nehrozilo. Může klidně spát, ani ve spánku mu nikdo neublíží. A tak tomu bude už napořád. Nemusí se bát žádných nepřátel.

Reni se zachvěl. Náhle si naprosto jasně uvědomil celou pravdu.

Nejde přece jen o nepřítele. I pro přátele zůstane navždy nepochopitelným, strašidelným tvorem.

Vzpomněl si, jak ho v noci Lada objala a on se vylekal, že ho stiskne příliš silně a její ruce mu vniknou do těla.

Takový zážitek, který by si jistě nedokázala rozumem vysvětlit, by v Ladě nutně vyvolal strach, ne-li dokonce odpor.

Na klidný a šťastný život s Ladou tedy nebude už ani pomyšlení!

Kdyby ji vzal s sebou do budoucností, pak by se i ona změnila pobytem v komoře jako on. A pro ni jako pro ženu by to bylo ještě těžší než pro něho. Ostatně bez jejího souhlasu by to udělat nemohl a kdo ví, jestli by ona souhlasila. Tady si časem najde někoho jiného a on půjde prostě svou cestou. Cizinci měli pravdu.

Reni se přitiskl obličejem k zemi a dlouho tak ležel v naprostém zoufalství.

Teprve ranní chlad ho přinutil vstát a vydat se na další cestu.

Teď už nespěchal. Bylo to zbytečné. Už se pevně rozhodl. Bylo to jediné možné řešení, ale jak těžké bylo ho uskutečnit.

Na možnost pronásledování Reni nemyslel a na to, že má hlad, také ne.

Kolem poledne došel k řece.

První, co uviděl, byla mohutná postava Česlavova, který tu na něho čekal.

Česlav se tu neobjevil náhodou. Osvobozené zajatkyně mu pověděly, že Lada i Reni zůstali v mongolském táboře. A dodaly, že Lada byla ubytována ve stanu s Renim, který je tu považován za kouzelníka a k němuž se chovají s úctou.

Česlav viděl na vlastní oči, jak jednal s Renim. Džela a chápal, čím to bylo vyvoláno. Nepochyboval o tom, že tento chlapec, který miluje jeho dceru, udělá vše pro její záchranu. Ale co může dělat? Reni přece neví, že na druhém břehu je na Mongoly přichystána léčka a bude se snažit utéci před začátkem přepravy ještě na tomto břehu.

Česlav tedy udělal to, co mu přikazovaly otcovské obavy o vlastní dceru. Odvedl osvobozené dívky do vesnice a pak se vrátil od západu ke kurení. A v noci se setkal s Ladou.

Okamžitě ji poslal do osady a s ní několik mužů, jejichž přítomnost teď už nejen nebyla nutná, ale mohla být spíše na škodu: Reniho mohli pronásledovat a samotný Česlav se před zraky Mongolů ukryje spíš než tlupa jezdců. Měl v úmyslu odvést i Reniho do vesnice a pak se vrátit k ozbrojenému oddílu na druhém břehu řeky.

Česlav se chtěl na záhubě Čagonizových vojáků podílet osobně. Jedině tak mohl alespoň částečně ukojit svou pomstychtivost.

Čekal na Reniho celou noc.

Konečně se dočkal.

„Čekám už dlouho,“ řekl Česlav, který si neuvědomil, že mu Reni asi nebude rozumět. Reni však pochopil. „Kde je Lada?“ zeptal se.

„V bezpečí,“ odpověděl Česlav udivený, že Reni mluví rusky. „Pojďme!“

Reni zavrtěl hlavou. Nevěděl, co znamená slovo bezpečí, ale pochopil, že Lada tady není. Česlav na něho čekal, to znamená, že se s Ladou musel setkat, a ta pak asi někam odešla. Ostatně, přece nemohl otec nechat svou dceru na místě, kde ji neustále hrozilo pronásledování. Že ji nikdo pronásledovat nebude, to věděl jen Reni. Nebo si to alespoň myslel.

„Nepůjdu s tebou,“ řekl. „Sbohem!“

Česlav nerozuměl slovům, ale gesto bylo naprosto jasné.

Reni s ním nechce jít.

„Kam půjdeš?“

Mluvili různými jazyky, ale přesto si rozuměli. „Jdu ke svým přátelům,“ Reni ukázal rukou k západu, někam tam, kde byl les s Polanou. „Ale vrátíš se?“

„Ne!“

„A Lada?“

Česlav viděl, jak se po Reniho tmavorudé, opálené tváři skutálela slza. „Lada!“ zašeptal Reni.

A v tomto slově zazněla všechna ta nekonečná láska i utrpení a zoufalství.

Reni se otočil a zamířil k vodě. Česlav se vrhl za ním.

Nemohl pochopit, co se to stalo. Proč Reni odchází od něho i od milované dívky? Co je to s ním?

Reni se obrátil a napřáhl ruku.

Chtěl patrně Česlava buď odstrčit, nebo mu zabránit, aby ho zadržel. Zvyk podávání ruky v zemi Moorově neznali. Česlav ovšem toto gesto pochopil právě takto. Prudce stiskl Renimu ruku.

Česlavův stisk už stál za to. Česlav však znal Reniho sílu a nebál se, že by mu nějak ublížil. Zdálo se mu, jako by stiskl vzduch. Jeho prsty nenarazily na nejmenší odpor.

Česlav měl dojem, že, si Reni prohlíží svou ruku nějak vylekaně. Pak se rozběhl a vrhl se do řeky.

Nedávno si ještě Reni lámal hlavu, jak se dostane přes řeku, když neumí plavat. Teď o ničem takovém nepřemýšlel a ničeho se nebál. Kdyby se utopil, zbavil by se aspoň svého trápení.

Pud sebezáchovy se dá překonat jedině silou vůle. Tu teď Reni vůbec neměl. Jeho ruce se však bezděky začaly pohybovat a síla jeho svalů ho snadno udržela nad vodou. Kdyby myslel na to, jak plavat, nedostal by se patrně ani na několik kroků od břehu. On však neuvažoval a plaval, jako plavou třeba děti, které si nejsou vědomy nebezpečí utopení, nebo zvířata, která tomu nemusí nikdo učit.

Česlav se za ním díval a vůbec nic nechápal. Stále se nemohl zbavit podivného pocitu. Věděl, že držel Reniho ruku ve své, ale že mu najednou nějak záhadně vyklouzla.

Viděl, jak Reni dosáhl protějšího břehu, jak vylezl z vody a jak se rozběhl do stepi. Jeho postava byla menší a menší, až zmizela docela.

Česlav vzdychl. Chudák Lada! Raději jí řekne, že Reni šel za Perunovými sluhy, aby se s nimi buď rozloučil, anebo je přivedl, a že se k ní vrátí. Čas pomůže zahojit její rány. Lada se nikdy nedozví, že ji Reni prostě opustil. Je mladá a najde si někoho jiného.

Ještě dlouho stál Česlav na břehu a přemýšlel. Pak zamířil ke koním ukrytým v houští. Jeden byl jeho a druhý byl určen pro Reniho.

Břeh zůstal pustý.

Uběhlo několik hodin.

Náhle se ozval hluk, dupot kopyt a řinčení zbraní. Z lesního porostu vyjelo padesát jezdců. Vedl je vysoký, vyzáblý muž.

Džogataj, věrný a oddaný pes, dostal od nojona přísný a kategorický rozkaz dohonit Reniho a přivést jej zpět. Nebude-li to možné provést, pak jej měl zabít.

Sübétej potřeboval celý den na to, aby se docela vzpamatoval, uvědomil si všechno, co se stalo, a hlavně, aby zapomněl na to, co viděly jeho oči a cítila jeho ruka. Nechápal, jak mohl Reniho minout a trefit jen vzduch. Kromě toho se styděl, že on, voják, ztratil vědomí. Mdloby jsou dobré tak pro ženské. Nojon byl přesvědčen, že se mu celý kureň vysmívá.

Najednou jej popadla šílená, neovladatelná zuřivost. Deset vojáků, kteří Reniho nedokázali zadržet, se válelo za vozovou hradbou s přeraženými hřbety. Tochučar-Rašid, který věděl, co dokážou východní despotové při takovýchto záchvatech, opustil tábor a svým vojákům nařídil, aby nojonovi, když se jich bude ptát, řekli, že zapomněl dát Dželalovi vzkaz pro své příbuzné a že se tedy vydal za ním.

Vyslat padesát jezdců k pronásledování jediného muže byl naprostý nesmysl, Džogataj se však neodvážil odporovat a tak všech padesát vojáků vyjelo z tábora přesně dvě minuty po obdržení příkazu.

Mongolové jeli tryskem.

Reniho stopy na břehu objevili snadno. Našli však ještě jedny stopy. Džin tu nebyl sám. A ten, kdo tu s ním byl, odešel do lesa.

Štěstí pro Česlava, že Džogataj příliš neuvažoval, kdo to asi byl. Ať to byl kdokoliv, nojon mu o něm nic neříkal. Džin přeplaval řeku a ten druhý se vrátil nazpět. Ať si tedy jde. Džogatajovi po něm nic není! Do vody se vrhl jako první.

Na druhém břehu byly stopy zřetelnější. Džin šel přímo k západu.

Kurhan

Ubíhaly poslední dny lhůty, kterou si cizinci stanovili – pro čekání na Reniho. Jestliže se do té doby nevrátí, budou ho tu muset nechat a pokračovat sami v cestě do budoucnosti.

Bylo jim líto mladého pozemšťana, kterého upřímně milovali, avšak déle už čekat nemohli!

V poslední době prožili těžké chvíle.

Obraz, který se naskytl jejich očím, když se po noci strávené v komoře nic zlého netušíce vrátili do vsi, jim připadal jako hrůzný sen. Nebyli připraveni na tak strašnou podívanou a ostatně ani ve snu by si nic takového nedovedli představit. Uprostřed rozvalin leželi muži, ženy i děti, někteří rozsekaní šavlemi, jiní probodáni šípy.

Otřes byl tak silný, že to nevydrželi a dali se na útěk.

Měli jedinou myšlenku – co nejrychleji utéci do budoucnosti, co nejdál odtud.

Postupně se jim však vracela rozvaha, a tak ještě než dosáhli Polany, byli zase schopni střízlivě uvažovat.

Cizinci se vrátili do osady.

Pochopili, že vesničané byli náhle přepadeni jakýmsi nepřátem a pobiti dříve, než stačili pomyslet na odpor.

Česlavovo a Reniho tělo nenašli. Na Ladu přitom vůbec nevzpomněli.

Reni je tedy živ a patrně byl i s Česlavem odvečen do otroctví.

Cizinci nechtěli ponechat mrtvoly vesničanů na pospas šelmám a ptákům, kteří už v hojném počtu kroužili nad rozvalinami. Proto se pustili do nepříjemné a pro ně nezvyklé práce.

Celý den snášeli mrtvé na jednu hromadu, zřídili obrovskou hranici a na ní je spálili.

Aby nemuseli dýchat strašlivý puch škvařícího se masa, odebrali se do druhé osady, kde postupovali stejně. Tak uběhl další den.

Pak přešli ještě do třetí osady.

Celou tu dobu se živili tím, co našli na zahradách u domků.

Když konečně splnili nepříjemnou povinnost, vrátili se na Polanu. A tady je zasáhla další rána, ještě nečekanější a hroznější.

Jeden z nich zemřel!

Byl to jejich nejstarší druh, který se ze všech nejvíc věnoval vzdělávání Reniho. Zemřel tak náhle, že pro jeho záchranu nestačili udělat vůbec nic.

Cizinci byli dobrými vědci, nebylo pro ně tedy nic těžkého zjistit příčinu smrti.

A toto zjištění bylo ještě strašnější!

Když se chystali na svou cestu, měli za to, že nejlepším ochrannou proti možnému fyzickému napadení na neznámé planetě, bude uměle vytvořená prostupnost jejich těl. Nedostatkem této metody bylo, že nebyla dosud v jejich vlasti dostatečně vyzkoušena v praxi. Dosud nebyly prozkoumány vlivy tohoto stavu na různé životní pochody v lidském organismu.

Přesto se rozhodli pro toto řešení, i když si byli vědomi obrovského rizika. Ale vždyť i celá jejich výprava byla velice riskantní.

Teď už měli jistotu – byla to právě prostupnost, která zahubila jednoho z nich. O tom nebylo možno pochybovat.

Zbývající tři cizinci si byli vědomi, že i oni jsou odsouzeni k jisté smrti a že jim asi již mnoho času nezbývá.

Zachránit je mohlo jedině opětné uvedení těl do původního neprostupného stavu, k tomu však tady nebyli vybavení.

Jedině snad budoucí obyvatelé Země jim v tom mohli pomoci, ovšem pouze v případě, že za tisíc let bude pozemská věda už na dostatečné úrovni.

Chtěli-li zůstat na živu, museli se tedy co nejdříve vypravit do budoucností.

Přesto se rozhodli, že zůstanou na Polaně ještě pět dní.

Pud sebezáchovy nedokázal přehlušit jejich pocit odpovědnosti za dalšího člověka. Vždyť jejich vinou byl teď Reni na tom stejně jako oni.

Reni se přece musí vrátit!

Věděli přesně, kdy skončí proces změn v jeho těle. Od tohoto okamžiku nedokáže Reniho nikdo zadržet a on bude volný.

A kam jinam by šel než sem.

Protože se báli, že by Reni nemusel Polanu najít, udělali v tomto směru potřebná opatření. A pak už jim zbývalo jen tíživé čekání. Popel čtvrté hranice jim nedovoloval zapomenout.

Reni šel od řeky přímou cestou k západu. Neuvědomil si, že Dželaľuv oddíl jel skoro celý den podél řeky, než dosáhl brodu.

A tak nenašel žádný z orientačních bodů, které si snažil tak pečlivě zapamatovat. Reni si to však ani příliš neuvědomoval. Myslel

na Ladu a na to, že už ji nikdy neuvidí, a byl tak nešťastný, že se nedokázal na nic soustředit. Instinktivně však stále dodržoval západní směr.

Šel celý den a celou noc.

Neuvědomoval si ani hlad, který ještě nedokázal podlomit jeho síly, ačkoliv už dva dny nejedl ani nespál.

Jeho pronásledovatelé jeli na koních. Byli však unaveni a tak se zastavili na noc. Tím opět obnovili vzdálenost, která mezi nimi byla na začátku pronásledování. Džogataje ve snu nenapadlo, že by se Reni na noc vůbec nezastavil.

Osud se k uprchlíkovi zachoval znovu milosrdně. Poprvé to bylo, když jej ušetřil bolestného loučení s Ladou. Teď zase vedl jeho kroky nejkratším směrem k Polaně, čímž si zkrátil cestu nejméně o dva dny. Dželal si zajel, protože neznal krajinu a pak se musel vracet. Reni, který to tu znal ještě méně, šel správnou cestou.

Když noc zastřela vše neproniknutelnou tmou, došel Reni k okraji lesa, v němž byla vytoužená Polana, i když samozřejmě předpokládal, že je to nějaký jiný les, protože se pamatoval, že s Dželalovým oddílem jeli tři dny, zatímco on šel jen jediný den.

Tady si chtěl Reni konečně pár hodin odpočinout. Směr měnit nechťel a aby se v noci prodíral lesem, na to nebylo ani pomyslení. Trápila ho však žízeň.

Zastavil se tedy a zaposlouchal se. Někde blízko zurčel potůček. Vydal se po zvuku.

Nečekaně se rozsvětlo. Reni pochopil, že vyšel na paseku. Pod nohama mu šustila měkká tráva a potůček tekł zřejmě někde blízko.

Brzo ho Reni uviděl. Praménky vody se třpytily a leskly.

Kolem byla tma, jak se sluší na bezměsíčnou noc, tak odkud se tu vzaly ty odlesky?

Reni se rozhlédl a najednou někde vpravo před sebou uviděl vzdálený odlesk jakéhosi požáru či velkého ohně. Záře však nebyla načervenalá, ale bílá a připadala Renimu podivně známá.

Někde už něco podobného viděl.

Vtom si vzpomněl – takový bílý odlesk dopadal na město vždy, když se v Denově domě rozsvítila černá koule. Stejná černá koule, jaká je i v komoře cizinců.

V tom okamžiku zapomněl na všechnu únavu i žízeň. Jeho přátelé ho tedy neopustili!

Čekají na něj a kvůli němu vynesli ven černou kouli, jejíž světlo mu teď ukazuje cestu.

Jezdci přece jen jeli rychleji a skoro Reniho dohonili. Objevili se na kraji lesa jen několik minut po tom, co Reni zamířil k potůčku.

I oni si povšimli bílé záře.

Nebyla podobná záři měsíce či slunce nebo požáru. Byla naprosto nepochopitelná a naháněla hrůzu.

Nouker byl však statečný a nebál se ničeho na světě. A i kdyby se snad bál, stejně by byl vyplnil příkaz svého pána, kterého poslouchal na slovo jako pes.

Na jeho rozkaz nařezaly vojáci smolné větve a zapálili je. Při světle pochodní se jim podařilo objevit Reniho stopy, které směřovaly dále do lesa.

V lese se nedají stopy najít tak snadno jako ve stepi, a proto Džogataj rozhodl, že budou v pronásledování pokračovat ihned bez jakéhokoliv odpočinku. Jestliže chce džin v lese přenocovat, alespoň ho překvapí a zajmou ve spánku.

Vojáci šli pěšky a vedli koně za uzdy.

Postupovali jen pomalu. Když našli paseku, zjistili, že se džin obrátil směrem k tajemné záři.

Pomyšlení, že míří právě tam, nebylo právě příjemné, a jistě by leckomu nahnalo strach, ale Džogataj se nebál ani džinů.

A vojáci se neodvážili dát strach najevo.

Pochodně se brzo staly zbytečnými. Bílé světlo s každým krokem sílilo a osvětlovalo jim cestu.

Vojáci bezděky zvolnili krok. Kdyby s nimi nebyl velitel Sübétej-nojonových noukerů, obrátili by se jistě nazpět.

Světlo sílilo a oslepovalo jim oči.

Džogataj se zastavil.

Nebál se, ale nemohl pochopit, co to může být. S pocitem úlevy se zastavili i jeho vojáci. Najednou světlo zhaslo. Les se ponořil do naprosté tmy a jejich oslepené oči nerozeznávaly vůbec nic.

Oddíl zůstal na místě až do svítání. Slunce rozehnalo noční mŕy, z lesa se stal zase docela obyčejný les, který už nikoho neděsil. Mongolové šli dál.

A najednou narazili na paseku obehnanou kruhem z poražených kmenů. V jejím středu se matně leskl nepochopitelný předmět, připomínající vysoký pařez obrovitého stromu. Na něm stála dřevěná figura.

Nikde nikdo! Pronásledovaný někam zmizel. Možná také, že tudy jen prošel a šel dál do lesa.

Džogataj vydal rozkaz.

Vojáci, kteří se v tom vyznali, obešli a prohledali zával kolem dokola. Stopy byly pouze uvnitř závalu, na pasece. Bylo jich tu mnoho a patřily více lidem. Džinovы stopy vedly přímo k pařezu.

Džogataj si ten podivný pařez, který se leskl jako kovový, pozorně prohlédl. Zpožoval sotva patrnou šterbinu, která ohraňovala něco jako dveře.

Džin je tedy uvnitř pařezu.

Nemůže tam přece dřepět donekonečna, dřív nebo později stejně vyleze! Džogataj zaklepal na stěnu rukojetí meče. Nic! Z pařezu se neozýval ani hlásek.

Padesát vojáků se rozložilo kolem závalu. Tak uběhl celý den.

Džogataj byl umíněný. Po celou noc hořely pochodně a celou noc jeho lidé nespali. Nastalo ráno.

Džinovo podivné útočiště zůstávalo stále zavřeno a nic nenarušovalo ticho uvnitř pařezu. Zdálo se, že tam snad ani nikdo není. Ale zkušený stopaři se nemohli mýlit. Džin musí být uvnitř!

Mongolům nemohlo samozřejmě ani ve snu napadnout, že ti, kteří byli v pařezu zavřeni, odešli do budoucnosti a už tam vlastně dávno nejsou.

Uběhl ještě jeden den.

„Máš mít, co jsi chtěl!“ prohlásil Džogataj.

Vydal nový rozkaz.

Začala těžká práce. A trvala celé tři dny.

Pařez zmizel lidským zrakům. V lese vyrostl vysoký kurhan. Tam uvnitř ať si zemře hladem žízni, nebo zadušeném ten umíněný džin!

Sübétejův rozkaz byl vyplnění

Běžela léta, desetiletí, staletí...

Lesní mohyla obrostla stromy. Kmeny tvořící zával zetlely a rozpadly se.

Les se rozrostl a pokryl i místa, kde kdysi stávaly osady utečenců. Polanu pokrylo neproniknutelné houští.

Čas běžel. A jak se blížil okamžik, kdy se cestovatelé časem měli znovu setkat s pozemšťany, přibližovalo se i lidstvo té úrovni, kterou poutníci nutně potřebovali. A tak když se dveře válce konečně otevřely, bylo k jejich přivítání vše připraveno...

Epilog

Blížil se krátký tropický večer.

Nemilosrdné rovníkové slunce sestoupilo až k obzoru a žár jeho paprsku trochu polevil. Stíny palem kreslily na vyhřáté zemi pavučinové obrazce.

Nebe bylo bez mráčku a moře klidné a nehybné.

Před půlstoletím byl ostrov San Paulo hlavní základnou Atlantoprojektu, na kterou obrovitá superletadla svázela nespočetné náklady materiálu. Odtud pak šly nepřetržitým proudem na dno Atlantského oceánu.

Život na mořském dně utichl. Pohasly mohutné reflektory, které tvořily na mořském povrchu souvislý svítící pás v délce tisíců kilometrů, jasně viditelný za tmavých nocí, a obrovské roury v temných hlubinách osaměly, aby po dlouhá staletí zahřívaly kamna Evropy – Golský proud. Utichl i ruch na ostrově San Paulo, který se stal jen osídleným bodem uprostřed nekonečného oceánu. Po čtvrtstoletí, kdy stál ve středu zájmu celého světa, změnil se znovu v bezvýznamný kousek země.

Ne však nadlouho.

Vědci zjistili, že tento ostrov je pozůstatkem Atlantidy a že jej tvoří vlastně vrcholek hory, která stávala v Reniho vlasti – zemi Moorově.

A tak zájem o ostrov znovu ožil...

Uběhlo již několik měsíců od památného dne, kdy se otevřely dveře válce, a čtyři lidé, kteří v něm přežili dvanáct tisíciletí, zakončili svou neuvěřitelnou pout' časem.

Čtyři poutníci vstoupili do nového života.

Vše kolem bylo pro ně nové a cizí. Jestliže ale třem cizincům mohl život na současné Zemi aspoň něčím připomínat jejich dřívější život, pak pro Atlant'ana Reniho tu nebylo nic, co by alespoň vzdáleně připomínalo minulost.

Vlastí cizinců byla jejich planeta a ta je očekávala.

Reniho vlastí byla země Moorova. A ta už neexistovala.

Nebylo možné to před Renim dlouho tajit. Řekli mu tedy, že se jeho vlast ponořila do moře a zbyl z ní jen malý ostrůvek, kde samozřejmě může žít, bude-li chtít.

A tak se Reni octl na San Paulu.

Jak na něho zapůsobilo, že tu nenalezl nejmenší náznak něčeho, co by připomínalo minulost, se nikdo nedozvěděl. Reni si nechal své dojmy pro sebe.

Od rána do večera se toulal sám po mořském břehu bez ohledu na nesnesitelné vedro a vyhýbal se jakékoliv společnosti.

Slunce bylo už docela nízko. Ještě chvilku a skryje se za obzorem. Tropická noc zahálí ostrov neproniknutelnou tmou.

Na konci úzkého výběžku se rýsovala bronzově rudá silueta. Reni měl nízko skloněnou hlavu a celý jeho postoj vyjadřoval naprostou beznaděj.

Nač asi myslel, když hleděl na vlny, které pohltily jeho vlast?

Atlant'an byl sám!

Georgij Martynov

SPIRÁLA ČASU

Z ruského originálu Spirál vremeni, vydaného nakladatelstvím Lenizdat, Leningrad, 1966, přeložil a upravil Jaroslav Machek. Obálku s použitím kresby J. Petráčka navrhl a graficky upravil Jaroslav Fajgl. V roce 1971 vydalo Lidové nakladatelství, Václavské nám. 36, Praha 1, jako svou 1379. publikaci. Odpovědná redaktorka Alena Vlčková. Vytiskly Liberecké tiskárny, n. p. Liberec,, Formát papíru 84/108. AA 13,85, VA 14,59. 224 stran. 13-34. Náklad 50 000 výtisků. I. vydání. Rozšiřuje PNS.

26-038-71. Cena kart. 10 Kčs